

~~1806 (20)~~

Persian Classics.

VOLUME THE SECOND.

THE GŪLISTĀN OF SĀDY,

WITH NOTES.

BY FRANCIS GLADWIN.

CALCUTTA,

PRINTED AT THE HINDOOSTANEE PRESS.

1806.

NOTE.

I take this opportunity of acknowledging my obligation to my friend DR. WILLIAM HUNTER; for his great attention in revising the sheets whilst at press; and also for his judicious remarks, of which I have availed myself in the translation.

FRANCIS GLADWIN,

Patna, the 3d March, 1806.

THE GŪLISTĀN OF SĀDY,

WITH NOTES;

AND

REFERENCES TO THE ENGLISH TRANSLATION.

TITLE PAGE.

مقدمه proface, introduction.

گلستان rose garden. گل a rose and استان abound-
ing with.

شیخ learned in religion and law; doctor.

اصلاح purifier, reconciler: from اصلاح

الدين the religion.

سعدی Sādy, his poetical name, which he assumed
out of compliment to the King Sād Zungy.

شیرازی a native of Sheerāz, a city of Persia. The
final ی indicates the genitive case; of, belonging to.

PREFACE. PAGE. 2.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بسم 1. a contraction of بِاسْمِ in the name of.

اللہ 2. God.

ل 3. *The*. The *Liam* in the Arabic article is
never pronounced when the word to which it is
prefixed begins with any of those characters,
which grammarians call solar letters, viz. ت ث

ط ظ ل ن but these letters, being
marked with a Tushdeed, are founded as if they
were double: ex. gr. الدين *uddeen*, the religion;

الشمس *ushshums*, the sun.

رحیم 4. merciful, compassionating: it is a con-
traction of رحمت from رحمت

رحیم 5. also signifies merciful, and is from the
same root. Mr. Sale, in his incomparable ver-
sion of the Koran, translates this reduplicative at-
tribute of the deity الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ the most mer-
ciful God.

منت خدائی را عزوجل که طاعتش موجب قربتست
و بشکر قدرش مزید نعمت

منت 6. praise, thanksgiving; also obligation, favor,
courtesy, grace.

خدا 7. God.

را 8. sign of the oblique case.

عزت 9. incomparable, excellent; majesty, glory.

و 10. and, as, like, but, then, again.

جلالت 11. glorious. Glory

که 12. who, what, which, that, than, the, for,
since.

طاعت 13. service, obedience: ش added to a noun,
denotes the 3d person singular: طاعتش his service.

موجب 14. cause, means, motive.

قربت 15. approach, vicinity, intimacy, kindred.

است 16. the same as است is.

شکر 17. thanksgiving, grateful acknowledgment.

ب 18. the inseparable preposition into, with; بشکر
in the thanksgiving.

اندر 19. in: here it is redundant: بشکر اندرش
in returning him thanks.

مزیّد 20. increase, augmentation.
 نعت 21. bounty, benefit. Also wealth.
 P. 2. l. 3.
 هر نفسی که فرو میرودمید حیاتست و چون بر می آید
 مفرح ذات
 هر 22. every.
 نفس 23. breath. The final ی here denotes the
 fingular number. هر نفسی every single breath.
 فرو 24. downward, inhaled.
 میرودمید 25. goeth. فرو میرودمید is inhaled.
 مید 26. prolonger.
 حیات 27. life.
 چون 28. when, like, in the manner of, such as,
 as if, whenever, whereas, seeing that, since,
 because, how.
 بر می آید 29. it cometh out.
 مفرح 30. exhilarating, تفریح
 ذات 31. the body, person, nature, essence, soul,
 spirit.
 P. 2. l. 4.
 پس در هر نفسی دو نعت موجودست و بر هر نعتی
 شکری واجب
 پس 32. therefore, then, consequently, after, be-
 hind.
 در 33. in, into; within. Also gate, door, entrance.
 دو 34. two.
 موجود 35. existing, present.
 بر 36. for, on account of, on, upon, above. The
 bosom, body. Fruit, burden, load. A porter,
 carrier; one who seizes.

شکری 37. a praise, a distinct praise.
 واجب 38. necessary, expedient, proper.
 P. 2. l. 6.
 بیت
 از دست و زبان که بر آید کز عهده شکرش بدر آید
 بیت 39. ditlich. Also a house.
 از 40. from, out of, belonging to, than.
 دست 41. the hand, the fore foot (of a horse &c.)
 زبان 42. the tongue, a language.
 بر آید 43. may or can come out.
 کز 44. a contraction of که از that of, or out of
 which.
 عهده 45. obligation, debt, agreement, bargain;
 office, employment.
 بدر آمدن 46. to fulfil, to perform, discharge.

ARABICK.

P. 2. l. 8.

اعمالوا دل داود شکرا و قلیل می عبادی الشکور
 اعمالوا 47. perform ye.
 دل 48. family, stock.
 داود 49. David.
 شکرا 50. thankfully.
 و 51. and, but, as, like, then, therefore, now, yet,
 again.
 قلیل 52. few.
 می 53. of.
 عبادی 54. my servants, plu. of عباد with ی the
 sign of the 1st person sing.
 الشکور 55. thankful.

P. 2. l. 10.

قطعه

بندۀ همان به که ز تقصیر خویش
 مدد بدرگناه خدا آورده

ورنه سزاوار خداوندیش
 کس نتواند که بجا آورد
 56. strophe: segment, section, portion,
 part, piece.
 57. بندہ a servant, bondman, domestic.
 58. همان thus, exactly so, this, the same.
 59. بہ better, rather, preferable. Also cure,
 healing, recovering from sickness. A quince.
 60. از contraction of از of, from, for, by, out of.
 61. تقصیر defect, deficiency, fault, insufficiency.
 62. خویش own, himself; a kinsman.
 63. عذر pretext, excuse, apology.
 64. درگاه court, place. بدرگاه at the court.
 65. آوردن to bring, to relate.
 66. وگرنه otherwise, if not; contraction of
 67. سزاوار worthy, becoming, deserving.
 68. خداوندی sovereignty, lordship, dominion:
 خداوند his (God's) sovereignty
 lord, master.
 69. کس person, a man, one, any one, some one.
 70. نتوانستن not to be able.
 71. بجا آوردن to perform, fulfil, accomplish,
 execute.

p. 2. l. 12.

باران رحمت بی حسابش همه را رسیده
 وخوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده
 72. باران rain,
 73. رحمت mercy, compassion.
 74. بی without; also beyond, exceeding.
 75. حساب بی حساب infinite,
 beyond account.
 76. همه all, every one. همه را to every one,

to all.
 رسیدن 77. to arrive, to attain.
 78. خوان a table, tray, dish.
 79. دریغ grudging, sparing. Also ah, alas;
 بی دریغ without grudging, profusely.
 80. جا همه جا every where.
 81. کشیدن to draw, extract, attract, protract,
 extend, to spread.

p. 2. l. 14.

بزدل ناموس بندگان بگناه فاحش ندرد
 ووظیفه روزی بظلمتی منکر نبرد
 82. پردہ a veil, curtain. Also a musical mode.
 83. ناموس reputation, fame, renown, Dignity,
 Law. Also disgrace, reproach, shame.
 84. بندگان servants. S. بندہ
 85. گناه crime, sin, fault, offence.
 86. فاحش enormous, obscene.
 87. دریدن To tear, to rend. ن stands for the
 negative particle نه; not.
 88. وظیفه an allowance of provisions; stipend,
 pension.
 89. روزی Rozee, daily, Rozai, one day.
 90. خطا sin, crime, offence, error, fault.
 91. منکر atrocious, detestable, prohibited.

92. بردن to carry, to bear, to suffer, to gain at
 play.

p. 3. l. 16.

قطر

ای کرمی که از خزانه غیب گهروتر ساو طبقه خورداری
 دوستان را کجاکتی محروم تو که بادشمنان نظرداری
 93. O!
 94. کرمی that merciful (God.)
 95. خزانہ treasure.

- غیب 96. hidden, concealed.
- گبر 97. a Guebre, a worshipper of fire, a Parsee.
- ترسا 98. an infidel, pagan.
- خورداری 99. thou providest food.
- دوست 100. friends, S. دوستان
- کجا 101. how? where, whither.
- کنی 102. thou makest.
- محرورم 103. excluded.
- تو 104. thou.
- با 105. upon; with, possessed, of.
- دشمنی 106. an enemy: p. دشمنان
- نظر 107. a look, sight, consideration.
- داشته 108. to have, keep, place, possess.
- p. 3. l. 19.
- فراش باد صبارا گفته تا فرش زمردین بگسترود آید
ایر بهاری را فرموده تا بنات نبات را در مه زمین
پیروید و درختان را بخلعت نوروزی قباى سبز
ورق در برگرد و اطفال شاخ را بقدم موسم
ربیع کلاه شگوفه بر سر نهاده و عصاره نای بقدرتش
شده قلیف شده و تخم خرما بتر پیمتش نخل با سفک گشته
- فراش 109. one who spreads the carpets or cushions (the chamberlain) in the palaces of kings and great men.
- باد 110. wind, breeze, air.
- صبا 111. zephyr, gentle breeze, air.
- گفتن 112. to say, to speak, relate, utter.
- تا 113. in order that, until; as far as, up to, herefore, what then.
- فرش 114. a carpet, or any thing spread on the ground.
- زمردین 115. of an emerald colour.
- گستریدن 116. to spread, diffuse,
- دای 117. nurse, foster mother.
- ابر 118. cloud.
- بهار 119. the spring بهاری vernal.
- فرمودن 120. to order, to command.
- بنات 121. daughters. S. بنت
- نبات 122. a plant, herb.
- مهد 123. a cradle.
- زمین 124. earth, ground, soil, land, country.
- پیرویدن 125. to nourish, to educate, to foster.
- درختان 126. trees. S. درخت
- خلعت 127. a dress, a vest, a robe of honor.
- نوروزی 128. of the new year. نوروز new year's day.
- قبا 129. a garment, a short tunic open before.
- سبز 130. green, verdant.
- ورق 131. a leaf.
- اطفال 132. infants. S. طفل
- شاخ 133. a branch. اطفال شاخ infant branches.
- قدم 134. approaching, arrival.
- موسم 135. season.
- ربیع 136. the spring. Some copies have موسم گل the season of the rose.
- کلاه 137. cap, garland.
- شگوفه 138. blossom, bud.
- سر 139. head, top, summit. Also intention, will, wish, inclination, desire.
- نهادن 140. to place, to put, to lay upon, to apply, to administer.
- عصاره 141. juice, expressed juice.
- نای 142. cane, reed, نای of the cane.
- قدرت 143. power, authority, vigour, strength.
- بقدرتش 144. through his power.

شبه 144. honey.
 فایق 145. super-excellent, delicious.
 شدن 146. to be, to become, to pass, to go, to
 be elapsed.
 تضم 147. feed, kernel.
 خرما 148. a date.
 تربیت 149. discipline, management, education.
 نخل 150. A palm-tree.
 باسقف 151. tall, lofty.
 گشتن 152. to become, to be changed, converted,
 perverted, to depart.
 P. 3. l. 25.
 قطعه
 ابرو باد و مه و خورشید و فلک در کارند
 تا تو نانی بکف آری و بغفلت نظوری
 همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار
 شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری
 مه 153. the moon.
 خورشید 154. the sun.
 فلک 155. sky, heaven.
 در دست 156. are employed, are necessary.
 نان 157. bread نانی one bread, a loaf of bread.
 کف 158. palm of the hand, sole of the foot; foam,
 froth, scum.
 آری 159. thou mayst bring.

غفلت 160. negligence, inattention.
 خوردن 161. to eat, to drink, to fuffer, to destroy,
 to corrode.
 از بهر 162. on account of.
 سرگشته 163. agitated, moved, resolved.
 فرمان 164. order, command.
 فرمان بردار 165. obeying command, obedient.
 شرط 166. stipulation, rule, condition.
 انصاف 167. justice, equity.
 نباشد 168. it will not be.

P. 3. l. 30:

در خبرست از سرور کائنات و فخر موجودات
 و رحمت عالمیان و صفوت آدمیان و تهیه دور زمان
 محمد مصطفی علیه الصلوٰة والسلام
 خبر 169. a tradition of Mahommed; also news, in-
 telligence.
 سرور 170. a chief.
 کائنات 171. created beings.
 فخر 172. glory, ornament, nobility, nobleness,
 greatness.
 موجودات 173. existences. موجود
 عالم S. 174. worlds, the universe عالمیان
 صفوت 175. purity.
 آدمیان 176. mankind, men. S. آدم
 تهیه 177. appendix, supplement, completion,

دور 178. a revolution, an age, a period of years ;
the world, fortune.

زمان 179. time, age.

محمده 180. Mohammed, i. e. praised.

مصطفى 181. Mustafa. i. e. chosen, elect.

عليه 182. upon whom ^{علي} upon and ^و him.

صلوة 183. bleffing.

سلام 184. peace, bleffing, falutation.

P. 4. l. 34.

شقيق مطاع نبي كريم . قسيم جسيم بسيم وسيم

شقيق 185. intercessor.

مطاع 186. obeyed.

نبي 187. prophet.

كريم 188. gracious.

قسيم 189. bountiful.

جسيم 190. majestic.

بسيم 191. affable.

وسيم 192. sealed, impressed with the seal of God.

P. 4. l. 35.

بيت

چه غم ديوار امت را كه باشد چونتو پشتيبان

چه باك از صوج بهر آنرا كه باشد نوح كشتيبان

چه 193. why, what, how.

غم 194. anxiety, sorrow.

ديوار 195. a wall.

امت 196. religion, the faithful people.

باشد 197. may be.

پشتيبان 198. supporter, prop.

باك 199. dread, fear.

موج 200. wave, billow.

بحر 201. the sea, a great river, also metre, verse.

آنرا 202. to that one, to him.

نوح 203. Noah.

كشتيبان 204. a pilot.

P. 4. l. 38.

نظم

بلغ العلى بكاله كشف الدجى يجهاله

حسنت جميع خصاله صلوا عليه وآله

نظم 205. verse, poetry, a string of pearls, arrangement, order.

بلغ 206. consummating, finishing.

العالى 207. exaltation.

بكاله 208. through his perfection.

كشف 209. dispelled, displayed, revealed, opening, manifestation, solution, explanation, revelation.

الدجى 210. the darkness.

بجهاله 211. through his comeliness.

حسنت 212. beautiful, good.

جميع 213. all.

خصاله 214. his endowments.

صلوات 215. blefs ye, (ye faithful.)

عليه 216. on him.

آله 217. and his race.

P. 4. l. 40.

که هر گه که یکی از بندگان گنہگار پریشان و روزگار
دست انابت یامید اجابت بد رشاکه حق جل و علا
بر د اهد ایزد تعالی در روی نظر نکند بازش بخواند
باز اعراض کند بازش بتضرع و زاری بخواند حق
سبحانه و تعالی گوید

هر گه 218. whenever.

یکی 219. one of.

گنہگار 220. sinner, sinful.

پریشان 221. afflicted, disturbed, distracted, scat-
tered, dispersed, dishevelled.

روزگار 222. state, fortune, condition; also time.

انابت 223. repentance.

امید 224. hope, desire, expectation.

بتاجا 225. acceptance, consent.

حق 226. just (an attribute of GOD), it also fig-
nifies right, truth, justice.

علا 227. sublime.

برداشتی 228. to raise, to lift up, to exalt, elevate,
to carry off. To bear up, suffer, support, prop,
sustain.

ایزه 229. GOD.

تعالی 230. high ایزد تعالی the most high GOD.

در روی 231. at him, upon him.

کردن 232. to do, make, perform.

باز 233. again: also a hawk.

خواندن 234. to read, to recite, to invite, to in-
voke, to call, to sing.

اعراض 235. turning away the face, aversion, dis-
regard, rejection.

تضرع 236. supplication.

زاری 237. sorrow, lamentation.

سبحانه تعالی 238. the wonderful, divine, سبحانه
GOD the most holy, and omnipotent:

گوید 239. saith, may say.

P. 4. l. 43,

یا ملائکتی قد استعینت منی و لیس له رب غیري

قد غفرت له

ARABICK.

یا 240. O.

ملائکتی 241. my angels.

قد 242. of a truth.

استعینت 243. I am ashamed.

منی عبدی 244. on behalf of my servant.

ولیس 245. and no one.

له 246. to him.

رب 247. providence.

غیری 248. besides me.

فقد غفرت له 249. verily, I have pardoned him.

P. 4. l. 44.

دعوتش را اجابت کردم و حاجتش را بر آوردم که

از بسیاری دعا و زاری بنده شرم هییدارم

دعوت 250. prayer, suit, petition.

حاجت 251. necessity, want, prayer, petition.

بر آوردن 252. to extract, to gather, to draw out,

to pluck out, to exalt, to elevate, to accept; also to fill up, to clofe.

بسیاری 253. abundance.

دعا 254. invocation, prayer, salutation.

شرم 255. shame, bashfulness, modesty.

هییدارم 256. the same as مییدارم I have: The particles می and هی are sometimes prefixed to the present, and preter imperfect tenses, and sometimes omitted, according to the pleasure of the writer.

P. 5. l. 47.

بیت

گرم بین لطف خداوند شاکر

گفته بنده کردست او شرمسار

گرم 257. generosity, liberality, clemency.

بین 258. behold; the imperative of دیدن

لطف 259. kindness, favor.

خداوند شاکر 602. God.

گنه 261. contraction of گناه fault, sin.

کردست 262. for کرده است hath done, committed.

او 263. he, she, it.

شرمسار 264. ashamed.

P. 5. l. 49.

حاکفان کعبه جلالتش بتقصیر عبادت معترفند که

ما عبدناک حق عبادتک و واصفان حلیه جمالش

یتعصیر منسوب که ما عرفناک حق معرفتک

حاکفان 265. the dwellers, S. عاکفان

کعبه 266. the Kaaba, the temple of Mecca.

حاکفان کعبه those who constantly reside in the temple of Mecca out of piety.

جلال 267. majesty, glory, magnificence.

جلالتش his majesty.

عبادت 268. worship, adoration.

معترف 269. acknowledging.

ARABICK.

ما 270. not.

عبدناک 271. we have worshipped you.

حق 272. truly.

عبادتک 273. thou oughtest to be served.

واصفان 274. describers. S. واصفان

حلیه 275. splendor, external form.

جمال 276. beauty, elegance, decorum.

تصیر 277. amazement, astonishment, wonder.
 منسوب 278. relative, depending upon, ascribed,
 imputed.
 ما عرفناک 279. we have not known thee.
 حق معرفتک 280. as thou oughtest to be known.

P. 5. l. 52.

قطعه

گر کسی وصف او زمی پرسد
 بی دل از بی نشان چه گوید باز
 عاشقان کشتگان معشوقند
 بر نیاید ز کشتگان آواز

کسی 281. a person, any one.
 وصف 282. description, attribute, epithet, quality,
 property; praise, encomium.
 زمی 283. of me, belonging to me.
 پرسیدن 284. to ask, enquire, interrogate.
 دل 285. the heart, بیدل heartless.
 نشان 286. sign, form, character, mark, vestige;
 flag, standard.
 عاشق 287. a lover. P. عاشقان
 کشته 288. the slain. S. کشته from کشته
 معشوق 289. beloved mistresses. عشق
 آواز 290. voice, noise, sound.

P. 5. l. 55.

یکی از صاحبان سر بسجیم مراقبه فرورده

بود در بحر مکاشفه مستغرق شده انکاء
 که از آن حالت باز آمد یکی از اصحاب بطریق
 انبساط گفت از آن بوستان که تو بودی ما را چه
 تصفه کرامت آوردی

صاحب دل 291. plu. of صاحب دل a man of con-
 templation, or reflection, one who is observant.

جیب 292. breast, bosom; hood of a garment; also
 a pocket.

مراقبه 293. meditation.

فرود بردن 294. to bow, to hang down, to swallow,
 to devour.

مکاشفه 295. a vision; deep contemplation.

مستغرق 296. immersed.

انکاء 297. then, after that, moreover.

آن 298. that; he.

حالت 299. state, condition.

باز آمدن 300. to come again, to return, to reco-
 ver.

اصحاب 301. companions.

طریق 302. way, road, path, manner, custom,
 rule.

انبساط 303. pleafantry, cheerfulness, mirth, joy,
 delight.

بوستان 304. a garden, orchard.

بودن 305. to be.

C.

ما را 306. for us, of us, to us.

تصفه 307. a present; rare, excellent.

کرامت 308. excellence, munificence, greatness, dignity, a miracle. تصفه کرامت valuable gift.

P. 5. l. 58.

گفت بغاطر داشتم که چون بدرخت شکل برسم

دامنی پرکنم هدیه اصحاب را چون برسیدم بوی

شکم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت

309. heart, mind, soul, affection, inclination, memory, remembrance.. خاطر

310. a tree. درخت

311. a rose; any flower. گل

312. a lap, skirt of a garment. دامن

313. full. دامنی a lapful, دامنی کوه the foot of a mountain.

314. a present, offering. هدیه

315. odour, smell, flavour, fragrance, perfume.. بو

316. the rose to me; مرا for م گل

317. intoxicated, drunk, lustful. مست

318. my skirt. دامنم

319. fell out of, went from, dropt, the fame as رفت برفت

P. 6. l. 61.

نظم

ای مرغ صحر عشق از پروانه پیاموز

کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

این مدعیان در طلبش بی خبرانند

کان را که خبر شد خبری باز نیامد

ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم

وز هر چه گفته اند شنیدیم و خوانده ایم

مجلس تمام گشت و با آخر رسید عمر

ماه چنان در آن وصف تو مانده ایم

320. a bird. مرغ

321. the desert مرغ صحر the bird of the desert, i. e. the nightingale.. صحر

322. love. عشق

323. a moth.. پروانه

324. to learn, to teach.. آموختن

325. for آن که that it, he who.. کان

326. to burn.. سوختن

327. life, soul. جان شد expized.. جان

328. to come. آمدن

329. this (set of).. این

330. pretenders, claimants, opponents.. مدعیان

مدعی S.

331. requifition, claim, pretensions.. طلب

332. are ignorant.. بیخبرانند

333. came not back, returned not.. باز نیامد

334. higher, above, beyond, superior.. برتر

335. imagination, fancy, idea.. خیا

قیاس 336. conjecture.

گمان 337. opinion, suspicion.

وهم 338. thought.

شنیدن 339. to hear.

مجلس 340. banquet, assembly.

تمام 341. conclusion, end, completion.

آخر 342. end, at last.

عمر 343. life, age, time.

ما 344. we, us.

همچنان 345. the same, thus, in this manner.

اول 346. commencement, first.

ماندن 347. to remain, to continue.

P. 6. l. 66.

مقامد پادشاه اسلام خلد الله ملكه

معهدت 348. virtues, laudable actions. S. مقامد

پادشاه 349. a king.

اسلام 350. the faith, Islamism, orthodoxy.

خلد 351. may God perpetuate.

ملكه 352. a kingdom, ملكه his kingdom.

P. 6. l. 66.

ذكر جميل سعدي که در اقواء عوام اقتاده است

وصيت سخنش که در بسيط زمين رفته وقصص العجيب

حد يثش که همچو شکر مي خورند ورقه منشاتش

که چون کاغذ زر مي برند بركمال فضل و بلاغت او

حمل نتوان کرد

ذکر 353. celebration, commemoration, relation.

جميل 354. good, beautiful, elegant.

اقواء 355. mouths, S. قواء

عوام 356. people in general; the populace.

اقتاد 357. to fall, drop, happen, arrive.

صيت 358. fame, renown.

سخن 359. saying, speech, discourse.

بسيط 360. surface, superficial, also simple (in opposition to compound.)

قصب العجيب 361. the friendly reed, or pen.

حد يث 362. a saying, tradition.

همچو 363. like, thus, as if.

شکر 364. sugar.

رقعه 365. a small letter, note, scrap of writing; also a patch of cloth.

منشات 366. literary compositions.

کاغذ زر 367. paper money; bills of exchange.

کمال 368. perfection.

فضل 369. excellence, virtue.

بلاغت 370. eloquence, also puberty.

حمل 371. load, burthen, حمل کردن to impute, ascribe, to attribute.

P. 6. l. 70.

بلکه خداوند جهان وقطب دايرة زمان قايم مقام

سليمان ناصر اهل ايران شاهنشاه معظم اتابك

اعظم مظفر الدين ابو بكر بن سعد بن زنگي ظل الله
في ارضه رب ارض عنه وارضه بعين عنایت نظر کرده
است و تصدیق بلیغ فرموده و ارادت صادق
نموده لاجرم كافة انام از خواص و عوام به صحبت او
گرا گزیده اند که الناس علی دین ملوکهم

372. but, however, perhaps, nay.

273. lord, master, monarch.

374. the world.

375. pole, axis.

376. a circle, circumference, orbit.

the revolution of time.

377. successor, heir; also vicegerent,
lieutenant.

378. Solomon.

379. defender, assistant.

380. people belonging to any particular
plate, order, or profession. Lord, master, wor-
thy, fit, skilful, endowed with; an inhabitant,
family.

381. faith, belief, religion.

the faithful people.

382. king of kings.

383. illustrious, honored, respectable.

384. Atabuk, a Turkish word, which
properly signifies the father of the prince. It

was the title of several of the nobility, who
had charge of the education of the princes of the
house of Suljook. These lords, whom
the Persians call Atabukyân became,
through the fear or weakness of their sovereigns,
so powerful at last, that they founded four dyna-

ties. The Atabuks of Fars were of Turcoman
origin, and descended from Suljâr, on which ac-

count they are also called Suljurians

Their dynasty lasted, in Persia, from A. H. 543

to 663 or. A. D. 1148. to 1264.

385. greater, or greatest.

386. a conqueror, victorious.

387. Abûbukur

388. *Sûd*, prosperity, (a proper name.)

389. fon.

390. *Zungee*, the surname of the family.
Also an Ethiopian.

391. a shadow, ظل الله the shadow of God,

392. on, upon, in.

393. his (Gods) earth.

394. the earth, ground, land, soil, country.

395. on him, to him.

396. and his kingdom.

397. eye, fountain, source; also certainty,
with the eye.

398. kindness, favor. عنایت

399. commendation, praise. تحسین

400. great, vast, excessive; eloquent. بلیغ

401. desire, wish, attachment, will, inclination, purpose. ارادت

402. sincere, true, just, candid. صادق

403. to shew, demonstrate, exhibit, appear. نمودن

404. therefore, consequently. لاجرم

405. all **كافة** **انام** all mankind, the universe. كافة

406. nobles, grandees, **خواس وعوام** nobles and plebeians, people of all descriptions. خواص

407. affection, love, friendship. محبت

408. to have an inclination, or affection, to love, estimate, esteem, think. گرا کیدن

409. people, mankind. الناس

410. on the religion of their kings. علی دینی ملوکم

P. 7. 1. 76.

رباعي

زانکه که ترا بر من مسکین نظرست

آثارم از آفتاب مشهور ترست

گر خود همه عیبها بدی بند در دست

هر عیب که سلطان به پسند دهنرست

411. quatrain. رباعي

412. for **انزکاء** from that time. زانکه

413. I, me. من

414. humble, poor, meek. مسکین

415. signs, marks, characters; S. اثر

416. the sun. آفتاب

417. celebrated, published, conspicuous. مشهور

418. for اگر if. گر

419. self, himself, own. خود

420. defects. S. عیب

421. in this, to this. بدین

422. is comprised. درست

423. defect, blemish. عیب

424. Sultan, king. سلطان

425. to approve. پسندیدن

426. excellence, virtue, skill, science, ingenuity. هنر

P. 7. 1. 79.

نظم

کلی خوشبوی در حیا روزی

رسید از دست محبوبی بدستم

بدو گفتم که مشکي يا عیبری

که از بوی دلاویز تو مستم

بگفتا من **کل** ناچیز بودم

ولیکن مدتی با **کل** نشستم

کیال هفتشینی در من اثر کرد

وگر نه من همان خاکم که هستم

427. clay, earth, mud. کل

D.

خوشبوي 428. odoriferous, fragrant.

حمام 429. a bath.

روز 430. day.

مصوب 431. beloved, amiable.

بدستم 432. to my hand.

بدو 433. for, to him.

مشك 434. musk.

يا 435. or, either, otherwise, but.

عبير 436. a perfumed composition.

بوي 437. odour, written also بو

دلاويز 438. attracting the heart, charming.

مستم 439. I am enchanted, intoxicated.

بَلَقْنَا 440. It said, replied. The prefixed ب
and final ل are both redundant.

ناچيز 441. nothing, vile, despicable.

وليكن 442. and but, only that.

مدت 443. time, period, term, space of time,
sometime.

نشستن 444. to sit, to dwell, to subside.

هينشون 445. one who sits or converses with ano-
ther; Companion.

اثر 446. impression, sign, mark, character, trace,
vestige.

وگرنه 447. otherwise.

خاك 448. earth, dust.

خاكم 449. I am earth.

450. I am.

P. 8. l. 84.

اللهم متع المسلمين بطول حياته وضاعف ثواب
جهيله وحسناته وارفع درجه اودايه وولاته
ودمر على اعدائه وشناتيه بهاتلي في القرآن
هي يا ارحم الراحمين بلده واحفظ ولده

ARABICK.

451. O God.

452. bestow happiness.

453. on the moslems.

454. by length, long continuance of.

455. his life.

456. and increase thou.

457. the reward.

458. his virtues.

459. and his good works; his perfections.

460. and exalt thou.

461. dignity, rank, degree.

462. his friends.

463. and his rulers, governors.

464. and destroy thou.

465. upon.

466. his enemies (avowed.)

467. and his secret foes.

468. for the sake of these sayings.

في القرآن 469. in the Koran.

من آياته 470. in its. (the Koran's) verses.

أمن 471. protect thou.

بلده 472. his country.

واحفظ 473. and protect.

ولده 474. his son.

P. 8. l. 87.

نظم

لقد سعد الدنيا به دام سعده

وايده الهولى بالوية النصر

كذلك تنشأ لينه هو عرقها

وحسن نبات الارض من كرم البذر

يزد تعالي وتقدس خطه بااك شيرانه را بهيت

حاكمان عادل وهيت عالمان عامل تا زمان قيامت

در امان سلامت نكاه دارد

لقد 475. of a truth.

سعد الدنيا 476. the world enjoys.

به 477. through him, by his means.

دلم 478. perpetual.

سعده 479. his good fortune.

وايده 480. and befriend him, aid him.

الهولى 481. GOD, the sovereign.

يا لويده 482. with the standards.

النصر 483. of victory.

كذلك 484. in such wife.

تنشأ 485. cause to grow, flourish.

لينه 486. the branch.

هو 487. he is.

عرقها 488. its root.

وحسن 489. and the goodness, because the goodness.

نبات 490. a plant.

الارض 491. of the earth.

من 492. on account of, depends upon.

كرم 493. generosity, excellence, goodness.

البذر 494. of the seed.

تقدس 495. holy, sanctified.

خطه 496. country, territory, limits.

بااك 497. pure, undefiled.

شيرانه 498. Sheerāz.

هيت 499. fear, dread, terror, awfulness, severity.

حاكمان 500. governors, rulers. S.

عادل 501. just.

هيت 502. endeavour, exertion, resolution, intention; also auspices, grace, favour.

عالمان 503. learned men. S. عالم a learned man.

عامل 504. performer, doer.

قيامت 505. the resurrection.

امان 506. safety, security, tranquillity.

سلامت 507. peace, safety, security.

نكاه داشتي 508. to keep, preserve; to guard.

P. 8. 1. 92.

نظم

ندانی که من در اقالیم غربت
چرا روزگاری بکردم درنگی
برون رقتم از ننگ ترکان که دیدم
جهان در هم افتاده چون موی زنگی
همه آدمی زاده بودند ایکن
چو گرگان بخونخوارگی تیز چنگی
درون مردمی چون ملک نیک معضری
برون لشکری چون هزاران جنگی
چو باز آمدم کشور آسوده دیدم
پلنگان رها کرده خومی پلنگی
چنان بود در عهد اول که دیدم
جهاں پر ز آشوب و تشویش و تنگی
چنین شد در آیام سلطان عادل
اتابک ابوبکر بن سعد زنگی

509. to know ندانی don't you know?

510. climates, countries S. اقالیم

511. travelling, emigrating, also foreign-
ness, remoteness. غربت

512. why, wherefore. چرا

513. sometime. روزگاری

514. delay, lateness, dilatoriness, hesita-
tion. درنگی

515. without, outside. برون

516. infamy, disgrace, ignominy. Also
honor; reputation, estimation, modesty.

517. a turk. P. تُرکان ترک

518. to see. دیدن

519. perplexed, entangled, confused, en-
twined, twisted. درهم

520. hair, also. موی

521. human kind. آدمی زاده

522. but. ایکن

523. for چون like, when, whenever, as if. چو

524. wolves S. گرگن گرگان

525. drinking blood, reeking in blood,
blood thirstiness. خونخوارگی

526. sharp; pungent. تیز

527. a claw, talon, the fist, a harp. چنگی

528. within, inside, interior, the heart. درون

529. men, mankind. مردم

530. an angel. ملک

531. good, virtuous. نیک

532. disposition, temper. معضری

533. *lufkerai*, an army, also *lufkerse*,
a soldier, belonging to an army, or camp. لشکری

534. lions. S. هزاران

535. warlike. جنگی

536. country, region. کشور

آسودن 537. to rest, to quiet, pacify, comfort.

پلنگان 538. tigers. S. پلنگ

رها کردن 539. to set free, discharge, dismiss, to give admittance.

خوی 540. the same as خور disposition, temper.

پلنگی 541. tiger-like.

چنان 542. such as that, such as.

عهد 543. time, reign. Also agreement, compact, bargain, promise.

آشوب 544. tumult, sedition; also grief, sorrow, misfortune.

تشویش 545. confusion, inquietude, distress, distraction.

تنگی 546. distress; straightness, narrowness.

چنین 547 thus, in this way, in this manner, so, like this.

ایام 548. days, times, seasons. S. یوم

P. 9. l. 100.

نظم

اقلیم پارس را غم از آسید دهر نیست

تا بر سرش بود چو توئی سایه خدا

امروز کس نشان ندهد در بسط خاک

مانند آستان درت مامی رضا

هر تست پاس خاطر بیچارگان و شکر

هر ما و هر خدای جهان آفرین جزا

یارب ز باد فتنه نگهدار خاک پارس

چندانکه خاک را بود و باد را بقا

اقلیم 549. climate, country, kingdom.

پارس 550. Persia,

آسیب 551. misfortune, molestation, calamity, shock, concussion.

دهر 552. the world, time, an age, eternity; custom, manner.

نیست 553. is not.

بر سرش 554. at it's head, is governed by.

توئی 555. thou art.

سایه 556. shadow, shade.

خدا 557. God.

امروز 558. this day, to day, now, at present.

نشان دادن 559. to point out.

مانند 560. like, resembling.

آستان 561. threshold.

درت 562. gate, door, entrance; also in, into; thy gate.

مامی 563. refuge, asylum, place of safety.

رضا 564. consent, resignation, satisfaction.

بر تست 565. it is incumbent on you, it is your duty.

پاس خاطر 566. for the sake of.

بیچارگان 567. the helpless S. بیچاره

E.

برما 568. on us, our duty.

آفرین 569. creator.

جزا 570. reward, retribution, compensation.

فتنه 571. strife, sedition.

چندانکه 572. as long as, whilst.

بقا 573. duration, continuance, permanency,
remainder.

P. 9. l. 105.

سبب تالیف کتاب کلستان

سبب 574. cause, occasion, reason.

تالیف 575. compilation, composition.

کتاب 576. book, volume, also a letter, writing.

P. 9. l. 106.

یکشب تا مل ایام گذشته میگردم و برعبرتلف کرده

تاسف میخوردم و سنگ سراج دل را بالباس

آبدیده میسستم و این بیتهای مناسب حال خود
میگفتم

یک 577. one.

شب 578. night.

تامل 579. reflection, contemplation, meditation.

گذشتی 580. to pass, to pass over, to elapse.

تلف 581. consumption, dissipation, waste, ruin,
destruction, expence.

تاسف 582. sorrow, lamentation, regret.

سنگ 583. a stone; also weight.

سراچه 584. mansion.

الپاس 585. diamond, adamant.

آبدیده 586. tears.

سفتی 587. to bore, pierce, perforate.

بیتها 588. distichs. S. بیت

مناسب 589. befitting, applicable, conformable,
congruous, proper, suitable.

حال 590. condition, state, circumstance.

P. 10. l. 109.

مثنوی

هردم از عمر میروود نفسی

چون نگه میکنم نهاند بسی

ای که پنجاه رفت و در خوابی

مگرایی پنج روز در یابی

حجل آنکس که رفت و کار نساخت

کوس رحلت زدند و بار نساخت

خواب نوشی بامه ادر حیل

باز دارد پیاده را ز سیل

مثنوی 591. poetry, where the second line of every

distich rhimes with the same letter.

هردم 592. moment, instant; also the breath, هر دم

every moment, every breathing, continually.

نگه 593. for نگاه a look, view, aspect, observa-

tion, custody, care, caution.

بسی 594. sufficient, many, more and more.

ایکه 595. alas that!
 پنجاه 596. fifty.
 خواب 597. sleep, a dream.
 مگر 598. excepting, but, unless, perhaps, by chance.
 پنج 599. five.
 دریافتی 600. to understand, comprehend.
 خجل 601. shame.
 آنکس 602. that person.
 کار 603. business, work, use, purpose.
 ساختی 604. to do, form, make, perform; to feign, to counterfeit.
 کوس 605. a drum.
 رحلت 606. march, departure, death.
 زدنی 607. to strike, to beat, to attack.
 بار 608. a load, burthen; fruit, also a time, did not make up his burthen.
 نوشین 609. sweet, pleasant.
 بامداد 610. the morning.
 رحیل 611. marching, a journey.
 بازداشتی 612. to withhold, to hinder, to prevent.
 پیاده 613. a foot traveller, a walker, pedestrian; a foot soldier; a pawn in the game of chess.
 سبیل 614. road, way.

P. 10. l. 114.

هر که آمد عبارتی نو ساخت
 رفت و منزل بدیگری برداخت
 وان دگر بخت هیچنمین هوس
 وین عبارت بسر نبرد کسی

615. whoever.

616. building, fabric. edifice.

617. new, fresh, recent.

618. a tenement, lodging, mansion; a day's journey; a stage of a journey; a halting place.

619. another.

620. to abandon, quit, evacuate; to perform, execute.

621. and that one.

622. for دیگر another.

623. contrived, speculated; ripened, matured.

624. in like manner, after this manner.

625. desire, lust, vain expectation, ambition.

626. and this; for واین

627. to finish, accomplish.

P. 10. l. 116.

یار ناپایدار دوست مدار
 دوستی را نشاید این غدار

- نیک و بد چون همی بیاید مره
 خنک ۶۳۰ نکس که گوی نیکی بره
 برنگ عیشی بگور خویش فرست
 کس نیارد ز پس زبیش فرست
 یار 628. friend; also strength, power.
 پایدار 629. permanent, fixed, constant, steady,
 having feet نا پایدار unstable, transitory.
 دوست 630. a friend.
 مدار 631. place not.
 دوستی 632. friendship.
 633. deserveth not, it is not proper, in-
 consistent, ought not.
 غدار 634. a cheat, traitor.
 بد 635. bad, wicked,
 636. a redundant particle, sometimes pre-
 fixed to the present and preterite imperfect tenses.
 637. must necessarily die; the first
 ب is redundant.
 638. happy, fortunate; also fresh, mode-
 rate, temperate,
 گوی 639. a ball.
 نیکی 640. goodness, virtue,
 برد 641. carried away.
 برگ 642. a leaf; provisions for a journey.
 643. delight, pleasure, diversion, luxury,
 life.
 گور 644. a grave, tomb, sepulchre; also the on-
 ager, or wild ass.
 فرستادن 645. to fend.
 نیارد 646. will not bring.
 پس 647. behind ز پس after, from behind.
 648. before. ز پیش beforehand.
 عمر بر فرست و آفتاب تهوز
 اندکی ماند و خواجه غره هنوز
 ای تپیدست رفته در بازار
 ترسیت بر نیاری دستار
 برف 649. snow.
 650. Tumoos. a Syrian month, (July.)
 اندکی 651. a little, few, a small part.
 خواجه 652. a man of distinction, lord, master,
 teacher, preceptor; also merchant.
 653. sloth, carelessness, deceiving with vain
 hopes.
 654. yet, hitherto, to this very time, not yet,
 655. empty دست تهی empty handed, unpro-
 vided with money.
 بازار 656. a market.
 ترسیدن 657. to fear. ترسیت I fear that thou.
 دستار 658. A napkin, towel, also a turband.

P. ۱۰. l. ۱۲۱.

هر که مزروع خود خورد بخورید
 وقت خرمش خوشه باید چید
 پند سعدي بگوش جان بشنو
 ره چنين است مرد باش و برو

659. sown. مزروع
 660. green corn. خويد
 661. time, season. وقت
 662. harvest; also a barn, threshing floor. خرمي
 the time of getting in the harvest. وقت خرمي
 663. an ear of corn. خوشه
 664. it is necessary, it behoves. بايد
 665. to gather, pick, choofe, glean. چيدن
 666. counsel, advice, admonition, exhortation. پند
 667. an ear. بگوش جان with a lively ear, with attention. گوش
 668. road: also written. راه
 669. a man. مرد باش be a man, take courage. مرد
 670. be thou, stay, have patience, wait. باش

P. ۱۱. l. ۱۲۳.

بعد از تمام اين معني مصلحت آن ديدم که در نشيبي
 عزلت نشينم و دامن از صحبت فرار نخواهيم و وقتي
 از گفتهاي پریشان بشويم و من بعد پریشان نگويم

671. after, afterwards. بعد
 672. sense, meaning, signification, reality. معنی
 this subject. اين معنی
 673. counsel, deliberation, measures
 advisable to be pursued. مصلحت
 674. a seat, place, a settlement, mansion. نشيبي
 675. retirement, solitude. عزلت
 676. society, company, association. صحبت
 677. is here a redundant particle: sometimes
 it signifies again, opposite, above, upon. فرا
 678. a book, register, journal, tablet. دفتر
 679. words, sayings. گفتهاي پریشان
 vain words, idle expressions.
 680. to wash. شستن
 681. afterwards, next. من بعد

P. ۱۱. l. ۱۲۶.

بيت

زبان پریده بکنجی نشست صم و بکم
 نه از کسی که زبانش تباشد اندر حکم

682. to cut, amputate, fell. پریدن
 683. a corner, angle. کنج
 684. deaf. صم
 685. dumb. بکم
 686. might not, should not be. نباشد
 687. in, into, within, under. It is sometimes
 F.

redundant.	703. I did not lift up. برنگرفتم
688. command, order. حکم in sub- jection.	704. to displease, to vex, to distress, to mortify. رنجیدن
P. 11. l. 129.	705. he looked: نگه کرد
تایکی از دوستان که در کجاوه انیس من بودی و در حجره جلیس بر رسم قدیم از در آمد چند آنکه نشاط و ملاعبت و بساط مراغیت گسترد جوابش نگفتم و سرانرا نوبی تعبد برنگرفتم رنجیده نگه کرد و گفت	قطعه کنونت که امکان گفتار هست بگو ای برادر بلطف و خوشی که فردا چو پیک اجل در رسد بحکم ضرورت زبان در کشی
689. a camel litter. کجاوه	706. for کنون now کنونت for now to you. کنون ترا
690. A comrade, intimate, familiar, friend. انیس	707. possibility, power. امکان
691. a closet, chamber, cell. حجره	708. speech, conversation, saying. ut- terance. گفتار
692. companion, comrade, associate. جلیس	709. is, hath. هست
693. manner, custom, usage, rule. رسم	710. speak thou. بگو
694. old, ancient, usual. قدیم	711. brother. برادر
695. to enter از در آمد entered the door. در آمدن	712. gladness, mirth, cheerfulness, pleasure. خوشی
696. conviviality, gladness, joy, mirth. نشاط	713. tomorrow. فردا
697. cheerfulness, toying, playing, joking. ملاعبت	714. messenger, courier. پیک
698. bed, carpet, any thing spread; the surface: also a plain open country, extensive track. بساط	715. fate, death. اجل
699. desire, affection, propensity. مراغیت	716. shall, or may arrive: در here s re- dundant.
700. an answer جوابش in answer to him, his answer. جواب	717. necessity, exigency. ضرورت through necessity.
701. the knee. زانو	
702. adoration, worship. تعبد	

718. to draw in, to restrain. در کشیدن

P. 12. l. 136.

یکی از متعلقان منش بر حسب واقع مطلع گردانید

که فلان عزم کرده است و نیت جزم که بقید عهد

دنیا معتکف نشیند و خاموشی گزیند اگر توانی

سرخویش گیر و راه مجانیت پیش گیر

719. a dependent, domestic, servant, متعلقه

kinsman; belonging to, depending upon, con-

cerning; (p. متعلقان)

720. of mine to him- متش

721. computing, reckoning, confidering, حسب
according to.

722. an occurrence, event, accident; a bat- واقع
tle, encounter, conflict:

723. to inform. مطلع گردانید

724. such an one, a certain person. فلان

725. design, purpose, resolution. عزم

726. design, purpose, intention, object of نیت
deliberation:

727. positive, absolute, deciding, deter- جزم
mining.

728. remainder, rest, remnant. بقید

729. the world, the present life. دنیا

730. one who is continually employed معتکف
in devotion.

731. silence. خاموشی

732. to choose, select, elect. گزیدن

733. to be able, powerful, equal to. توانستی

734. one's own inclination. سرخویش

make up your mind to it. سرخویش گیر

735. road, way, path. راه

636. being near to, or at the side of any مجانیت
person.

737. follow thou, adopt thou. پیش گیر

P. 12. l. 139.

گفتا بعزت عظیم و صحبت قدیم که دم بر نیارم و

قدم بر ندارم مگر انگد سخن گفته شود بر عادت

مالوف و طریف معروف که آرزوی دوستانی

جهلست و کفارت یهین سهلست خلاف راه

عرا بست و عکس رای اولی الباب ذوالفقار علی

در نیام و زبان سعدی در کام

738. he said; the same as گفت the being

redundant:

739. magnificence, grandeur; glory; also عزت

respect; veneration. I swear by the great GOD.

740. great, large. عظیم

741. I will not bring out: بر نیارم

742. foot; also step, pace, foot-step. قدم

743. I will not lift up. بر ندارم

744. may be spoken. گفته شود

745. custom, mode, manner, habit, usage. عادت

746. familiar, accustomed, ordinary. مالوف
747. known. معروف
748. to distress, trouble, afflict. آزردهن
749. ignorance, stupidity. جهل
750. expiation, atonement. كفارت
751. an oath, affidavit; also the right hand, side, or part. يمين
752. easy. سهل
753. contrary, repugnant, opposite, contradiction. خلاف
754. rectitude, just dealing, the right way. صواب
755. opposite, contrary, reflection, inversion. عكس
756. opinion, thought, sentiment. رأي
757. the wise, those possessed of wisdom. اولي الهاب
758. the sword given by Mahommed to Aly. ذوالفقار
759. Aly, Mahommed's Son-in law. علي
760. a scabbard, sheath. نيام
761. the palate: also desire, wish, inclination. كام

P. 12. K 244.

تذکره

تذکره در بیان احوال و احوال و احوال

- کلید در گنج صاحب هنر
چو در بسته باشد چه داند کسی
که جوهر فروش است یا بیلور
762. mouth; also orifice, opening: it is generally written. دهان
763. wife, judicious, intelligent. خردمند
764. what it is; what is it? چیست
765. a Key. کلید
766. treasure. گنج
767. a man of virtue. صاحب هنر
768. to shut, bind, fasten. بستن
769. a gem, a jewel; also matter, substance, essence, nature, disposition. جوهر
770. a seller, dealer. فروش
771. to sell, deal. فروختن
772. a dealer in small wares, a pedlar. بیلور

P. 12. l. 147.

تذکره

- اگرچه پیشتر دمنده خاموشی ادبست
بوقت مصلحت آن به که در سخن کوشی
دو چیز طبعاً عقلست دم فرو بستنی
بوقت گفتن و گفتن بوقت خاموشی
773. although, notwithstanding. اگرچه
774. urbanity, politeness, elegance, of manners; science, learning, philology; discipline. ادب

law, rule, institution.

775. کوشیدن to strive, endeavour, exert:

776. چیز a thing.

777. طیرهٔ عقل levity, a weak understanding.

778. عقل reason, intellect, understanding, sense.

779. فرو بستن to shut down, فرود بستن to stop the breath.

P. 13. l. 152.

في الجملة نهبان از مکالمه اودر کشیدن قوت نداشتیم

و رو کي از معاوړه اوگردانیدن مروت ندانستم

که یار مرا فق بود و مصعب صادق

780. في الجملة summarily, briefly, in short.

781. مکالمه conversation.

782. قوت *Kawwut*, strength, power, faculty.

783. رو يي face, aspect, countenance, also writing

رو

784. معاوړه conversation, conference, dialogue, familiar discourse.

785. گردانیدن to avert, to turn away, to change, alter, to do.

786. مروت generosity, politeness, humanity.

787. موافق conformable, suitable, agreeable.

788. مصعب a friend.

P. 13. l. 156.

بیت

چو جنگه آوری با کسی در ستیز

که از وی کلمه ت بود یا گویند

789. جنگ was, battle, conflict, contention.

790. جنگ آوردن to commence war.

791. ستیز emulation, competition, contention.

792. از وی from him.

793. گزیرت your alternative, remedy, alternative.

794. گزیز flight, flying, fugitive.

P. 13. l. 158.

بهمکم ضرورت سخن گفتیم و تفرج کنان بیرون

ز قتم در فصل ربیع که صولت برد آرمیده بود

و آوان دولت ورد رسیده

795. تفرج recreation, relaxation of mind, walking, contemplating, beholding.

796. کنان making, doing, taking.

797. بیرون out, outside, without, abroad, external.

798. فصل time, season, juncture, section, article, chapter or other division of a book: a difference, distinction, (between right and wrong.)

799. صولت severity, fury, fierceness.

800. برد cold, frigid.

G.

آرمیدن 801. to rest, to repose; to become temperate.

اوان 802. season, time.

دولت 803. prosperity, happiness, wealth, fortune, felicity, empire, dominion, power.

ورد 804. the rose.

P. 13. l. 160.

پیت

پیراهن سبز بردرختان چون جامه عید نیکبختان

پیراهن 805. dress, clothing, vestment, apparel; a shirt.

جامه 806. garment, vest, cloth.

عید 807. a festival, solemnity, holiday.

نیکبخت 808. fortunate, happy; august, blessed.

P. 14. l. 162.

قطعه

اول آرد بهشت ماه جلالی

بلبل گویند به منابر قضبان

بر شکل سرخ از نم افتاده لالی

هیچو عرق به عذار شاهد غضبان

آرد بهشت 809. *Ardebehsht*: a Persian month.

ماه 810. a month: the moon.

جلالی 811. *Jilalee*, the new Persian *Æra*.

بلبل 812. A nightingale.

گویند 813. speaking, chanting.

منبر 814. pulpits. S.

قضبان 815. branches.

سرخ 816. red.

نم 817. dew.

لولو 818. pearls S.

عرق 819. sweat, juice; a blush.

عذار 820. cheek, face.

شاهد 821. a mistress, a beautiful object; also a witness, an Angel.

غضبان 822. chiding, angry.

P. 14. l. 164.

شب را ببوستان با یکی اردوستان اتفاق میبت افتاد

موضعی خوش و خرم و درختان دلکش در هم گفتی

که خرد میتا بر خاکش ریخته و عقد ثریا از تاش

در آویخته

اتفاق 823. accident, chance, fortune; consent, concord, union, alliance.

میبت 824. tarrying all night.

موضع 825. place, situation, spot.

خوش 826. pleasant, sweet, excellent, flourishing.

خورم 827. delightful.

دلکش 828. heart-attracting.

گفتی 829. thou wouldst have said.

خرد 830. fragment, particle, bit.

میتا 831. a glass bead, a glass globule, spark, spangle.

زیغتی 832. to strew, sprinkle, scatter.

عقد 833. knot, bond, tie; contract.

ثریا 834. the pleiades.

تاک 835. A vine. تاکش its vine.

در آویغتی 836. to hang up, to suspend, to lift up; to attack, assault.

P. 14. l. 167.

قطعه

روضه ما نهرها سلسال

دوچه سجح طیرها موزون

آن پر از لاله های رنگارنگه

وین پر از میوه های گوناگون

باد در سایه درختانش

گسترانیده فرش بوقلمون

روضه 837. A garden.

ما 838. water.

نهرها 839. its river, its stream

سلسال 840. running, meandering.

دوچه 841. A grove, orchard.

سجح 842. melody, rhyme, cadence; warbling.

طیور 843. a bird. P.

موزون 844. measured, weighed.

لاله 845. a tulip.

رنگارنگ 846. variegated.

میوه 847. fruit.

گوناگون 848. different kinds, various.

گسترانیدن 849. to cause to spread.

بوقلمون 850. flowers of all colours; also the camelion.

P. 14. l. 171.

بامداد که خاطر باز آمدن برای نشستن غالب آمد

دیدمش دامن شکل وریحان و سنبل و ضمیران فراهم

آورده و عزیمت شهر کرده گفتم شکل بوستان را چنانکه

دانی بقا می نباشد و عهد گلستان را وفا می نه و حکما

گفته اند هر چه دیر نیاید دل بستگی را نشاید

برای 851. over the inclination, or opinion.

غالب 852. prevalent, overcoming, superior, victorious; for the most part, likely, beyond a doubt.

دیدمش 853. I beheld him.

ریحان 854. sweet basil.

سنبل 855. the hyacinth.

ضمیران 856. some odoriferous plant.

فراهم آوردن 857. to collect together, to accumulate.

عزیمت 858. resolution, determination, undertaking; an incantation, spell, amulet.

شهر 859. a city.

چنانکه 860. such, so as.

دانی 861. thou knowest.

وفا 862. good faith, performance of a promise, sincerity.

نه 863. not, no, neither.

حکیم 864. fages. S. حکما

دیر 865. late, flow, long; antique, old.

نیاید 866. continueth not.

دلپسگی 867. attachment, affection.

P. 15. l. 175.

گفتا پس چیست گفتم برای نزهت ناظران و فسحت

حاضران کتاب شکستان توانم تصنیف کردن که

باد خزان را بزورق او دست تطاول نباشد و

گردش زمان همیش ریعیش را بطیش خریف مبدل

نکند

برای 868. for; because, on account of, or respect

of, for the sake of.

نزهت 869. delight, pleasure.

ناظر 870. beholders, spectators, S. ناظران

فسحت 871. gratification, satisfaction, also amplitude.

حاضر 872. those who are present; S. حاضران

تصنیف 873. composition, literary production.

خزان 874. autumn, fall of the leaf.

تطاول 875. oppression, tyranny, violence.

گردش 876. revolution, vicissitude. م.

طیش 877. inconstancy, levity, folly.

خریف 878. autumn.

مبدل 879. changed, altered, exchanging, con-

verted, turned into.

P. 15. l. 179.

مثنوی

بچه کار آیدت ز شکل طبلی

از شکستان می ببر ورقی

کل هرچی پنج روز و شش باشد

وین شکستان همیشه خوش باشد

آیدت 880. may come to you, will be to you.

طبل 881. a dish, tray, plate; also story of a house, a platform, stage.

ببر 882. carry thou.

ورقی 883. a leaf.

همی 884. only, solely, neither more nor less,

to, the same, in the same manner.

شش 885. six:

همیشه 886. always, continually, perpetually.

P. 15. l. 182.

حالی که من این سخن بگفتم از دامن کل بر بیخت

و در دامنم آویخت الکریم اذا وعد وفا

فصلی دو دران چند روز اتفاق در بیاض

اقتاد در حسی معاشرت و آداب معاشرت

در لیاسی که متکلمان را بکار آید و مترسلانرا

یلاغت افراید فی الجمله از کل بوستان

بقیتی موجود بود که کتاب شکستان تمام شد

حالی 887. at the time, as soon as, whilst.

ریختی 888. to scatter, to disperse, to diffuse, to
pour out, to break in pieces.
تویختی 889. to hang, to suspend, to cling.
الکریم 890. the beneficent man.
اذا 891. when (in the future tense.)
وعد 892. he promises.
وقا 893. he performs.
چندروز 894. a few days, some days.
بیاض 895. a note book, pocket book, common-
place book; carte blanche.
حسن 896. beautiful, excellent, good.
معاشرت 897. conversation, familiarity, society.
آداب 898. good manners, civilities; also rules,
S. ادب
معاشرت 899. conversation, familiar discourse.
لباس 900. dress, apparel.
متکلمین 901. orators, speakers. S. متکلم
بکار آمدن 902. to come into use, to become
useful.
مترسلان 903. letter writers, correspondents.
S. مترسل
افزودن 904. to increase, to augment.
باقی 905. some remains.

P. 16. l. 187.

وتیاهم انکه شود یحقیقت که پسندیدم آید در

بارکاء شاه جهان پناه سایه کردگار و پرتو
لطف پروردگار ذخیره زمان کفایایان الهیود
من السیاه عضدالدوله القاهرة سراج الیاء الباهرة
جبال الانام منصر الاسلام سعد بن انا بک الاعظم
شاهنشاه الاعظم ما لک رقاب الامم مولی
ملوک العرب والعجم سلطان البر والبحر وارث
ملک سلیمان مظفر الدین ادا م الله کمالی
اقبالها وجعل کل خیر ما لها و بکرشیه لطف
خدا و ندی مطالعه فرما ید
906. truth, reality, in fact, in truth.
907. a court, palace.
908. a king.
909. refuge, asylum; جهان پناه the asylum
of the world.
910. God, the omnipotent.
911. a ray, light.
912. providence.
913. treasure, provisions, stores.
914. asylum; cave.
915. safety.
916. aided, assisted, the favorite.
917. by heaven.
918. an arm.
919. of the empire, the state.
920. the victorious, conquering.

- سراج 921. lamp.
- الديانة 922. of the religion.
- الباهرة 923. resplendent.
- منجّر 924. aggrandizer.
- مناك 925. king, lord, master, proprietor.
- نقاب 926. necks. S. رقبة.
- الامم 927. of the nations, people, sects, religions. S. امة.
- مولى 928. lord, master.
- ملوك 929. Kings. S. ملك.
- العرب 930. of Arabia.
- العجم 931. of Persia.
- بر 932. land, continent.
- والبحر 933. and of the sea.
- وارث 934. heir, inheritor.
- ملك سليمان 935. kingdom of Solomon.
- ادام 936. prolong, extend, perpetuate.
- الله تعالى 937. the high God.
- اقبالها 938. the good fortune of them both.
- جعل 939. make, produce.
- كل 940. all, every, whole.
- خير 941. good, righteous, virtue, righteousness.
- مالها 942. performances, issues of them both.
- كوشه 943. a kind glance, affectionate look.
944. to peruse.
- P. 16. 1. 1952
- نظام
- گمراہی خدائے دیوی بیزارایدہ
نکارخانہ چینی و نقاشی آرزو نگہبست
امید هست کہ رومی ملال در نکشد
ازین سبب کہ گلستان نہ جای دستگیریست
علی الخصوص کہ دیدار چہ ہوا یونش
بنام سعد ای بی کر سعد بن زنگیست
945. kindness, courtesy, regard, inclination.
946. to adorn, ornament, dress out,
prepare, put in order.
947. a gallery of pictures.
948. of China, Chinese.
949. picture, painting, drawing, design.
950. *Urzung*, the paintings, which the
impostor Mani pretended to have received from
heaven.
951. dissatisfaction, displeasure, sadness,
vexation.
952. a place.
953. displeasure.
954. especially.
955. the preface of a book.

956. august, royal, imperial, sacred, blessed, fortunate.

957. Abeebukr, a proper name.
P. 17. l. 202.

ذکر امیر کبیر فخرالدین ابو بکر بن ابونصر

958. nobleman, prince, lord, امیر

959. *Abou nusr* the father of victory
P. 17. l. 203.

دیگر عروس فکر من از بی جهانی سر بر نیامد

و دیده یاس از پشت پای خجالت بر ندارد و در

زمره صاحب جهان متجلی نشود مگر آنکه

که متجلی گردد بهر جور قبول امیر کبیر عالم عادل

مویذ مظفر علی الاعدا ظہیر سریر سلطنت مشیر

تدبیر مہلکت کف الفقرا ملاذ الغریبا مرہی

الفضلا مصباح الاتقیا افتخار آل فارس بیہی

الہلک ملک الخواص فخر الدولۃ والدین غیاث

الاسلام والاسلامی عہدۃ الہلوک والسلاطین

ابوبکر بن ابونصر اظال اللہ عہرہ واجل قدرہ

وشرح صدرہ وضاعف اجرہ کہ میدوح اکابر

آفاقست و مجمع مکارم اخلاق

960. a bride. عروس

961. imagination, thought, reflection. فکر

962. want of beauty. بی جهانی

963. the eye, sight; also seen. دیدہ

964. dependency, despair. یاس

965. the back, hinder-part; support, reliance, پشت
The convex or upper part of the foot.

966. the foot, footstep; basis, foundation, vestige, trace, track. پا

967. shame, modesty. خجالت

968. A circle, assembly, crowd. زمرہ

969. beautiful youths. صاحب جوانان

670. brilliant, splendid. متجلی

971. bedecked, ornamented. مجلی

972. to become, to change, to turn, گردیدن

to revolve, to go round, to walk abroad.

973. jewels, ornaments. زیور

974. acceptance, approbation, content, قبول

sent, compliance.

975. A great lord. امیر کبیر

96. learned. عالم

977. enemies. اعدا

978. support, protection. ظہیر

979. a throne. سریر

980. empire, monarchy; reign. سلطنت

981. counsellor, adviser. مشیر

982. deliberation, counsel, management. تدبیر

983. kingdoms. مہلکت

984. the indigent. فقیر

985. refuge, asylum. ملاذ
986. strangers. الغریبا
987. patron, guardian; tutor. مرید
988. the learned men. فضلا
989. the pious men. S. تقی
990. honor, glory, grace, boast. اقتضار
991. the right arm, strength, power of the kingdom. یمن الیمنه
992. chief of the nobles. ملک الخواص
993. succourer of the faith. غیاث الاسلام
994. and the moslems, the faithful. المسلمین
995. the support, pillar, confidant. عیلة
996. and of Sultans. S. سلطان
997. may (God) prolong his life. اطل الله عمره
998. and aggrandize. واجل
999. his dignity. قدره
1000. enlighten. وشرح
1001. his breast. صدره
1002. may (God) augment. وضاغف
1003. his reward. اجره
1004. praised, celebrated. مبدیح
1005. nobles, grandees. اهل البر
1006. horizons, quarters of the world. آفاق
1007. confluent, assembly, concourse. مجمع
1008. laudable actions. مکارم
1009. manners, morals; ethics. اخلاق
- P. 17. l. 212.
- بیت
- هر که در سایه عنایت اوست
- گشایش طاعتست و دشمنی دروست
- بوهویکی از سایر بندهگان و حواشی خدمتی
- معین است که اگر در آدای آن برخی تهاون و
- تکاسل روادارند هر آینه در معرض خطاب آیند
- و محل عتاب مگر برین طایفه درویشان که شکر
- نعمت بزرگان برایشان و ذکر جهیل و دعایی
- خیر و ادای چنین خدمتی در غیبت اولیترست
- که در حضور که این بتصنع نزدیکست و آن از
- تکلف دور و باجابت مقرون
1010. he is. اوست
1011. followers, attendants, domestics servants. حواشی
1012. service, employment, office, duty. خدمت
1013. fixed, appointed, established, appropriated. معین
1014. performance, fulfilment. ادا
1015. some, a little. برخی
1016. negligence, sloth. تهاون
1017. neglect, indolence. تکاسل
1018. to allow, permit. رواداشتن

زندہ کردن 1053. to give life, to restore life.
 اهل فضل 1054. men of excellence or virtue.
 مشاطہ 1055. a tire woman.
 دل آرام 1056. a lovely woman, contented heart.

P. 19. l. 229.

عذر تقصیر خدمت و موجب اختیار عزت

تقصیر و تقاعدی کہ در مواظبت خدمت
 بارگاہ خداوندی میرود بنا بر آنست کہ
 طایفہ حکماء ہند در فضیلت بزر چہر سخنی
 می گفتند آن خراجین عیبش ندانستند کہ در سخنی
 گفتی بطیست یعنی در نگ بسیار میکند مستمع بسی
 منتظر باید تاوی تقریر سخنی کند بزر چہر بشنید
 و گفت اندیشہ کردن کہ چہ گویم بہ از پشیمانی
 خوردن چرا گفتیم

اختیار 1057. choice, election, liberty.

تقاعد 1058. backwardness, dilatoriness.

مواظبت 1059. perseverance, assiduity, strenuous discharge.

بناہر 1060. resembling, in conformity to.

آنست 1061. that is.

ہند 1062. Hind, India.

فضیلت 1063. excellence, virtue.

بزر چہر 1064. Buzurchehmehr, the Vizier of Nousheervân.

جز 1065. except, besides.

بطری 1066. hesitation, slowness.

یعنی 1067. that is to say, in other words.

درنگ 1068. slow, late.

بسیار 1069. much, many.

مستمع 1070. hearer, auditor.

منتظر 1071. expecting with impatience, waiting for.

تاوی 1072. for تااو until he.

تقریر 1073. relation, recital, delivery: also strengthening, confirmation.

اندیشہ 1074. reflection, consideration.

پشیمانی 1075. repentance, contrition.

P. 19. l. 236.

مثنوی

سخنی دان پروردہ پیر گہی

بیندیشد آنکہ بگوید سخنی

مزن بی تامل بگفتار دم

نکو گوی گرد پیر گوی چہ غم

بیندیش و آنکہ بر آور نفس

وزان پیش بس کن کہ گویند بس

ینطق آدمی بہ ترست از دو اب

دو اب از توبہ گرن گوی صواب

سخن دل 1076. an orator.

پرورد 1077. educated, nourished, bred; a pupil
 پیر 1078. an old person; a spiritual guide, the
 founder or superior of any religious sect, or con-
 gregation پیرکهن a very old man.
 گهن 1079. old, ancient.
 اندیشیدن 1080. to consider, to reflect.
 آنکه 1081. then, afterwards.
 وازان 1082. for وازان and before that.
 پس 1083. enough, sufficient.
 نطق 1084. speech, articulation.
 آدمی 1085. human, belonging to human na-
 ture; mankind.
 بهتر 1086. better, preferable.
 دواب 1087. beasts, brutes, cattle.

P. 19. 1. 241

فکیف در نظر اعیان خداوندی عز نصره که معجز
 اهل دل است و مرکز علمای متبحر اگر در سیاحت
 سخنی دلیری کنم شوخی کرده باشم و بضاعت مزجات
 بعضرت عزیز آورده و شب در بازار جوهریان جوی
 نیارد و چراغ پیش آفتاب هر توی ندارد و مناره بلند
 در دامی کوه الوند نهدیدست

فکیف 1088. how then?

اعیان 1089. grandees, nobles, nobility.

عز نصره 1090. glorious be his victory.

اهل دل 1091. men of piety.

مرکز 1092. a centre.

علمای 1093. learned men. عالم

متبحر 1094. A very learned, profound scholar.

اگر 1095. if.

سیاحت 1096. conflict, ardour, سیاحت سخنی heat
 of conversation.

دلیری 1097. boldness, presumption.

شوخی 1098. petulance, impudence, presump-
 tion, jollity, mirth.

بضاعت 1099. a capital stock in trade.

مزجات 1100. a small matter, any trifle.

بضاعت مزجات small capital stock.

حضرت 1101. presence, court, majesty.

عزیز 1102. precious, excellent, venerable, pure,
 holy.

شبه 1103. a glass bead.

جوهریان 1104. jewellers.

جو 1105. barley. جوی a barley corn.

نیارد 1106. will not bring, or fetch. Some co-
 pies have نیارزد is not worth.

چراغ 1107. a lamp.

مناره 1108. a minaret, turret.

بلند 1109. high, lofty.

کوه 1110. a mountain. *کوه دامین* foot of a mountain.

آکوند 1111. *Ukūnd*, name of a high mountain in Hamādan, 80 leagues from Isfahan.

پست 1112. low, humble, depressed, mean, abject.

P. 20. l. 246.

مثنوی

هر که گردن بدعوی افرازد

شاهی از هر طرف بدو تازد

سعدی کاتاده است از زاده

کس نیاید بجنگ اقتاده

اول اندیشه وانگهی گفتار

پای بیش آمد است پس دیوار

نخلبندم ولی نه در بستان

شاهدم می ولی نه در کتغان

گردن 1113. A neck.

دعوی 1114. claim, demand, pretension, plea.

افراختن 1115. to exalt, extol, extend, to celebrate, to promote.

طرف 1116. side, quarter.

تاختن 1117. to attack, assault, to rush upon,

to hasten; to gallop; to walk fast.

آزاد شدن 1118. to be liberated, dismissed, permitted to depart.

نخلبند 1119. a maker of artificial flowers.

نخلبندم I am a maker &c.

ولی 1120. for ولیکی and but, yet, however.

کتغان 1121. Canaan.

P. 20. l. 251.

تقمان حکیم را گفتند حکمت از که آموختی گفت

از نا بینایان که تا جای نه بینند پای نه نهند قدم

مخرج قبل الولوج

مصراع

مردیت بیاز مادی انگهی زن کی

لجمان 1122. *Locmān*, supposed by some, to be a

حکیم 1123. philosopher, physician.

از که 1124. from whom.

نابینا 1125. one who is blind.

قدم 1126. first.

الولوج 1127. moving.

قبل 1128. before.

الولوج 1129. stirring, proceeding.

مصراع 1130. hemistich.

مردی 1131. manhood, also courage: مردیت thy manhood.

آزمودن 1132. to try, prove, experience.

زنی کردن 1133. to marry, to take a wife.

P. 21. l. 254.

نظم

گرچه شاطر بود خروس بجنگ

چه زند پیش باز روگین چنگ

گر به شیراست درگرفتن موش

لیک موش است در مصاف پلنگ

گرچه 1134. for اگرچه although.

شاطر 1135. bold, dauntless; cheerful, alert, active.

خروس 1136. a dunghill-cock.

رویی 1137. Brazen.

کربه 1138. a cat.

شیر 1139. *shair*, a lion; *sheer*, milk.

شرفتن 1140. to seize درگرفتن in feizing.

موش 1141. a moufe.

لیک 1142. for لیکن but.

مصاف 1143. the field of battle.

P 21. l. 25.

اما باعتقاد وسعت اخلاق بزرگان که عرایب

زیردستان بیوشند در افشای جرایم که تیران نکوشند

کلیه چند برسپیل از نواد زو آثار و حکایات و

اشعار و سیرملوک ماضی درین کتلب درج کردیم و

برخی از عمر کسر انبایه برو خرج موجب تصنیف

کتاب نکاستان این بود و بالله التوفیق.

اما 1144. but, however, notwithstanding.

اعتقاد 1145. reliance, confidence, trust.

وسعت 1146. amplitude, spaciousness.

عرایب 1147. defects S. عریب

زیردست 1148. weak, humble, inferior, indigent.

پوشیدن 1149. to hide, conceal, cover, clothe.

افشا 1150. divulging, disclosing, revealing.

جریم 1151. fault, crime, offence, P. جرایم

کتر 1152. less, inferior, small, P. کتران

inferiors.

کلمه 1153. a word, saying, discourse, speech.

چند 1154. some, how much? how many?

اختصار 1155. abridging, abridgment; epitome.

نادر 1156. wonders, rarities. S. نوادر

حکایات 1157. story, tale, relation; P. حکایت

شعر 1158. verses, poems. poetry. S. اشعار

سیرت 1159. morals, virtues, qualities. S. سیر

ماضی 1160. the past, past time.

درین 1161. for دراین in this.

درج 1162. comprising, containing, including.

کسر انبایه 1163. valuable, precious.

برو 1164. for براو on it.

خرج 1165. expenditure, expence, disbursement.

بالله 1166. through God.

توفیق 1167. the grace, aid.

P. 21. l. 262.

قطعه

بباید سالها این نظم و ترتیب

K.

- زما هر ذره خاک افتاده جایی
 غرض نقشبست کرما باز ماند
 که هستی را نهی بینم بقای
 مگر صاحب دلی روزی برحیت
 کند در کار درویشان دعای
- سال 1168. a year سالها years.
 ترتیب 1169. arrangement.
 زما 1170. for ازما of me, belonging to me, mine.
 ذره 1171. a particle, atom.
 غرض 1172. intention, design, interest, hatred, rancour.
 هستی 1173. existence.
 درویش 1174. a Durwaish (Dervise)
 P. درویشان
 P. 21. 1 266.
 امعان نظر در ترتیب کتاب و تذهیب ابواب ایجاز
 سخن مصلحت دید تامرایی روضه رعنا و حدیقه
 غلبا چون بهشت بهشت باب اتفاق افتاد ازین
 سبب که مختصر آمد تا بهالت نینجامد
 امعان نظر 1175. looking intently, gazing, considering.
 تذهیب 1176. gilding.
 ابواب 1177. doors, gates, also chapters S. باب
 ایجاز 1178. abbreviation, compendium, abridgement.
 مر 1179. a redundant particle.
 رعنا 1180. beautiful, admirable, delicate.
 حدیقه 1181. a garden.
 غلبا 1182. splendid; verdant
 بهشت 1183. paradise.
 بهشت 1184. eight.
 باب 1185. a door, gate, also chapter, book.
 مختصر 1186. abridged, curtailed; a compendium, abridgment.
 ملالت 1187. fatigue, languor, weariness, sadness;
 انجا میدان 1188. to finish, accomplish, perform, to be consumed, exhausted.
 P. 22. 1. 269.
 باب اول در سیرت پادشاهان
 باب دوم در اخلاق درویشان
 باب سوم در فضیلت قناعت
 باب چهارم در فواید خاموشی
 باب پنجم در عشق جوانی
 باب ششم در ضعف و پیری
 باب هفتم در تاثیر تربیت
 باب هشتم در آداب صحبت.
 دوم 1189. second.
 سیرت 1190. virtue, moral quality; also history plu. سیر
 پادشاهان 1191. kings. S. پادشاه

سیوم 1192. third.	P. 22. l. 277.
قناعت 1193. contentment, content, tranquillity, abstinence, temperance.	تاریخ کتاب دران مدت که ما را وقت خوش بود و هجرت شش صد و پنجاه و شش بود مراد ما نصیحت بود گفتیم حوالت با خدا کردیم و زقتیم
چهارم 1194. fourth.	
فوائد 1195. advantages. S. فايد	
پنجم 1196. fifth-	
جوانی 1197. the season of youth; also a youth.	تاریخ 1204. date, Æra, epoch.
ششم 1198. sixth.	هجرت 1205. The Hejirah Æra commenced the 16th. of July A. D. 622.
ضعف 1199. imbecility, weakness.	صد 1206. hundred.
پیری 1200. old age.	مراد 1207. desire, intention, will, affection.
هفتم 1201. seventh.	نصیحت 1208. advice, admonition.
تاثیر 1202. imprefion, force.	حوالت 1209. recommending, transferring to the care of another, committing to trust.
هشتم 1203. eighth.	

گلستان

باب اول در سیرت ملوک

TALE. I. حکایت ۱

P. 23. l. 4.

بادشاهی را شنیدم که بکشتی اسیری اشارت کرد
 بیچاره در آن حالت نومیدی بزبانی که داشت ملک
 را دشنام دادن گرفت و سقط گفتن که گفته اند
 هر که دست از جان بشوید هر چه در دل دارد بگویی
 1210 *Pādshāhai*, a King; *Pādshāhee*,
 royalty.

1211. *to kill, slay, put to death, execute,*
to extinguish.

1212. *prisoner, captive.*

1213. *sign, signal, token, wave with*
the hand.

1214. *without remedy, helpless.*

1215. *despair.*

1216. *a language. in a lan-*
guage that he possessed; i. e. in his own native lan-
guage.

1217. *abuse.*

1218. *reproach, rudeness.*

ARABICK.

P. 23. l. 8.

بیت

اذا یبس الانسان طال لسانه

کسنور مغلوب یصول علی الکلب

1219. *when.*1220. *despairoth:*1221. *the man.*1222. *extendeth.*1223. *his tongue.*1224. *as a cat.*1225. *conquered, overcome.*1226. *sciaeth upon the dog.*

P. 23. l. 10.

بیت

وقت ضرورت چو نهاند گریز

دست بگیرد سر شمشیر تیز

1227. *to run away.*

1228. *a fword. Scimitar, is a corrup-*
tion of sbumshair. سر شمشیر the edge, or point
of the fword.

P. 23. l. 12.

ملک برسید که چه میگوید یکی از وزرای نیک

معضر گفت ای خداوند میگوید که

1229. *a king.*1230. *Viziers. S. وزیر*

ARABICK.

P. 23. l. 13.

والكاظمين الغيظ والعافين عن الناس والله
يعبب اليحسنين

والكاظمين 1231. and those who suppress.

الغيظ 1232. anger.

والعافين 1233. and those who are forgiving.

عن 1234. of, from.

الناس 1235. mankind.

والله 1236. and God.

يعبب 1237. befrieth.

اليحسنين 1238. the merciful, generous.

P. 23. l. 14.

ملك را برورحم آمد واز سرخون او درگذشت

رحم 1239. pity, compassion.

خون 1240. blood.

گذشتي 1241. to pardon, to go beyond, to ex-

ceed; to pass over; to die.

P. 23. l. 14.

وزير ديگر كه ضد او بود گفت ايناي جنس ما را

نشايد كه در حضرت پادشاهان جزيراستي سخن

گفتي اين ملك را دشنام داد و ناسزا گفت

وزير 1242. A Vizier, minister of state.

ضد 1243. contrary, opposite.

ابنابي جنس 1244. equals, of the same rank or
quality.

شا يستي 1245. to suit, to be proper.

راستي 1246. truth, rectitude.

ناسزا 1247. fit, proper, deserving, improper,
unbecoming.

P. 24. l. 27.

ملك روي از بين سخن ه رهم كشيد و گفت مرا

اين دروغ وي پسنديد و تر آمد از بين راست كه

تو گفتي كه تر را روي در مصلحتي بوه و اين را بنا

به خبث و حكما گفته اند دروغ مصلحت آميز

به از راست قتنه انگيز

روي درهم كشيدن 1248. to draw, to contract,

to contract the face into wrinkles, to frown.

مرا 1249. to me.

دروغ 1250. falsehood, a lie.

وي 1251. his.

پسنديد و تر 1252. to approve preferable.

بنا 1253. edifice, fabric, construction.

خبث 1254. malignity, malevolence, impurity.

تر ميختي 1255. to mix.

انگيزي 1256. to excite.

L.

P. 24. l. 21.

بیت

هر که شاه آن کند که او گوید
 حیف باشد که جز نکو گوید

حیف 1257. violence, oppression; alas! woe to.

P. 24. l. 24.

بر طاق ایوان فریدون نوشته بود

مثنوی

جهان ای برادر نهاند بسکس
 دل اندر جهان آن فریب بند و بس
 مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت
 که بسیار کس چو ز تو پرورد و کشت
 چو آهنگ رفتن کند جان پاک
 چه بر تخت مردن چه بر روی خاک

طاق 1258. a portico, arched roof, cupola.
 ایوان 1259. a palace, hall.
 فریدون 1260. Feridoon, King of Persia.
 نوشتن 1261. to write.
 تکیه 1262. reliance, dependence, leaning upon.
 آهنگ 1263. intention, design, inclination.
 تخت 1264. a throne.
 مردن 1265. to die.

حکایت TALE. II.

P. 25. l. 28.

یکی از ملوک خراسان سلطان محمود سبکتگین

را بغواب دید بعد از وفات از بصد سال که
 جهله وجود او ریخته بود و خاک شده مگر
 چشمان که همچنان در چشم خانه هپی گردیدند
 و نظر میکردند سایر حکما از تاویل آن عاجز
 ماندهند مگر درویشی که خدمت بجای آورده
 و گفت هنوز نگرانست که ملکش با دیگرانست

خراسان 1266. Khorasan.

سبکتگین 1267. Sultan Mahmood Sebuk-
tegeen, died A. H. 347.

وفات 1268. death, decease.

جهله 1269. the whole, amount, sum.

وجود 1270. body, person, individual; existence,
substance, essence.

چشم 1271. an eye, also hope.

چشمخانه 1272. the socket of the eye.

سایر 1273. the remainder, all except;
also the whole.تاویل 1274. explanation, interpretation, (of
dreams, or obscure points.)عاجز 1275. defective, weak, hopeless, exhaus-
ted, impatient.

نگرستن 1276. to look, behold.

P. 25. l. 34

نظم

بس ناموز که زین زمین دفی کرده اند

کر هستیش بروی زمین یک نشان نماند

وان پیر لاشه را که سپردند زیر خاک

خاکش چنان بغورد کرد که استخوان نماند

زنده است نام فرخ نوشیروان بخیر

گرچه بسی گذشت که نوشیروان نماند

خیری کن ای فلان و غنیمت شہار عمر

زان پیشتر که بانگ برآید فلان نماند

نامور 1277. famous, renowned.

زیر 1278. under,

دقی کردن 1279. to bury, inter.

لاشه 1280. for لاش a corpse.

سپردن 1281. to deposit, deliver to the charge.
of another.

کزو 1282. for که انراو that of him.

استخوان 1283. a bone.

فرخ 1284. happy, fortunate.

نوشیروان 1285. Noushirvan. King of Persia.

گذشتن 1286. to pass, elapse.

غنیمت 1287. wealth, gain, spoil, booty, plunder.

شمر دن 1288. to reckon, account.

زان 1289. for انراو from that.

پیشتر 1290. before, prior.

بانگ 1291. cry, clamour, noise, found, report.

TALE. III. حکایت سوم

P. 26. l. 43.

ملکزاده را شنیدم که کوتاه بود و حقیر و دیگر

برادرانش بلند و خوب روی پاری پدرش بکراهیت

و استخفاف در روی نظر کرد پسر بفراسست دریافت

و گفت ای پدر کوتاه خردمند به از نادان بلند

نه هر چه بقامت مهتر بقیمت پتر الشاء نظیفه

والغیل جیفه

ملکزاده 1292. a king's son.

کوتاه 1293. short, low.

حقیر 1294. ill favored, contemptible, vile, abject.

برادرانش 1295. his brothers.

خوب 1296. good, handsome.

بار 1297. once, a time, پاری one time, once.

پدر 1298. father.

کراهیت 1299. disgust, hatred, dislike.

استخفاف 1300. flight, disrespect.

پسر 1301. a son, boy.

فراسست 1302. sagacity, ingenuity.

نادان 1303. ignorant.

قامت 1304. stature.

مهتر 1305. higher, greater; chief.

قیمت 1306. price, value.

ARABICK.

الشاة 1307. the sheep.

نظيفة 1308. clean.

والفيل 1309. and the elephant.

جيفة 1310. unclean.

P. 26. l. 47.

بيت

اقل جبال الارض طور

وانه لا عظم عند الله قدرًا ومنزلاً

اقل 1311. smallest, most inconsiderable.

جبال 1312. mountains.

الارض 1313. of the earth.

طور 1314. Sinai.

وانه 1315. but certainly it.

لا عظم 1316. in truth is the greatest.

عنه 1317. before.

الله 1318. GOD.

قدرًا 1319. rank.

منزلاً 1320. dignity.

P. 26. l. 49.

قطعه

آن شنیدی که لاغر دانا

گفت روزی با بابه فریه

اسپ تازی اگر ضعیف بود

هیچنان از طویله خریه

لاغر 1321. lean, thin.

دانا 1322. wife.

ابله 1323. a blockhead.

قریه 1324. fat, corpulent.

اسپ 1325. a horse.

تازی 1326. Arabian. The Arabick language.

ضعیف 1327. weak, infirm, emaciated, powerless.

طویله 1328. a stable.

خر 1329. an ass.

P. 26. l. 52

پدر بیخندید و ارکان دولت به بستندیدند و

برادران بجان برنجیدند

خندیدن 1330. to laugh.

ارکان دولت (رکن S.) 1331. pillars. the
pillars of the state, i. e. the ministers.بجان رنجیدن 1332. to mortify to death, or
exceedingly.

P. 26. l. 55.

نظم

تا مرد سخن ننگته باشد

عیب و همتش لفته باشد

هریشه گمان میرکه خالیست

شاید که هلتک خطته یا غم

نهفتن 1333. to hide, conceal.

بیشه 1334. a desert.

خالی 1335. empty.

شاید 1336. perhaps; befitting, deserving.

خفتن 1337. to sleep.

P. 27. l. 57.

شنیدم که آن مدت ملکه را دشمن صعب روی نبود

چون دولشکر روی بهم آوردند اول کسیکه اسپ در

میدان جهانید آن بسر بود و گفت

صعب 1338. strong, powerful, difficult.

لشکر 1339. an army, troops.

بهم 1340. together, one with another, one

against another; rage, anger, indignation.

میدان 1341. a plain, open field.

جهانیدن 1342. to impel, to cause to leap, to

put on full speed, to gallop.

P. 27. l. 60.

قطعه

آن نه من باشم که روزی جنگ بینی پشت من

آن منم کاند در میان خاک و خون بینی سری

کانکه جنگ آرد بخون خویش بازی میکند

روز میدان آنکه بگریزد بخون لشکری

بینی 1343. you shall see, also the nose.

منم 1344. I am.

کندر 1345. for که اندر that in.

میان 1346. the midft, middle; waist, loins.

کانکه 1347. for که آنکه who that.

بازی 1348. play sport.

P. 27. l. 65.

ای بیگفت و بر سپاه دشمن زد چندان از مردان

کار دیده بیند اخت چون پیش پدر آمد زمین

خدمت بیوسید و گفت

سپاه 1349. a foldier.

مردان 1350. men. S. مرد

کار دیده 1351. experienced.

انداختن 1352. to overthrow, to throw, to fling.

بیوسیدن 1353. to kifs; also to putrify.

P. 27. l. 67.

قطعه

ای که شخص منت حقیر نبود

تا در شتی هنر نه پنداری

اسب لاغر میان بکار آید

روز میدان نه کار بر واری

شخص 1354. a person, body, individual.

منت 1355. I to you.

در شتی 1356. severity, moroseness, fierceness,

force.

بنداشتن 1367. to suppose, think.

روز میدان 1358. the day of battle.

گاؤ 1359. an ox, bull, cow.

M.

پرورد 1360. fattened, crammed, the same as پرورد 1371. heir apparent, acknowledged suc-

P. 28. l. 70.

آوردند اندک سپاه دشمن بسیار بود و اینان اندک
طایفه آهنگ گریز کردند پسر نعره بزد و گفت ای
مردان بکوشید تا جامعه زنان نپوشید سواران را
بگفتی او تهور زیادت گشت و بیکبار حمله کردند
شنیدم که در آن روز بر دشمنی ظفریافتند ملک سرو
چشیش بدو رسید و در کنارش گرفت و هر روز نظر
بیش کرد تا وای عهد خویش کرد برادران حسد
بردند و زهر در طعامش کردند خواهرش از غرقه
بدید در بیچه برهم زد پسر در یافت و دست از
طعام باز کشید و گفت محالست که هنرمندان
بپیرند و بی هنران جای ایشان گیرند.

این 1361. these. S. اینان

اندک 1362 few.

نعره 1363. clamour, vociferation.

زن 1364. a woman, a wife.

سوار 1365. a horseman, a trooper.

P. سواران cavalry.

تهور 1366. rage, fury, intrepidity.

زیادت 1367. augmentation, increase, surplus.

حمله 1368. an attack, assault.

ظفر 1369. victory.

کنار 1370. an embrace, the bosom; also a part,
side, brink, edge, shore, beach.

ولي عهد 1371. heir apparent, acknowledged suc-

cessor; vicegerent.

حسد 1372. envy, malevolence.

زهر 1373. poison, venom.

طعام 1374. food, victuals.

خواهر 1375. a sister.

غرفه 1376. an upper apartment.

دریچه 1377. a window.

برهم زدن 1378. to strike together.

باز کشیدن 1379. to draw back.

محال 1380. impossible, absurd.

P. 28. l. 78.

بیت

کس نیاید بزیر سایه بوم

ورها از جهان شود معدوم

بوم 1381. an owl; also country, region, soil,
ground.

ها 1382. the Homâ is a fabulous bird of happy
omen, it being pretended that on whomsoever it
casts its shadow he becomes a king.

معدوم 1383. annihilated.

P. 28. l. 80

پدر را از بی حالت آگاهی دادند برادرانش

را بخواند و گوشه‌الی بواجبی داد پس هر یکی

را از اطراف بلاد حصه مرخصی معین کرد تا فتنه

فرونشست و نزاع برخاست و گفته اند د درویش
در شکلی بخسپند و دو بادشاه در اقلیمی در
نگینند

1384. apprifal, intelligence, informa-
tion.

1385. to give.

1386. reprimand; litterally, rubbing
the ears.

1387. befitting, proper.

1388. sides, quarters, territories,

طرف S.

1389. countries, cities. S. بلاد

1390. a part, share, portion.

1391. agreeable, acceptable.

1392. quarrel, strife, contention.

1393. to stop, to stand still; also to ex-
cite, stir up, rife, arise, make infurre&ion.

1394. ten.

1395. a blanket. کلیمی a single blanket.

1396. to sleep, to lie down.

1397. to contain, to hold.

P. 29. l. 84.

قطعه

نیم نانی گر خورد مرد خدا می

بذل درویشان کند نیم دگر

ملک اقلیمی بگیرد بادشاه

هیچنان در بند اقلیمی دگر

1398. half.

1399. a gift, present; liberality, expence,
use.

1400. imagination, hope, affection, wish;
trick, deceit, art, sleight; a ligature, band, a joint.

حکایت ۴ TALE. IV.

P. 29. l. 88.

طایفه دزدان عرب بر سر کوهی نشسته بودند

و منفذ کاروان بسته و رعیت بلدان از مکاید

ایشان مرعوب و لشکر سلطان مغلوب بحکم

آنکه ملاذی منیع از قلعه کوهی بدست آورده

بودند و ملجاء ماوای ساخته بدبران مهالك

آن طرف در دفع مضرت ایشان مشورت کردند

اگر این طایفه برین نسیب روزگار میمد اومت

نهایند مقاومت ایشان میمتنع گردد

1401. a thief, robber. P. دزدان

1402. a passage, road. منفذ

1403. a caravan. کاروان

1404. a subject, peasant, inhabitant. P. رعایا

1405. cities, countries. S. بلاد

1406. tricks, deceits, artifices, strata-
gems, S. کید

1407. distressed, terrified. مرعوب

- مغلوب 1408. discomfited, defeated, conquered. اکنون 1422. now, at this time.
- منیع 1409. inaccessible, impenetrable, impregnable. نیرو 1423. strength, power.
- بله. ورش 1424. for واگرش and if it.
- قله 1410. summit; acclivity. هلی 1425. you desist.
- ملجأ 1411. an asylum, a place of refuge, a retreat. گردون 1426. a windlass; also the world, fortune.
- مارا 1412. a dwelling, residence, settlement. بیخ 1427. a root.
- مدیر 1413. a counsellor, governor. گسلیدن 1428. to break, to tear up, to burst.
- ممالک 1414. Kingdoms. سرچشبه 1429. fountain, source, spring. سرچشبه
a spring-head.
- دفع 1415. repulsion, removal. میل 1430. a bodkin, surgeon's probe.
- مضرت 1416. detriment, damage, injury. پیل 1431. elephant.
- مشورت 1417. consultation.
- نست 1418. manner, state, usage.
- مداومت 1419. continuance.
- مقاومت 1420. opposition, resistance.
- ممتنع 1421. impossible, prohibited.

P. 29. l. 94.

مثنوی

درختی که اکنون گرفتست پای
 بنیروی شخصی بر آید ز جای
 ورش همچنان روزگاری هلی
 بگره و نش از بیخ بر نگسلی
 سرچشبه شاید گرفتن بییل
 چو هر شد نشاید گذشتن بییل

P. 30. l. 98.

معنی برین مقرر شد که یکی را بتجسس ایشان هر
 گپا شدند و فرصت نکاه داشتند تا وقتی که بر قومی
 رانده بودند و بقیه خالی مانده تنی چند از
 مردان واقع دیده و جنگ از موده را بفرستادند
 تا در شعب جیل پنهان شدند شبانگاه که در زمان
 باز آمدند سفر کرده و غارت آورده سلاح
 بکشادند و غنایم پنهان کردند نخستین دشمنی که بر
 سر ایشان تاخت خواب بود چند آنکه پاسی از
 شب بگذشت

مقرر 1432. settled, fixed, agreed, determined.

تجسس 1433. search, inquiry, exploration.

گپاشتی 1434. to detach, depute.

فرصت 1435. opportunity, time, conveniency,
leisure.
قوم 1436. a tribe, people, nation.
راندن 1437. to attack, drive, expel.
بقعه 1438. cave, den, dwelling place.
تنی 1439. the body, person, تنی چند a small
body of men, a party, detachment.
واقعہ دیدہ 1440. experienced.
جنگ آزمودہ 1441. tried in battle.
شعب 1442. a path through mountains.
جبل 1443. a mountain.
پنهان شدن 1444. to be hidden, concealed.
شبانگاہ 1445. the night time.
سفر 1446. a journey.
غارت 1447. plunder, spoil, prey.
سلاح 1448. arms, armour.
کشادن 1449. to open, pull off, lay aside; to
conquer.
غنایم 1450. spoils. غنیمت
نخستین 1451. the first.
پاس 1452. watch, guard, defence, protection.

P. 30. l. 105.

بیت

قرص خورشید در سیاهی رفت

یونس اندر دهن ماهی رفت

قرص خورشید 1453. the sun's disk.

سیاهی 1454. blackness, shade, shadow.

یونس 1455. the prophet Jonas.

ماهی 1456. a fish.

P. 30. l. 106.

مردان دلاوران از کین بدرجستند و دست همه

را یگان یگان برکت بستند با مهادان بدرگاه

ملک حاضر آوردند همه را یکشتن اشارت فرمود

اتفاقاً دران میان جوانی بود که میوه عنقوان شبابش

نورسیده و سبزه کلستان عذارش نودمیده

یکی از وزرا پای تخت ملک بوسه داد و روی شفاعت

بر زمینها دوگفت این سره پیمان از باغ زندگانی

بر نغورده و از ریعان جوانی تبتع نیاقتن توقع بگرم

و اخلاق خدادندی آنست که بخشیدن خون او

بر پنده منت نهد ملک روی ازین سخن درهم کشید

و مواقف رای بلندش نیامد و گفت

دلاور 1457. bold, gallant, brave.

کین 1458. An ambush.

بدر 1459. without, out of doors.

جستی 1460. to spring, leap, jump.

یگان یگان 1461. one by one, one after the
other.

کتف 1462. a shoulder.

N.

بامدادان 1463. in the morning, the next morning, on the morrow.

حاضر 1464. present, ready, prompt.

اتفاقاً 1465. accidentally, by chance.

عنقوان 1466. the vigour, flower of youth.

شیاب 1467. youth.

سبز 1468. verdure, green herb, herbage.

دمیدن 1469. to blow, to expand, to grow up (herbage;) to appear (the dawn.)

بوسه دادن 1470. to kiss.

شفاعت 1471. intercession, mediation.

باغ 1472. a garden.

زندگانی 1473. life, life time.

بر 1474. fruit; also bosom; upon.

ریحان 1475. vigour, flower of youth.

تہتج 1476. enjoyment, gratification.

توقع 1477. hope.

بخشیدن 1478. to bestow, to distribute, to pardon.

منت نهادن 1479. to confer an obligation.

رای بلند 1480. exalted understanding.

P. 31. l. 116.

بیت

پرتونیکان نگیرد هرکه بنیادش بدست
تربیتنا اهل را چون گردگان برگنبدست

بنیاد 1481. foundation, basis, edifice, fabric.

نااهل 1482. worthless, vile, mean.

گردگان 1483. a walnut.

گنبد 1484. dome, tower, arch, vault; the fame

as گنبد

P. 31. l. 119.

نسل و تبار اینان منقطع کردن اولیتوست و بیخ و بنیاد

ایشان بر آوردن به تیره آتش نشانند و اخگر

گذاشتن و افعی کشتن و بچه نگاهداشتن کار

خردمندان نیست

نسل 1485. offspring.

تبار 1486. family, tribe, nation.

منقطع 1487. cut off, exterminated,

آتش 1488. fire.

نشانند 1489. to quench, to extinguish; to

plant, place, fix, to seat:

اخگر 1490. a spark of fire.

گذاشتن 1491. to leave, quit.

افعی 1492. a snake, serpent.

بچه 1493. the young of any animal.

P. 32. l. 122.

قطعه

ایر اگر آب زندگی بارد

هرگز از شاخ بید بر نغزوری

یا فرومایه روزگار مهر

کز نی بوری یا شکر نظوری

آب 1494. water.

باریدن 1495. to rain.

هرگز 1496. never.

بید 1497. the willow.

فرومایه 1498. low, mean, base-born, ignoble.

نی 1499. a reed, flute, pipe, tube.

بوری 1500. a mat.

P. 32. l. 125.

و نیز بر این سخن بشنید طوعاً و کرهاً به بسندید و بر

حسن رای ملک آفرین خوانند و گفت آنچه خداوند

دام ملکه فرمود عین حقیقتست که اگر در سلک

صحبت آن بدان تربیت یافتی یکی از ایشان شدی

اما بنده امیدوار است که بصحبت صالحان تربیت

بخشیم و خودی خردمند این گیرد هنوز طفلیست و سیرت

بغی و عناد آن گروه در نهادی متبکی نشده است

طوعاً و کرهاً 1501. reluctantly.

حسن رای 1502 just understanding, true observation.

آفرین 1503. praise, also creating.

آنچه 1504. whatever.

دام ملکه 1505. may his kingdom be eternal.

سلب 1506. a string, series, order, train.

امیدوار 1507. hopeful, expectant.

صالح 1508. a man of probity; good, fit, apt, proper, just.

پذیرفتن 1509. to accept, receive.

طفل 1510. a child, infant.

بغی 1511. rebellion, violence, injustice.

عناد 1512. perverseness, obstinacy.

گروه 1513. crowd, body of men, troop, company, band.

نهاد 1514. habit, constitution, nature.

متبکی 1515. placed, established, inhabiting, residing.

P. 32. l. 130.

و در حدیثست که مامی مولود الا و قد یواد علی

فطرة الاسلام ثم ابواه یهودانه وینصرانه و

یهنسانه

حدیث 1516. Hadees, the Traditions of the sayings of Mahommed.

ARABICK

ما 1517. not.

من مولود 1518. from birth.

الا 1519. but, except.

وقد 1520. of a truth, certainly.

یولد 1521. born.

علی فطرة الاسلام 1522. with a disposition to Islamism, or the faith.

ثم 1523. after that.

ابوآء 1524. his parents.

يهودانه 1525. make him a Jew.

ينصرانه 1526. make him a Christian.

يهجسانه 1527. make him a Magian.

P. 32. l. 134.

قطعه

بابدان يارگشت همسر لوط

خاندان نبوتش گم شد

سگ اصحاب كهف روزي چند

هي نيكان گرفت و آدم شد

همسر 1528. an equal, associate, spouse.

لوط 1529. Lot.

خاندان 1530. family, race, posterity.

نبوت 1531. the gift of prophecy.

گم 1532. lost, forfeited.

سگ 1533. a dog.

اصحاب كهف 1534. the companions of the cave;
the seven sleepers.

آدم 1535. a man. Adam.

P. 33. l. 136.

اين بگفت و طايفه از ندماي ملك باو بشفاعت

يار شدند تا ملك از سر خون او درگذشت و

گفت بگشيدم اگرچه مصلحت نديدم

نديم 1536. courtiers. S. ندما

رباعي

داني كه چه گفت زال بارستم گره

دشمن نتوان حقير و بيچاره شهره

ديديم بسي آب ز سر چشمه خورد

چون بيشتر آمد شتر و بار ببرد

زال 1537. Zal, the father of Ruztam; also an
old woman.

رستم 1538. Ruztam, the most renowned hero
amongst the Persians.

گره 1539. A hero.

خرد 1540. little, small.

بيشتر 1541. larger, greater, more.

شتر 1542. a camel.

P. 33. l. 141.

في الجبله وزير پسر را بگفت نه ببرد و بنار و نه بعت

ببرورد و استاد و اديب بتر بيتش نصب كرد تا

حسي خطاب ورد جواب و ساير آداب ملوكش

عياموختند تا در نظر هيكنان پسنديده آمد

يامري و نيز از شهايد و اخلاق او در حضرت

ملك شه ميگفت كه تربيت عاقلان دروي اثر

كرده است و جهل قديم از جبلت او بدر برده ملك

را از اين سخن تبسم آمد و گفت

بیت

عاقبت گرس زاده گرس شود

گرچه با آدمی بزرگ شود

1543. house, home. خانه

1544. affection, fondness, blandishment, co-
quetry, amorous playfulness, feigned disdain. ناز

1545. a teacher, tutor. استاد

1546. a preceptor, ادیب

1547. to appoint, establish, fix,
erect, plant. نصب کردن1548. elegance of language, polite
conversation, easy address. حسن خطاب1549. refutation, replication; reply-
ing. مرد جواب

1550. all, every one. همگان

1551. talents, abilities, virtues. شایله

1552. some, a few, a little. شبه

1553. wife, a wife man. عاقل

1554. nature, innateness, constitution. طبیعت

1555. a simile, simper. تبسم

1556. end, conclusion, catastrophe. عاقبت

1557. a wolf's whelp. گرس زاده

1558. big, large, great. بزرگ

P. 34. l. 149.

سالی دو برین برآمد طایفه او باش محله در او
پیوستند و عقد مرافقت بستند تا بوقت فرصت
وزیر را بادو بسرش بکشت و نعت بیقیاس
برداشت و در مغاره دزدان بجای پدر بنشست
و عاصی شد ملک را خبر کردند ملک دست تعصیر
پندادان گرفت و گفت

1559. a vagabond, vagrant. او باش

1560. a street, quarter, ward. محله

1561. to join, unite, adhere. پیوستن

1562. association, society, intimacy. مرافقت

1563. a den, cavern. مغاره

1564. refractory, stubborn, a finner, cri-
minal, rebel. عاصی

1565. a tooth. دندان

P. 34. l. 153.

نظم

شیشیر نیک از آهی بد چون کند کسی
ناکس بتربیت نشود ای حکیم کس
باران که در لطافت طبعش خلاف نیست
در باغ لاله روید و در شوره بوم خس
زمین شور سنبل بر نیارد
درو تخم عهل ضایع مگردان
نکونی با بدان کردن چنانست
که بد کردن بجای نیک مردان

O.

7 هين 1566. from
 ناکس 1567. mean, base, ignoble, unmanly.
 لطافت 1568. graciousness, grace, fair means,
 benignity; gracefulness, delicacy.
 طبع 1569. nature, disposition, temperament.
 روئيدن 1570. to grow, to vegetate.
 شور 1571. barren soil, saluginous, salt, brackish;
 commotion, agitation, distraction of mind.
 خس 1572. a weed.
 عمل 1573. work, labour, action, office, performance,
 practice.
 ضايع 1574. waiving; also wandering, straying,
 lost.
 نكويي 1575. kindness, goodness.

TALE. V. حکايت ٥

P. 35. l. 162.

سرهنک زاده را بر در سراي اغلپش ديدم که عقل
 و کياستي و فهم و فراستي ز ايد الوصف داشت
 هم از عهد خردي آثار بزرگي در ناصيه او پيدا
 سرهنک 1576. a commander, officer, chief of any
 kind.
 زاده 1577. A son; born, begotten.
 سراي 1578. a palace, house, tenement, inn.
 اغلپش 1579. *Ughlumish*, a descendent of Jungaiz
 Khan, reigned in Turkestan in A. H. 656.

کياست 1580. sagacity, ingenuity.
 فهم 1581. understanding, comprehension.
 فهميدن 1582. to understand.
 ز ايد الوصف 1583. beyond description.
 هم 1584. also, together, likewise, in the same
 manner, equally.
 خردي 1585. smallness, infancy.
 بزرگي 1586. greatness, adulthood.
 ناصيه 1587. the forehead.
 پيدا 1588. manifest, open, clear, evident; also,
 invention, discovery, publication.

P. 35. l. 166.

بيت

جا لای سرش ز هوشيندي
 ميافت ستاره بلندي

بالا 1589. above, upon, over, upwards; stature,
 height.
 هوشيندي 1590. wisdom, understanding.
 تاقين 1591. to shine, glitter, to spin, to twirl,
 to turn away the face, to decline.
 ستاره 1592. a star.
 بلندي 1593. sublimity, height.

P. 35. l. 168.

في الجبله مقبول سلطان 7 مد که جبال صورت و
 کمال معني داشت و حکما گفته اند توانگري

بهرست نه بهال بهرگي بهقلاست نه بهسال ابلاي
جنس لو بهر وحسد بردند و بهغيانتي متهم کردند
و در کشتي اوسعي و بفايده نبودند
1594. approved. مقبول
1595. form, shape, image, face, coun-
tenance. صورت

1596. wealth. توانگري
1597. goods, possessions, estate, wealth,
property, riches. مال
1598: perfidy, treason, diffidence. خيانت
1599. accused, arraigned, accused. falsely. متهم
1600. endeavour, attempt, exertion. سعی
1601. profit, advantage, & بیفایده
knitless, unfruitful.

P. 35. l. 172.

مصراع

د شهر چه کند جو مهربان باشد دوست
1602. benevolent, beneficent, friendly,
favouring, preserver, defender. مهربان

P. 35. l. 174.

ملک برسید که موجب خصمي ايشان در حق تو
چيست گفت د وسایه دولت خداوندی همگانرا
راضی کردم مگر حسودرا که راضی نه شود الا بزوال
نعمت می دولت واقبال خداوندی باد
1603. enmity, contention. خصمي

1604. satisfied, contented. راضی
1605. envious, malignant. حسود
1606. declination, decline. زوال
1607. good fortune, auspices. اقبال
1608. be it. باد

R: 36. l. 177.

نظم

توانم آنکه نیازم اندرون کسی
حسود را چه کنم کوز خود بهر نمج درست
بهیر تا بهی ای حسود کی زنجیست
که از مشقت او جز بهرگ نتوان رست
شور بختان با رز و خواهند
مقبلان را زوال نعت و جاه
گر نه بیند به روز شهره چشم
چشمه آفتاب را چه گناه
راست خواهی هزار چشم چنان
کور بهتر که آفتاب سیاه

1609. inwardly, withinside, internal;
mind, heart. اندرون

1610. distress. رنج

1611. to release, to liberate, to deliver
from danger. رهیدن

1612. for اینی که اینی.

1613. affliction, adversity, misfortune. مشقت

مرگ 1614. death.

رستن 1615. to be liberated, to escape.

شور بخت 1616. unfortunate, wretched, infamous.

آرزو 1617. wish, desire, inclination.

خواستن 1618. to want, require, desire, wish.

مقبل 1619. prosperous, fortunate, successful.

P. مقبلان

جاه 1620. rank, dignity.

شیره 1621. a bat, the bird of night.

هزار 1622. a thousand.

کور 1623. blind.

P. 37. l. 189.

TALE VI. حکایت 4

یکی را از ملوک عجم حکایت کنند که دست تطاول

بمال رعیت در آن کرده بود و جوهر و اذیت آغاز کرده

خلف از مکارید ظلمش در جهان برقتند و از کربت

جوهرش راه غربت گرفتند چون رعیت کم شد

ارتفاع ولایت نقصان پذیرفت و خزینه تهی ماند و

دشمنان از هر طرف زور آوردند

در آن 1624. long, extended, extensive.

جوهر 1625. violence, oppression, injury.

اذیت 1626. wrong, damage, injury, oppression, molestation.

آغاز 1627. beginning, commencement.

خلف 1628. people; also creation.

ظلم 1629. tyranny, violence, oppression.

کُربت 1630. distress, affliction.

کم 1631. few; with *pajib*, کم sleeve of a garment.

ارتفاع 1632. elevation, exaltation, carrying off.

ولایت 1633. country, territory, dominion.

نقصان 1634. diminution, deficiency, loss.

خزینه 1635. Treasury.

زور 1636. strength, power, force, violence.

P. 37. l. 194.

قطعه

هر که فریاد رسی روز مصیبت خواهد

گو در ایام سلامت بجوانهردی کوش.

بنده حلقه بگوش از نوازی برود

لطف کن لطف که بیشکانه شود حلقه بگوش

فریاد رسی 1637. assistance, redress of grievance.

مصیبت 1638. adversity, disaster, calamity, misfortune.

جوانهردی 1639. humanity, courage.

حلقه بگوش 1640. an ear-ring, which formerly

distinguished servants; a servant, slave.

اگر 1641. for اگر if.

نواختن 1642. to soothe, caress, fondle, to praise,

flatter, to blow or beat any musical instrument.

بیشکانه 1643. a stranger, foreigner, alien.

P. 37. l. 199.

روزي در مجلس او کتاب شاهنامه هې خواندند
 در نزال مېلکت ضحاک و عهد فریدون وزیر ملک
 را پر سید که فریدون گنج و ملک و حشم نداشت پرو
 بادشاهی چگونہ مقرر شد گفت آنچنانکه شنیده ی
 خلقي پرو بتعصب گرد آمدند و تقویت کردند بادشاهی
 یافت وزیر گفت چون شکر آمدن خلک موجب
 بادشاهیست تو خلک را چرا پریشان میکنی مگر سر
 بادشاهی نداري

1644. the Shahnameh, of Firdowsee.

1645 Zohac, king of Persia.

1646. servants, attendants, pomp, magnificence.

1647. what manner.

1648. after that manner.

1649. partiality, attaching, making one contented: also obstinacy.

1650. to assemble, collect together, to meet together.

1651. corroboration, confirmation, strengthening, comforting, recruiting,

P. 38. l. 205.

بیت

همان به که لشکر بجان پروري

که سلطان بلشکر کند سروري

1652. to cherish as one's own
foul.1653. chieftship, command, govern-
ment.

P. 38. l. 207.

گفت موجب گرد آمدن سپاه و رعیت چیست گفت

بادشاه را عدل باید تا پرو گرد آیند و رحمت تا در سایه

دولتش ایمن نشینند و ترا این هر دو نیست

1654. justice, equity, rectitude, just, equi-
table.

1655. safe, free, void of care:

1656. thee, to thee.

1657. both.

P. 38. l. 210.

مثنوي

نکند جور پيشه سلطاني

که نیاید ز گرش چوپاني

بادشاهی که طرح ظلم فکند

بای دیوار ملک خویش بکند

1658. one who practises violence, a
tyrant.

1659. royalty, kingship.

1660. the office of a shepherd.

1661 placing, fixing, establishing, posi-
tion, disposition, manner, rule, institution; also
imposition.

P.

فگندن 1662. to introduce, establish, do, make;
to throw.

کندن 1663. to dig, raze, sap, to destroy, dissolve.

P. 38. l. 213.

ملک را پند و نیر ناصح موافق طبع نیامد بند
فرمود و بزندان فرستاد بسی بر نیامد که بنی عم
سلطان بهنازعت برخاستند و بهقاومت لشکر
آراستند و ملک بدر خواستند قومیکه از دست
تطاول اوبجان آمده بودند و پریشان شده برایشان
گردد آمدند و تقویت کردند تا ملک از تصرفش
بدر رفت

ناصح 1664. a monitor.

بند فرمودن 1665. to order into confinement,
to order to be seized, to commit.

زندان 1666. a prison.

عم 1667. Uncle, father's brother.

منازعت 1668. contest, litigation:

بجان آمدن 1669. to be in the utmost danger,
or distress.

تصرف 1670. possession, use.

بدر رفتن 1671. to depart, to go out.

P. 39. l. 219.

قطعه

پادشاهی کو مروا د آمد ستم بر نیر دست

دوستدارش روز سختی دشمنی زور آورست

با رعیت صلح کن و ز جنگ خصم ایسی نشین

ز آنکه شاهنشاه عادل را رعیت لشکر است

کو 1672. for. که او that he.

روا داشتی 1673. to allow, to permit.

ستم 1674. tyranny, extortion, oppression.

دوستدار 1675. a friend.

سختی 1676. adversity, indigence, hardness, vehemence.

زور آور 1677. powerful.

صلح 1678. peace, reconciliation.

وز 1679. for, and from.

خصم 1680. enemy.

ز آنکه 1681. for, because that.

TALE VII. حکایت ۷

P. 39. l. 225.

پادشاهی با غلام عجبی در کشتی نشسته بود غلام

دیگر در پا ندیده بود و مکنش کشتی نیاز موده

گریه وزاری آغاز کرده و لرزه بر اندامش افتاد

چندانکه ملاطفت کردند آرام نگرفت ملک را

عیش آنرا و منغص شد چاره نپیدا ناستند

غلام 1682. a slave, servant, boy.

عجبی 1683. Persian.

کشتی 1684. a boat, ship, vessel.

دريا 1685. river, sea.

معنت 1686. misery, trouble, inconvenience, labour.

گریه 1687. plaint, lamentation, crying.

لرزه 1688. tremor.

اندام 1689. the body.

ملاطفت 1690. graciousness, favor, courtesy.

آرام 1691. ease, quiet, rest, tranquillity.

آرام گزفتی 1692. to be pacified, to become calm.

منقص 1693. disturbed, disappointed.

چاره 1694. remedy.

P. 39. l. 229.

حکیمي در آن کشتي بود گفت اگر فر مائي مي اورا

خاموش کنم باد شاه گفت غایت لطف باشد حکیم

فرمود تا غلام را بدريا انداختند باري چند

غوطه خورد مویش بگرقتند و سوي کشتي آور دند

بهر دردست در دنیا ل کشتي آويخت چون برآمد

بگوشه بنشست و قرار یافت ملک را پسندیده

آمد گفت دريی چه حکمتست گفت اول معنت

غرق شدن نچشیده بود قدر سلامتني نپیدا نست

هفتمین قدر غایت کسی داند که بهصیبت گرفتار

آید

خاموش 1695. silent.

غایت 1696. end, extremity, termination, the utmost.

غوطه خوردن 1697. to dive, plunge, dip, غوطه
a plunge.

سوي 1698. side, part, towards.

دُنیا ل 1699. the tail, stern, the rudder:

گوشه 1700. a corner, angle.

نقرار 1701. constancy, stability, quiet, rest.

غرق 1702. drowning, immersion, shipwreck.

چشیدن 1703. to taste.

قدر 1704. value, worth, quantity, rank, dignity,
office; also fate, destiny.

عافیت 1705. safety, health, salubrity.

گرفتار آمدن 1706. to be taken prisoner, to be
caught.

F. 46. l. 237.

قطعه

اي سیر ترانان جوین خوش ندیده

معشوق منست آنکه بنزدیک تو ز شکست

حوران بهشتي را دوزخ بود اعراف

از دوزخیان پرس که اعراف بهشتست

سیر 1707. fair, full.

جوین 1708. of barley.

زشت 1709. deformed, ugly.

حور 1710. a nymph of paradise.

دوزخیان 1711. hell the inhabitants of hell.

اعراف 1712. purgatory.

P. 40. l. 242.

بیت

فرقت میان آنکه یارش در بر

با آنکه دو چشم انتظارش بر در

فرق 1713. separation, difference; the head, top of any thing.

انتظار 1714. desire, expectation, anxious wish, waiting.

TALE VIII. حکایت ۸

P. 40. l. 245.

هر من تاجدار را گفتند از وزیران بد چه خطا

دیدي که بنده فرمودي گفت خطاي معلوم نکردم.

ولیکي دیدم که مهابت من در دل ایشان

بیکرانست و بر عهد من اعتماد کلي ندارند

ترسیدم که از بیم گزند خویش قصد هلاک من

کنند پس قول حکمرا کار بستم که گفته اند.

هرمز 1715. Hormuz, King of Persia.

تاجدار 1716. wearing a crown, a king.

خطا 1717. crime, sin, fault, error.

علم 1718. known, clear, evident. معلوم

مهابت 1719. terror, fear, dread, majesty, gravity, sway, authority.

کران 1720. boundary بیکران beyond bounds, immense, infinite.

کلي 1721. wholly, entirely.

ترسیدن 1722. to fear.

بیم 1723. fear, apprehension, dread.

گزند 1724. damage, hurt, injury, loss.

قصد 1725. endeavour, attempt, intention.

هلاک 1726. ruin, perdition, slaughter, death.

قول 1727. a word, saying, agreement, bargain.

کار بستن 1728. to act, to perform.

P. 41. l. 250.

قطع

انراں کز تو ترسد بترس اي حکيم

وگر با چو او صد برائي بچنگ

نه بيني که چون گره عاجز شود

بر آرد بچنگال چشم بلنگ

از ان مار برهاي راعي زنده

که ترسد سرش را بکويد بستگ

چنگال 1729. claws, talons, fingers.

از ان 1730. from that, thence, on that account.

مار 1731. a snake, serpent.

راعي 1732. a shepherd, pastor, guardian,

کوفتن 1733. to strike, bruise, pound, bray, to mince.

TALE IX. حکایت ۹

P. 41. l. 255.

يکي از ملوک عرب رنجور بود در حالت

بيري امید از زندگاني قطع کرده ناگاه

سواري از در آمد و بشارت آورد

که فلان قلعه را بدولت خداوندي کشاديم و

دشمنان اسير شدند و سپاه و رعیت آن طرف

بجملگی مطیع فرمان گشتند چون این سخنی
 بشنید نفسی سرد برآورد و گفت این مژده
 مرانیست دشتانم راست یعنی وارثان مملکت
 1734. sick, infirm; afflicted.
 قطع کردن 1735. to cut off, amputate, terminate,
 conclude, to travel, to infest (a road.)
 1736. suddenly, unexpectedly.
 1737. glad tidings.
 1738. a fort; castle; fortrefs.
 1739. completely, altogether.
 1740. obedient.
 1741. cold; weak; feeble.
 1742. good news.
 وارث 1743. heirs. S.

P. 42. l. 262.

قطعه

دردین امید پسر شد دروغ عبرت
 که آنچه در دل هست از درم فراز آید
 امید بست بر آید ولی چه فایده زلفک
 امید نیست که عمر گذر شده باز آید
 1744. to be finished, concluded, fulfilled,
 attained.
 1745. my gate.
 1746. to come out, to depart.

P. 41. l. 264.

قطعه

کوس رحلت بگرفت دست اجل
 ای دو چشم وداع سر بکنید
 ای کف دست و ساعد و بازو
 همه تردیع یکدگر بکنید
 بر من افتاده مرگ دشمن کام
 آجر ای دوستان گذر بکنید
 روزگارم بشد بنادانی
 من نکردم شما حذر بکنید
 1747. farewell, adieu.
 1748. palm of the hand.
 1749. the arm from the wrist to the elbow,
 the fore-arm.
 1750. the arm; or the upper part of it;
 strength, power.
 1751. bidding adieu, dismissing; also pla-
 cing, depositing.
 1752. one another.
 1753. to pass over, cross.
 1754. ignorance, folly.
 1755. you.
 1756. caution, warning, prudence, absti-
 nence.

TALE X. حکایت ۱۰

P. 42. l. 270.

سالی بر بالین تربیت یحیی بیقریب علیه السلام معتکف
بودم در جامع دمشق یکی از ملوک عرب که بدین
انصافی موصوف بود اتفاق بزیارت آمد و نیاز کرد
و حاجت خواست

سالی 1757. one year, a certain year.

بالین 1758. a pillow, cushion.

تربیت 1759. a grave, tomb.

یحیی 1560. *Yahya*, proper name, (Jahn.)

بیقریب 1761. a prophet.

علیه السلام 1762. upon whom be peace.

جامع 1763. a great mosque, where the prayer

called خطبه is repeated on fridays (in contradif-

tinction to مسجد which signifies a smaller

mosque, where the *Khotbeb* is not read.)

دمشق 1764. Damascus.

بی انصافی 1765. injustice.

موصوف 1766. described.

زیارت 1767. a pilgrimage, a visit.

نیاز 1768. prayer.

P. 43. l. 273.

بیت

درویش و غنی بنده این خاک در زد

و ازانکه غنی ترند محتاج شوند

غنی 1769. rich, copious, abundant.

آنان 1770. they.

محتاج 1771. indigent, necessitous, in want.

P. 48. l. 275.

انکه روی بهمی کرد و گفت از آنجا که همت درویشان

است و صدق معامله ایشان خاطر می هراس من

کنید که از دشمنی صعب اندیشناکم گفتم بر رعیت

ضعیف رحمت کن تا از دشمنی قوی زحمت نه بینی

از آنجا 1772. because.

صدق 1773. truth, veracity, sincerity.

معامله 1774. business, affair, trade, commerce,
traffic.

همراه 1775. along with, accompanying.

اندیشناک 1776. thoughtful.

قوی 1777. strong, powerful, potent.

زحمت 1778. disquietude, inconvenience, grief.

P. 43. l. 280.

نظم

بیازوان توانا وقت سر دست

خطاست پنجه مسکین ناتوان و شکست

بترسد آنکه بر افتاد نکان نبخشاید

که گرز پای در آید کسش نگیرد دست

هر آنکه تخم بدی کشت و چشم نیکی داشت

دماغ بیهوده، پخت و خیال باطل بست
 ز گوش پنبه برون آرداد خلت بد
 و گرتومی ندهی داد روز دادی هست
 بازو 1779. arms. S.
 توان 1780. power, strength, ability.
 سردست 1781. the wrist.
 پنجه 1782. the five fingers.
 ناتوان 1783. weak, helpless.
 شکستی 1784. to break.
 افتادگان 1785. those who have fallen into
 distress, labouring under misfortune.
 از پای درآمدن 1786. to fall into distress, or
 decay.
 کسش 1787. any one his.
 هرانکه 1788. whosoever.
 بدی 1789. wickedness, vice, badness.
 کشتن 1790. to sow, to till.
 دماغ 1791. brain; also marrow, pith.
 بیهوده 1792. vain, futile, absurd, foolish.
 پختن 1793. to do, to perform, to imagine, to
 dress victuals, to boil, to ripen.
 باطل 1794. false, foolish, absurd,
 پنبه 1795. cotton.
 داد 1796. justice.

روز داد 1797. the day of retribution, the day of
 judgment.

P. 44. l. 288.

مثنوی

بني آدم اعضاي يكد يگرند

كه در آفرينش نريك گوهرند

چو عضوي بدرد آورد روزگار

دگر اعضاها را نماند قرار

تو كز مصنت ديگران بيغيبي

نشايد كه نامت نهند آدمي

بني آدم 1798. the sons of Adam, mankind, the
 human race.

اعضا 1799. members, limbs. S. عضو

آفرينش 1800. creation, formation.

ريك 1801. for one, of one, of the same.

گوهر 1802. substance, essence, form, race, family;
 jewel, gem, pearl.

عضو 1803. a limb, member. عضوي a single
 member.

درد 1804. pain, grief, disease.

اعضا 1805. members, limbs. S. عضو

نامت 1806. thy name.

حكايت || TALE XI.

P. 44. l. 293.

درويش مستجاب الدعوات در بغداد پديد آمد

حجاج يوسف بخواندش وگفت دعای خیر بر من کن
گفت خدایا جانیش بستان گفت از بهر خدا این چه
دعاست گفت دعای خیرست ترا و چه مسلمانیان را
1807. whose prayer was granted.
مستجاب الدعوات
تد.
1808. Bughdad, (vulg. Bāgdad.)
بغداد
1809. to appear.
پدید آمدن
1810. Hūjāj Yūfuf was Governor
of Arabian Irak under the Khalif Abdalmalek,
A. H. 65.
حجاج یوسف
1811. O God.
خدایا
1812. to take, feize.
ستاندن
1813. for God's sake.
از بهر خدا
1814. the same as ^{مسلمین} the mos-
lems S. ^{مسلمان}
مسلمانان
P. 44. l. 297.
مثنوی
ای زبردست زبردست آزار
گرم تاکی بهاند این با زار
بچه کار آیدت جهان داری
مردنت به که مردم آزاری
1815. powerful, tyrannical.
زبردست
1816. vexation, molestation, injury, sick-
ness, grief.
آزار

گرم 1817. warm, hot.
تاکری 1818. how long?
1819. monarchy, empire.
جهانداری
1820. thy death, for thee to die.
مردنت
1821. afflicting mankind, a tormentor
of mankind.
مردم آزار

TALE XII.
حکایت ۱۲

P. 44. l. 301.

یکی از ملوک بنی اصفاف پارسائی را پرسیده که از
عبادتها کدام افضلترست گفت ترا خواب نیم روز
تا دران یک نفس خلت زانیا زاری
قطعه
ظالمی را خفته دیدم نیم روز
گفتم این قتنه است خوابش برده به
آنکه خوابش بهتر از بیداریست
آنچنان بد زندگانی مرده بد

1822. pious, religious, abstinent.
پارسا
1823. of what kind, which.
کدام
1824. more excellent.
افضلتر
1825. tyrant, oppressor.
ظالم
1826. noon, mid-day, half a day.
نیم روز
1827. watchfulness, being awake, vigi-
lance, attention.
بیداری

حکایت ۱۳ TALE. XIII.

P. 45. l. 367.

یکی را از ملوک شنیدم که شبی در عشرت روز کرد

بود و در پایان مستی می گفت

بیت

ما را بجهان خوشتر ازین یکدم نیست

کز نیک و بد اندیشه و از کس غم نیست

عشرت 1828. joy, delight.

پایان 1829. the end, extremity.

مستی 1830. intoxication.

P. 45. l. 311.

درویش برهنه بیرون بسرما خفته بود و گفت

بیت

ای آنکه باقبال تودر عالم نیست

گیرم که غمت نیست غم ما هم نیست

برهنه 1831. naked, bare.

سرما 1832. cold, the winter.

گیرم 1833. I allow, I admit, I take for granted.

P. 45. l. 314.

ملک را این کلام خوش آمد صبره هزار دینار از

روزن بیرون داشت و گفت ای درویش دامن بدار

گفت دامن از کجا آرم که جامه ندارم پادشاه را

هر ضعف حال او رحمت زیادت گشت خلعتی بران

مزید کرد و بیرون فرستاد درویش آن نقد را بانگ

مدت بخورد و تلف کرد و باز آمد

کلام 1834. speech, word, saying.

صبره 1835. purse, bag.

دینار 1836. a dinar, a coin.

روزن 1837. a window; also chimney.

نقد 1838. money, cash, coin.

P. 46. l. 319.

بیت

قرار بر کف آزادگان نگیرد مال

نه صبر در دل عاشق نه آب در غریب

آزادگان 1839. those who are freed from worldly cares, the religious.

صبر 1840. patience.

غریب 1841. a fieve.

P. 46. l. 321.

در حالتی که ملک را پروای او نبود حالش بگفتند

بهم بر آمد و روی از وی در هم کشید و ازینجا

گفته اند اصحاب فطنت و خبیرت که از حدت و سورت

پادشاهان پر حذر باید بود که غالب همت ایشان

بر معضلات امور مملکت متعلق باشد و تحصیل

از دهم عوام نکنند

پروا 1842. care, anxiety, concern, fear, terror.

فطنت 1843. understanding, intelligence.

خبیرت 1844. experience, trial, proof.

حدت 1845. passion, vehemence, fury, sharpness.

سورت 1846. the power or despotism of kings.

R.

- پرحذر 1847. great caution, full of caution.
 معضلات 1848. arduous affairs, difficulties, troubles.
 امور 1849. affairs. S. امر.
 تحویل 1850. patience, long suffering.
 از دهام 1851. crowd, multitude, concourse.

P. 46. l. 325.

مثلوي

حرامش بود نعت پادشاه
 که هنگام فرصت ندارد نگاه
 مجال سخن تانه بینی ز پیش
 به بیهوده گفتن مبرقدر خویش

حرام 1852. unlawful, forbidden, holy, venerable,
 sacred.

هنگام 1853. time, season, hour.

مجال 1854. power, strength, ability.

P. 46. l. 328.

گفت برانید این گدای شوخ مبدر را که چندین
 نعت بانداک مدت برانداخت نداند که خزینه
 بیت الهال لقمه مساکینست نه طعمه اخوان شیاطین

بیت

ایلهی کو روز روشن شهج کافوری نهاد

زود بینی کش بشب روشن نباشد در چراغ

گدا 1855. poor, indigent, a beggar.

شوخ 1856. saucy, insolent, playful, capricious,
 mischievous.

مبخر 1857. prodigal, expensive.

بر انداختن 1858. to throw out or down, to scater,
 to defeat, discomfit.

بیت الهال 1859. the chamber of finance.

لقمه 1860. a morsel, a mouthful.

مساکین 1861. the poor, indigent, S. مسکین

طعمه 1862. meat, food; also a bait.

آخ 1863. brethren S. اخوان

شیطان 1864. devils. S. شیاطین

شع 1865. a candle, wax.

کافور 1866. camphor, camphorated.

زود 1867. soon, quickly.

کش 1868. for او را that to him.

روغن 1869. oil, fat, grease.

P. 47. l. 334.

یکی از وزیرای ناصح گفت ای خداوند مصلحت

آن می بینم که چنین کسان را وجه کفاف بتفاریق

مجبوری دارند تا در نفقه اسراف نکنند اما آنچه

فرمودی اثر نجز و متع مناسب سیرت ارباب همت

نیست یکی را بکلف امیدوار کرد لذتیدن و بازر

بنو میدی خصمت خاطر کردن

وجه 1870. mode, manner; also face.

کفاف 1871. sufficiency, competency, enough
 to keep one from begging.

تفاریق 1872. intervals, divisions, distinct parts.

S. تفریق

مجازی 1873. to allow, to permit, admit.

نفقه 1874. the necessary expences for living.

اسراف 1875. extravagance.

نجر 1876. impediment, opposition, force, violence.

منع 1877. prohibition, hindrance. obstacle, refusal.

ارباب‌هت 1878. men of generosity.

خسته 1879. wounded, infirm, sick, indisposed.

P. 47. l. 340.

بیت

بروی خود در اطعام باز نتوان کرد

چو باز شد پدر شتی فراز نتوان کرد

قطعه

کس نه بیند که تشنگان حجاز

بلب آب شور گردد آیند

هر کجا چشمه بود شیرین

مردم و مور و مرغ گرد آیند

اطعام 1880. avarice, strong passions, inordinate desires.

باز کردن 1881. to open.

تشنه 1882. thirsty. P. تشنگان

حجاز 1883. Mecca, and the adjacent country; also a musical mode.

لب 1884. lip, brink, margin.

هر کجا 1885. wherefoever.

شیرین 1886. sweet.

مور 1887. an ant.

حکایت TALE. XIV.

P. 48. l. 345.

یکی از پادشاهان در رعایت مهلت سستی

کردی و لشکری بسختی داشتی چون دشمن

صعب روی نبود همه پشت بدادند

P. 48. l. 347.

بیت

چو دارند گنج از سپاهی دریغ

دریغ آیدش دست بردن به تیغ

پیشین 1888 former, anterior, prior.

رعایت 1889. care, attention; also respect, honor.

سستی 1890. negligence, sloth, gentleness, tenderness, softness.

پشت دادن 1891. to turn the back, to defert.

آیدش 1892. may come to him.

تیغ 1893. a sword.

P. 48. l. 349.

یکی را از آن ناکه غدر کردند با منش دوستی

بود ملامتش کردم و گفتم دوست و ناسپاس و

سفله وحق ناشناس که باندک تغییر حال از	معذور 1907. excused, excusable.
مخدوم قدیم خود برگردد و حقوق نعمت	نهد زین 1908. a coarse woollen saddle-cloth.
سالیان نوردد گفت اگر بگویم معذور داری شاید	گرو 1909 pledge, pawn, wager, bet.
که اسپم بی جو بود و نهد زین در گرو و سلطان	زر 1910. money, gold.
که بزر با سپاهی بخیلی کند با او بجان جوانهری	بخیلی 1911. avarice, covetousness,
نتوان کرد	بجان 1912 heartily, sincerely.
	P. 48. l. 357.
بیت	بیت
زربد : مرد سپاهی را تا سر بنهد	اذا شبع الکبی یصول بطشا
و گرش زرندهی سر بنهد در عالم	و خاوی البطن یبطش بالفرار
7 نانکد 1894. they who.	ARABICK.
غدر 1895. perfidy, treachery, fraud, deceit.	شبع 1913. fulness, satiety, enough for one time.
بامنش 1896. between me and him.	الکبی 1914. the strong man.
ملامت 1897. reprehension, reproach.	یصول بطشا 1915. attacks furiously.
دون 1898. mean, base, despicable.	خاوی البطن 1916. empty belly.
ناسپاس 1899. praise, gratitude, prayer, ungrateful.	یبطش بالفرار 1917. takes to flight.
سفله 1900. mean, abject, base.	
حق ناشناس 1901. ungrateful, unjust.	TALE. XV.
تغییر 1902. alteration, change.	P. 49. l. 360.
مخدوم 1903. a lord, master, one who is served.	یکی از وزیران معزول شد و بعلت درویشان در آمد
حق 1904. rights, laws, duties, S. حقوق	و برکت صحبت ایشان در وی اثر کرد و جمعیت
سالیان 1905. years, life, also annual.	خاطرش دست داد ملک بار دیگر برودل خوش کرد
نوردن and نور دیدن	و عهد فرمود قبول نکرد و گفت معزولی به که مشغولی
1906. to travel, walk, wander, stray, to fold, to twirl.	معزول 1918. dismissed, discharged, displaced, de- graded, displaced.

برکت 1919 blessing, recompense, prosperity, abundance, fertility.

جمعیت 1920. collection, reflection, جمعیت خاطر

a heart at ease, satisfaction of mind.

عہد فرمودن 1921. to put into office, to employ.

معزول 1922. removal from office.

مشغول 1923. employment, business.

P. 49. l. 364.

رباعی

آنانکہ بکنج عافیت بنشستند

دندان سگ و دھان مردم بستند

کاغذ بدریدند و قلم بشکستند

و ز دست و زبان حرف گیران رستند

کاغذ 1924. paper.

قلم 1925. a pen.

حرف گیر 1926. a caviller, hypocrite, censorious.

P. 49. l. 367.

ملک گفت هر اینہ مارا خرید مند کافی باید کہ تدبیر

مہلکت را شاید گفت نشان خرید مند کافی آنست

کہ بچنین کارہا تنی در نہد

بیت

ہمای برہمہ مرغان ازان شرف دارد

کہ استخوان خورد و جانور نیاز دارد

کافی 1927. sufficient, enough.

شرف 1928. excellency, eminence, nobility, glory, dignity, honor, culmination, meridian splendor.

جانور 1929. animal.

P. 49. l. 371.

مثل

سیاہ گوش را گفتند ترا ملازمت صحبت شیر بچہ وجہ

اختیار افتاد گفت تا فضلہ صیدش میخورم و از شر

دشمنان در پناہ صولتت نزد کانی میکنم گفتند

اکنون کہ بظل حمایتش در آمدی و بشکر نعمتش

اعتراف کردی چرا نزدیکتر نیایی تا بعلقہ خاصانت

در آورد و از بندگان مخلصت شہارہ گفت

ہمچنان از بطش او ایمن نیستم

مثل 1930. parable, example, apologue.

سیاہ گوش 1931. a féyâhgoash, a species of leopard.

ملازمت 1932. service, attendance, assiduity, diligence.

فضلہ 1933. remainder, redundancy, offals, refuse, dregs.

صید 1934. game, prey, the chase, hunting.

شر 1935. malignity, depravity, wickedness.

حمایت 1936. protection, defence, guardianship.

اعتراف 1937. confession, acknowledgment.

مخلص 1938. sincere, real, unfeigned, loyal.

بطش 1939. power, authority, severity, sternness.

P. 50. l. 377.

بیت

اگر صد سال گمیرتش فروزد

اگر یکدم در اوقاتد بسوزد

1940. to inflame, set on fire, burn,
illuminate, shine, polish.

Pag. 50. l. 379.

اقتده که ندیم حضرت سلطان زریبا بد و باشد

که سربرود و حکم گفته اند از تلون طبع پادشاهان

بر حذر باید بود که نگاه بسلامی بر نچند و نگاه

بد شناسی خلعت دهند و گفته اند ظرافت بسیار

هنرند بیان است و عیب حکیمان

بیت

تو بر سر قدر خویشتی باش و وقار

هاری و ظرافت بند بیان بگذار

1941. a courtier, privy counsellor, intimate
friend.

1942. changeable, versatile, changing co-
lour.

1943. time, place, some times, now and
then.

1944. ingenuity, wit, dexterity, gallan-
try, buffoonery; elegance, gracefulness.

1945. sedate, grave, majesty; authority,
constancy.

P. 50. l. 385.

TALE XVI. حکایت ۱۶

یکی از رفیقان شکایت روزگارنا مساعد

بنزد یک من آورد که کفاف اندک دارم و عیال

بسیار و طاقت فقه ندارم بارها دردم آمد که

باقلیم دیگر روم تا در هر صورت زندگانی

کنم کسی را بر نیک و بد من اطلاع نباشد

1946. associate, companion.
رفیق

1947. accusation, complaint.
شکایت

1948. favourable, happy, prosperous.
مساعد

1949. family, children, domestics.
عیال

1950. power, strength, fortitude.
طاقت

1951. poverty, necessity.
فاقه

1952. times, often, many times, fre-
quently.
بارها

1953. apprizal, information, manifesta-
tion, imparting.
اطلاع

P. 51. l. 390.

بیت

بس گرسنه خفت و کس ندانست که کیست

بس جان بلب آمد که برو کس نگر نیست

1954. hungry, starved.
گرسنه

P. 51. l. 393.

باز از شہادتت اعدای اندیشم که بطعنہ در قفای من
بغندند و سعی مرا در حق عیال بر عدم مروت
حیل کنند و گویند

1955. rejoicing at the distress of another,
exultation, jeer, scoff.

1956. enemies. S. عدو

1957. contumely, reproach, scoff, taunt. طعنہ

1958. secretly, behind one's back; the back
part or nape of the neck. قفا

1959. privation, want, عدم مروت
want of humanity. عدم مروت

P. 51. l. 395.

قطعه

بہ بینی آن ہی حیثیت را کہ هرگز
نخواهد دیدہ روی نیک بختی
تی آسانی گزیند خویشتی را
زن و فرزند بگذارد بسختی

1960. zeal, endeavour, impetuosity, nice
sense of honor, feeling. حیثیت

1961. ease of body. تی آسانی

P. 51. l. 398.

و در علم محاسبہ چنانکہ معلومست چیزی دانم
اگر بجاء شہاچتی معین گردد کہ موجب جہیت

خاطر باشد بقیہ عہد از عہد شکر آن نتوانم
بیرون آمدن گفتم ای یار عہد با دشاہ دو طرف
دارد امید نان و بیم جان و خلاف رای
خردمندانست بدین امید دران بیم اقتادن

1962. science, art. علم

1963. arithmetic, accounts, computa-
tion, calculation, scrutiny. محاسبہ

1964. something, a little. چیزی

1965. mode, manner, fashion, means; side,
quarter; cause, reason, regard. چہت

P. 52. l. 403.

قطعه

کس نیاید بغانہ درویش
کہ خراج زمین و باغ بدہ
یا بتشویش و غصہ راضی شو
یا جگر بند پیش زاغ بندہ

1966. revenue, tax, tribute. خراج

1967. anguish, sorrow, affliction, anger,
displeasure. غصہ

1968. intestines, bowels. جگر بندہ

1969. a crow. زاغ

P. 52. l. 406.

گفت این سخن موافق حال من نگفتی و جواب
سوال من نیاوردی نشنیدہ کہ گفتم اندر کہ

خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد

بیت

راستی موجب رضای خداست

کس ندیدم که گم شد از راه راست

سوال 1970. question, interrogation.

ورزیدن 1971. to exercise, perform.

لرزیدن 1972. to tremble, shake, to be agitated.

P. 52. l. 411.

و حکما گفته اند چهار کس از چهار کس بجان برنجند

حرامی از سلطان و دزد از پاسبان و قاسق از

غمان و روسپی از مکتسب و آنرا که حساب

پاکست از محاسبه چه پاک

چهار 1973. four.

حرامی 1974. a robber, villain, affain; any thing unlawful.

پاسبان 1975. a centinel, guard, night watch.

قاسق 1976. a finner, criminal, adulterer, a worthless impudent fellow.

غمان 1977. informer, tale bearer, detractor.

روسپی 1978. whore, harlot, prostitute.

مکتسب 1979. *Mûbtufib*, an officer partly answering to our clerk of the market.

P. 53. l. 414.

قطعه

مکن فراخ روی در عهد اگر خواهی

که وقت رفع تو باشد مجال دشمن تنگ

تو پاک باش و مدارای برادران کس پاک

زنده جا مه ناپاک کاذران بر سنگ

فراخ روی 1980. expensiveness.

رفع 1981. removal (from an office) also elevation, promotion.

تنگ 1982. straight, narrow, tight.

کاذر 1983. a washerman, fuller.

P. 53. l. 419.

گفتم حکایت آن روباه مناسب حال تست

که دیدندش گریزان و افتان و خیزان کسی

گفتش چه آفتست که موجب چندین مخالفتست

گفت شنیدم که شتر را بسخره میگیرند گفتند

ای سغیه شتر را با تو چه مناسبست و ترا با و

چه مشابیهت گفت خاموش که اگر حسودان

بغرض گویند که این شتر است و گرفتار ایم

کرا غم تخلص من باشد تا تفتیش حال من

کند و تا تریاق از عراق آورده شود مار

گزیده مرده باشد

روبا 1984. a fox.

گریزان 1985. running.

افتان 1986. falling.

خیزان 1987. rising and falling, limping, staggering.

تفت 1988. misfortune, calamity.

مخافت 1989. fear, terror, danger.

سخره 1990. one who is compelled to labour, pressed.

سفيه 1991. stupid, ignorant, infane, imprudent.

مشابهت 1992. similitude, resemblance, comparison.

کرا 1993. for whom.

تخليص 1994. setting at liberty; release.

تفتيش 1995. inquiry, interrogation.

ترياق 1996. treacle, antidote of any kind.

عراق 1997. Irac, Babyloniz, Chaldea.

گزيده 1998. to bite, مار گزيده bitten by snake.

P. 53. l. 426.

وقرا هيچمان فضيلت و ديانت اما حسودان در

کينند و مدعيان گوشه نشين اگر آنچه حسن سيرت

تست بخلاف آن تقريرکنند و در معرض خطاب

پادشاه آني و معذرت اقلي در آن حالت کرا

مجال مقلات باشد مصلحت آن مي بيتم که ملک

قناعت را حراست کني و ترک رياست کوني که عقلا

گفته اند

ديانت 1999 integrity, honesty, loyalty.

مقاله 2000. word, discourse, speech, adage.

حراست 2001. government, custody, guardianship.

ترک گفتن 2002. to quit, forsake, leave, abandon.

رياست 2003. government, dominion, command, superiority.

P. 54. l. 432.

بيت

بدريا در منافع بيشيارست

اگرخواهي سلامت در کفارست

منفعت 2004. profits, gains, S.

P. 54. l. 434.

رفيق اين سخن بشنيد هم برآمد وروي درهم

کشيد و سخنهاي رنجش آميزگفتن گرفت که اين

چه عقل و کفايتست و فهم و درايت و قول حکما

درست آمد که گفته اند دوستان در زندان بکار

آيند که بر سفره همه دشمنان دوست نيايند

هم برآمدن 2005. to be troubled, disturbed, displeased.

رنجش 2006. affliction, anguish of mind.

کفايت 2007. sufficiency, competency, enough.

درايت 2008. knowledge, science, quality, manner.

درست 2009. perfect, sound, right, true.

سفره 2010. a table, table cloth, or piece of leather spread upon the ground.

T.

P. 54. l. 438:

قطعه

دوست مشهار آنکه در نعت نزد

لاف یاری و برادر خواندگی

دوست آنند که گیر دست دوست

در پریشان حالی و در ماندگی

مشهار 2011. reckon not.

لاف 2012. boasting, vanity, self praise.

یاری 2013. friendship, intimacy, assistance, help,
power.

خواندگی 2014. profession of brotherly affection.

در ماندگی 2015. distress, misery, want, impo-
tency.

P. 55. l. 441:

دیدم که متغیر میشود و نصیحت من بتعرض میشود

بنزدیک صاحب دیوان رقتم بسابقه معرفتی که

میان ما بود صورت حالش بگفتم تابکاری

مختصرش نصب کردند چند روز برین برآمد

لطف طبعش را بدیدند و حسنی تدبیرش به

بسندیدند کارش از آن درگذشت و بهر تیه

برتر از آن متبکی گشت و هیچینین نجم سعادتش

در ترقی بود تا باوج ارادت رسید و مقرب حضرت

سلطان شد و مشارالیه بالبنان و معتبد علیه

عند الاعیان بر سلامت حالش شادمانی کردم و رقتم

متغیر 2016. disturbed, altered, changed:

تعرض 2017. impediment, obstacle, opposition,
objection.صاحب دیوان 2018. superintendent of the reve-
nue.

سابقه 2019. former, past.

معرفت 2020. acquaintance, knowledge, science,
virtue.صورت حال 2021. state of the case, statement of
circumstances.

مرتبه 2022. rank, degree, step, office.

نجم 2023. a star.

سعادت 2024. felicity, good fortune.

ترقی 2025. increase, augmentation.

اوج 2026. the altitude or ascendant of a planet ;
top, summit, vertex, sublimity.مقرب 2027. approximated, allowed to approach,
nearly related.

مشارالیه 2028. pointed out.

بالبنان 2029. with the fingers.

معتبد علیه 2030. one in whom confidence is
placed.

عند الاعیان 2031. in the presence of the nobles.

شادمانی 2032. cheerfulness, gladness.

P. 55. l. 449.

بیت

و کار بسته میندیش و دل شکسته مدبر

که آب چشمه حیوان درون تاریکیست

بیت

ألا لا تعزنی اخیالیه

وللرحمی الطاف خفیه

بیت

منشین ترش از گردش ایام که صبر

تلاخست ولیکن بر شیرین داره

2033. the fountain of immortality. چشمه حیوان

2034. darkness. تاریکی

ARABICK.

2035. holla! ho!

2036. sorrow not. لا تعزنی

2037. brethren in misery. اخیالیه

2038. belong to the merciful (GOD.) للرحمی

2039. benefits, favors. S. لطف

2040. hidden, concealed, secretly, clandestinely. خفیه

2041. four, rough, austere. ترش

2042. bitter. تلخ

P. 56. l. 455.

دران مدت مرا با جمع یاران اتفاق سفر مکه افتاد

چون از زیارت مکه باز آمدم دو منزل استقبالی

کرد ظاهر حالش دیدم پریشان و هوشیاد درویشان

گفتم حال چیست گفت چنانکه تو گفتی طایفه حسد

پردند و بغیانتم منسوب کردند و ملک در کشف

حقیقت آن استقصاء نغمه و یاران قدیم و دوستان

صمیم از کلیه حق خاموش شدند و صحبت دیرینه

فراموش کردند

2043. company, assembly, body; conjunction;

the plural number.

2044. Mecca. مکه

2045. meeting, futurity, time future; استقبال

advancing to meet.

2046. external, exterior, openly, apparent, clear, evident. ظاهر

2047. face, aspect, exterior, form. هیات

2048. curiosity, strict investigation. استقصاء

2049. sincere, pure, unmixed. Gentius's, صمیم

copy has. قدیم

2050. the word of truth. کلمه حق

2051. old, ancient. دیرینه

P. 56. l. 461.

قطعه

بصنع خدا چون کسی اوقات

همه عالیشان پای بر سر نهند

چو بپنند کما قبال دستش گرفت	2063. advantageous. سود مند
ستایش کنان دست بر بر نهند	2064. dangerous. خطر ناک
2052. creation, work. صنع	2065. buffeting, dashing, furling. تلاطم
2053. world همه عالم the whole world, every one.	P. 57. l. 470.
2054. praise, commendation. ستایش	مصلحت ندیدم ازین بیش ریش درویش
P. 56. l. 464.	خراشیدن و نیک پاشیدن بدین دو بیت اختصار
فی الحقیقه بانواع عقوبت گرفتار بودم تا درین	کردم و گفتم
هفته که مزد سلامتی حججاج بر سید از بند گرانم	2066. <i>Raiḡ</i> , a fore, wound, <i>Reef</i> , beard, mustachia. ریش
خلاص کردند و ملک موروثم خاص گفتم آن نوبت	2067. to scratch. خراشیدن
اشارت من قبول نکردی که عهد پادشاه چون	2068. falt. نیک
سفر دریاست سود مند و خطر ناک یا گنج بر گری	2069. to sprinkle. پاشیدن
یا در تلاطم بهیروی	P. 57. l. 472.
بیت	قطعه
یا زمر بهره و دست کند خواجه در کنار	نه انستی که بینی بند برهای
یا موج روزی افکندش مرده بر کنار	چو در گوشت نیامد بند مردم
2055. kinds, sorts, variety. S. انواع	و گره گرانند آری طاقت نیش
2056. punishment. عقوبت	مکی انگشت در سوراخ کردم
2057. a week. هفته	2070. a fling. نیش
2058. pilgrims to Mecca S. حاجی	2071. a finger. انگشت
2059. heavy, severe, strict. گران	2072. a hole. سوراخ
2060. liberation, enlargement. خلاص	2073. a scorpion. کردم
2061. hereditary. موروث	
2062. a period, a time, keeping watch. نوبت	

P. 57. l. 475.

TALE XVII.

P. 58. l. 482.

قطعه

تقی چند در صحبت من بودند ظاهر حال ایشان
بصلاح آراسته یکی از بزرگان در حق این
طایفه حسن ظن بلیغ داشت و ادب آری معین کرده
بود مگر یکی از ایشان حرکتی کرد نامناسب حال
در ایشان ظن آن شخص فاسد شد و بازار
ایشان کاسه خراستم تا بطریقی کفاف یاران
را مستخلص کنم آهنگ خدمتش کردم در بانم
رها نکرد و جفا کرد معذورش داشتم بحکم
آنکه گفته اند

در میر و وزیر و سلطان را
بی وسیلت مگرد پیرا من
سگ و دربان چو یاقتند غریب
ای گریبانش گیرد آنداسی

میر 2085. an abbreviation of امیر a prince, lord,
great man:

وسیله 2086. means, that which unites, con-
nects, or effectuates any thing; affinity.

پیرا من 2087. environs, about, around, circuit,
also the skirt of a garment.

غریب 2088. a stranger, foreigner, uncommon,
wonderful, strange.

گریبان 2089. a collar, the opening or breast of
a garment.

P. 58. l. 485.

2074. devotion, probity, virtue, integrity;
peace, concord, tranquillity.

2075. opinion.

2076. pension, allowance, subsistence.

2077. action, motion.

2078. improper, unbecoming.

2079. corrupted, perverse, vicious.

2080. deficient, in no esteem: بازار کاسه
a cold market, where nothing is bought or sold.

2081. liberated, released.

2082. a porter, door keeper.

2083. force, violence, injury, molestation.

2084. according to, conformably to.

چندانکه مقربان حضرت آن بزرگ بر حال
من واقف شدند با کرام در آورده و برتر
مقامی معین کردند اما بتواضع فرودتر نشستم
و گفتم

2090. respect, honor, veneration.

2091. to introduce, to send, to bring in.

2092. place, station, dwelling, residence.

تواضع 2093. humility, submission.

فروتر 2094. lower, inferior.

P. 58. l. 488.

بیت

بگذار که بنده کیتم

تا در صف بندگان نشینم

2095 I am of mean condition. کیتم

2096. rank, row, series, order, file. صف

P. 58. l. 490.

گفت الله الله چه جای این سخنست

بیت

گر بر سر و چشم من نشینی

نازت بکشم که نازینی

2097. amiable, beloved, delicate, نازینی

thou art amiable.

P. 58. l. 493.

فی الجمله بنشستم و از هر دری سخن بیوستم

تا حدیث ذلت یاران در میان آمد گفتم

قطعه

چه جرم دید خداوند سابق الانعام

که بنده در نظر خویش خواز میدارد

خدا ایراست مسلم بزرگواری و لطف

که جرم بیند و نان برقرار میدارد

2098. of every kind. از هر دری

ذلت 2099. error, blunder.

2100. former bounties. سابق الانعام

2101. to despise, hold in contempt. خوار داشتن

2102. submitted, subdued, preserved. مسلم

2103. greatness, excellence, honor. بزرگواری

2104. established. برقرار

P. 59. l. 498.

حاکم را این پسندید آمد و اسباب معاش یاران

فرمود تا بر قاعده ماضی مهیا دارند و مونت

ایام تعطیل وفا کنند شکر نعمت بگفتم و زمین خدمت

بیوسیدم و عذر جسارت بنخواستم و در حالت بیرون

آمدن این سخن بگفتم

2105. means, ways, causes. S. سبب اسباب

2106. provisions, victuals, subsistence. معاش

2107. rule, custom, manner, regulation. قاعده

2108. prepared, ready, disposed in order. مهیا

2109. provisions. مونت

2110. delaying, rendering useless. تعطیل

2111. to fulfil. وفا کردن

2112. acknowledgment of favors, gratitude. شکر نعمت

2113. presumption, boldness. جسارت

P. 59. l. 502.

قطعه

چو کعبه قبله حاجت شد از دیار بعید

روند خلف بدید از ش از بسی فرسنگ

ترا تحویل امثال ما بیاید کره

که هیچکس نزنند بر درخت بی پرستگ

2114. the quarter to which people direct their face in prayer; the Mahommedans towards the Caaba, or temple of Mecca; the Jews towards Jerusalem; *قبله حاجت* the Kubleh of our petitions.

2115. a country. *دیار*

2116 far, distant. *بعید*

2117. fight, look, face, countenance. *دیدار*

2118. *فرسنگ* (vul. *parafang*) a league, about 18000 feet in length.

2119. equals, resemblances, fables. *آمثال*

2120. nothing, never, on no account, no body. *هیچ*

P. 59. l. 507.

TALE XVIII. *حکایت ۱۸*

ملک زاده گنج فراوان از پدر میراث یافت دست

کرم بر کشاد داد سخاوت به داد و نعمت بیقیاس

هر سپاه و رعیت بر ریخت

2121. much, abundant, copious. *فراوان*

2122. heritage, succession, patrimony. *میراث*

2123. liberality, bounty. *سخاوت*

2124. beyond imagination. *بیقیاس*

P. 60. l. 510.

قلعه

نیا ساید مشام از طبله عود

هر آتش نه که چون عنبر بیوید

بزرگی بایدت بخشندگی کن

که دانه تا نیشانی نروید

2125. the smell. *مشام*

2126. a large wooden dish or tray. *طبله*

2127. lignum aloes, *طبله عود* a tray made of this wood.

2128. ambergris. *عنبر*

2129. to scent, smell, to diffuse perfume. *بوسیدن*

2130. liberality, forgiveness. *بخشندگی*

2131. grain, feed, berry. *دانه*

2132. to scatter, disperse, diffuse, shed, sprinkle. *افشاندن*

P. 60. l. 513.

یکی از جلسای بی تدبیر نصیحتش آغاز کرد که

ملوک پیشین این نعمت را بسعی اندر خسته اند و

برای مصلحت نهاد دست ازین حرکت کوتاه

کن که واقعه در پیشست و دشمنان در پس نیاید

که در وقت حاجت درمانی

2133. companions. S. *جلسا*

2134. without reflection, rash, inconsiderate. *بی تدبیر*

2135. to acquire, collect, gain. *اندوختن*

درماندن 2136. to be in want, unfortunate,
impotent.

P. 60. l. 517.

قطعه

اگر گنجی کنی برعالمیان بخش
رسد هر کتخدایی را برنجی
چرا نستانی از هر یک جوی سیم
که گرد آید ترا هر روز گنجی

بخش 2137. share, part, portion.

کتخدا 2138. the master of a family, a landlord,
house-holder, bridegroom.

برنج 2139. rice; also brafs; a grain of rice, used
as a weight.

سیم 2140. silver.

P. 60. l. 522.

ملک زاده روی ازین سخن درهم کشید که موافق
رایش نیامد و گفت خدای عز و جل مرا مالک این
مهلت گردانید است تا بخورم و بیخشم
نیاسیانم که نگذارم

بیت.

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت

نوشیروان نهد که نام نکو گذاشت

مالک 2141. king, lord, master, proprietor, pos-
sessor.

قارون 2142. Karoon, Korah of Genesis.

چهل 2143. forty.

P. 61. l. 528.

فقه حکایت TALE XIX.

آوردند اندک نوشیروان عادل را در شکارگاهی
صیدی کباب کردند و نهک نبود غلامی هروستا
فرستادند تا نهک آورد نوشیروان گفت نهک
بقیمت بستان تا رسی نگردد و ده خرب نشد گفتش
از سی قدر چه خالی زاید گفت بنیاد ظلم در جهان
اول اندک بود است هر که آمد بهر مزید کرد
تا بدی غایت رسید

شکارگاه 2144. a hunting feat.

کباب کردن 2145. to roast.

روستا 2146. a village, town.

ده 2147. a village.

خراب 2148. destroyed, ruined, desolated, depopu-
lated.

گفتش 2149. he said to him.

خلل 2150. injury, damage, prejudice, disturbance,
disorder, confusion.

زاآیدن 2151. to bring forth, procreate, generate.

P. 61. l. 534.

قطعه

اگر زباغ رعیت ملک خورد سیمی

بیر آوردند غلامان او درخت از بیخ

به پنج بیضه که سلطان ستم رو دارد

زغند لشکریانش هزار مرغ بسینج

بیت

نهاند ستیگار بد روزگار

بباند هر لعنت پایدار

سیب 2152. an apple.

بیضه 2153. an egg.

سپنج 2154. a spit.

ستیگار 2155. tyrant, oppressor.

لعنت 2156. curse; imprecation.

P. 62. l. 539.

۲۰. حکایت TALE. XX.

عاملی را شنیدم که خانه رعیت خراب کردی تا

خرانه سلطان آبادان کند بی خبر از قول حکما که

گفته اند هر که خدایتعالی را بیازارد تادل خلقی

بدست آرد خدای تعالی همان خلق را بروی تبار

تا دمار از روزگارش برآورد

عامل 2157. a collector of the revenue; performer, doer.

آبادان 2158. plenty, flourishing, full.

بیخبر 2159. thoughtless, uninformed.

گواشتی 2160. to consign, assign, to trust to another any business.

دمار 2161. ruin, destruction, perdition.

P. 62. l. 544.

بیت

آتش سوزان نکند باسپند

انچه کند دود دل مستمند

سپند 2162. wild rue.

دود 2163. smoke.

مستمند 2164. afflicted, wretched.

P. 62. l. 546.

لطیفه

گویند سرور در جمله حیوانات شیراست کمترین

جانوران خرد و باتفاق خرد مندان خرد بار بر به از شیر

مردم در

لطیفه 2165. pleasantry, joke, raillery.

حیوانات 2166. an animal, brute, P.

کمترین 2167. least, most inferior.

باربر 2168. a bearer of burthens, a beast of burthen.

مردم در 2169. a devourer of mankind.

P. 62. l. 549.

مثنوی

مسکین خرد آری بی تمیز است

چون بار همیکشد عزیز است

شکاوان و خران بار بردار

بده از آدمیان مردم آزار

U.

بی‌توبیز 2170. stupid, without discrimination.

بار بردار 2701. a bearer of burthens.

P. 63. l. 552.

ملک را طریقی از ذمایم اخلاقی او معلوم شد بشکندجه

کشیدش و بانواع عقوبت بکشت

قطعه

حاصل نشود رضای سلطان

تا خاطر بندگان نجوس

خواهی که خدای بر تو بخشد

با خلف خدای کن تکوینی

یکی از ستم دیدگان نرو بگذشت و گفت

قطعه

نه هر که قوت با ز او منهدمی دارد

بسلطنت بخورد مال مردمان بگذشت

توان بحلف فرو بردن استخوان درشت

ولی شکم بدرد چون بگیرد اندر ناف

طرفی 2172. a side, somewhat, a part.

ذمایم 2173. enormities, crimes. S. م

شکندجه 2174: the rack, torture.

حاصل 2175. gain, acquisition, produce, profit,

sum, end, conclusion.

جستی 2176. to inquire, search; seek.

ستهدیده 2177. oppressed. P. ستم دیدگان

منصب 2178. rank, dignity, office.

گداف 2179. vain, rash.

حلق 2180. the throat.

درشت 2181. hard, rough, thick, firm, stern,

rigid.

شکم 2182. the belly.

ناف 2183. the navel.

P. 63 l. 563.

TALE. XXI. حکایت ۲۱

مردم آزاری را حکایت کنند که سنگی بر سر صالحی

زد درویش را مجال انتقام نبود سنگ را با خرد نگاه

میداشت تا وقتی که ملک بران لشکری خشم گرفت و

در چاهش کرد درویش در آمد و آن سنگ را بر سرش

گرفت گفت تو کیستی و این سنگ بر سر من چرا زدی

گفت من فلانم و این سنگ همان سنگست که در فلان

تار پنج بر سر من زدی گفت چندین مدت کجا بودی

گفت از جا هت اندیشه می کردم اکنون که هو چاهت

دیدم فرصت غنیمت شهر دم

انتقام 2184. vengeance, revenge.

خشم 2185. anger, rage, fury.

چاه 2186. a well; pit.

کیستی 2187. who art thou?

جاهت 2188. thy rank.

چاهت 2189. thou in the well.

P. 64. l. 578...

مغزوي

ناسزاي را چو بيني بختيار
 عاقلان تسليم کردند اختيار
 چون نداري ناخن درنده تيز
 با بدان آن به که کم گيري ستيز
 هرکه با فولاد بازو پنجه کرد
 ساعد سپين خود را رنجه کرد
 باش تادستش ببندد روزگار
 پس بکام دوستان مغزش برآر

ناسزا 2190. unworthy, undeserving.

بختيار 2191. fortunate, powerful.

تسليم 2192. delivery, confignment; health, safe-
 ty, security, peace; acquiescing in the judgment
 of another, submitting.

ناخن 2193. a nail.

درنده 2194. tearing, lacerating.

فولاد 2195. steel.

سپين 2196. of silver.

رنجه 2197. grief, sorrow, affliction.

مغز 2198. brain, marrow, pith, kernel.

P. 64. l. 576.

TALE XXII. حکایت ۲۲

يکي را از ملوک مرضي هايل بود که اعاده ذکر آن

موجه نبوده طایفه حکمهاي يونان متفق شدند که
 مريم درد را دوايي نيست مگر زهره آدمي که
 بچنده بين صفت موصوف بود ملک بفرمود طلب
 کردند دهقان پسر يافتند بدان صفت که حکما
 گفته اند ملک پدر و مادرش بخواند و بنعمت
 ببيکران خشنود گردانيد و قاضي فتوی داد که خون
 يکي از رعيت ريختن براي سلامتي نفس پادشاه
 روا باشد جلاد قصد کشتنش کرد پسر روي بسوي
 آسمان کرد و بخنديد ملک گفت که درين حالت
 چه جاي خنده است پسر گفت ناز فرزند ان بر پدر
 و مادر باشد و دعوي پيش قاضي برند و داد از
 پادشاهان خراهند اکنون پدر و مادر بعلت حطام
 دنيا مرا بخون در سپردند و قاضي بکشتنم فتوی
 داد و سلطان صحت خویش در هلاک من بيند
 بجز خدای تعالی پناهي ندارم

بیت

پيش که برآورم زد سنت فریاد

هم پيش تو از دست تو ميخواهم داه

مرض 2199. disease, distemper.

هاييل 2200. terrible, horrible, dreadful.

اعاده 2201. reviving, repeating, reviewing, say-
 ing or doing any thing over again.

موجه 2202. agreeable, approved, acceptable.

يونان 2203. Greece.

متفق 2204. consenting, agreeing, concurring,
united, uniform.

دوا 2205. medicine, remedy.

زهره 2206. the gall, bile; boldness, spirit, vigour.

چندین 2207. some, certain.

صفت 2208. quality, property, description, attribute.

طلب کردن 2209. to inquire after, to ask, demand, seek.

دهقان 2210. villager, rustic, peasant.

بیکران 2211. immense, infinite.

خشنود 2212. content, satisfied.

قاضي 2213. a Cazy, judge.

فتوی 2214. a judicial decree.

جلاد 2215. executioner.

آسمان 2216. heaven, the celestial orb.

خنده 2217. laughter, laughing.

علت 2218. cause, pretence; disease, calamity.

حطام 2219. brittle.

صحت 2220. health, any thing sound, complete, entire; rectitude, integrity, truth, perfection.

فریاد 2221. a cry for help, complaint, clamour, lamentation.

P. 65. l. 593.

سلطان را دل ازین سخن بهم برآمد و آب دردیحه

بگردانید و گفت هلاک من اولترست از خون بیگناهی

ریختن سر و چشمش ببوسید و در کنار گرفت

و نعمت بیکران بخشید و آزاد کرد گویند که ملک

هم در آن هفته شفا یافت

بیگنا 2222. innocent.

آزاد کردن 2223. to liberate, release.

شفا 2224. cure, recovery of health.

P. 66. l. 597.

قطعه

هیچنان در فکر آن بستم که گفت

پیل بانی بر لب دریای نیل

زیر هایت گریه دانی حال مور

هیچو حال تست زیر پای پیل

بستم 2225. for my distich.

بیلبان 2226. an elephant driver.

نیل 2227. the river Nile.

P. 66. l. 600.

حکایت ۳ TALE. XXIII.

یکی از بندگان عهرولیث گریخته بود کسان

در عقبش رفتند و باز آوردند و زیر را باوی

عرضی بود اشارت بگشتن او کرد تا دگر بنده کسان

چنین حرکت نکنند بنده پیش عهرو سر بر زمین

فهاد و گفت

بیعت

هر چه ریذ بر سر من چون تو بسندی رواست

بندد چه دعوی کند حکم خداوند رواست

2228. *Umroolais*, the second Sultan of the Dynasty of the Siffarides; who reigned in Fars &c. in A. H. 267.

2229. persons, men: کسان

2230. to bring back, to restore. باز آوردن

2231. my head. سر

P. 66. l. 608.

اما بیهوجب آنکه برورده زعرت این خاندانم نخواهم که در قیامت بخون من گرفتار آرمی اگر این بندد بخواهی کشت باری بتا وید شرعی بکش تا در

قیامت مواخذ نباشی ملک گفت تا وید چه گونه کنم گفت اجازت فرمای تا من وزیر را بکشم آنکه بقصاص او مرا بفرمای کشتن تا بحق کشته باشی ملک بختدید و وزیر را گفت چه مصلحت می

بینی گفت ای خداوند بصدقه گوهر بدرت این حرام زاده را آزاد کن تا مرا هم در بلا نیفتند گناه از منست که قول حکیارا معتبر نداشتم که گفته اند

2232. law, the faith, the divine law. شرع

2233. reprehended, chastified. مواخذ

2234. manner, mode, way. گونه

2235. permission, leave. اجازت

2236. retaliation. قصاص

2237. alms. صدقه

2238. a bastard. حرام زاده

2239. misfortune, calamity. بلا

2240. respectable, revered, trusty, esteemed. معتبر

P. 67. l. 616.

قطعه

چو کردی با کلوخ انداز بیگار

سر خود را بفادانی شکستی

چو تیر انداختی در روی دشمن

حذر کنی کاندرا ما جش نشستی

2241. a flinger. کلوخ انداز

2242. war, strife, conflict. بیگار

2243. an arrow. تیر

2244. a butt, mark. آماج

P. 67. l. 618.

TALE. XXIV. حکایت ۲۴

ملک نوزن را خواجه بود کریم النفس و نیک محضر

که همگان را در مواجه خدمت کرده و در غیبت

نیکوگفتی اتفاق از وی حرکتی در نظر ملک

ناپسندیده آمد مصدا دره کرد و عقربت فرمود

سر هذکان ملک بسوابق نعمت معترف بودند

و بشکر آن برترین پس در مدت توکیل او رفت

W.

- وملاطفت کردندی و زجر و معاتبه روا نهاداشتندی
 2245. *Sufa* a city of *Khuzistan*, in *Per-*
sia.
 2246. of benevolent disposition. کریم النفس
 2247. preference, meeting, face to face. مواجهه
 2248. *ghaibut*, absence: *gheebut*, slander,
 detraction, back-biting. غیبت
 2249. oppression, concussion. مصادره
 to inflict a fine, to mulct. مصادره کردن
 2250. past events. سوابق
 2251. pledged. مرتهن
 2252. committing to custody. توکیل
 2253. benignity, courtesy, favour, assistance. رفق
 2254. reprehension, expostulation. معاتبه

P. 68. l. 625.

قطعه

صاحب بادشاهی اگر خواهی هر گاه که ترا
 در قفایب کند در نظرش تحسین کن
 سخن آخر بدهن میگذرد مودیرا
 سخنش تازخ نکو خواهی دهندش شیرین کن

2255. the mouth, orifice. دهان

2256. noxious, pernicious, hurtful, vexa-
 tious. مودی

P. 68. l. 630.

انچه مضمون خطاب ملک بود از عهدی بعضی

بیرون آمد و به بقیعتی فرزندان به اندیکه از
 ملوک آن نواحی در خفیه بیغامش فرستاد که
 ملوک آن طرف قدر چنان بزرگواری ندانستند
 و بی عزتی کردند اگر خاطر عزیز فلان احسن الله
 عواقبه بجانب ما التفات کند در رعایت
 خاطرش هر چه تمامتر سعی کرده شود که اعیان
 این مملکت بدیدار او منتظر و جواب مکتوب را
 منتظر خواهی برین وقوف یافت از
 خطر اندیشید جواب مختصر چنانکه مصلحت
 دید. بر ظهر ورق نوشت و روان کرد یکدی
 از متعلقان ملک برین واقعه مطلع شد و
 ملک را اعلام کرد و گفت فلان را که حبس
 فرموده باملوک نواحی مرسلت دارد ملک
 بهم برآمد و کشف این خبر فرمود قاصد را
 بگرفتند و رساله را بخواندند نوشته بود که
 حسن ظن بزرگان بیش از فضیلت بنده است
 و تشریف قبولی که فرموده اند بنده را امکان
 اجابت آن نیست بحکم آنکه پرورده نعمت
 این خاندانم و باندک مایه تغییر خاطر باولی
 نعمت خود بیوفایی نتوان کرد که گفته اند

بیت

آنرا که بجای تست مردم گرمی
 عذرش بنده ار کند یعمری ستمی

مضمون 2257. sense, signification, subject, matter,
 contents (of a letter)
 بعضی 2258. some, a part, certain (people.)
 نواحی 2259. territories, S. ناحیه
 پیغام 2260. a message:
 بیعزت 2261. dishonorable, disgraceful, dishonor,
 disgrace.
 احسنی 2262. may it be good.
 عواقب 2263. his ends:
 جانب 2264. side, part.
 رعایت خاطر کردن 2265. to pay attention, to
 honor, revere.
 تمامت 2266. entirely.
 مقتضی 2267. boasting.
 مکتوب 2268. a letter, epistle.
 وقوف 2269. experience, knowledge, informa-
 tion.
 خطر 2270. danger, risk.
 ظہر 2271. the back.
 روان کردن 2272. to dispatch, fend away.
 مطلع شدن 2273. to be informed of, to perceive.
 اعلام 2274. information, announcing, advice.
 حبس 2275. imprisonment, confinement, deten-
 tion.
 مراسلت 2276. epistolary correspondence.

قاصد 2277. a courier.
 رساله 2278. a letter, treatise, a little tract.
 بیش 2279. beyond, greater, exceeding.
 تشریف قبولی 2280. sublime approbation.
 مایه 2281. wealth, stock, money, quantity.
 ولی نعمت 2282. benefactor, patron.
 بیوفایی 2283. perfidy.

P. 89. l. 646.

ملک راحت شناسی او پستندت نعمت و خلعت
 بخشید و عذر خواست که خطا کردم که ترا
 بیگناه بیاردم گفت ای خداوند بنده درین
 حالت شمارا گناهی نمی بیند بلکه تقدیر
 خدا اینغالی چنین بود که مرین بنده را مکروهی
 برسد پس بدست تو اولیتر که سوابق نعمت
 مرین بنده داری و ایادی منت

حس شناسی 2284. gratitude.
 تقدیر 2285. fixed, fate, destiny, predestination,
 divine will, inevitable decree.
 مکروه 2286. odious, hated, detestable, abomina-
 ble.
 ایادی 2287. benefits; also hands. S.
 P. 70. l. 651.
 مشکری

گو گزندت رسد نه خلت مرین

که نه راحت رسد نه خلقت نه مزج
 از خدا دان خلاف دشمنی و دوست
 که دل هر دو در تصرف اوست
 گرچه تیر از کمان همی گذرد
 از کمان دار بزند انهل خرده
 راحت 2288. quiet, repose, tranquillity.

کمان 2289. a bow.

کماندار 2290. an archer, a bowman.

P. 70. l. 655.

TALE XXV. چکایت ۲۵۰

یکی از ملوک عرب متعلقان دیوان را فرمود
 که هر سوم فلان را چند انکه هست مضاعف
 کنند که ملازم درگاه است و مترصد فرماید
 و سایر خدمتکاران بپهلوی و لعب مشغولند و در ادای
 خدمت متهاون صاحب دلی بشتند و گرفت علو
 درجات بندگان بدرگاه حق جل و علا
 همی مثال دارد

مر سوم 2291. prescribed, accustomed, signed,
 marked; a stipend.

مضاعف 2292. doubled, increased, multiplied.

ملازم 2293. assiduous, diligent; a servant, do-
 mestic.

مترصد 2294. contemplating, watching, expect-
 ing.

خدمتکار 2295. servant, domestic.

لپ و لعب 2296. play, diversion, sport, gaming.

متهاون 2297. negligent, careless, slothful.

علو 2298. height, sublimity, upper part.

مثال 2299. like, resembling; fable; history,
 similitude.

P. 71. l. 661.

نظم

دو بامداد گزید کسی بخد مت شاه
 سیم هر آینه در روی کند بلطف نگاه
 امید هست پرستندگان مخلص ترا
 که تا امید نگردند تراستان آله
 مثنوی
 مهتری در قبول فرمانست
 ترک فرمان دلیل حرمانست
 هر که سپه ای تراستان دارد
 سر خدمت بر تراستان دارد

پرستنده 2300. servant, worshipper.

مهتری 2301. greatness, chiefship.

دلیل 2302. proof, argument, demonstration.

حرمان 2303. repulse, disappointment, prohibi-
 ting, rejecting, depriving of hope.

سپه 2304. face, countenance, aspect, resem-
 blance, similitude.

P. 71. l. 669.

حکایت ۲۶ TALE. XXVI.

ظالمی را حکایت کنند که هیوز درویشان
خریبی بحیف و تونگران را دادی بطرح
صاحب‌دلی برو بگذشت و گفت

2305. firewood, fuel. هیوز

2306. to buy. خریدن

P. 71. l. 672.

بیت

ماری تو که هرکرا به بینی بزنی
یا بوم که هرکجا نشینی بکفی

قطعه

زورت اربیش میرود با ما
با خداوند غیب دان نرود
زورمندی مکن بر اهل زمین
تا دعایی بر آسمان نرود

2307. the knower of secrets, (GOD.) غیب‌دان

2308. violence, strength, power. زورمندی

P. 72. l. 677.

ظالم ازین سخن برنجید و روی از درهم
کشید و برو التفاتی نکره تاشبی که آتش از
مطبخ در انبار هیزمش افتاد و سایر املاکش
بسوخت و از بستر نرم بر خاکسترگرمش نشاند

X.

اتفاق همان صاحب‌دل برو بگذشت شنیدش
که پایازان هپی گفت ندانم که این آتش از
کجا در سرای من افتاد گفت از دود دل درویشان
قطعه

حذرکن ز دود درونهای ریش
که ریش درون عاقبت سر کند
بهم بر مکن تا توانی دلی
که آهی جهانوی بهم بر کند

2309. a kitchen. مطبخ

2310. repository, storehouse, magazine, barn. انبار

2311. goods, possession, riches. املاک

2312. a bed, bedding. بستر

2313. soft, mild, gentle. نرم

2314. ashes. خاکستر

2315. to break out. سر کردن

P. 72. l. 685.

حکایت

پرتاج شاه کیدخسرو نوشته بود

قطعه

چه سالنهای فراوان و عمرهای دراز
که خلاقه بر سر ما بر زمین بخواهد رفت
چنانکه دست بدست آمدست ملکه بها
بدستهای دگر هچنین بخواهد رفت

تاج 2316. a crown, a crest.

کیکبوسرو 2317. *Kaikhusroo*; king of *Persia*.

دست بدست 2318. from hand to hand.

P. 73. l. 962.

حکایت ۲۷ TALE XXVII.

یکی در صنعت کشتی بسرآمده بود سه صد و شصت
 بند فاخر درین علم دانستی و هر روز بنوعی کشتی
 گرقتی مگر گوشه خاطرش با جهال یکی از شاگردان
 میلی داشت سه صد و پنجاه و نه بندش در آموخت
 مگر یک بند که در تعلیم آن دفع انداختی پس در
 صنعت و قوت بسرآمد و کسی را با او امکان
 مقاومت نبود تا بصدی که پیش سلطان گفت
 استاد را فضیلتی که بر منست از روی بزرگی و حق
 تربیت است و الا بقوت ازو کمتر نیستم و بصنعت
 با او برابرم

صنعت 2319. art, trade, profession; also mystery,
 miracle.

کشتی 2320. wrestling.

بسرآمدن 2321. to excel, surpass.

سه صد 2322. three hundred.

شصت 2323. sixty.

فاخر 2324. distinguished, honorable, precious,

valuable, rich.

شاگرد 2325. scholar, disciple, pupil, apprentice,
 menial servant.

میل 2326. inclination, fondness, affection.

نه 2327. nine.

تعلیم 2328. instruction, tuition

دفع انداختی 2329. to refuse, to reserve.

حد 2330. boundary, limit, power, degree, بصدی
 to a degree.

والا 2331. but otherwise, unless.

کمتر 2332. fewer, less.

برابر 2333. equal, even, level.

P. 73. l. 700.

ملک را این ترک ادب ازوی پسندیده نیامد
 بفرمود تا مصارعت کنند مقامی متسع معین کردند
 ارکان دولت و اعیان حضرت حاضر شدند پس
 چون پیل مست درآمد بصدمتی که اگر کوه آهنی
 بودی از جای برکندی استاد دانست که چون ازو
 بقوت برتر است بدان بند غریب که ازوی نهان
 داشته بود باوی در آویخت جوان دفع آن ندانست
 استاد بدو دست از زمین برداشت و بر بالای سر
 برد و بر زمین زد

ترک ادب 2334. rude, indecent, disrespectful.

مصارعت 2335. contention, a wrestling match.

متسع 2336. large, extensive, wide, open.

صدمت 2337. percussion, collision, contact,

blow.

نهان داشتنی 2338. to conceal.

P. 74. l. 707.

غریب از خلف برخاست ملک فرمود تا استاد را

خلعت و نعبت دادند و بسرا از جرو ملامت کرد که

با پرونده خویش دعوی مقاومت کردی، بسرنبردی

گفت ای خداوند استاد بزور و قوت بر من دست

نیافت بلکه در علم کشتی دقیقه مانده بود که از من

دریغ هبیداشت امروز بدان دقیقه بر من دست

یافت استاد گنت از بهر چنین روز نگه میداشتم

که حکما گفته اند دو سترا چندان قوت مده که اگر

دشمنی کند بتواند نشنیده که چه گفت آنکه از

پرورده خود چنان دید

غریب 2339 clamour, tumult, shout.

پرورنده 2340. a nourisher, supporter.

دست یافتی 2341. to conquer, overcome, defeat.

دقیقه 2342. subtle, minute.

دریغ داشتنی 2343. to deny, refuse, reject.

P. 74. l. 716.

قطع

یا وفا خود نبود در عالم

یا مگر کس درین زمانه نکرد

کس نیا موخت علم تیر از من

که مرا عاقبت نشانه نکرد

زمانه 2344. time, world.

نشانه 2345. mark, aim, butt,

P. 75. l. 719.

٢٨ TALE XXVIII. حکایت

درویشی مجرد بگوشه صحرایی نشسته بود پادشاهی

بر و بگذشت درویش از آنجا که فراغ ملک قناعتست

سر بر نیاورد و التفات نکرد و پادشاه از آنجا که

سلطنت است بهم بر آمد و گفت ای طایفه

خرقه پوشان به مثال حیوانند و نیز گفت پادشاه

روی زمین بر تو گذر کرد چرا خدمت نکردی و شرط

ادب بجای نیاوردی گفت بگو ملک را توقع خدمت

از کسی دارم که توقع نعمت از تو دارد و دیگر بدان که

ملوک از بهر پاس رعایا اند نه رعایا از بهر طاعت

ملوک

مجرد 2346. solitary, single, unmarried, alone,

unique, solely.

فراغ 2347. cessation from labour, rest, retire-

ment, repose, idleness.

سلطنت 2348. dominion, majesty, authority, use-

fulness.

خرقه پوش 2349. a religious habit one

wearing a religious habit.

رعایا 2350. subjects, peasants, the poor or lower
order of people of all kinds.

P. 75. l. 728.

قطعه

پادشاه باسبان درویشست

گرچه نعمت بفر دولت اوست

گوسفند از برای چوپان نیست

بلکه چوپان برای خدمت اوست

2351. splendor, magnificence, pomp.

2352. a sheep, ram ; a goat.

2353. a shepherd.

P. 75. l. 731.

قطعه اخری

یکی امروز کامران بینی

دیگر بر دل از مجاهده ریش

روز که چند باش تا بخورد

خاک مغز سرخیال اندیش

فرق شاهی و بندگی برخاست

چون قضای نوشته آید پیش

ارکسی خاک مرده باز کند

نشاند تونگر از درویش

2354. happy, enjoying, absolute, def-
potic.

2355. fighting against infidels, exertion.

شاهی 2356. royalty, royal.

2357. fervitude.

2358. fate, destiny, predestination, death, the
office or sentence of a judge, sentence, decree,
mandate.

P. 76. l. 736.

ملک را گفتار درویش استوار آمد گفت از
من چیزی بخواه گفت آن میخواهم که دگر
ترحمت من ندهی گفت مرا بندی بده گفت

بیت

در باب کنون که نعمت هست بدست

کی دولت و ملک میرود دست بدست

2359. strong, fortified, firm, constant, fo-
lid, hardy, brave.

2360. know thou, knowing.

P. 76. l. 741.

حکایت ۲۹ TALE. XXIX.

یکی از وزرایش ذوالنون مصری رفعت و همت
خواست که روز و شب بخدمت سلطان مشغول
و بخیرش امیدوار و عقوبتش ترسان ذوالنون
بگریست و گفت اگر من از خدای تعالی چنین
ترسیدم که تو از سلطان از جمله صدیقان
بودم

قطعه

گر نبودي امید راحت ورنج
پاي درویش بر قلک بودي
ور وزیر از خدا بترسیدي
هیچنان که ملک بودي

2361. Zoolnoon, a holy man; died A.

H 245.

2362. of Egypt, Egyptian.

2363. just, sincere.

P. 77. l. 749.

TALE. XXX. حکایت ۳۰

پادشاهی بگشتن بی گناهی فرمانداد گفت
ای ملک موجب خشیی که ترا بر منست آزار
خود مجوی گفت چگونه گفت این عقوبت بید
نفس بر من بر آید و نیز آن بر تو جاوید
بباند

رباعی

دوران بقا چو یاد صحرای بگذشت
تلخی و خوشی و نیش و زبیا بگذشت
بندداشت ستمگر که ستم بر ما کرد
بر گردن او بباند و بر ما بگذشت
ملک را این نصیحت او سود مند آمد و از
سرخون او در گذشت و عذر خواست

2364. to order, command.

2365. fin, crime.

2366. time, an age, period, revolution,
cycle.

2367. bitterness.

2368. beautiful, adorned.

P. 77. l. 758

TALE. XXXI. حکایت ۳۱

و تر رای نوشی روان در مهمی از مصالح مملکت
اندیشه میکردند و هر یکی بر وقت دانش
خود رای میزد ملک نیز همچنین اندیشه
میکرد نیز چهره را رای ملک اختیار افتاد و نیز بران
در سر گفتندش رای ملک را چه مزیت دیدی
بر فکر چندین حکیم گفت بهوجب آنکه انجام
کار معلوم نیست و رای هکنان در مشیت الله
تعالی است که صواب آید یا خطا پس موافقت
رای ملک اولتر است تا اگر خلاف صواب
آید بعزت متابعت او از معایت او ایمن باشم

مثنوی

خلاف رای سلطان رای جستن
بخون خویش باشد دست شستی
اگر خود روز را گوید شبست این
بباید گفت اینک ماه و پیرویی

2369. affairs. S. مصلحت

2370. conformity, agreement, sufficiency.

Y.

دانش 2371. knowledge, wisdom.

رای نردن 2372. to give an opinion.

سِر 2373. secret. P. اسرار

مزیت 2374. excellence.

انجام 2375. end, conclusion, event.

مشیت 2376. will, pleasure, strength.

متابعت 2377. obedience.

اینگ 2378. behold, now.

پروین 2379. the Pleiades.

P. 78. l. 769.

TALE. XXXII.

شهادی کیسوان بر تافت که من علویم و یا قافله

حکایت بشهر در آمدم که از حج می آیم و

قصیده پیش ملک برد که می گفته ام یکی از

ندمای ملک در آن سال از سفر آمد بود گفته

من اورا در عید اضحی در بصره دیدم حاجی

چگونه باشد و دیگر می گفت پدرش نصرانی

بود در ملاطیه علوی چگونه باشد و شعرش در

دیوان انوری یافتند ملک فرمود تا بزنند و

برانند که چندین دروغ چرا گفتی گفت ای

خداوند روی زمین سخنی دیگر بگویم اگر راسته

نباشد بهر عقوبت که فرمائی سزاوار گفت آن

چیست گفته

شهاد 2380. an impostor.

کیسوان 2381. locks of hair, ringlets.

بر تافتن 2382. to twist, turn.

علوی 2383. high, sublime, above.

قافله 2384. a caravan, a body of travellers.

حج 2385. a pilgrimage to Mecca.

قصیده 2386. an elegy.

عید اضحی 2387. a solemn festival called also

عید قربان or the sacrifice celebrated on the 10th of Zulhyjeh.

بصره 2388. the city of Būfrah.

حاجی 2389. a pilgrim to Mecca.

نصرانی 2390. a Christian.

ملاطیه 2391. Malatea, a town on the Euphrates, and bordering on the province of Aleppo.

شعر 2392. verse, poesy, metre.

دیوان 2393. a complete series of odes, running

through the whole alphabet, the first ode ending

with ا the second with ب &c.

انوری 2394. Unvuree, a celebrated Persian poet,

who died in A. H. 585.

P. 79. l. 778.

قطعه

قریبی گرت ماست پیش آورد

دو پیمانه آبست و یک چپچه دوغ

گراز بنده لغوی شنیدی مرنج

چنان دیده بسیار گوید دروغ

2395. a feller of milk curds. غریبی

2396. butter milk. ماست

2397. a measure, either for dry or wet
goods. پیرانه

2398. a spoon. چپچه

2399. four curdled milk. دوغ

2400. an inconsiderate speech. لغو

2401. experienced, one who has seen
the world, a traveller. جهان دیده

P. 79. l. 78r.

ملک بخندید و گفت ازین راستتر سخن در

عمر خود نگفته بفرمود تا آنچه مامول اوست
مپا دارند

2402. hoped, desired, expected. مامول

P. 79. l. 783.

TALE. XXXIII. حکایت سوم

آوردند که یکی از وزرا بر زیر دستان

رحمت آوردی و صلاح همگان جستی اتفاقاً

بخطاب ملک گرفتار آمد همگان در موجب

استخلاص او سعی کردند و موکلان بروی

در معاقبتش ملاطفت کردند و بزرگان

هیچ در سیر نیک او بپادشاه گفتند تا ملک

از سر خطای او درگذشت صاحب دلی برین حال

اطلاع یافت و گفت

2403. setting at liberty, liberating,
liberation. استخلاص

2404. superintendant, keeper. P. موکلان

2405. custody, also punishment. معاقبت

P. 80. l. 790.

قطعه

تا دل دوستان به ست آری

بوستان پدر فروخته به

پختن دیش نیکخواهان را

هرچه رخت سراسر سوخته به

با بداندیش هم نکوگی کن

دهن شک بلقعه دوخته به

2406. a kettle, pot. دیش

2407. benevolent, friendly, well-wish-
er. نیکخواه

2408. furniture, harness, housings. رخت

2409. malignant, malicious. بداندیش

2410. to sew, to stitch. دوختن

P. 80. l. 794.

TALE. XXXIV. حکایت ۳۴

یکی از پسران هارون الرشید پیش پدر آمد
 خشیناک که فلان سرهنگ زاده مرادش نام داد
 بهادر هارون ارکان دولت را گفت جزای
 این چنین کس چه باشد یکی اشارت بکشتی کرد
 و دیگری بزبان بریدن و دیگری بهصا دره و
 تقی هارون گفت ای پسر کرم آنست که عفو
 کنی و اگر نتوانی تو نیز دشنام مادرش ده
 نه چندانکه انتقام از حد گذرد انکاء ظلم
 از ظرف ما باشد

2411. the Khalif Haroon ur Ru-
 sheed.

2412. passionate, furious, raging...

2413. expulsion, exile, negative, the nega-
 tive imperative.

2414. pardon, absolution.

P. 80. l. 801.

قطعه

نه مردست آن بنزدیک خردمند
 که بسا پیل دمان پیکار جوید
 بلی مرد آنکس است از روی تحقیق
 که چون خشم آیدش باطل نگوید

مثنوی

یکی را زشت خوئی داد دشنام
 تحویل کرد و گفت ای نیک فرجام
 بترزانم که خواهی گفتن آنی
 که دانم عیب من چون من ندانی

2415. powerful, strong, terrible; also
 swift, making haste.

2416. certainty.

2417. happy end.

2418. such art thou.

P. 81. l. 809.

TALE. XXXV. حکایت ۳۵

باطا یقه بترکان در آشتی بودم زور قی
 در پای ما غرق شد و دو برادر بگردابی
 در افتادند یکی از بزرگان ملاح را گفت
 که بگیر آن هر دو برادر را تا ترا صد دینار بدهم
 ملاح آمد تا یکی را خلاص کرد و دیگری هلاک
 شد گفتم بقیت عمرش نهانده بود از آن سبب
 در گرفتن او تاخیر افتاد ملاح بسخن دید و گفت
 آنچه تو گفتی یقین است و دیگر خاطر من برها
 نیدن این بیشتر بود بسبب آنکه وقتی در
 بیابان مانده بودم این مرا بر اشتر نشانده و از
 دست آن دیگر تازیانه خورده بودم در طفلی

زورق 2419. ship, vessel.

گرداب 2420. a whirlpool, an eddy.

ملاح 2421. a mariner, sea man, sailor.

تاخیر 2422. delay, impediment.

یقینی 2423. certain, true.

بیابان 2424. a desert.

اشتر 2425. a camel.

تازیانه 2426. a scourge, lash, whip.

طفلی 2427. childhood.

P. 81. l. 817.

گفتم صدق اللہ العظیم من عمل صالحاً فلنفسه

ومن اساء فعلیها

ARABICK.

صدق اللہ العظیم 2428. truly the great God is

just.

من 2429. who.

عبد 2430. performed.

صالحاً 2431. a good action.

فلنفسه 2432. to himself, did to himself.

ومن 2433. and who.

اساء 2434. did evil.

فعلیها 2435. did to himself.

P. 82. l. 819.

قطع

تا توانی درون کس مخراش

کاند رین راه خارها باشد

کار درویش مستمند برآر

که ترانیز کارها باشد

خار 2436. a thorn.

P. 82. l. 822.

TALE. XXXVI.

حکایت ۳۶

دو برادر بودند یکی خدمت سلطان کردی و

دیگر بسعی بازوان نان خوردی باری این

هوانگردرویش را گفت چرا خدمت سلطان

نمیکنی تا از مشقت کار کردن برهی گفت تو

چرا کار نکنی تا از مذلت خدمت رهائی یابی

که حکما گفته اند نان خود خوردن و نشستن

به که کهر ز زین بستن و بخدمت ایستادن

مذلت 2437. baseness, contempt.

نرین 2438. golden.

ایستادن 2439. to stand, to stop.

P. 82. l. 828.

بیت

به دست آهک گفته کردن خبیر

به از دست بر سیند پیش امیر

Z.

قطعه

عمر گرانهایه درین صرف شد
 تاجه خورم صیف و چه پوشم شتا
 ای شکم خیره بمانی بساز
 تانکنی پشت بخدمت دوتا

2440. quick lime.

2441. dough, leaven, mortar.

2442. breast, bosom.

2443. prince, lord, great man.

2444. expence, disbursement.

2445. summer.

2446. winter.

2447. indolent, lazy.

P. 83. l. 833.

TALE. XXXVII. حکایت ۳۷

کسی پیش نوشیروان عادل مزده آورد که خدای
 عز وجل فلان دشنت برداشت گفت هیچ شنیدی
 که مرا فرق گذاشت

بیت

مرا بهرک عدو جای شامانی نیست
 که زندگانی مانیز جاودانی نیست
 2448. enemy.
 2449. eternity, everlastingness, perpetuity.

P. 83. l. 838.

TALE. XXXVIII. حکایت ۳۸

گروهی از حکما در بارش کسری در مصلحتی
 سخن میگفتند بنر چه خاموش بود گفتند چرا
 درین بحث با ما سخن نگویی گفت و نهرا امثال
 بر مثال اطبا اند و طبیب دارو ندهد جز سقیم را
 پس چون بینم که رای شما بر صوابست مرادان
 سخن گفتن حکمت نباشد

2450. Kifra. (Chofroes) the surname of several kings of Persia, like Ptolemy among the Egyptians, and Cæsar with the Romans.

2451. controversy, debate, argument, question.

2452. physicians.

2453. a physician.

2454. sick, infirm.

P. 83. l. 844.

قطعه

چو کاری بی فصول من بر آید
 مراد روی سخن گفتن نشاید
 وگر بینم که نایبنا و چاه است
 اگر خاموش بنشینم گناه است

2455. redundant, excessive, superfluous.

P. 84. l. 846.

حکایت ۳۹ TALE XXXIX.

هارون الرشید را چون ملک مصر مسلم شه
گفت بخلاف آن طاعی که بغرور ملک مصر
دعوی خدای کرد نمیشم این مهلکت را مگر
بکمترین بندگان سیاهی داشت کودن نام او
خصیب ملک مصر را بوی ارزانی داشت گویند
عقل و کفایت او بعدی بود که طایفه حرث مصر
شکایت آوردند که بنبه کاشته بودم بر
کنار نیل باران بی وقت آمد تلف شد گفت
بشم بایستی کاشتنی صاحبی لی بشنید و گفت
مصر 2456. Egypt.

طاعی 2457. rebel, a refractory, disobedient, violent man.

غرور 2458. pride, haughtiness, presumption, vain-glory, vanity.

سیاهی 2459. a black, an Ethiopian, a negro.

کودن 2460. weak in mind, imbecile.

خصیب 2461. Khofaib, a proper name.

ارزانی داشتی 2462. to bestow, to give.

حارث 2463. farmers, husbandmen, S.

کاشتنی 2464. to sow, cultivate, plough.

بشم 2465. wool.

P. 84. l. 854.

مثنوی

اگر روزی بدانش بر قزودی
زنادان تنگ روزیتر نبود
بنادان آن چنان روزی رسانه
که صد نادانان حیران بهانه

مثنوی

بخت و دولت بکار دانی نیست
جز بتا ناید آسمانی نیست
اوقتا است در جهان بسیار
بی تمیز از جهند و عاقل خوار
کیبیا گم بغصه مرده ورنج
ابله اندر خرابه یاخته گنج

حیران 2466. confounded, disturbed.

بخت 2467. fortune, luck, prosperity, happiness.

کار دانی 2468. skilfulness, expertness, experience.

تابید 2469. assisting, assistance.

آسمانی 2470. heavenly.

اوقتا 2471. to fall, to happen.

ارجهنده 2472. rare, excellent, precious, noble.

کیبیا گم 2473. a chymist, alchymist.

خرابه 2474. ruins, devastation.

P. 85. l. 861.

TALE XL حکایت ۴۰

یکی را از ملوک کنیزک چینی آورده بودند.
خواست که در حالت مستی با وی جمع آید
دختر ممانعت کرد. ملکه در خشم شد و مراورا
از بندگان بسیاهی بخشید که لب زیرینش
از پرده بینی بر گذشته بود و زیرینش بگریبان
فروشته هیكلی بود که صخره جنی از طلعتش
بر میدی و همین القطار از بغلش بگندیدی

2475. a female slave. کنیزک.

2476. to join, unite, copulate. جمع آمدن.

2477. a virgin, girl, daughter. دختر.

2478. resistance, repulsion, refusal, prohibition. ممانعت.

2479. upper, superior. زیرین.

2480. nostril. پرده بینی.

2481. lower, inferior. زیرین.

2482. to hang down. فروهشتن.

2483. figure, form, face. هیكل.

2484. Sukhreh, name of an evil genius, صخره.

2485. a gin, or genius. جن.

2486. aspect, countenance, appearance. طلعت.

2487. to be terrified, to fly in terror. رمیدن.

2488. a fountain of pitch. عین القطار.

2489. armpit. بغل.

2490. to stink. گندییدن.

P. 85. l. 868.

بیت

تو گوئی تا قیامت زشت روی
پرو ختیمت و بر یوسف نکوی

قطعه

شخصی نه چنان کریم منظر

کز زشتی او خبر توان داد

وانکز بغلش نعوذ بالله

مردار با قتاب مرداد

2491. the seal, end, conclusion, perfection, completion. ختم.

2492. Joseph, the patriarch. یوسف.

2493. detestable, abominable. کریم.

2494. face, countenance, aspect. منظر.

2495. for, and who from, out of. وانکر.

2496. GOD preserve us. نعوذ بالله.

2467. a corpse. مردار.

2498. Mordad, a Persian month (August) مرداد.

P. 84. l. 873.

سیاه را در آن مدت نفس طالب بود و شهوت

بخائب مهرش بجنبید و مهرش برداشت بامدادان

ملک کنیزک را جست و زیافت ما چرا گفتند

P. 86. l. 882.

قطعه

تشنه سوخته در چشم روشن چورسد
 تو میند ار که از پیل دمان اندیشه
 ملحد گرسنه در خانه خالی پرخوان
 عقل باور نکند که رمضان اندیشه

2512. light, bright, clear. روشن

2513. unbeliever, infidel, apostate. ملحد

2514. to believe, give credit. باور کردن

2515. Ramzan, an Arabian month. رمضان

P. 86. l. 887.

ملک را این لطیفه خوش آمد و گفت سیاه را
 بتوب بخشیدم کنیزک را چه کنم گفت کنیزک را بسیاه
 بخش که نیم خورده او هم او را شاید

قطعه

هرگز او را بدوستی میستد
 که رود جای ناپسندید
 تشنه را دل نخواهد آب زلال
 نیم خورده دهان کند یمن

قطعه

دست سلطان دگر کجا ببند
 چون بسرکین در او قناد ترنج
 تشنه را دل کجا بخوهد آب
 کوزه بگذشتسته بر دهان سکنج

خشم گرفت و بفرمود تا سیاه را باکنیزک دست
 و بها استقراریه بندند و از بام جوست بکنند.
 در اندازند یکی از وزرای نیک معضرو روی
 شفاعت بر زمین نهاد و گفت سیاه را درین
 خطایی نیست که سایر بندگان و خدمتکاران
 ببخشش و انعام خداوندی معتادند گفت اگر
 در مغایزه او شیئی تاخیر کردی چه شدی گفت
 ای خداوند نشنیده که گفته اند

2499. concupiscent, libidinous, lecherous. نفس طالب

2500. lust, sensuality, lasciviousness, luxury. شهوت

2501. love. مهر

2502: to shake, agitate. جنبیدن

2503. a seal; virginity. مهر

2504. event, accident, any thing past. ماجرا

2505. fastening, confirmation, establishment. استقرار

2506. to tie, fasten. بندن

2507. palace, a lofty building. جوست

2508. ditch, moat. خندی

2509 gift, largess, present, donation. بخشش

2510. accustomed, wonted. معتاد

2511. company, companionship, affiliation. مغایزه

2516. half eaten, leavings. نیم خورد

2517. pure, limpid water. آب زلال

2518. dung, excrement. سرکین

2519. a citron. ترنج

2520. a flaggon. کوزه

2521. an ulcer on the lip, a putrid smell

from the mouth, fetid breath.

P. 87, l. 896.

TALE. XLI. حکایت ۴۱

اسکندر رومی را گفتند که دیار مشرق و مغرب
بچه گرفتاری که ملوک پیشین را خرابی و ملوک و غیر
ولشکر پیش ازین بود و چنین فتوحی میسر نشد
گفت بعون خدایتعالی هر مملکتی که گرفتم
رعیتش نیسانزدم و نام پادشاهان جز به نیکوئی
نبرد

بیت

بزرگش نخوانند اهل خیره

که نام بزرگان بزرگتی برد

2522. Iskunder Roomee, Alexander
the great.

2523. east. مشرق

2524. west. مغرب

2525. treasures, treasuries, خزینه

2526. victory, conquest. فتح

2527. to be accomplished, obtained,
procured, to be procurable. میسر شدن

2528. aid, assistance, defence. عون

2529. a wife-man. اهل خیره

P. 87, l. 903.

قطعه

این همه هیبت چومی بگذره
بخت و تخت و امر و نهی و گیر و دار
نام نیک رفتگان ضایع مکن
تا بپاند نام نیکت پای دار

2530. prohibition, an interdict. نهی

2531. take and give, tumult, the noises
of combatants. گیر و دار

2532. those who have left a
good name behind them. نیک رفتگان

باب دوم در اخلاق درویشان

TALE. I. حکایت ۱

P. 88. l. 3.

از بزرگان پارسایی را گفت که چه گویی در حق
 فلان عابد که دیگران در حق او بطنه سخنها
 گفته اند گفت در ظاهرش عیب نمی بینم
 و در باطنش غیب نمی دانم

قطعه

هر کرا جامه پارسا بینی
 پارسا دان و نیک مردانکار
 ورنه دانی که در نهادش چیست
 مستسب را درون خانه چه کار

عابد 2533. an adorer or servant of God, a religious man, a devotee.

باطنی 2534. internal, interior, the inward part.

انکاشتی } 2535. to think, estimate, compute,
 and
 انکاریدن } suppose.

TALE. II. حکایت ۲

P. 88. l. 9.

درویشی را دیدم که سر بر آستان کعبه نهاده
 مینالید و میگفت یا غفور و یا رحیم تودانی که
 از ظلوم و جهول چه آید که ترا شاید

قطعه

عذر تقصیر خدمت آوردم
 که ندانم بطاعت استظهار
 عاصیان اگر گناه تو به کنند
 عارفان از عبادت استغفار

نالیدن 2536. to exclaim, lament, complain.

غفور 2537. clement, forgiving, pardoner.

ظلوم 2538. most cruel, tyrannical, unjust.

جهول 2539. extremely ignorant.

استظهار 2540. imploring assistance.

توبه 2541. repentance, conversion; vow to sin no more.

عارف 2542. wise, skilful, knowing, perceiving.

استغفار 2543. repentance, deprecation, asking forgiveness.

P. 89. l. 15.

عابدان جزای طاعت خواهند و بازرگانان

بهای بضاعت و من بنده امید آورده ام نه

طاعت و بدر و نیزه آموخه ام نه بتجارت

بازرگان 2544. a merchant, trader.

بها 2545. price, value; also beauty, elegance.

رویزه 2546. begging, beggary, asking as a beggar.

تجارت 2547. merchandise, traffic, trade.

ARABICK.

P. 89. l. 16.

اصنع بي ما انت اهله

ولا تفعل بي ما انا اهله

اصنع 2548. do thou.

بي 2549. with me.

ما 2550. that.

انت 2551. which thou.

اهله 2552. worthy of.

ولا تفعل بي 2553. and do not with me.

ما انا 2554. that we.

اهله 2555. worthy of.

P. 89. l. 18.

بيت

گرگشي در حرم بخشى روي و سر بر آستانم

بنده را فرمان نيا شد هر چه فرمايى برانم

قطعه

بر در كعبه سايلي ديدم

كه هبى گفت و ميگرستي خوش

من نگويم كه طاعتم به پذير

قلم عفو بر نگاهم گش

سايلد 2556. asking, interrogating; a beggar.

خوش گريستى 2557. to weep abundantly.

TALE III. حكايت ۳

P. 89. l. 24.

عبد القادر گيلاني در حرم كعبه روي بر حصا نهاده

هيگفت اي خداوند ببخشاي و اگر مستوجب

عقوبتم در قيامت مرا نايينا برانگيز تا در روي

نيكان شرمسار نشوم

قطعه

روي بر خاك عجز ميگويم

هر سحرگه كه ياد مي آيد

اي كه هرگز فرامشت نكتم

هيچت از بنده ياد مي آيد

2558. *Abdulcadur of Gilan* a man celebrated for piety.

2559. sacred, interdicted from promiscuous use, the temple of Mecca.

2560. little stones, pebbles, gravel.

2561. meriting, proper, worthy of:

2562. infirmity, weakness, debility:

2563. the morning, dawn.

2564. (never will I) forget thee.

TALE IV. حكايت ۴

P. 90. l. 31.

دزدي در خانه پارسايي در آمد چندا نكه طلب

کرد چيزي نيافت و لنتنگ شد پارسا را خبر شد كليبي

كه بران خفته بود در راه گذر دزد انداختا

معروف نگردد

قطعه

شنیدم که مردان راء خدا
دل دشمنان را نکردند تنگ
تراکی میسر شود این مقام
که باد رستانت خلافت و جنگ

دانش 2565, disheartened, distressed.

رهگذر 2566. a passage, way, path.

میسر 2567. facilitated, rendered easy; procured, found.

P. 90. l. 38.

مودت اهل صفا چه در روی و چه در وفا که چنانکه

از بست عیب گیرند و بیشت بهیرند

مودت 2568. friendship, love, benevolence.

اهل صفا 2589. a pious man.

P. 90. l. 40.

بیت

در برای چو گویند سلیم

در قفا هر چو گویند مردم خوار

بیت

هر که عیب دگر آن پیش تو آرد و شهید

بیگردد آن عیب تو پیش دگران خواهد برد

سلیم 2570. mild, pacific; free from flaw or blemish, spotless.

مردم خوار 2571. a devourer of mankind.

حکایت TALE. V.

P. 91. l. 45.

تو چند از روندگان متفق سیاحت بودند و
شریک رنج و راحت خواستم که مرافقت کنم موافقت
نکردند گفتم از کرم و اخلاق بزرگان بدیع است
ز روی از مصاحبت مسکینان تا قتن و فایده دریغ
داشتن که من در نفس خویش اینقدر قوت و قدرت
میشناسم که در خدمت مردان یار شاطر باشم
قد بار خاطر

رونده 2572. a traveller, goer, passenger, P.

بروندگان

سیاحت 2573: journey, voyage, pilgrimage.

بدیع 2574. wonderful, strange, excellent, rare.

مصاحبت 2575. company, society; familiarity, conversation.

تافتن 2576. to turn away the face, to decline, also to shine.

بار خاطر 2577. distress of mind.

A R A B I C K.

P. 91. l. 51.

بیت

آن کم اکبر را کب الواشی

اسعی لکم حامل الفواشی

B b.

ان 2578. if.

لم 2579. not.

اکی 2580. I am.

راکب 2581. a rider.

البراشی 2582. of beasts.

اسعی 2583. I endeavour.

لکم 2584. for you.

حامل 2585. a carrier.

الغواشی 2586. of burthens.

P. 91. l. 53.

یکی از آن میان گفت از این سخنی که شنیدی دل تنگ
مدار که در بی روزها دزدی بصورت درویشان
در آمد و خود را در سلک صحبت ما منتظم کرد

بیت

چه دانند مردم که در جامه کیست

نویسنده داند که در نامه چیست

2587. arranged, joined together, threaded,
(as pearls, &c.)

2588. a writer.

2589. letter, epistle, a writing, book, his-
tory.

P. 92. l. 51.

از آنجا که سلامت حال درویشانست گمان فخرش
نبردند و بیاری قبولش کردند

مثنوی

ظاهر حال عارفان دلگست

آینه در بس که روی در خلقت

هر عهد کوش و هر چه خواهی پوش

قاج بر سر نه و علم بر دوش

و اهدی در پلاس پوشی نیست

زاهد پاک باش و اطلس پوش

ترک دنیا و شهوتست و هوس

پارسائی نه ترک جامه و بیس

در آج آگند مره باید بود

بر مخنت سلاح جنگه چه سود

2590. a durvaih's drefs.

2591. a flag, standard, banner, sign, mark;
famous.

2592. a coarse cloth of hair, or wool; a
kind of upper garment, worn by Durvaih's.

2593. fatin.

2594. war, battle: some copies have

کراغند

2595. an hermaphrodite.

2596. profit, advantage.

P. 92. l. 66.

فی الجمله روزی تا شب رفته بودیم و شبانگه بیای

حصاری خفته دزد بی توفیق ابریف رفیق برداشت

که بطارت میروم او خود بغارت میرفت.

بیت

پارسا بیی که خرقه در بر کرد

جامه کعبه را جل خرد

حصار 2597. a castle, fort, fortified town.

ترفیت 2598. the guidance, grace, or favour of
God.

ابریق 2599. an ewer.

بطهارت رقتی 2600. purity, cleanliness, to
go to wash after any impure action.

جل 2601. a housing.

P. 93. l. 71.

چندانکه از نظر درویشان غایب گشت بر جی

هرفت و در جی بدزدید تا روز روشی شد آن تاریکه

دل مبلغی راه رفته بود و رفیقان بی گناه خفته

بامدادان همه را بقلعه بردند و بزند ان کردند

از ان تاریخ ترک صحبت گفتیم و طریق عزت گرفتیم

که السلامة فی الوحدة

غایبه 2602. absent, latent, concealed, invifible,

to difappear.

برج 2603. a bastion, the walls or battlements of

a castle.

درج 2604. a casket.

مبلغ 2605. a fum, ready money, مبلغی a great

way or distance.

وحدت 2606. solitude, unity.

P. 93. l. 76.

قطعه

چو از قومی یکی بیدانشی کرد

فد که را منزلت ماند نه مدرا

نهی بینی که شکاوی در علف زار

بها لاید همه کوان ده را

که 2607. low, mean, inferior.

مه 2608. great, high, superior.

علفزار 2609. pasturage.

تلوهن 2610. to pollute.

P. 93. l. 79.

گفتم منت خدا را هر جل که از فواید درویشان

معروم نپاندم اگر چه در صحبت ایشان وحید

شدم و بدین حکایت مستفید گشتم و امثال منرا

در همه هه را این نصیحت بکار آید

مثنوی

بیک ناتراشیده در مجلسی

بر نچد دل هوشندان بسی

اگر بر که پر کنند از کلاب

سگی دروی افتد کند منجلاب

وحدید 2611. alone, fingle, unique.

مستفید گشتی 2612. to benefit, to derive profit.

ناتراشیده 2613. rude, unformed, unpolished.

هوشبند 2614. prudent, sagacious, intelligent.

برکه 2615. the basin of a fountain, a cistern, reservoir of water.

کلاب 2616. Rose water.

منجلاب 2617. polluted water, in which a dog or any carrion has been thrown.

حکایت ۶ TALE VI.

P. 94. l. 85.

زاهدی مهیاں پادشاهی بود چون بر سفره بنشستند
 کمتر از آن خورد که عادت او بود چون بنهاز برخاستند
 بیشتر از آن کرد که عادت او بود تاظنی صلاحیت در
 حق او زیادت کنند

بیت

ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی

کیمی که تو میروی بترکستانست

زاهد 2618. a hermit, recluse, religious, abstinent.

مهیاں 2619. a guest.

صلاحیت 2620. integrity, virtue, dévotion.

اعرابی 2621. an Arab, Arabian.

ترکستان 2622. Turkiîtan.

P. 94. l. 97.

چون بنقام خویش باز آمد سفره خواست تا تناول کند
 پسری داشت صاحب فراست گفت ای پدر در دعوت
 سلطان چیزی نخوردی گفت در نظر ایشان چیزی

نخوردم که بکار آید گفت نه آنرا هم قضا کی

که چیزی نکردی که بکار آید

قطعه

ای هنرها نهاده بر کف دست

عیبها را گرفته زیر بغل

تا چه خواهی خریدن ای مغرور

روز در ماندگی بسیم دغل

تناول 2623. eating and drinking.

دعوت 2624. invitation, a convivial meeting, feast, entertainment.

قضا کردن 2625. to make up for any former omission (as fasting afterwards; on account of non-observance of Ramzan.)

مغرور 2626. haughty, presumptuous.

دغل 2627. false, base; vice, depravity, corruption.

حکایت ۷ TALE VII.

P. 95. l. 97.

بیاد دارم که در عهد طفولیت متعبد بودم و شب بخیر

و مولع زهد و پرهیز شوی در خدمت پدر نشسته

بودم و همه شب دیده بهم نبسته و مصحف

عزیز در کنار گرفته و طایفه گرد ما خفته پدر را

گفتم از بینان یکی سر بر نهیدارد که دو شانه

بگذارد چنان خفته اند که گویی مرده اند گفت

جان پدر تو نیز اگر بخفتی به از آنکه در پوستین

خلف اُفتی

قطعه

نه بیند مدعی جز خویشتر را

که دارد پرده پندار در پیش

گرش چشم خدا بینی به بغش

نه بیند هیچکس عاجز تر از خویش

طفولیت 2628. childhood.

متعبده 2629. devout, religious.

شب خیز 2630. leading sleepless nights, riving in
the night time.

مولع زهد 2631. dedicated, addicted, to devotion.

پرهیز 2632. abstinent, continent.

مصحف 2633. the Koran; a book, page, leaf.

دوگانده 2634. double, twice, two (genuflexions.)

پوستین 2635. a garment of fur, a leathern gar-
ment; fault, blemish, در پوستین خلف اقتادن to

search out the faults of mankind.

مدعی 2636. adversary, complainant, prosecutor,
claimant, plaintiff.

A حکایت TALE VIII.

P. 96. l. 106.

بزرگی را در محفل هیستودند و در اوصاف

جهلش مبالغه هیستودند سر بر آورد و گفت من

آنم که من دانم

مکمل 2637. assembly, society.

ستودن 2638. to praise.

وصف 2639. qualities, endowments, S. اوصاف

مبالغه 2640. exaggeration, hyperbole, superla-
tive.

ARABICK.

P. 96. l. 109.

بیت

کفیت اذا یامن تعد محاسنی

علانیتی هذا ولم تدیر یاطنی

کفیت 2641. thou hast done enough.

لذا 2642. when.

یامن 2643. O thou.

تعد 2644. thou reckonest, calculatest.

محاسنی 2645. my virtues.

علانیتی 2646. in appearance.

هذا 2647. it is that.

ولم تدیر 2648. and knowest not.

یاطنی 2649. my interior.

P. 96. l. 111.

قطعه

شخصم بچشم عالیان خوب منظر است

وز خبث یاطنم سر خجالت فتاده پیش

طوس را بنقش و نکاری که هست خلف

تعمیر کنند و از جدل از بای زشت خویش

C c.

2650. fallen. قناده

2651. a peacock. طاووس

2652. paintings and ornaments. نقش و نگار

2653. to praise, commend. تحسین کردن

TALE IX. حکایت 9

P. 96. l. 116.

یکی از صلحای جبل لبنان که مقامات او در دیار
عرب مذکور بود و کرامات او مشهور بجا مع دمشق
در آمد و بر کنایه بر که کلاسه طهارت میگرد پایش
بلغرید و بحوض در ا قناده و به شقت بسیار از آنجا
خلاص یافت

2654. men of piety, religious men. S. صالح صلحا

2655. mount Libanus. لبنان

2656. degrees, S. مقام

2657. famous, aforesaid. مذکور

2658. a well, where travellers drink. کلاسه

2659. to slip. لغزیدن

2660. a cistern, reservoir of water, pond. حوض

P. 97. l. 120.

چون از نهاز بپرداختند یکی از اصحاب گفت مرا
مشکلی هست شیخ گفت که آن چیست گفت یاد
دارم که بر روی دریای مغرب میرفتی و قدمت تر
نمیشد و امروز درین یک قامت آن از هلاکت چیزی
نمانده بود درین چه حکمتست سر بجیب تفکر

قرو برد و پس از تامل بسیار سر بر آورد و گفت نشنیده
که سید عالم معتمد مصطفی صلی الله علیه و سلم
گفت

2661. difficult; a difficulty. مشکل

2662. the sea of Africa. دریای مغرب

2663. wet, moist, fresh, green; also a parti-
cle which added to Persian adjectives, forms the
comparative degree. تر

2664. perdition, ruin, death. هلاکت

2665. thinking, contemplation, reflection. تفکر

2666. the prince of the world, (Ma-
homed.) سید عالم

ARABICK.

P. 97. l. 125.

لای مع الله وقت لایسعی فیہ ملک مقرب ولا نبی
مرسل

2667. for me. لی

2668. with. مع

2669. God. الله

2670. time. وقت

2671. becomes not equal to me. لایسعی

2672. in that (time.) فیہ

2669. Angel. ملک

2674. near (to God.) مقرب

2675. neither a prophet. ولا نبي

2676. sent, (by GOD.) مرسل

P. 97. l. 126

و نگفت علی الدوام وقتی چنین که فرمود بچهره یل
و میکانیل نه برداختی و دیگر وقت با حفصه و زینب
در ساختی که مشاهده الابرار بین التجلی والاستتار
می نیاید و می ریاید

P. 97. l. 130.

بیت

دیده ار می نیایی و برهیز می کنی

بازار خویش و آتش ما تیز می کنی

2677. always. علی الدوام

2678. Gabriel the angel. جبریل

2679. Michael the angel. میکائیل

2680. Hufsch, one of Mahommed's wives حفصه

2681. Zenub, another of his wives. زینب

2682. vision, contemplation, speculation. مشاهدة

2683. pious, just men. الابرار

2684. between. بین

2685. the light, revelation. التجلی

2686. and the darkness. والاستتار

2687. to be taken away. رباید

ARABICX.

P. 98. l. 132.

قطعه

اشاهد من اهوی بغير وسیلة

فیلصقني شان اضل طریقا

یوجج نارا ثم یطقی برشه

لذلك ترانی محرقا و غریقا

2688. I behold. اشاهد

2689. whom. من

2690. I love. اهوی

2691. without. بغير

2692. an intervention. وسیلة

2693. then attaches to me. فیلصقني

2694. a state. شان

2695. that I lose. اضل

2696. the road. طریقا

2697. it excites. یوجج

2698. fire. نارا

2699. then it quenches. ثم یطقی

2700. by sprinkling. برشه

2701. on which account. لذلك

2702. you see me. ترانی

2703. burnt. محرقا

2704. and drowned. و غریقا

حکایت ۱۰. TALE X.

P. 98. l. 135.

منظومه

بیگی پر سید از آن گم کرده قرزنده
 که ای روشن گهر پیر رخ دمتند
 تر مصرش بوی پیراهن شنیدی
 چرا در چاه کتعا نش ندیدی
 بگفت احوال ما برق جهانست
 دمی پیدا و دیگر دم نهانست
 گهی بر ظارم اعلا نشینم
 گهی بر پشت پای خود نه بینم
 اگر در ویش بر خالی بیانندی
 سر دست از دو عالم بر قشانندی

متظومه 2705. in verse; metrical; also joined,
 arranged.

گهر 2706. jewel, gem, pearl; also race, family.

احوال 2707. circumstances, conditions, state.

برق 2708. lightning.

جهاندن 2709. to leap, to dart.

گاهی 2710. sometimes.

ظارم 2711. the fourth heaven, the firmament.

اعلی 2712. superior, higher, above, high.

فشاندن 2713. to disperse, ventilate, scatter.

حکایت ۱۱. TALE XI.

P. 98. l. 142.

هر جامع بعلبک کلمه چند بر طریق وعظ می گفتم
 یا جماعتی انسرده دل مرده راه ارعالم صورت یعنی
 تیرده دیدم که نفسم در نیگردد و تش گرم من در هیزم
 تر ایشان اثر نمیکنند در یخ آمدم بقریب ستوران
 و آینه داری در محله گوران ولیکن در معنی باز
 بود و سلسله سخن دراز در بیان این آیت که

بعلبک 2714. Bâlbuk in Syria.

جماعت 2715. meeting, society, assembly, con-
 gregation.

افسردن 2716. to wither, to flag, to grow faint;
 also to congeal.

عالم صورت 2717. the visible world.

عالم معنی 2718. the invisible world.

ستور 2719. an animal, quadruped, cattle, beasts
 of burthen, brute.

آینه دار 2720. the mirror holder, an attendant
 on the great in the east: آینه داری his office.

سلسله 2721. Chain, connection, concatenation,
 series, succession, descents, genealogy.

ARABICK.

P. 99. l. 146.

و تعبی اقرب الیه من جبل الوردید سخن بجای

رسانیده بودم که گفتم

ونحن 2722. and we.

اقرب 2723. nearer.

اليه 2724. unto him.

من 2725. than.

حبل الوريد 2726. the jugular veins.

P. 99. l. 148.

قطعه

دوست نزدیکتر از من نیست

وین عجبت که من از وی دورم

چه کنم با که توان گفت که او

در کنار من و من مهجورم

عجب 2727. a wonder, a marvellous thing; admiration.

با که 2728. to whom, with whom.

مهجور 2729. separated.

P. 99. l. 151.

من از شراب این سخن مست و فضلۀ قده در

دست که هر نده از کنار مجلس گذر کرد

و دور آخر دروازه نکره چنان زد که دیگران

بهوافتند و در خروش آمدند و خامان مجلس

در جوش گفتم سبحان الله دوران باخبر در

حضور و نزدیکان بی بصر دورم

قطعه

فهم سخن چون نکند مستمع

قوت طبع از متکلم مجوی

فسحت میدان ارادت بیار

تا بزند مرد سخن گوی گوی

شراب 2730. wine, also any beverage.

قدح 2731. a cup.

دور آخر 2732. the last speech, the last time of the cup going round.

خروش 2733. a loud cry, shout, clamour; default.

خام 2734. raw, undressed, immature, inexperienced, P. خامان

جوش 2735. ebullition, agitation, جوشیدن to rage, to be agitated, also to effervesce, to boil.

سبحان الله 2736. O holy God!

بی بصر 2737. senseless, without sight.

متکلم 2738. speaker, the first person.

سخن گوی 2739. speaker, orator.

گوی 2740. a ball; also a speech, saying.

حکایت TALE XII.

P. 100. l. 148.

شبی در بیابان مکه از غایت بیخوابی پای

رفتم بنامد سیر بنامدم و شتر بان را گفتم دست

از من دلاری

قطعه

بای مسکین پیاده چند رود

کز تجمل ستوه شد بختی

تا شود جسم قربی لاغر

لاغر مرده باشد از سختی

2741. reflexness, being unable to sleep. بیخوابی

2742. a camel driver. شتربان

2743. to leave, let alone. دست برداشتن

2744. tired, fatigued, afflicted; fear, dread ستوه

2645. a camel with two humps, a dromedary. بختی

P. 100 l. 164.

گفت ای برادر حرم در پیشست و حرامی در پس

اگر رفتی بر دی و اگر خفتی بر دی

بیت

خوشست زیر مغیلان براء بادیه خفت

شب رحیل وای ترک جان بیاید گفت

2746. Egyptian or Arabian thorn, different from Acacia. مغیلان

2747. a desert. بادیه

حکایت ۱۳ TALE XIII.

P. 100. l. 169.

پارسایی را دیدم بر کنار دریا که زخم پلنگی

داشت و هیچ دارو به نپیشد و مدتها در آن

رنجور بود و دمبدم شکر خدا ایتعالی هیئت

الحمد لله که بهصیبتی گرفتارم نه بهصیبتی

2748. a wound, fore. زخم

2749. continually, incessantly, every infant. دمبدم

2750. praised be GOD. الحمد لله

2751. sin, defection, disobedience, rebellion. معصیت

P. 101. l. 173.

قطعه

گرمرا زار بگشتن دهد آن یار عزیز

تا نگوئی که در اندم غم جانم باشد

گویم از بنده مسکین چه گنه صادر شد

که دل آن زده شد از من غم آنم باشد

2752. a particle; implying multitude. زار

abounding with slaughter, the place of slaughter. گشتن زار

2753. to issue, come forth. صادر شدن

2754. for آن مرا that to me. آنم

حکایت ۱۴ TALE XIV.

P. 101. l. 178.

درویشی را ضرورتی پیش آمد تکلیف از

خانه یاری بدزدید حاکم فرمود که دشتش

مبزنند صاحب تکلیف شفاعت کرد که می او را

بکحل کردم حاکم گفت بشفاعت تو حد شرع فرو

نگذارم گفت راست فرمودی اما هر که از مال

وقف چیزی بدزد قطعش لازم نیاید که

بکحل کردن 2755. to absolve, to pardon.

حد شرع 2756. legal punishment.

فرو گذاشتن 2757. to relinquish, to quit.

مال وقف 2758. dedicating to pious uses: مال وقف

property appropriated to pious uses.

لازم 2759. necessary, urgent, important, incum-

bent, proper.

ARABICK.

P. 101. L. 183.

الغیر لایهک شیاً ولایهک

الغیر 2760. the beggar.

لایهک 2761. is not the proprietor.

شیاً 2762. of any thing.

ولایهک 2763. neither is he the property of any

one.

P. 101. L. 183.

هر چه درویشان راست وقف محتاجانست

حاکم دست از او برداشت و گفت جهان هر تو تنگ

آمده بود که دزدی نکردی الا از خانه چنین

یاری گفت ای خداوند نشنیده که گفته اند

خانه دوستان بر او بدردشندان مکوب

الا 2764. but, expecting.

بروب 2765. to sweep, imper. رقتن

P. 102. l. 187.

بیت

چون فروماني بسختي تن بعجز اندر مده

دشمنان را پوست برکن دوستانرا پوستین

فرو ماندن 2766. to be helpless, fatigued, dif-

treffed.

پوست برکندن 2767. skin, hide, bark, پوست

to flea, pull off the skin.

TALE XV. حکایت 10

P. 102. l. 190.

یکی از پادشاهان بازاسی را گفت هیچت از ما

یاد می آید گفت پلی هر که که خواهی را خراموش

میکنم

بیت

هر سو دود آن کش ز در خویش براند

و آن را که بخواهد بدر کس ندواند

پلی 2768. yes.

دویدن 2769. to run.

دوانیدن 2770. to cause to run.

TALE XVI. حکایت ۱۶

P. 102. l. 195.

یکی از صالحان پادشاهی را بغواب دید
 در بهشت و پارسایی را در دوزخ پرسید که
 موجب درجات آن چیست و سبب درجات
 این چه که ما بخلاف این بنداشتم گفتند
 آن پادشاه به حکمت درویشان در بهشت است
 و این پارسا بتقرب پادشاهان در دوزخ
 درجه S. 2771. ascents, steps, degrees. درجات
 2772. steps for descending, descents. درجات
 درکت S.
 2773. association, approximation, access. تقرب

P. 103. l. 200.

قطعه

دلقت بچه کار آید و تسبیح و مرقع
 خود را از عملهای نکوهیده بهری دار
 حاجت بگلاهی برگی داشتنت نیست
 درویش صفت باش و گلاهی تتری دار
 2774. a chaplet of beads, a rosary, تسبیح
 to praise God, to say prayers
 by the telling of beads:
 2775. a patched garment. مرقع
 2776. to be free, exempt. بری داشتن
 2777. Tartarian. گلاهی تتری a Tartarian

cap, worn by people of distinction.

TALE XVII. حکایت ۱۷

P. 103. l. 203.

پیاده سرویا برهنه با کاروان حجاز از کوفه بدر
 آمد و همراه ما شد خرامان بهی رفت و میثقت
 نظم
 ندبراشتری سوارم نه چواستریز یارم
 نه خداوند رعیت نه غلام شهر یارم
 غم موجود و پریشانی معدوم ندارم
 نفسی میزنم آسوده و عهری بسر آرم
 2778. Cufah, situated on the Euphrates. کوفه
 2779. to strut, walk gracefully. خرامیدن
 2780. a mule. آستر
 2781. to be burthened; distressed. زیر بار شدن
 2782. a king. شهر یار

P. 104. l. 211.

اشتر سواری گفتش ای درویش که جامی روی باز گرد
 که بسختی بهیری نشنید و قدم در بیابان نهاد
 و برفت چون بنخله محبوس رسیدم توانگر را
 اجل فرا رسید و مزه درویش ببالینش بیامد و گفت
 ما بسختی نهریم و تو بر بختی بهیری

بیت

شخصی همه شب بر سر پیناز گریست
 چون روز شد او بهر دوزخیار بزیست

بازگردیدن 2783 to return, revert.

نخله مکبوه 2784. Nukhleh Mahmood, name
of a place in Arabia.

بیمال 2785. sick, infirm, afflicted.

P. 104. l. 217.

قطعه

ای بسا اسپ تیزرو که بیاند
که خر لنگ جان به منزل برد
بس که در خاک تند رستان را
هفتی کردند و زخم خورده نهرد

بسا 2786. many, enough.

لنگه 2787. lame.

تندرست 2788. healthy.

TALE XVIII. حکایت ۱۸

P. 104. l. 220.

عابدی را پادشاهی طلب کرد عابد اندیشید که
داری بی بخورم تا ضعیف شوم مگر اعتقاد در حق من
زیاده کنی آورده اند که داری قاتل بخورد و بهر
داری 2789. a medicine, remedy.

اعتقاد 2790. faith, confidence, belief.

قاتل 2791. deadly, mortal.

P. 105. l. 224.

قطعه

آنکه چون بسته دیدمش همه مغر
بوست بر پوست بود همچو پیاز

پارسیان روی در مخلوق

پشت بر قبله میکنند نیاز

بیت

چون بنده خدای خویش خواند

باید که بجز خدا نداند

پسته 2792. a pistachio nut.

پوست بر پوست 2793. coat upon coat.

پیاز 2794. an onion.

مخلوق 2795. created, formed, creatures.

TALE XIX. حکایت ۱۹

P. 105. l. 230.

کاروانی را در زمین یونان نزدند و نعمت بی قیاس
بردند با نرکانان گریه و زاری کردند و خدا و رسول
شفیع آوردند فایده نداد

بیت

چو پیروز شد دزد تیره روان

چه غم دارد از گریه کاروان

رسول 2796. a Prophet, ambaffador, messenger.

شفیع آوردن 2797. to intercede.

پیروز 2798. for victory, conquest.

تیره 2799. turbid, obicure dark min-
ded.

P. 105. l. 235.

لقمان حکیم دران میان بود یکی از کاروانیان
گفت کایه چند از حکمت و موعظت باینان بگویی
باشد که طرفی از مال ما دست بدارند که دریغ
باشد که چندین نعمت ضایع کرده لقمان گفت
دریغ باشد کله حکمت با ایشان گفتن

موعظت 2880. advice, admonition.

P. 106. l. 240.

قطعه

آهتی را که موریا نه بخورد
توان بود ازو بصیقل زنتک
باسیه دل چه سود گفتن وعظ
نرود مینج آهنی در سنتک

قطعه

بوزگار سلامت شکستگان دریاب
که خیر خاطر مسکین بلا بگرداند
چوسایل از تو بزاری طلب کند چیزی
بده وگرنه ستیگر بزور بستاند

موریا نه 2801. ruft, especially such as cannot be polished.

صیقل 2802. polish, lustre.

زنتک 2803. ruft.

مینج 2804. a nail, peg, pin.

ستیگر 2805. an oppressor, tyrant.

TALE XX. حکایت ۲۰

چندانکه مرا شیخ شمس الدین ابوالفرح بن جوزی
بترک سماع فرمودی و بخلوت و عزت اشارت کردی
متوان شباهم غالب آمدی و هوا و هوس طالب ناچار
بخلاف رای مرئی بر قتمی و از سماع و مخالفت
حظی برگز قتمی چون نصیحت شیخم یاد آمدی
گفتی

بیت

قاضي ارباما نشیند برفشاند دسترا

مکتسب گرمی خورد معدور دارد مسترا

Sheikh 2806. Sheikh Shumfuddeen Abulfureh Ben Jowzee, Sady's tutor.

2807. finging, mufic, an entertainment of finging, hearing, listening, the hearing.

2808. retirement, solitude.

2809. luxury, sensuality, ambition, vanity.

2810. demanding, asking, wanting.

2811. without remedy, by force, against the inclination.

2812. conversation, commerce:

2813. pleasure, delight; share, portion.

2814. to rub the hands together for joy.

می 2815. wine.

P. 107. l. 256.

قاشبی به کجیح قومی برسیدم و دران میان مطربی

دیدم

بیت

گویی رش جان میگسلد زخمه سازش

ناخوشترازان آواز مرگ پدر آوازش

مطرب 2816. a finger, musician, minstrel.

رگ 2817. a vein, رگ جان vital vein, an artery.

زخه 2818. bow of a musical instrument.

ساز 2819. any musical instrument.

P. 107. l. 260.

شکاهی انگشت حریفان ازو در گوش و شکاهی

براب و گه خاموش

حریف 2820. a rival, adversary, partner, associate.

P. 107. l. 261.

بهاج الی صوت الاغانی بطیبه

وانت معنی ان سکت تطیب

ARABICK.

بهاج 2821. may be excited.

الی 2822. towards.

صوت 2823. sound.

الاغانی 2824. the songs.

لطیبه 2825. on account of his sweetness.

وانت 2826. and thou.

معنی 2827. finger.

ان 2828. if.

سکت 2829. thou wilt be silent.

تطیب 2830. thou wilt bestow happiness.

P. 107. l. 262.

بیت

نه بیند کسی در سباعت خوشی

مگر وقت رفتن که دم در کشی

مثنوی

چون در آواز آمدان بر بط سزای

کد خدا را گفتم از بهر خدای

زیبتم در گوش کی تا نشنوم

یادرم بکشای تا بیرون روم

سباعت 2831. an entertainment of dancing and

finging, the same as. سباع

دم در کشیدن 2832. to cease to breathe, to be

silent.

بربط 2833. a harp, lute.

سراییدن 2834. to fing, to play on a musical in-

strument.

زیب 2835. quicksilver.

P. 108. l. 269.

فی الجمله پاسخاطر یاران را موافقت کردم وشیی

بچندی مجاهده بروز آوردم

قطعه

مردن بانگ بی هنگام برداشت

نمیدانند که چند از شب گذشتست

در آن شب از مژگان من پرس

که یکدم خواب در چشم نگشتست

مردن 2836. the public crier, who assembles the people to prayer by proclamation from a Minaret or tower of a mosque.

بانگ برداشتن 2837. to call to prayers, to call aloud, to proclaim.

در آن شب 2838. length.

مژگان 2839. the eyelashes.

P. 108. l. 272.

بامدادان بحکم تبرک دستار از سر و دینار از کمر

بکشادم و بیش مغنی نهادم و در کنارش گرفتم و بسی

شکر گفتم یاران ارادت من در حق او بر خلاف

عادت دیدند و بر خفت عقل من حیل کردند و نهفته

می خندیدند یکی از ایشان زبان تعرض در آن کرد و

ملامت کردن آغاز که این حرکت مناسب حال

خردمندان نکردی خرقه مشایخ بچنین مطربی

دادی که در همه عمرش در می در کف نیوده است

وقراضه در دلف

تبرک 2840. felicitation, congratulation, benediction, abundance, plenty.

کمر 2841. girdle, waift, loins.

مغنی 2842. a singer, musician.

خفت 2843. levity of conduct.

مشایخ 2844. *Shaikhs*, doctors, S. شیخ

درم 2845. *derim*, a small coin, a dram.

قراضه 2846. a fragment, (of gold,) whatever falls off in filings.

دلف 2847. a drum.

P. 109. l. 279.

مثنوی

مطربی دور ازین خجسته مرای

کس دوبارش ندیده در یک جای

راست چون بانگش از دهی برخاست

خلف را موی بر بدن برخاست

مرغ ایوان ز هول او بیاید

مغز ما برد و خلف خود بدید

خجسته 2848. happy, fortunate, auspicious, bleffed..

بدن 2849. the body..

مرغ ایوان 2850. the house bird; i. e. the sparrow.

هول 2851. terror, dread, fright, terrifying, striking with horror.

P. 109 l. 286.

گفتم مصلحت آنست که زبان تعرض کوتاه کنی که
مرا کرامت او ظاهر شد گفت مرا بر کیفیت آن مطلع
گردان تا همکنان تقرب نیایم و بر مطایبه که رفت
استغفار کنیم گفتم بحکم آنکه مرا شیخ بارها بترک
سماع فرموده بود و موعظهای بلیغ گفته و در سماع
قبول من نیامد امشب مرا طالع میپوش و بخت
هیا چون بدی بقیه رهبری کرد تا بدست این مطرب
توبه کردم که دیگر با هرگز سماع و مخالطت نکردم.
2852. joking together, mirthful, pleasan-
try.

2853. admonitions.

2854. this night, to night.

2855. fortune, fate, destiny; horoscope, or
predominant star at a person's nativity.

2856. fortunate, happy, auspicious.

2857. guidance, escort.

P. 110. l. 293.

قطعه

آواز خوش از کام و دهان و لب شیرین،
گر نغمه کند و ن کند دل بغریبه
و ز برده عشاق و صفاهان و حجاج راست
از حنجره مطرب مکروه نزیبه

2858. musical sound or tone, melody.

2859. to deceive.

2860. name of a musical mode.

2861. for اصفهان Isfahan, the capital
of the Persian empire; also the name of a mu-
sical mode.

2862. the windpipe.

2863. to adorn:

حکایت TALE XXI.

P. 110- l. 298.

لقمان را گفته اند ادب از که آموختی گفت از بی
ادبان هر چه از ایشان در نظر من ناپسند آمد از
فعل آن پرهیز کردم

قطعه

نگویند از سر بازیچه حرفی
کزان بندی نگیرد صاحب هوش
و گرسه باب حکمت پیش نادان
بخوانند آیدش بازیچه در گوش

2864. action, work, operation, a verb.

2865. to abstain.

2866. any trifling amusement, children's
play.

2867. a letter, word, syllable, particle.

2868. understanding, judgment, intellect,
the mind, the soul.

F f.

TALE XXII. حکایت ۲۲

P. III. l. 304.

عابدی را حکایت کنند که شبی ده من طعام خوردی
و تا سحر ختبی در نهار کردی صاحب دلی بشنید و
گفت اگر نیم نانی بخوردی و بختی بسیار فاضلتر
از آن بودی

قطعه

اندرون از طعام خالی دار
تا درو نور معرفت بینی
تهی از حکمتی بعلت آن
که هری از طعام تا بینی

2869. a weight of about 2 lbs. the *mum* or
maund of Hindoostan is 80 lbs. avoirdupois.

2870. a complete reading of the Koran
from beginning to end.

2871. more excellent.

2872. light ; a flower (especially white)

TALE XXIII. حکایت ۲۳

P. III. l. 311.

بخشایش آهی گم شده را در مناهی چراغ توفیق
فراراه داشت تا بخلقه اهل تصقیف درآمد و بیین
صحت درویشان و صدق نفس ایشان ذمایم
اخلاقش بکفاید مبدل گشت و دست را از هوا و هوس

کوتاه کرد و زبان طاعتان در حق او در آن که هیچنان
چر قاعده اولست و زهد و صلاحش نامعول

بیت

بگذر توبه توان رستی از عذاب خدا ی
و لیک می نتوان از زبان مردم دست

2873. grace, favor, mercy, pity, بخشایش

the divine grace. بخشایش آهی forgiveness.

2874. divine. آهی

2875. prohibitions, crimes, sins. S. مناهی

2876. felicity, prosperity, happiness. بی

2877. laudable actions, glorious deeds. حاید

S. حیده

2878. a reviler. P. طاعتان

2879. continence, devotion. زهد

2880. overcome, exhausted, subdued. معول

2881. punishment, torment, torture. عذاب

P. III. l. 323.

طاقت جور زبانها نیامد و شکایت پیش پیر
طر یقت برد شیخ بگر یست و گفت شکر این نعمت
چگونه گذاری که بهتر از آنی که بندارندت

قطعه

چند گویی که بد اندیش و حسود
عیب جوین می مسکینند

گر بظون ریختنت بر خیزنده
 ور بید خواستنت بنشینند
 نیک باشی و بدت گوید خلق
 بد که بد باشی و نیکت بینند
 ولیکن مرا بین که حسن ظن همگان در حق من
 بکمال است و من در عین نقصان

بیت

کز آنها که می گفتی کرد می
 فکوسیرت و پارسا مردمی

2882. a spiritual guide.

2883. calumniator, slanderer; critic,

eviller.

ARABICK.

P. 113. l. 331.

بیت

اتی هستتر من عین جیرانی
 والله يعلم اسراری و اعلانی

2884. of a truth, certainly.

2885. I am concealing.

2886. the eye.

2887. of my neighbour.

2888. and God.

2889. he knoweth.

2890. my secrets.

2891. and my public deeds.

قطعه

در بسته بروی خود ز مردم
 قاعیب نکسترنند ما را
 در بسته چه سود عالم الغیب
 دانای نهان و آشکارا

2892. the omniscient.

2893. manifest, public, clear, evident,

the same as آشکار

TALE XXIV.

P. 113. l. 336.

شکله کردم پیش یکی از مشایخ که فلان در حق

من گواهی داده است بفساد گفت بصلاحش

خجلا کن

نظم

تونیکو روش باش تا بدسگال

بنقص تو گفتی نیابد مجال

چو آهنگ بر بط بود مستقیم

کی از دست مطرب خورد گوشمال

2894. complaint, lamentation.

2895. testimony, evidence.

2896. thought, conjecture, suspicion.

2897. defect, deficiency, diminution, detriment, injury.

مستقیم 2898. right, straight, faithful.

گوشیال خوردن 2899. to suffer correction, to be tuned, (as a musical instrument.)

حکایت ۲۵ TALE XXV.

P. 113. l. 342.

یکی را از مشایخ شام پرسیدند که حقیقت
تصوف چیست گفت پیش ازین طایفه بودند
در جهان پراکنده بصورت و بمعنی جمع و امروز
قومی اند بظاهر جمع و بیاطن پریشان

شام 2900. Syria and its capital Damascus.

تصوف 2901. contemplation, the science of
mystery, theology.

پراکنده 2902. scattered, distracted, dispersed.

P. 114. l. 346.

قطعه

چو هر ساعت از تو بجایی رود دل
بتنهائی اندر صفائی نه بینی
گرت مال و جاهت و زرع و تجارت
چو دل با خدا ایست خلوت نشینی

ساعت 2903. hour, moment, the time present,

هر ساعت every moment, continually.

تنهائی 2904. solitude, retirement.

صفائی 2905. relaxation of mind, pleasure, re-

creation, comfort, satisfaction; purity, clearness,
polish.

زرع 2906. a sown field, sowing, scattering seed.

خلوت نشین 2907. a recluse.

حکایت ۲۶ TALE XXVI.

P. 114. l. 349.

یاد دارم که شبی در کاروانی همه شب رفته
بودم و سحر در کنار پیشه خفته شوریده که
در آن سفره همراه ما بود نعره بزد و راه بیابان
گرفت و یک نفس آرام نیافت چون روتر شد
گفتیمش این چه حالتست گفت ببلبلان را دیدم
که بنالشی در آمده بودند از درخت و کبکهای
از گوه و غوکان از آب و بهایم از پیشه
اندیشه کردم که مروت نباشد همه در تسبیح
رفته و من بغفلت خفته

شوریدن 2908. to be mixed, confounded, to be
mad, play the fool, شورید * distracted, discom-
posed.

گفتیمش 2909. I said to him.

نالشی 2910. complaint, lamentation.

کبک 2911. a partridge.

غوک 2912. a frog.

بهایم 2913. beasts, brutes, wild beasts, S. بهیمه

P. 114. l. 356.

قطعه

دوش مرغی بصبح می نالید

عقل و صبرم ببرد و طاقت و هوش

یکی از دوستان مخلص را

مگر آواز من رسید بگوش

گفت باور نداشتم که ترا

بانگ مرغی چنین کند مد هوش

گفتم این شرط آدمیت نیست

مرغ تسبیح خوان و من خاموش

دوش 2914. laft night, the fame as *دیشب* also the back, shoulders.

صبح 2915. morning, dawn:

مد هوش 2916. astonished, confounded, senseless.

تسبیح خوان 2917. praising GOD.

حکایت ۲۷ TALE XXVII.

P. 115. l. 361.

وقتی در سفر حکماز طایفه جوانان صاحب دژ:

همدم من بود ندو و همقدم وقتها زمزمه کردند

و بیستی محققانه بگفتندی و عایدی در سیل

منکر حال درویشان بود بیخبر از درد ایشان

تا برسیدیم بنخیل بنی هلال کودکی سیاه

از حی عرب بدر آمد و آوازی بر آورد که

مرغ از هوا در آوردی اشتر عابد را دیدم که

G.g.

در قص در آمد و عابد را بینداخت و راه بیامان

گرفت گفتم ای شیخ در حیوانی اثر کرد و ترا

اثر نمیکنند

همدم 2918. breathing together, an intimate companion, friend or spouse.

همقدم 2919. an intimate companion, a fellow traveller.

زمزمه 2920. fingering, soft, whispering, flattering, speech.

محققانه 2921. verily, truly, spiritual.

نخیل بنی هلال 2922. Nukheel Bence Hilal, name of a place in Arabia.

کودک 2923. a boy, youth, child.

حی 2924. a tribe.

رقص 2925. a dance, dancing.

P. 115. l. 369.

نظم

دانی چه گفت مرا آن بلبل سجری

تو خود چه آمدی کن عشق بیخبری

اشتر بشعر عرب در حالتست و طرب

گردوق نیست ترا کم طبع جا نوری

بیت

شتر را چو شور و طرب در سرست

بگره آمد می را نباشد خرسست

سحر 2926. the morning, سحری of the morning.

طرب 2927. mirth, cheerfulness, rejoicing.

ذوق 2928. taste, relish, delight, pleasure, voluptuousness.

کج 2929. crooked, کج طبع crooked disposition.

A R A B I C K.

P. 116. l. 277-

بیت

وعند هبوب الناشرات علي الكوي

تقبل غصون البان لالاحجار الصلد

مثنوي

بها کیش هر چه بیئی در خروشت

دلی داند درین معنی که گوششت

نه بلبل بر گلش تسبیح خوانیست

که هر خاری بتسبیحش زبان نیست

2930. and at the time. وعند

2931. of blowing. هبوب

2932. the winds. الناشرات

2933. upon. علي

2934. the pasturage. الكوي

2935. inclines, bends. تقبل

2936. the young branches. غصون

2937. of the Baa-tree. البان

2938. not the hard stone. لالاحجار الصلد

حکایت ۲۸ TALE XXVIII.

P. 116. l. 385.

یکی را از ملوک مدت عمر سپری شد و قایم مقامی

عداشت وصیت کرد که بامداد آن نخستین کسیکه

از در شهر در آید تاج پادشاهی بر سر وی نهید

و تفویض مملکت بدو کنید

2939. to be completed, finished. سپری شدن

2940. will, last testament, exhortation. وصیت

2941. to commit, confide, resign, to recommend. تفویض

P. 117. l. 388.

اتفاقاً اول کسیکه از در شهر در آمد گدائی بود که

در همه عیب لقمه لقمه انداختی و خرده بر خرده

درختی ارکان دولت و اعیان حضرت وصیت ملک

را بجای آوردند و ملک و خزاین بدو ارزانی

داشتند

2942. the ministers of state. ارکان دولت

2943. the nobles of the court. اعیان حضرت

P. 117. l. 392.

در پیش مدتی مملکت را اند تا بعضی از امرای

دولت گردن از اطاعت او بیجانیدند و ملوک

دیار از هر طرف به نازعت بر خاستند

و بهقاومت لشکر آراستند فی الجمله سپاه و

رعیت بهم بر آمدند و برخی از بلاد از قبضه

تصرف او بد ز رفت

پروچانیکی 2944. to cause disobedience, to distort,
to twist.

قبضه 2945. a handle, hilt; power, possession,
قبضه تصرف possession, occupancy.

P. 117. l. 395.

درویش ازین واقعه خسته خاطر هدی بود تا یکی
از دوستان قدیمش که در حالت درویشی قرین
او بود از سفر باز آمد و او را در چنان مرتبه
دید و گفت منت خدا ایرا عزوجل که بخت
بلندت یاور ی کرد و اقبال رهبری تا شکست
ان خا و خارت این پای میر آمد و بدین پایه
رسیدی آن مع العسر یسرا

قرین 2946. connected, joined, next, contiguous;
a friend, companion; coeval.

یاوری 2947. assistance, help, support.

پایه 2948. rank, dignity, step, promotion, office

A R. A B. I C K.

ان 2949. of a truth.

مع 2950. with.

العسر 2951. the difficulty.

یسرا 2252. is easy.

P. 118. l. 401.

بیت

شکوفه گاه شگفتست و گاه خوشیده

درخت وقت بر همت و گاه پوشیده

شگفتی 2953. to blossom, to blow, to expand.

خوشیدن 2954. to wither, to dry, to parch.

گفت ای برادر تعزیتم کن که جای تهیت نیست

انگه که تو دیدی غم نانی داشتم و امروز

تشویش جهانی

تعزیت 2955. condolence, consolation.

تهیت 2956. congratulation.

P. 118. l. 406.

مثنوی

اگر دنیا نیا شد در دمنده

وگر باشد جهش پای بندیم

بلاسی زمین جهان آشوبتر نیست

که نمخاطرست ار هستی نیست

قطعه

مطلب گرتوانگری خواهی

چو قناعت که دولتتست هنی

گر غنی ز ریدامن افشاند

تا نظر در ثواب اونکنی

کم بزرگان شنیده ام بسیار

صیر درویش به که بدل غنی

بیت

اگر بریان کند بهرام گوری

نه چون پای ملاح باشد زموری

2957. agreeable, pleafant, easily obtained; easy of digeftion; ineditimable.

2958. Buhram Gour, a King of Perfia, of the Saffanian dynaffly.

2959. a locuft.

حکایت ۲۹ TALE XXIX.

P. 118. l. 415.

یکی را دوستی بود که عهد دیوان کردی مدتی
 اتفاق دیدنش نیفتاد کسی گفت که فلانرا
 دیر شد که ندیدی گفت من او را نمیخواهم
 که بینم قضارا از کسان او یکی حاضر بود گفت
 چه خطا کرده است که از دیدن او ملوای گفت
 خطائی نیست ولی دوست دیوانی را برایتی توان

دید که معهود یا شیوه را برایتی توان

قطعه

در بزرگی و دار و گیر عهد
 از شنایان فراغتی دارند
 روز در ماندگی و معزولی
 درد دل بیش دوستان دارند

2960. by accident, through fate. قضارا

2961. afflicted, melancholy, fatigued, languid. ملول

2962. an acquaintance, companion, friend. آشنا

حکایت ۳۰ TALE XXX.

P. 119. l. 424.

ابوهریره هر روز بخندمت مصطفی صلی الله علیه
 وسلم آمدی گفت یا اباهریره زهرنی غیا تردد حبا

یعنی هر روز میا تا محبت زیاد کرده

2963. Abou Horaireh one of Mahomed's companions. ابوهریره

2964. God bless him. صلی الله علیه وسلم

ARABICK.

2965. O Abû Hôraireh. یا اباهریره

2966. visit me. زهرنی

2967. every other day (or seldom). غیا

2968. that may increase. تردد

2969. affection. حبا

2970. come not. میا

P. 119. l. 428.

لطیفه

صاحب دلی را گفتند بدین خوبی که آفتابست
 نشنیده ایم که کسی از دوست گرفته باشد گفت
 از برای آنکه هر روزش میتوان دید مگر در زمستان

که مکه جو بست و مکه جو بست

قطعه

بیدار مردم شدن عیب نیست
 ولیکن نه چند آنکه گویند بس
 اگر خویشان را ملامت کنی
 ملامت نباشد شنیدن ز کس

زمستان 2971. winter.

مکجوب 2972. veiled, covered, retired; modest, bashful.

حکایت ۳۱ TALE XXXI

P. 120. l. 435.

از صحبت یاران دمشق ملاتی بدید آمد بود
 سر در بیابان قدس نهادم و با حیوانات انس
 گرفتم تارقتی که اسیر قید فرنگ شدم در خند ق
 طرابلس با جهودانم بکار کشید داشتند تا یکی
 از روساء حلب که سابقه معرفتی میان ما بود گذر کرد
 و مرا بشناخت و گفت این چه حالست و چه گونه
 گذاری گفتم

قطعه

همی گریختم از مردمان بگوه و بدشت
 که از خدای نبودم بدیگری برداخت
 قیاس کنی که چه حال بود درین ساعت
 که در طویل نامردمم بپاید ساخت

بیث

پای در زنجیر پیش دوستان

به که پای بیکانگان در بوستان

2973. the wildernesses of Jerusalem.

2974. society, familiarity; habit, custom.

2975. a Frank, an European.

2976. Tripoly.

2977. a Jew. P. جهودان

2978. chiefs. S. رئیس روسا

2979. Aleppo. حلب

2980. to know, to be acquainted with. شناختن

2981. a chain. زنجیر

P. 121. l. 447.

بر حالت من رجم آورد و بدید دینار از قید فرنگم
 خلاص کرد و با خود بکلب برد دخترتری داشت در
 عقد نکاح من آورد بکابین صد دینار چون
 مدتی برآمد دختر بدخوی بود و ستیزه روی
 و نافرمان زبان درازی کردن گرفت و عیش مرا
 منقص داشتی چنانکه گفته اند

مثنوی

زین بد در سرای مردنگو
 همدین عالیهست دوزخ او
 زینهار از قرین بد زینهار
 وقتا ربنا عذاب النار

2982. wedlock, marriage, the marriage knot.

2983. a marriage settlement, which a husband is obliged to pay to his wife, if he divorces her without a sufficient cause.

2984. disobedient, unmanageable, intractable.

H h.

زینهار 2985. take care.

A R A B I C K.

وقنا 2986. defend us.

ربنا 2987. our Lord.

عذاب 2988. punishment.

النار 2989. fiery, infernal.

P. 121. l. 456.

باري زبان تعنت دراز کرده هبې گفت تو آن نيستي
که پهر من ترا از قيد قرنگ بده دينار باز خريده گفتم
بلي بده دينار باز خريده و پصده دينار به دست تو
گرفتار کرد

مثنوي

شنيدم گوسفندي را بزنگي
رها نيد از دهان و دست گزنگي
شبانگه کارد بر حلقش بهاليد
روان گوسفند از وي بناليد
که از چنگال گزنگم در ر بودي
چو ديدم عاقبت گزنگم تو بودي

تعنت 2990. reproach, contumely.

باز خريدن 2991. to redeem.

کاره 2992. a knife.

ماليدن 2993. to rub, polish, anoint

کارد بر حلق ماليدن to move a knife back-

wards and forwards as in slaughtering.

روان 2994 life, soul, vital spirit.

در ر بودن 2995. to seize, rob, ravish.

حكايت ۳۲ TALE XXXII.

P. 122. l. 463.

يکي از پادشاهان عابدي را پرسيد که اوقات عزيزت
چه گونه ميگذرد گفت همه شب دم مناجات و سحر
در دعا و حاجات و همه روز در بند اخراجات ملک
فرمود تا وجه کفاف معين دارند تا بار عيال از دل
او بر خيزد

مناجات 2996. prayer, imploration, invocation
of God.

حاجت 2997. wants, necessities. S. حاجت

خرج 2998. expences. S. اخراجات

P. 122. l. 468.

مثنوي

اي گرفتار پاي بند عيال
دگر آزاد گي مبنه خيال
غم فرزند و نان و جامه و قوت
بازت هر روز سيرد ز ملکوت
هبه روز اتفاق ميسازم
که بشب با خداي پر دازم
شب چو عقد نمازم بندم
چه خورد يا مداد فرزندم

قرن 2999. *Kool*, food, victuals, aliment, nourishment.

سیرملکوت 3000. the heavenly court, the hall of Angels, the invifible world.

حکایت ۳۳ TALE XXXIII.

P. 123. l. 474.

یکی از متعبدان شام در پیشه سالها عبادت کردی

و برگ درختان خوردی پادشاه آن طرف بحکم

زیارت بنزدیک او رفت و گفت اگر مصلحت بینی

در شهر از برای تو مقامی سازم که فراغت عبادت

ازین به میسر شود و دیگران ببرکات انفسها

مستفید شوند و بر اعمال صالحها اقتدا کنند

برکت 3001. blessings, benedictions. S.

انفس 3002. spirits. S.

مستفید 3003. profitable, advantageous.

اعمال 3004. works, actions. S.

اقتدا کردن 3005. to imitate.

P. 123. l. 478.

زاهد این سخن قبول نکرد ارکان دولت

گفتند پاس خاطر ملک را مصلحت آنست که

چندی بشهر در آنی و کیفیت مقام معلوم کنی پس

اگر صفای وقت عزیزان از صحبت اغیار کدورتی

بدیدید اختیار یا قیست

اغیار 3006. others (other-men) strangers, rivals,

foreigners. S.

کدورت 3007. affliction, perturbation, oppression of spirits.

P. 123. l. 482.

آورده اند عابد بشهر در آمد بستان سرای

خاص ملک را از برای او برداختند مقامی

دلگشای و روان آسای

بستان 3008. garden, orchard, (contraction of

بوستان)

دلگشا 3009. rejoicing the heart, exhilarating.

روان آسای 3010. refreshing the spirit or soul.

P. 123. l. 484.

مثنوی

شکل سرخش چو غارض خویان

منبلش همچو زلف محبوبان

هیچنان اثر نهب برد عجبوز

شیر ناخورده طفل دایه هنوز

زلف 3011. a ringlet.

نهب 3012. terror, fear, anxiety, grief.

عجبوز 3013. for برد عجبوز five, or according

to others, seven days of the winter solstice.

ARABICK.

P. 124. l. 487.

بیت

و افائین علیها جنان

علقت بالشجر الاخضر نام

3014. and.

3015. the branches. افانين

3016. upon them. عليها

3017. the pomegranate flowers. جلفار

3018. hung. علق

3019. on the green trees. بالشجر الاخضر

3020. (like) fire. نار

P. 124. l. 489.

ملک و رحال کتیزکی خوب روی پیشش فرستاد

نظم

ازین مه پاره عابد قریبی

ملایک صورتی طوس زیبی

که بعد از دیدنش صورت نه بنده

وجود پارسایان را شکیبی

3021. a chip of the moon. مه پاره

3022. Angels. S. ملایکه

3023. an ornament, ornamenting; elegance, beauty. زیبی

3024. to assume a form, to agree, depend upon, consist, to be practicable صورت نه بستنی
to be impossible, impracticable.

3025. to be patient. شکیبیدن

P. 124. l. 493.

هیچنان در عقبش غلامی بدیع الجہال لطیف

الاعتدال

قطعه

هنگ الناس حوله عطشا

وهو ساق یري ولا یستی

دیدہ از دیدنش نگشتی سیر

هیچنان کز فرات مستستی

3026. moderation, temperature, equality, equity, rectitude. الاعتدال

A R A B I C K.

3027. ruined. هنگ

3028. mankind. الناس

3029. around him. حوله

3030. thirsting. عطشا

3031. and he. وهو

3032. a cup bearer. ساق

3033. in appearance. یري

3034. without bestowing drink. ولا یستی

3035. the river Euphrates. فرات

3036. a dropical person. مستستی

P. 124. l. 497.

فابد لقبہ لایذ خوردن گرفت و کسوت لطیف

پوشیدن و از فواکه و مشہوم حلاوت و تہتع

یاقتن و در جہال غلام و کتیزک نظر کردن و

عرد مندان گفته اند زلف خوبان زنجیر ہای

عقلست و وہام مرغ زیرک

بیت

در سروکار تو کردم دل زودین با همه دانش

مرغ زیرک بحقیقت منم امروز تودامی

3037. delicious, sweet, full of juice.

3038. robe, habit, mode of dressing; figure, form, manner.

3039. fruits. S. فواکه

3040. odoriferous, fragrant.

3041. sweetness.

3042. a snare, net, toil.

3043. intelligent, sagacious, penetrating.

3044. service, discharge of duty.

P. 125. l. 504.

قیال جلیل دولت وقت مجربوش بزوال آمد

چنانکه گفته اند

هر که هست از قلیه و نیز و مویز

بگردد ز شویع و افسوس و بیچارگی

چون بدنیای دین فرود آمد

بجسد در جهان پای مکن

3045. a Mahomedan lawyer, a theologian, jurist, civilian.

3046. a disciple, scholar.

3047. an eloquent speaker, an orator, a rhetorician.

3048. honey.

3049. a fly.

P. 125. l. 508.

جاری ملک بدیدن او رغبت کرده عابد را دید

از هیات نخستین بگر دیده و سرخ و سفید گشته

وقریه شده و بر بالش دیبا تکیه زده و غلام مری

پیکر با مروحه طاوسی بالای سرش ایستاده بر

سلامت حالش شادمانی کرده و اثر هردری سخن

گفتند تا ملک با انجام سخن گفت من این در وظایف

بر او در جهان دوست میدارم علیا و ترها در

3050. a pillow, cushion.

3051. brocade, cloth of gold.

3052. fairy-faced; fairy, forma

3053. a fan, ventilator.

3054. monks, religious, abstinent men

S. زاهد

P. 125. l. 513.

و وزیر فیلسوف جهان دیده حاضر بود گفت ای

ملک شرط در عقیده منست که با هر دو وظایف نیکویی

کنی علیها را از زاهدان قاضیگران بخوانند و زاهد

زاهد چیزی نمده تا زاهد بنامند

بیت

نه زاهد را درم باید نه دینار

چو بستند زاهدی دیگر بدست آرد

قطعه

آنرا که سیرت خوش و سیرت با خدای
 بی نان وقف و لقمه دروینزه زاهد ست
 انگشت خو بروی و بنا گوش دل فریب
 بی گوشوار و خاتم فیروزه شاهد ست

- 3055. a philosopher. فیلسوف
- 3056. the tip of the ear. بنا گوش
- 3057. heart-deceiving, fascinating. دل فریب
- 3058. an ear-ring. گوشواره
- 3059. a turkois. فیروزه

P. 126. l. 524.

قطعه

درویش نیکنام سیرت خرم خندان رای و
 فان رباط و لقمه دروینزه گومباش
 خاتون خوبصورت پاکیزه ز روی را
 نقش و نگار خاتم فیروزه گومباش

بیت

- 3060. happy, fortunate, prosperous. فرخنده
- 3061. a caravan, a caravan. رباط
- 3062. bread bestowed on travellers and mendicants: نان رباط
- 3063. a lady, matron. خاتون

TALE XXXIV. حکایت ۳۴

P. 127. l. 531.
 مطابق این سخن پادشاهی را مهی پیش آمد
 گفت اگر انجام این حالت بر مراد من باشد چندین
 درم زاهدان را بدهم چون حاجتش بر آمد و فای
 ندرش به موجب شرط لازم آمد یکرا از بندگان
 خاص کیسه درم داد که بزاهدان تفرقه کند

- 3064. conformably, agreeably to. مطابق
- 3065. a weighty business, an affair of moment. مهم
- 3066. a vow, any thing offered or dedicated; a gift to a superior, an offering. نذر

- 3067. a puffed, a money bag. کیسه
- 3068. to distribute, to divide, to separate.

P. 127. l. 536

گویند غلام عاقل و هشیار بود هم روز بگردید
 و شبانگه بلوچ آمد و در بازار بوسه داد و پیش ملک
 نهاد و گفت زاهدان را نیاقم گفت این چه
 حکایتست آنچه من دانم درین شهر چهار صد
 زاهد ندگفت ای خداوند جهان آن که زاهد ست
 نه مستغانه و آن که می ستاند زاهد نیست ملک
 بخندید و ندیدان زانوقت چند آنکه مراد حق
 این طایفه خدا پرستان از اوقات است و اقرار این شوخ
 دیده را عداوتست و انکار و حق بجانب او

بیت

زاهد که در دم گرفت و دینار

زاهد تراز و کسی به دست آر

3069. prudent, wife, sober. هشیار

3079. a worshipper of God. خداپرست

3071. impudent, faucy fellow. شوخ دیده

3072. enmity, hatred, animosity, rancour, hostility. عداوت

3073. denial, disavowal, disapprobation. انکار

TALE XXXV. حکایت ۳۵

P. 128. l. 546.

یکی از علمای راسخ را پرسیدند که چه گویی در نان

و قف گفت اگر از بهر جمعیت خاطر و فراغ عبادت

می ستانند حلاست را اگر مجموع از بهر نان نشینند

حرام

بیت

نان از برای کنج عبادت گرفته اند

صاحب دلان نه کنج عبادت برای نان

3074. learned, well founded, also confirmed, solid. راسخ

3075. bread distributed in charity. نان وقف

3076. lawful, legitimate, a lawful thing. حلال

TALE XXXVI. حکایت ۳۶

P. 128. l. 552.

هر ویشی به قامی رسید که صاحب بقعه کریم النفس

بود طایفه فضل و بلاغت در صحبت او هر یکی

بذله و لطیفه چنان که رسم ظریفان باشد هوی گفتند

در ویش راه بیسایان قطع کرده بود و مانده شده

و چیزی نخورده یکی ازان میان بطریق انبساط

گفت تراهم چیزی بیاید گفت در ویش گفت که مرا

چون دیگران فضل و بلاغت نیست و چیزی نخورده ام

بیک بیت از من قناعت کنید هیچکس بر رغبت گفتند

بگویی گفت

بیت

من گرسنه در برابرم سفره نان

هر چون عزیزم بر در حجام زنان

3077. a joke, pleafantry, jest. بذله

3078. ingenious, witty, acute; also beautiful, elegant. ظریف

3079. to remain or stand still; to be fatigued, tired. مانده شدن

3080. a bachelor, an unmarried person. عریز

P. 129. l. 562.

همه پسندیدند و سفره پیش آورند صاحب

دعوت گفت ای بار ز زمانی توقف که هر ستارم

کو قفده بر بیان می سازند در ویش سر بر آورد و گفت

بیت

کو قفده در سفره من گو مباش

کو قفده را نان تهی کو قفده است

- 3081. to delay, hesitate. توقفت کردی
- 3082. a servant, male or female. پیرمقبر
- 3083. pounded, minced, bruised. کوبته
- 3084. to fry. جریان ساختی
- 3085. bread without meat. نان تپو

حکایت ۳۷ TALE XXXVII.

P. 130. l. 567.

میریدی گفت پیری را چه کنم که از خلایق بر خجسته
 اندرم از بسیاری که بزیا رتم همی آیند و اوقات
 هر بز مرا از تردد ایشان تشویش حاصل میشود
 گفت هر چه درویشا نند ایشان را وامی بده و هر چه
 توانگرانده از ایشان چیزی بخواه که دیگر گره
 تو نگرند

بیت

گرگد ایشرو لشکر اسلام بود
 کافر از بیم توقع برود تا در چین

- 3086. people, creatures. خلایق
- 3087. times, seasons. اوقات
- 3088. irresolution, hesitation, suspension of judgment. تردد
- 3089. debt, loan, to lend. وام
- 3090. leader, chief. پیشرو
- 3091. an infidel, pagan. کافر
- 3092. China. چین

حکایت ۳۸ TALE XXXVIII.

P. 130. l. 574.

حقیبی پدر را گفت هیچ از این سخنان دلا و نیز متکلمیان
 در من اثر نمیکنند بعلم آن که نمی بینم ایشان را
 کرداری موافق گفتار

مثنوی

ترک دنیا بهر دم آموزند
 خویشتی سیم و غله اندوزند
 عالمی را که گفت باشد و بس
 چون بگویند نگیرد اندر کس
 عالم آن کس بود که بد نکند
 نه بگویند بغلیف و نه بد نکند

بیت

عالم که کامرانی وقتی پروری کند
 او خویشتی گیسست کرا رهبری کند

- 3093. action, act, deed. کردار
- 3094. grain, corn. غله
- 3095. enjoyment, gratification, government, sway. کامرانی
- 3096. luxury, voluptuousness. تی پروری

P. 131. l. 582.

پدر گفت ای پسر به مجرد این خیال باطل نشاید
 روی از تربیت ناصحان بر تافتی و راه بطلت گرفتنی

و علم را بضالتي منسوب کردن و در طلب عالم
معصوم از فواید علم محروم ماندن همچو آن
نایبانی که شبی در وحل افتاد و گفت ای مسلمانان
چرا غی فراراه من دارید زنی فاجره بشنید و گذت
تو که چراغ نه بینی بچراغ چه بینی هیچتین مجلس
و عظیمه بزازانست انجا نقدی ندهی بضاعتی نستنی
و اینجا تا ارادت نیاری سعادتی نبری

قطعه

گفت عالم بگوش جان بشنو
و نه نماند بگفتنش کردار
باطلست آن که مدعی گوید
خفته را خفته کی کند بیدار
مرد باید که گیرد اندر گوش
و نوشتنت پند بر دیوار

3097. vanity, falsehood, idleness. بطالت

3098. error, ruin. فلاله

3099. innocent, an infant. معصوم

3100. mud, dirt, وحل

3101. a mollim, a true believer. مسلمان

3102. a lewd woman, a vulgar woman. فاجره

3103. a linen draper. بزاز

TALE XXXIX. حکایت ۳۹

P. 132. l. 594.

صاحب دلی بپدرسه آمد ز خانقاه

بشکست عهد صحبت اهل طریق را
گفتم میان عالم و عابد چه فرق بود
تا اختیار کردی از ان این فریق را
گفت آن کلیم خویش بدر میبرد ز موج
وین سعی میکند که بگیرد غریق را

3104. a college. مدرسه

3105. a monastery, a religious structure. خانقاه

3106. religious men, devotees. اهل طریق

3107. corps, troop, squadron, class. فریق

3108. drowned, immersed. غریق

TALE XL. حکایت ۴۰

P. 132. l. 601.

یکی بر سر راهی مست خفته بود و زمام اختیار
ان دست رفته عابدی بر سر او گذر کرد و در
حالت مستقیم او نظر کرد جوان سر بر آن ورد
و گفت و اذامروا باللغو مروا کراما

3109. rein, bridle, halter, cable. زمام

3110. hateful, detestable. مستقیم

A R A B I C K.

3111. and when. و اذ

3112. thou pass:st. مروا

3113. by an inconsiderate person. باللغو

3114. pass thou. مروا

3115. with kindness, benevolence.

P. 132. l. 605.

نظم

اذا رایت اثیبا

کن ساترا و حلیبا

یا من تقبح لغوی

لم لا تهر کر یبا

3116. when.

3117. thou seeft.

3118. a finner.

3119. be thou.

3120. covering, concealing.

3121. and compaffionating.

3122. o thou who.

3123. detefted.

3124. my inconfideratenefs.

3125. wherefore.

3126. doft thou not pafz.

3127. kindly, with kindness.

P. 133. l. 608.

قطعه

متاب ای پارسا روی از گنه کار

ببخشایندگی در روی نظر کن

انگرمی نا جوانهر دم بگردار

توهر من چون جوانهر دان گذر کن

3128. turn not away.

3129. generous, brave, humane, manly.

TALE XLI. حکایت ۴۱

P. 133. l. 611.

طا یغه رندان بانکار در ویشی بدر آمدند
وسخنان ناسزا گفتند و بر نجا نیدند شکایت
پیش پیر طریقت برد و گفت چنین حالتی رفت
گفت ای فرزند خرقة در ایشان جامه رضا است
هر که درین کسوت تحسب نامرادی نکند مدعیست
و خرقة بروی حرام

بیت

دریای فراوان نشود تیره بستگ

عارف که بر نجهد تنگ آبست هنوز

قطعه

گرم گزندت رسد تحسب کن

که بغوا از گناه پاک شوی

ای برادر چو عاقبت خاکست

خاک شو پیش از آنکه خاک شوی

3130. a debauchee, a man of dissolute manners, a wanderer.

3131. disappointment.

3132. shallow.

TALE XLII. حکایت ۲۲

P. 134. l. 621.

این حکایت شنوکه در بغداد
 را ایت و پرده را خلافت اقتاد
 را ایت از گرد راه و رنج رکاب
 گفت با پرده از طریق عتاب
 من و تو هر دو خواجه تا شایم
 بنده بارگاه سلطانیم
 من ز خدمت دمی نیاسودم
 نگاه و بیگانه در سفر بودم
 تونه رنج از موده نه حصار
 نه بیابان و بادگرد و غبار
 قدم من بسعی بیشتر است
 پس چرا عزت تو بیشتر است
 تو بر بنده گمان مه روی
 با کنیزان یاسهی بونی
 من فتاده بدست شاگردان
 بسفر پای بند و سرگردان
 گفت من سر بر آستان دارم
 نه چو تو سر بر آستان دارم
 هر که بیهوده گره افرازد
 خویشی را بگردن اندازد

3133. a flag, standard. رایت

3134. dust. گره

3135. a stirrup. رکاب

3136. a school fellow, servants of
the same master. خواجه تاش3137. timely and untimely, at
all seasons. نگاه و بیگانه

3138. a whirlwind. بادگرد

3139. dust, vapour. غبار

3140. a female slave, a maid servant, hand-
maid. کنیز

3141. Jafmin. یاسهی

3142. wandering, straying, confound-
ed, amazed, astonished. سرگردان

TALE XLIII. حکایت ۲۳

P. 134. l. 632.

یکی از صاحبان زور آزمایی را دید که
 هم بر آمده و در خشم شده و کف برده ان
 آورده گفت این را چه حالتست کسی گفت فلان
 دشنام داده است گفت این فرومایه هزار می
 سنگ بر میداره و طاقت سخنی نهی آره

3143. an athletic. زور آزما

P. 135. l. 637.

قطعه

لاف سرینجگی و دعوی مره ی بگذار
 عاجز نفس فرومایه چه مردی چه زنی
 گرت از دست برآید دهنی شیرین کن
 مردی آن نیست که مشتت بزنی بره هنی

تظفر

اگر خود بر کرد پیشانی بیل

نه مردست آن که در وی مردمی نیست

بني آدم سرشت از خاک دارد

اگر خاکی نباشد آدمی نیست

سربینجائی 3144. strength, power.

مشت 3145. the fist, a blow with the clenched fist; also a handful.

پیشانی 3146. forehead, front.

مردمی 3147. manliness, humanity, politeness.

سرشت 3148. nature, temperament, constitution,

to mix, form into shape, to knead leaven.

حکایات ۴۴ TALE XLIV.

P. 135. l. 647.

بزرگی را پرسیدند از سیرت اخوان هفا گفت

کینه آن که مراد خاطر یاران بر مصالح خود

مقدم دارد و حکما گفته اند بوا در که در بند

خویشست نه برادر است و نه خویشست

بیت

همه اگر شتاب کند همه تو نیست

دل در کسی میند که دل بسته تو نیست

بیت

چون نبود خویش را دیانت و تقوی

قطع رحم بهتر از مودت قرین

کینه 3149. inferior, low, mean; humble.

مقدم 3150. anterior, prior, preceding, antecedent.

شتاب 3151. haste, speed.

تقوی 3152. piety, the fear of God.

قطع رحم کردن 3153. to break off.

قرین 3154. affinity, relationship.

P. 136. l. 656.

یاد دارم که مدعی دینی نیت بر قول اعتراض

کرد و گفت حق جزو علا در کتاب مجید از قطع

رحم نه کرده است و بهودت ذری القرب فرموده

و آنچه تو گفتی مناقض آنست گفتیم غلط کردی

مواقف قرانست

اعتراض 3155. opposition, objection, obstacle, resistance.

کتاب مجید 3156. the glorious book. i. e. the Koran.

ذوی القربی 3157. relations.

مناقض 3158. contrary, contradictory, opposite, repugnant.

غلط 3169. error, blunder, solecism, barbarism.

قران 3160. the Koran.

P. 136. l. 699.

قل الله تعالی وان جاهدک علی ان تشرک

بی مالیس لک به علم فلا تطعها

قال الله تعالى 3162. the most high God said.

ARABICK.

وان 3162. and if.

جاهداك 3163. they infist, (your father and mother.)

علي 3164. on.

ان 3165. this.

تشرک 3166. that thou join partners.

بي 3167. with me.

ماليس 3168. in the things which are not:

لك 3169. for you.

به 3170. with that thing.

علم 3171. knowledge.

فلا تطعها 3172. then dont obey them.

P. 136. l. 66r.

بیت

هزار خویش که بیگانه از خدا باشد

فدای یک تن بیگانه کاشنا باشد

قدا 3173. sacrifice, consecration, devoting one for another.

حکایت 50 TALE XLV.

P. 137. l. 66r.

منظره

بیر مردی لطیف در بغداد

دخترش را بکش دوزی داد

مردک سنگدل چنان بگریید

قب دختر که خون از او بچکید

بامدادان پدر چنان دیدش

پیش داماد رفت و پرسیدش

گای فرومایه این چه دندانست

چند خاسی لبش نه انبانست

بمزاحمت نگویم این گفتار

هنزل بگذار وجد از او بردار

خوی بد در طبیعتی که نشست

نرود جز بروز مرگ از دست

لطیف 3174. facetious, also elegant, graceful, subtile.

کفش دوز 3175. a shoemaker.

مردک 3176. a little fellow.

سنگدل 3177. stone-hearted.

چکیدن 3178. to drop, distil, trickle.

داماد 3179. a son in law.

خاسین 3180. to gnaw, to chew.

انبان 3181. soft skins (of goats) of the finest kind.

مزاحمت 3182. a jest مزاحمت in jest.

هنزل 3183. a jest, joke, pleafantry.

وجد 3184. extacy, rapture.

TALE XLVI. حکایت ۴۶

P. 137. l. 671.

فقیهی دختری داشت بغایت زشت روی و بجا
 زنان رسیده با وجود جهان و نعمت کسی
 به ناکصت او رغبت نمی نمود

بیت

زشت باشد دیبک و دیبا

که بود بر عروس نازبیا

3185. at the same time, whilst that, notwithstanding.

3186. marriage portion, paraphernalia. چهارز

3187. marriage, matrimony. مناکحت

3188. brocade. دیبک

P. 137. l. 676.

فی الجمله به حکم ضرورت با ضریری عقد نکاحش
 بستند آورده اند که در آن تاریخ حکیمی از
 سرانندیپ بر سید که دیده نابینایان روشن
 کردی فقیه را گفتند چرا داماد را علاج نکنی
 گفت ترسم که بینا شود و دخترم را اطلاق دهد

مصراع

شوگی زن زشت روی نابینا به

3189. blind. ضریر

3190. The Island of Ceylon. سرانندیپ

3191. remedy, medicine. علاج

3192. facing, clear sighted. بینا

3193. divorce. طلاق

3194. for شوهر a husband. شوی

TALE XLVII. حکایت ۴۷

P. 138. l. 682.

پادشاهی بچشم حقارت در طایفه درویشان
 نظر کردی یکی از ایشان بفرست دریافت و گفت
 ای ملک مادرین دنیا بچیش از تو کتریم و
 بعیش از تو خوشتر و بهرگ برابر و بقیامت بهتر

مثنوی

اگر کشور کشانی کامرانست

وگر درویش حاجت دهد نانست

در آن ساعت که خواهد این و آن مرده

نخواهد از جهان بیش از کنی برده

چو رخت از مهلکت بر بست خواهی

گدائی خوشتر است از پادشاهی

3195. an agreeable life, recreation; also army, soldiery. جیش

3196. a conqueror of kingdoms, or countries, a king. کشورگشا

3197. necessitous, indigent, wanting. حاجت مند

3198. a winding shaft. کنی

P. 139. l. 693.

ظاهر درویش جامه زنده است و موی سترده

و حقیقت آن دل زنده است و نفس مرده

قطعه

نه آن که بز در د عری نشیند از خلقتی

وگر خلاف کنندش بچنگ بر خیزه

اگر ز کوه فرو غلطد آسیا سنگی

نه عارفست که از راه سنگ بر خیزد

3199. a patched garment.

3200. to shave موی سترده shaved
سترده
hair.

3201. to roll, tumble. غلطیدن

3202. a mill stone. آسیاستند

P. 139. l. 708.

طریق هر ویشان ذکر است و شکر و خدمت و

طاعت و ایثار و قناعت و توحید و توکل و

تسلیم و تحویل هر که بدین صفتها موصوفست

بحقیقت در ویشست اگر چه در قباست اما هرزه

گویی بی نیاز و هواپرست هوس بان که روزها

بشب آمد در بند شهوت و شیها بروی کند در

خواب غفلت بخورد هر چه در میان آید و بگوید

هر چه بربان آید بر نداشت اگر چه در عیاست

قطعه

ای درونت برهنه از تقوی

و ز برون جامه ریا داری

پرده هفت رنگ در بگذارد

تو که در خانه بوری داری

ایثار 3203. presenting, offering.

توحید 3204. unity.

توکل 3205. resignation, confidence in God.

هرزه گو 3206. an idle talker.

هواپرست 3207. a sensualist.

هوس بان 3208. sensualist, luxurious.

عبا 3209. a black striped cloak or habit made of
hair, and worn by Durvaishes.

ریا 3210. hypocrisy, dissimulation.

پرده هفت رنگ 3211. a veil of seven colours,
worldly vanities.

TALE XLVIII. حکایت ۸۴

P. 140. l. 710.

دیدم شکل تازه چند دسته

بر گنبدی از گیاه بسته

گفتم چه بود گیاه ناچیز

تا در صف شکل نشیند او نیز

بگریست گیاه گفت خاموش

صحبت نکند کرم فراموش

گر نیست جبال و رنگ و بویم

تا خر نه گیاه باغ اویم

می بنده حضرت کریم

پرو زده نعت قدیم

گویی هنرم وگر هنر مند

از غفلت امیدم از خداوند

با آن که بضاعتی ندارم
 سرمایه طاعتی ندارم
 او چاره کار بنده داند
 چون هیچ وسیلتش نیاند
 رسپیست که مالکان تحریر
 آزاد کنند بنده پیر
 ای بار خدای گیتی آرای
 بر بنده پیر خود بیخشای
 سعدی ره کعبه رضا گیر
 ای مرد خدا ره خدا گیر
 به بخت کسی که سر بتابد
 زین در که هر دگر نیابد

دسته 3212. a handful, a bundle, also a handle.

نیز 3213. also, likewise.

اویم 3214. for او هستم I am of his.

سرمایه 3215. stock in trade; capital.

تحریر 3216. manumission, also writing correct-

ly مالکان تحریر the person who buys a slave, and who possesses the deed of sale.

بار خدا 3217. great God.

گیتی آرای 3218. ornamenting the world, ornament of the world.

TALE XLIX. حکایت ۴۹

P. 141. l. 723.

حکیمی را پرسیدند از شجاعت و سخاوت
 کدام بهتر است گفت آنرا که سخاوت هست بشجاعت
 حاجت نیست

بیت

فوشتست بر گور بهرام گور
 که دست کرم به زبان روی زور

قطعه

نیاند حاتم طایی ولیک تا یابد
 بهاند نام بلندش به نیکویی مشهور
 ز کوه مال بدر کن که فضلش رزرا
 چو باغبان ببرد بیشتر دهد انگور

شجاعت 3219. courage, valour.

بهرام گور 3220. Bahram Gour, King of Persia.

حاتم طایی 3221. Hatim Tai, an Arabian chief, proverbial for his liberality. He lived a short time before Mahommed.

اهد 3222. eternity without end, (eternity without beginning, being expressed by ازل)

زکوة 3223. alms; 2½ per cent out of an estate.

رز 3224. the vine grape.

باغبان 3225. a gardner.

انگور 3226. grapes.

باب سیوم ه ر فضیلت قناعت

P. 142. l. 1.

CHAPTER III.

TALE I. حکایت ۱

خواهنده مغربي در صف بزبان حلب ميگفت
اي خداوندان نعمت اگر شپارا انصاف بودي
وما را قناعت رسم سوال از جهان برخاستي

قطعه

اي قناعت توانگرم گردان

که در آي تو هيچ نعمت نيست

کنم صبر اختيار لقبانست

هر کرا صبر نيست حکمت نيست

3227. wishing, asking, one who asks;
a mendicant.

3228. western, African.

3229. besides, without; after, behind,
beyond.

TALE II. حکایت ۲

P. 142. l. 9.

دو امير زاده در مصر بودند يکي علم آموخت
و ديگري مال اندوخت آن علامه عصر شد و
اين عزيز مصر گشت پس اين توانگر بچشم
حقارت در فقيه نظر کرده و گفتي مي بسلطنت
رسيدم و تو همچنان در مسکنت بهانه ي گفت
اي برادر شکر نعمت باري تعالی بر منست که ميراث

پيغمبران يا قتم يعني علم و تو ميراث فرعون و

هامان يعني ملکه مصر

قطعه

من آن موزم که در ويايم بهالده

نه زنبورم که از نيشم ينالده

کجا خود شکر اين نعمت نذارم

که نور مردم آزار ي نذارم

3230. learned. علامه

3231. age, time, عصر the light of
his age.

3232. Prince of Egypt. عزيز مصر

3233. poverty. مسکنت

3234. the most high God. باري تعالی

3235. Pharaoh, King of Egypt. فرعون

3237. Haman, Pharaoh's prime minister. هامان

3237. a wasp, hornet. زنبور

TALE III. حکایت ۳

P. 143. l. 19.

درويشي را شنيدم که در آتش فاقه ميسوخت
و خرقة بر خرقة ميدوخت و تسلي خاطر خود
به يي بيت کرد

بيت

بين خشک قناعت کنيم و جامه دلت

که با رمحنت خود به که با رمحت خلت

M m.

کسی گفتش چه نشیمنی که قلان در این شهر طبع کریم
 دارد و کرم عییم میان پخته است آت را در شان
 بسته و بر در دها نشسته لنگر بر صورت حال تو
 مطلع گردد با سخا طر عزیزان منت دارد گفت
 خاموش که در نیستی مردن به کم حاجت پیش
 کسی بردن که گفته اند

هم رفته دوختن به و الزام کنج صبر
 کز هر جا به رفته بر خواجگی نوشت
 حقا که با عقوبت دوزخ برابر است
 رقتن بیای مردی همسایه در بهشت

3238. consolation, comfort. تسلی

3239. dry. خشک

3240. universal; general. عییم

3241. convincing, compelling, necessitating. الزام

3242. by God, really, truly. حقا

3243. under the same shade, i. e. neighbouring, neighbour. همسایه

TALE IV. حکایت ۴

P. 144. 33

یکی از ملوک عجم طیبی حادق بجه مت مصطفی
 علیه السلام فرستاد سالی چند در دیار عرب بود کسی
 بتجربتی پیش او نیامد و معالجتی از وی درخواست
 روزی پیش سید الانبیا علیه السلام آمد و کله

کرد که مرا برای معالجت اصحاب فرستاده اند
 و در این مدت هیچکس بهی التفات نکره تا خدمتی
 که بر این بنده معین است بجای آمدم

3244. acute, intelligent, ingenious, penetrating: the fame of. حادق

3245. experience, experiment, proof, trial. تجریت

3246. remedy. معالجه

3247. the prince of prophets (Mahammed.). سید الانبیا

P. 144. l. 99.

رسول علیه السلام فرمود که این طایفه را طریقت
 که تا اشتها غالب نشود چیزی نخورند و هنوز که
 اشتها باقی باشد دست از طعام باز دارند حکیم گفت
 اینست موجب تندرستی پس زمین خدمت پیوسید
 و برفت

مثنوی

سخن آنکه کند حکیم آغاز

یا سرانگشت سوی لقبه دراز

که زنا گفتنش خلد زایه

یا زنا خوردنش بجان آید

لاجرم حکمتش بود گفتار

خوردنش تندرستی آرد بار

3248. appetite, desire, hunger, thirsting after. اشتها

باقی 3249. remaining, left, remainder; also durable, eternal.

حکایت ۵ TALE V.

P. 145. l. 49.

یکی توبه بسیار کردی و باز بشکستی تا یکی از مشایخ
بدو گفت چنین میدانم که بسیار خوردن عادت
داری و قید نفس از موی باریکتر است یعنی توبه
و نفس را چنین که تو میپروزی زنجیر بشکسلانده
و آید روزی که ترا بدرد

بیت

یکی بچه گرش می پرویزید

چو پرویزه شد خواجه را بدردید

قید 3250. restraint, restriction, confinement, rule, modification.

باریک 3251. slender, thin, fine, subtle, penetrating.

حکایت ۶ TALE VI.

P. 146. l. 54.

در سیرت اردشیر بابکان آمده است که حکیم
عمیر را پرسید که روزی چه مایه طعام باید خورد
گفت صد درم سنگ کفایت میکند گفت اینقدر
چه قوت دهد حکیم گفت

3252. Ardshēr Babekan, king of Persia.

درم 3253. derhem, a coin, a dram weight; money, specie.

سنگ 3254. weight; a stone.

ARABICK.

P. 146. l. 57.

هذا المقدار یحتملک وما زاد علی ذلك فانت حامله

هذا 3255. this.

المقدار 3256. quantity.

یحتملک 3257. will support you.

وما 3258. and whatever is.

زاد 3259. increased.

علی ذلك 3260. on this quantity.

فانت 3261. then thou.

حامله 3262. art its carrier.

P. 146. l. 58.

یعنی اینقدر ترا بر بسای هستی و هر چه برای

زیاده کنی تو حمال آنی

بیت

خوردن برای زیستن و ذکر کردنست

تو معتقد که زیستن از بهر خوردنست

برپاداشتن 3263. to support, sustain, to establish, to fix, to erect.

حمال 3264. a carrier of burthens, a porter.

معتقد 3265. trusting, relying on: some copies have معتقد believing.

TALE VII. حکایت ۷

P. 146. l. 62.

هو در ویش خراسانی ملازم صحبت یکدیگر سیاحت
کردندی یکی ضعیف بود که بهر دوشب افطار کردی
و آن دیگر قوی که روزی سه بار خوردی قضا را بر
در شهری پنهان جاسوسی گرفتار آمدند و هر دو را
بخانه کردند و در شب بیکدیگر آوردند بعد از دو هفته
معلوم شد که بیگناهند در بکشند قوی را دیدند
مُرده و ضعیف جان سلامت برده درین عجب
پانندند

3266. to break a fast. افطار کردن

3267. suspicion, impeachment, false ac-
cusation. تهیت

3268. spying, a spy. جاسوسی

P. 147. l. 69.

حکیمی گفت خلاف این عجب بودی که آن یکی
بسیار خوار بود طاقت بی نوابی نه داشت هلاک شد
و آن دیگر خویشی دار بود بر عادت خود صبر کرد
و سلامت پانند

قطع

چو کم خوردن طبیعت شد کسیرا

چو سختی پیشش آید سهل گیرد

و گرتن پرومست اندر فراخی

چو تنگی بیند از سختی بهره

3269. eater, eating, also contemptible, ab-
ject. خوار3270. without sustenance, unsupported, in-
digent. بینوا

3271. abundance, plenty, amplitude. فراخی

TALE VIII. حکایت ۸

P. 147. l. 75.

یکی از حکما پسرش را نهمی کرد از بسیار خوردن که
سیری مرد را رنجور دارد گفت ای پدر گرسنگی بکشد
نشید که ظریفان گفته اند بسیری مردن به که
گرسنگی بردن گفت اند از ننگه دار که

3272. satiety, repletion. سیری

3273. hunger. گرسنگی

3274. quantity, dimension, measure, pro-
portion, symmetry. اندازه

ARABICK.

P. 147. l. 79.

قال الله تعالی کلوا و اشربوا ولا تسرفوا

3275. eat ye. کلوا

3276. and drink ye. و اشربوا

3277. but not to excess. ولا تسرفوا

P. 147. l. 80.

بیت

نه چندان بخور که دهانت بر آید

نه چندان که از ضعف جانت بر آید

قطعه

با آنکه در وجود طعمست حظ نفس

و نه آرد طعام که بیش از قدر بود

گر کشکد خوری بتکلف نریان کند

و رنان خشک دیر خوری کشکد بود

3278. conserve of roses. کشکد

TALE IK. حکایت 9

P. 148. l. 87.

رنجوری را گفته دلت چه میخواهد گفت

آنچه دلم هیچ نخواهد

بیت

معدۀ چو پرگشت و شکم درد خاست

سود ندارد همه اسباب راست

3279. the stomach. معدۀ

TALE X. حکایت 10

P. 148. l. 92.

قصای رادر شهر واسط بر صوفیان درمی چند

گرد آمد بود هر روز مطالبت کردی و سخنهای

یا خوشنیت گفتی اصحاب از تعنت او خسته خاطر

بودند و جز از تسکین چاره نبود صاحبداي

ازان میان گفت نفس را وعده دادن بطعام

آنسانتر است که قصاب را بدرم

3280. a butcher. قصاب

3281. the city of Wasit, situated on the river Tigris, between Cufah and Bafrah.

3282. a Soofee, a religious man. صوفی

3283. to demand. مطالبه کردن

3284. asperity, severity; fierceness, indignation, disdain. خشونت

3285. promise, vow, any determined, appointed, or certain time or term وعده دادن to promise.

3286. easy easier. آسانتر آسان

P. 149. l. 97.

قطعه

فرک احسان خواجه اولتر

کا احتمال جفای بوا بان

بتنهائی گوشت مردن به

که تقاضای زشت قصابان

3287. benefit, favor, gift, courtesy, beneficence. احسان

3288. bearing patiently; patience, possibility, probability; danger, suspicion. احتمال

3289. a door keeper, porter. P. بوابان

3290. wishing, praying, asking; wish, desire, petition. تپّا

3291. meat, flesh. گوشت

تقاضا 3292. forcing, compelling, urging, exacting; exigence, necessity, exaction.

TALE XI. حکایت ۱۱

P. 149. l. 100.

جوانهردي رادر جتنگ تاتار جراحی هولناک
رسید کسی گفتش فلان بازرگان نوشدارو
داره اگر بخواهی شاید که قدری بدهد و گویند
آن بازرگان به بخل معروف بود

بیت

گر بجای نانش اندر سفره بودی آفتاب
تاقیامت رونم روشی کس ندیدی در جهان

3293. The Tartars; Târtary. تاتار

3294. a wound. جراحت

3295. a medicine, an unguent. نوشدارو

3296. somewhat, a small quantity, a little. قدری

3297. parsimony, stinginess, avarice. بخل

P. 149 l. 107.

جوانهر دگفت اگر نوشدارو خواهم دهد یا نه دهد
و اگر دهد منفعت کند یا نکند بهر حال از او
خواستن زهر قاتلست

بیت

هر چه از دونان بهت خواستی
در تن افروزی و از جان کاستی
وحکیهان گفته اند اگر آبیحیات فی الیمل

باب روی فرو شدند دانا نضره که مردن بعزت به
از زندگانی بهذلت

3298. advantage, benefit, profit, gain, منفعت

to benefit. منفعت کردن

3299. deadly poison. زهر قاتل

3300. mean people. دونان

3301. to lessen, to damage. کاستن

3302. for example. فی الیمل

P. 150. l. 113.

بیت

اگر حنظل خوری از دست خوشخوی

به از شیرینی از دست ترش روی

3303. the wild gourd, the colocynth. حنظل

3304. benevolent. خوشخو

3305. austere countenance. ترشرو

TALE XII. حکایت ۱۲

P. 150. l. 116.

یکی از علما خورنده بسیار داشت و کفایت
آندک با یکی از بزرگان که حسی ظنی بلیغ
در حق او داشت یگفت روی از توقع وی درهم
کشید و تعرض سوال از اهل ادب در نظرش
ناپسند آمد

قطعه

نم بخت روی ترش کرده پیش یار عزیز
 مرو که عیش برونیز تلخ گردانی
 بصاجتی که روی تازه روی و خندان روی
 فرو نه بنده کار کشاده پیشانی

خورنده 3306. eater, eating.

کشاده پیشانی 3307. a joyful front, a cheerful countenance.

P. 151. l. 125.

آورده اند که اندکی در وظیفه او زیادت کرده
 و بسیاری ارادت کم پس از چند روز چون
 محبت معهود برقرار ندید گفت

معهود 3308. established, fixed, agreed, customary.

ARABICK:

P. 151. l. 127.

بیت

ییس الطعام حی الذل تکسبها
 القدر منتصب والقدر مخفوض

بیس 3309. bad is.

الطعام 3310. the victuals.

حی 3311. in the time.

الذل 3312. of distress.

تکسبها 3313. you may acquire.

القدر 3314. the kettle.

منتصب 3315. is placed on (the stove.)

والقدر 3316. and reputation.

مخفوض 3317. is lessened.

P. 151. l. 129.

بیت

نام افروه و آبرویم کاست

بی نوائی به امر مذلت خواست

بینوائی 3318. indigence.

TALE XIII: حکایت ۱۳

P. 151. l. 131.

درویشی را ضرورتی پیش آمد کسی گفتش
 فلان نعمت بی قیاس دارد اگر به حاجت تو
 واقف کرده همانا در قضای آن توقف روا
 ندارد گفت من اورا ندانم گفت منت رهبری
 کنم دستش بگیرت تا پهنزد آنکس در آورد
 و رویش یکی را دید لب فرو هشته و تند نشسته
 سخن نگفت و باز گشت گفتش چه کردی گفت

عطای او بهلقای او بخشیدم

قطعه

مهر حاجت بنزدیک ترش روی

که از خوی بدش فرسوده گردی

اگر گوئی غم دل پاکسی گوئی

که از رویش بنقد آسوده گردی

هپانا 3319. immediately, like, resembling, in the same manner.

منته 3320. I to you.

تند 3321. austere, stern, also swift, rapid, active, violent, strong, sharp, furious.

عطا 3322. present, gift, donation, favor.

لقا 3323. meeting, encountering.

TALE XIV. حکایت ۴

P. 152. l. 141.

خشک سالی در اسکندریه پدید آمد چنان که
عنان طاقت خلقت از دست رفته و درهای آسمان
بر زمین بسته و فریاد اهل زمین بر آسمان پیوسته

قطعه

نماند جانور از وحش و طیر و ماهی و مور
که بر فلک نشد اثر بینوایی افغانش
عجب که دود دل خلقت جمع می نشود
که ابر گردد و سیلاب دیده بامانش

3324. Alexandria.

عنان 3325. reins, bridle.

وحش 3326. beasts, brute, a wild beast.

افغان 3327. lamentation, groaning, alas!

سیلاب 3328. an inundation.

P. 152. l. 150.

در چنین سالی مخنثی دوران دروستان که سخنی

در وصف او ترک ادبست خاصه در حضرت بزرگان
و بطریق احوال از سر آن درگذشتن هم نشاید
که طایفه بر عجز گویند «حیل کنند پس بدین دو بیت
اختصار کنیم که اندکی دلیل بسیاری بود و مشت
نمونه خرواری

قطعه

تتری گز کُشد 'مخنت را
تتری را دگر نباید کُشت
چند باشد چو جسر بغدادش
آب در زیر و آدمی بر پشت

3329. especially.

اهمال 3330. delay, hesitation, negligence, carelessness.

گوینده 3331. speaker, orator, singer.

مشتی 3332. a handful, also a blow with the fist.

نمونه 3333. sample, pattern.

خروار 3334. load of an ass or camel.

تتری 3335. a Tartar.

جسر 3336. a bridge.

P. 153. l. 158.

چنین شخصی که طرفی از نعت او شنیدی در آن
سال نعت بیکران داشت تنگدستان را سیم و زر
دادی و مسافران را سفره نهادی گروهی درویشان
از جور فاقه هجان آمده بودند آهنگ دعوت او
کردند و مشورت بهم آوردند سر از موافقت باز
زدیم و گفتیم

قطعه

نهورده شیر نیم خورده شه
 و بر بسختی بپرد اندر غار
 تن به بیچارگی و گرسنگی
 بنه و دست پیش سغله مدار
 گر فریدون شود بنعمت و مال
 بی هنر را هیچ کس مشهار
 بر نیان و نسیم بر نااهل
 لاجورد و طلاست بر دیوار

3337. description, epithet, praise, eulogium,
 encomium.

3338. a traveller.

3339. to spread a table.

3340. to restrain, hinder, prevent, to
 reclaim.

3341. hopelessness.

3342. a kind of fine painted China silk,
 also garments made of it.

3343. fine linen.

3344. lapis lazuli.

3345. gold.

TALE XV. حکایت ۱۵

P. 154. l. 168.

حاتم طائی را گفتند از خود بزرگتر همت در جهان
 دیدند یا شنیدند گفت روزی چهل شتر قربان کرده

بودم و با امرای عرب بگوشه صحرا بیرون رفتم
 خارکئی را دیدم که بشته خار فراهم آورده گفتم
 مهربانی حاتم چرا نروی که خلقی بر سیاط او گرد
 آمده اند گفت

بیت

هر که نان از عهد خویش بخورد

منت حساتم طائی نبرد

می اورا بهت و جوانبردی برتر از خود دیدم

3346. sacrifice. قربان

3347. a gatherer of thistles or brambles. خارکئی

3348. a bundle, load. بشته

3349. a feast, entertainment, hospitality. مهربانی

3350. a table covered with victuals. سیاط

TALE XVI. حکایت ۱۶

P. 154. l. 177:

موسی پیغمبر علیه السلام در ویشی را دید که از
 برهنگی برینک اندر نهان شده بود گفت یا موسی
 دعائی بکن تا خدا بتعالی مرا کفاف دهد که از
 بیطاقتی بجان آمده ام موسی علیه السلام دعا
 کرد تا حق تعالی او را دستکشاهی داد پس از چند
 روز که از مناجات باز آمده دیدش گرفتار و خلقی
 انبوه بر او گرد آمده گفت ای چرا چه حالتیست گفتند
 خمر خورده و عریه کرده و یکی را کشته اکنون
 فصاص میکنند

موسى 3351. Moses.

برهننگي 3352. nakedness.

ريشك 3353. sand.

بيطاقتي 3354. weakness, want of strength, insupportableness.

دستگناه 3355. help, relief, assistance, support.

انهوره 3356. a crowd, mob.

خمر 3357. wine.

عريده 3358. conflict, dispute, quarrel.

P. 155. l. 185.

نظم

گرچه منسكين اگر بر داشتني

تخم كنجشك از جهان برداشتي

عاجز باشد كه دست قدرت يابد

بزخيل در دست عاجزان برتابد

پر 3359. feather, wing.

كنجشك 3360. a sparrow.

P. 155. l. 188.

موسى عليه السلام بصكيت جهان جفريں اقرا كرد

واز تجا بپرخو يش استغفار و آيت و لو بسط الله

الرزق لعباده لغوا في الارض بر خواند

تجاسر 3361. boldness, presumption.

آيت 3362. a verse of the Koran; a sign, miracle.

racle.

ARABICK.

ولو 3363. and if.

بسط 3364. open.

الله 3365. God.

الرزق 3366. daily subsistence.

لعباده 3367. for his own servants.

لغوا 3368. in truth, they will rebel.

في 3369. in.

الارض 3370. the earth.

P. 155. l. 191.

بيت

ماذا اخاضك يا مغرور في الخطر

حتى هلكت فليت النمل لم يطر

ماذا 3371. what is the thing.

اخاضك 3372. that has thrown you.

يا مغرور 3373. O proud one.

في الخطر 3374. into distress, danger.

حتى 3375. until.

هلكت 3376. you suffer death.

فليت 3377. O that.

النمل 3378. the ant, The Lion ant is here meant.

لم يطر 3379. could not fly.

P. 156. l. 193.

نظم

سنگه چو جاء آمد وسيم و زرش

سيلي خواهد مضرووت سرش

اين مثل آخرونه حكيميه ز دست

مور هبان به كه نياشد پرش

حكمت

يدر را عمل بسنياز است وليكن سرگرمي داراست

بيت

آنكس كه توانگرت نهيگر داند

او مصلحت تو از تو بهتر داند

سيلي 3380. a blow, box, cuff, flap.

گرمي دار 3381. feverish, hot.

IV حکایت TALE XVII.

P. 156, l. 200.

اهرابي را ديدم در حلقه جوهر يان بصره حکايت

هيي کرد که وقتي در بيابان راه گم کرده بودم و از راه

زان خطه يامن هيچ نمانده بود و دل پر هلاک نهاده

بودم که ناگه کيسه ياقتم پير از سر او ريد هرگز آن

ذوق و شادي فراموش نکردم که بنده اشتم که گندم

بريانست و باز آن تلخي و نااميدي که معلوم کردم

که سرور اريد است

3382. provisions for a journey, travelling charges.

3383. pearl. مرواريد

3384. wheat. گندم

P. 157. l. 207.

قطعه

در بيابان خشک و ريگ روان

تشنه را در دهان چه در چه صدق

مرد بي توشه کا وقتاد از پاي

در کمر بند او چه زير چه خرف

3385. a shell. صدق

3386. without provisions, unprovided. بي توشه

3387. a girdle, belt. کمر بند

3388. a fragment of any earthen vessel, خرف

a potsherd.

TALE XVIII. حکایت ۱۸

P. 157. l. 210.

A R A B I C K.

يکي از عرب از غايت تشنگي هيي گفت

نظم

ياليت قبل ميتي

چوما افون بهيتي

نهر طلا تم رکبتي

فاخل املاق ربتي

يا ليت 3389. I wish.

قبل 3390. before.

ميتي 3391. my death.

يوما 3392. a day.

افونز 3393. may happen to me.

بهيتي 3394. according to my desire.

نهر 3395. a river.

تلاطم 3396. dashing.

رکبتي 3397. my knees.

فاظل 3398. then I may frive.

املا 3399. to fill up.

قربتي 3400. my leather water bag.

P. 151. l. 215.

هچنين در قاع بسيط مسافري گم شده بود و قوت
و قوتش نيانده و در مي چند هر ميان داشت بسيار
بگرديد راه بجايي نبرد و بسختي هلاک شد طايفه
برسيدند در مهاي پيش رويش نپادهديدند و بر
خاک نيشته

قطعه

گرهه نهر جعفري دارد
مرد بي توشه برنگيرد کام
در بيا بان حقير سوخته را
شلغم پخته به که نقره خام

قاع 3401. plain level ground. قاع the vast
defert.

نوشتن 3402. to write, the same as نوشتن

نهر جعفري 3403. the finest kind of gold; pure
gold.

شلغم 3404. a turnip.

نقره خام 3405. uncoined silver, virgin silver.

حكايت 19 TALE XIX.

P. 158. l. 222.

هرگز از دور زمان ننايده بودم و روي از گردش
آسيان در هم نکشيدم مگر وقتي که پايم برهنه
بود و استطاعت پاي پوشي نداشتم بچامع کوفه در
آدمم دلنگ يکي را ديدم که پاي نداشست سپاس
و شکر نعمت حق بجايي آردم و بهر بي کفشي
صبر کردم

استطاعت 3406. power, capability, capacity.

پاي پوش 3407. a shoe, slipper, covering for the
feet.

P. 158. l. 227.

قطعه

مرغ بريان بچشم مردم سير
که تر از برگ تره برخوانيست
وان که در دستگاه قدرت نيست
شلغم پخته مرغ بريانست

مرغ بریان 3408. a broiled fowl.

تره 3409. greens, pot-herb.

TALE XX. حکایت ۲۰.

P. 158. l. 230.

یکی از ملوک با تني چند از خاصان در شکار
کاهی بز مستان از هارت دور اقتاد شب در آمد
خانه دهقانی دیدند ملک گفت شب آنجا رویم
تأویحیت سرمان باشد یکی از وزرا گفت لایق قدر
پادشاهان نباشد آنجا بخانه دهقانی رکیک
بردن اینجا خیمه زنیم و آتش اقره زنیم دهقان
را خیر شد ما حضوری از طعام ترتیب کرد و پیش
سلطان برده و زمینی خدمت ببوسید و گفت قدر بلند
سلطان بدین قدر نازل نشدی ولیکن نخواستند که
قدر دهقان بلند شود ملک را سخن گفتی او مطبوع
آمد قیامگاه به منزل او نقل کردند بامدادان
خلعت و نعشش بخشید شنیدم که در رکاب ملک
قدمی چند میرفت و میگفت

3410. worthy, suitable, fit for; able, qualified.

3411. to seek refuge.

3412. thin, slender, vile, mean.

3413. to pitch a tent.

3414. whatever is ready at hand, or prepared in haste.

نارل شدن 3415. to descend, alight.

3416. impressed, struck, stamped; agreeable, acceptable.

3417. to remove; to relate; to copy.

P. 159. l. 241.

قطعه

و قدر و شوکت سلطان نگشت چیزی کم
زالتفات به بهان سرای دهقانی
کلاه گوشه دهقان بافتاب رسید
که سایه بر سرش افکند چون توسلانی

3418. splendor, pomp.

3419. inn, caravanserai, any place where travellers are lodged and entertained.

TALE XXI. حکایت ۲۱.

P. 160. l. 246.

گدای هول را حکایت کنند که نعمت وافر داشت
یکی از ملوک گفت می نباید که مال بیکران داری
و سارا مهیج هست اگر برخی ازان دستگیری کنی
محکم عاریت چون ارتفاع ولایت رسد وفا کرده
شود گفت لایق قدر بلند خداوند جهان نباشد
هست همت بهال چون من گدایی آلودن که جو جو
فراهم آورده ام گفت غم نیست که بتا تار میدهم که

الخبیثات للخبیثین

3420. abundant, plenteous.

دستگیری 3421. help, assistance, support.

عازیت 3422. a loan.

A R A B I C K.

الذیثانہ 3423. those who are filthy.

للذیثینی 3424. for the fame.

P. 160. l. 254.

بیت

قالوا عجیب الکلس لیس بطاهر

قلنا نسد به شقوق الہیز

بیت

گر آب چاہ نصرانی نہ پاکست

جہود مردہ میشریم چہ پاکست

قالوا 3425. they said.

عجیب 3426. platter.

الکلس 3427. of dung.

لیس 3428. is not.

مظاہر 3429. clean.

قلنا 3430. we say (or answer.)

نسد 3431. we shut.

به 3432. with it.

شقوق 3433. holes.

الہیز 3434. of impurity.

P. 160. l. 258.

شنیدم کہ سراز فرمان ملک بانرزد و حجت

آوردن گرفت و شوخ چشبی کردن ملک فرمود

تلمضمون خطاب انرو ہوجہ وتوینح مستخلص

کردند

مثنوی

بلطافت چو برنیاید کار

سر بہ بی حرمتی کشد ناچار

ہو کہ ہر خویشتی نہ بخشاید

گر نہ بخشد برو کسی شاید

حجت 3435. argument, proof, reason,

to dispute, to argue.

شوخ چشبی 3436. imprudence, presumption.

توینح 3437. threatening, reproach, reprehension.

بیحرمتی 3438. reputation, good name

disgrace.

حکایت ۲۲ TALE XXII.

P. 191. l. 264.

بازرگانی را دیدم کہ صد و پنجاہ شتر بار

داشت و چہل بندہ و خد متکار شبی در جزیرہ

کوش مرا بصحرہ خریدش برد و ہبہ شب نیار امید

از سخنہای ہریشان گفتن کہ فلان انبازم پتر کستانست

و فلان بضاعت بہ ہندستان و این کاغذ قبائلہ

فلان زمین است و فلان چیز برا فلان ضہین نگاه

گفتی کہ خاطر اسکندریہ دارم کہ ہوای خوشست

و نگاه گفتی نہ کہ در دای مغرب مشوشست سعدیا

سفری دیگر در پیشست اگر آن کردہ شود بقیت

ہر خود بگوشہ بنشینم و ترک تجارت کنم

- جزیره 3439. an island.
 کیش 3440. Kish, a small island at the entrance of
 the Persian gulph.
 انباز 3441. a partner in trade, an associate, ac-
 complice.
 هندوستان 3442. Hindoostan.
 قبالة 3443. any written contract, especially of
 bargain and sale.
 ضمیم 3444. surety, sponsor.
 مشوش 3445. disturbed, confused, intricate, em-
 broiled.
 سعديا 3446. O. Sâdy.

P. 161. l. 272.

گفتم آن گد ام سقا است گفت گوگرد پارسی به پی
 خواهم بردن شنیدم آنجا که عظیم قیمت دارد
 و از آنجا کاسه چینی بروم و دیدای رومی بیند
 و پولاد هندی بصلب و آنگینه حلبی بدی و
 برد ایرانی بیارس و از آن پس ترک تجارت کنم
 و بدوکانی بنشینم چندی ازین مال بخولیا
 فروخواند که پیش طاقت گفتنش نیا ند گفت ای
 سعدي تو نیز سخنی بگوي از آنها که دیده و
 شنیده گفتم

- گوگرد 3447. sulphur.
 پارسی 3448. Persian.

کاسه چینی 3449. Chinaware.

رُوم 3450. Room, Natolia.

آبگینه 3451. glafs.

یمن 3452. Yemen, Arabia felix.

بَردهبانی 3453. striped cloths of Yemen.

دکان 3454. a shop.

مالیخولیا 3455. melancholy, foolishness, mad-
 ness.

P. 162. l. 280.

نظم

آن شنیدستی که در صحرائ غور
 بار سالاری بیفتاد از ستور
 گفت چشم تنگ دنیا دار ز
 یا قناعت پر کند یا خاک گور

شنیدستی 3456. did you hear.

غور 3457. Ghoar, a territory situated between
 Khorafan and Herat.

سالار 3458. a chief, leader, general.

تنگ چشم 3459. devouring all with the eyes,
 insatiable, covetous.

دنیادار 3460. a worldling.

حکایت ۳۳ TALE XXIII.

P. 162. l. 283.

مالدار مرا شنیدم که به بغل چنان مشهور بود که
 حاتم طایی بسخا ظاهر حالش بنعت آراسته

وَحَسَّتْ نَفْسَ جَبَلِيٍّ دَر نَهَادَش هَبْچَنَانِ مَتَبَكِّي
 كَه لَمَانِي بَجَانِي اَز دَسْتِ نَدَادِي وَگَر بَه اَبُو هَرِيرَه
 رَا بَلَقَه نَتَوَاخْتِي وَشَكِ اصْصَابِ كَهْفِ رَا اسْتَخْوَانِي
 لِينْدَاخْتِي فِي الْجِبَلِ خَانَه اَوْرَا كَسِي نَدِيدِي
 دَر كُشَادَه وَسَفَرَه اَوْرَا سَر كُشَادَه

بیت

درویش بجز بوی طعامش نشنیدی
 مرغ از پس نان خوردن اوریند نچیدی
 3461. a rich man. مالدار
 3462. liberality, generosity, munificence. سخا
 3463. vileness, baseness, depravity. خست
 3464. essential, original, natural, inherent, innate. جبلی
 3465. *fānai*, a single soul. جانی
 3466. *Shuneedun*, to smell. *Shūneedun*. شنیدی
 to hear.
 3467. crumb, fragment, particle. ریزه

P. 163. l. 293.

شنیدم که در دریای مغرب راه مصر هر گرفته
 بود و خیالی فرعونی در سر قوله تعالی حتی اذ
 ادرکه الغرق ناکاه باد مخالف گرد گشتی
 هر آنکه چنانکه گفته اند
 بیت

باطیع ملولت چه کند دل که نساژه

شرطه هبه و قتی نبود لایف کشتی
 دست دعا بر آورد و فریاد بی فایده کردن گرفت
 قال الله تعالی فاذا ركبوا في الفلك دعوا الله
 3468. saying of God. قوله تعالی

3469. until. حتی

3470. when. اذ

3471. he was drowned, drowning
 overwhelmed him. اذ ركه الغرق

3472. a contrary wind. باد مغالف

3473. the north, or the north east wind
 a favourable wind. شرطه

ARABICK.

3474. the high God said. قال الله تعالی

3475. when. فاذا

3476. you embark. ركبوا

3477. on ships. في الفلك

3478. pray ye. دعوا

3479. God. الله

P. 164. l. 301.

بیت

دست تصرع چه سود بنده محتاج را
 وقت دعا بر خدا وقت کرم در بغل
 قطعه

از زرو سیم راحتی برسان
 خویشی هم تپتی برگیر

دان که ایی خاتمه از تو خواهه مانده

خشتی از سیم و خشتی از زر گیر

3480. a brick خشت سیم an ingot of silver خشت زر an ingot of gold.

P. 164. l. 307.

آوردند اندک در مصر اقرب درویش داشت

ببغیت مال او توانگر شدند و جامهای گهن

بهرش او بد ریدند و خز و میاطی بپیریدند

هم در آن هفته یکی را دیدم از ایشان بریاد

پای روان و غلامی بری پیکرد ریای او دوان

با خود گفتم

3481. the nearest kindred, kinsman, relation.

3482. silk.

3483. a species of fine linen; dimity made at Damietta in Egypt.

3484. a fleet horse, swift, wind-footed.

P. 164. l. 319.

و که گر مرد بازرگانه بدی

بسیار از میان قبیله او پیوسته

ره میراث سعت تر بودی

و ارفاقی از مرگ خویشاوند

بسیار بقیه معرفتی که میان ما بود آستینش

بکشیدم و گفتم

بیت

بخور ای نیک سیرت سره مرد

کان نگون بخت گرد کرد و نغمه مرد

3485. Ah! alas!

3486. a tribe, family, race, stock, generation, progeny.

3487. kindred, relation, connection; conjunction, joint, tendon, ligament, chain.

3488. restitution, resistance, refutation.

3489. a kinsman.

3490. a sleeve.

3491. current (as coin &c.) worthy man.

3492. of reversed fortune.

TALE XXIV. حکایت ۲۲

P. 165. l. 317.

سیاه ضعیف را ماهی قوی در دام افتاد طاقت

ضبط آن نداشت ماهی پر مغالب آمد و دام

از دستش در ر بود و برقت

قطعه

شد غلامی که آب جوی آرد و این

آب جوی آمد و غلام ببرد

دام هر بار ماهی آرد و

ماهی این بار رفت و دام ببرد

صیاد 3493. a fisherman, hunter, sportsman.

ضبطا 3494. government, management, possession, discipline.

تبعجو 3495. the flood tide.

P. 165. l. 323.

دیگر صیادان در بیع خوردند و ملامتش کردند
که چنین صیدی در دامت افتاد و نتوانستی
نکاه داشتن گفت ای برادران چه توان کرد
که ما را روزی نبود و ماهی را هرچنان روزی
مانده بود

حکایت

صیاد بی روزی در دجله ماهی نگیرد و ماهی
بی اجل بر خشکی نه میرد

دجله 3496. the river Tigris.

خشکی 3497. dry land; also dryness, drought.

TALE XXV. حکایت ۲۵

P. 166. l. 330.

دست و پا بریده هزار پایی را بگشت صاحبده
برو بگذشت و گفت سبحان الله با هزار پایی که
داشت چون اجلش فرارسید از بی دست و پایی
فتوانست گریخت

مثنوی

چو آید ز بی دستی جان ستان

به آید در اجل پای مرد دوان

در اندم که دشمن پیاپی رسید

کمان کیانی نشاید کشید

هزارپا 3498. a milleped, a centiped.

جانستان 3499. seizing the soul, mortal.

پیاپی 3500. step by step, progressively, also behind.

کمان کیانی 3501. The Kâianian or strong bow.

Archery was brought to the greatest perfection during the reign of the Kaianian or first dynasty of Kings of Persia.

TALE XXVI. حکایت ۲۶

P. 166. l. 337.

آبهای را دیدم سرین و خلعتی در بر تپین و مرکب
تازی در زیر و قصب مصری بر سر کسی گفت
ای سعدی چگونه می بینی این دیبای معلم برای
حیوان لایعلم گفتم خطی زشت است که یاب
هر نوشتست

سرین 3502. sleek, plump, fat.

تپین 3503. costly.

مرکب 3504. a harfe, any thing on which a person rides.

قصب مصری 3505. a fine linen made in Egypt.

معلم 3506. notable.

لایعلم 3507. stupid, ignorant, illiterate.

خط 3508. a line, stripe, character, letter, writing,
the mustaches, the beard; the boundary line of
a building.

آب زر 3509. water gold.

ا ر ا ب ت ج ک

P. 166. l. 342.

بیت

قد شا به با لوری حیار

عجلا جسدا نه خوار

قد شا به 3510. in truth it resembles.

بالوری 3511. in the creation.

حیار 3512. the ass.

عجلا 3513. resembling a calf.

جسدا 3514. his body.

نه خوار 3515. with his own voice.

P. 167. l. 344.

قطعه

بآدمی نتوان گفت ما تداین حیوان

مگر در اعه و دستار و نقش بیرونش

بگردد در همه اسباب و ملک هستی او

که هیچ چیز نیایی حلال جز خونش

قطعه

شریف اگر متضعف شود خیال مبر

که پا پیشگاه پنداشد ضعیف خواهد شد

ورآستانه سیمین بهیچ زر بنزد

گهان مبر که بهودی شریف خواهد شد

در اعه 3516. an upper garment.

شریف 3517. noble, eminent, holy; a nobleman,
a gentleman.

متضعف 3518. weak.

آستانه 3519. a threshold

بهودی 3520. a Jew.

حکایت ۲۷ TALE XXVII.

P. 167. l. 354.

دردی گدایی را گفت شرم نداری که از برای

جوی سیم دست پیش هر لیم دراز میکنی گفت

بیت

گست دراز از پی یک حبه سیم

به که بپرند بدانگی ونیم

لیم 3521. mean, vile, fordid.

حبه 3522. a grain, seed, berry.

دانش 3323. the fourth part of a Direra or Dram.

حکایت ۲۸ TALE XXVIII.

P. 168. l. 1.

مشت زنی را حکایت کنند که از دهر مخالف بجان

آمده بود و از حلف فراخ و دست تنگی بفرمان

و شکایت پیش پسر برد و اجازت خواست که عزم سفر

نارم تمام بقتوت بازو دامن کامی بکف آرام

بیت

فَضْلُ وَهْنٍ ضَايِعَةٌ تَأْنِيهِتُ

عُودُ بَرِّ آتَشِ نَهْدُ وَ مُشْكٌ بَسَائِدُ

مُشْتِ زَنْ 3524. a boxer, wrestler.

مُخَالَفٌ 3525. contrary, different.

فَرَاخٌ 3526. large, broad, capacious, abundant, a voracious appetite.

سَايِدُنْ 3527. to grind, to rub, to wear, to smooth, to polish.

P. 168. l. 367.

پَدْرگُفْتِ اِي پَسَرخِيَا لِمَحَالِ اَز سَر بَد رَكْنِ و پَايِ

قِنَاعَتِ دَر هَامِنْ سَلَامَتِ كَشِ كَد بَز رَكْنِ كُفْتِه اَنْدِ

دَوْلَتِ نَه بَكُوشِيْدِ نَسْتِ چَارَه كَم چُوشِيْدِ نَسْتِ

بیت

كَس نَتَوَانِدِ كَرَفْتِ دَامِنْ دَوْلَتِ بَز و رِ

كُوشِشِ بِي قَايِدَه اَسْتِ و سِه پَر اَبْرُويِ كُورِ

بیت

اَكْر بَهْرِ سَر مَوِيْتِ هَنْدِ دَوَصْدِ بَاشَدِ

هَنْدِ بَكَا رِ نِيَايِدِ چُو بَخْتِ بَدِ بَاشَدِ

بیت

چِه كَنْدِ زُورِ مَنَدِ وَا زُورِ بَخْتِ

بَا نَرُويِ بَخْتِ بَهْرِ اَزُويِ سَخْتِ

چُوشِيْدُنْ 3528. to boil, to effervesce, to strive, to contend.

كُوشِشِ 3529. endeavour, effort.

وَسِيْدِ 3530. indigo leaves, or juice used in dying hairs black.

اَبْرُويِ 3531. an eyebrow.

زُورِ مَنَدِ 3532. strong, powerful.

وَا زُورِ 3533. for وارزُونِ inverted.

P. 169. l. 379.

چِسْر گُفْتِ اِي پَدْر فَوَايِدِ سَفَرِ بَسِيْارِ اَسْتِ اَز نَزْهَتِ

خَاطِرِ و جَذْبِ فَوَايِدِ و دِيْدِنِ عَجَايِبِ و شَنِيْدِنِ غَرَايِبِ

و تَفَرُّجِ بِلْدَانِ و مَجَاوِرَتِ خَلَانِ و تَحْصِيْلِ جَا

وَا دَبِ و مَزِيْدِ مَالِ و مَكْسَبِ و مَعْرِفَتِ يَارَانِ و تَجْرِبَتِ

رُويِ كَارَانِ چُنَا نَكِه سَالِكَانِ طَرِيْقَتِ كُفْتِه اَنْدِ

قطعه

تَا بَدِ و كَانِ و خَا نَه دَر گُرويِ

هَر كُنْزِ اِي خَامِ اَدْمِيْعِ نَشُويِ

بِهْرِ اَنْدَر جِهَانِ تَفَرُّجِ كُنْ

بِهْمِشِ اَز اَنْ رُويِ كُنْ جِهَانِ بَهْرِويِ

عَجَايِبِ 3534. wonders.

غَرَايِبِ 3535. strange things. S. غَرِيْبِ

مَجَاوِرَتِ 3536. neighbourhood, keeping up a good correspondence with neighbours.

خَلَانِ 3597. intimate friends.

تَحْصِيْلِ 3538. collection, gain, acquisition.

مَكْسَبِ 3539. gain, also art, a way of getting a livelihood.

سَالِكَانِ 3540. travellers. S. سَالِكِ

كُرْدِيْدِنِ 3541. to follow, admire, adore, to believe, to place confidence in, to imitate.

P. 170. l. 387.

پدر گفت ای پسر منافع سفر برین نبط که گفتی بسیار است
ولیکن پنج طایفه را مستمسک است اول بازرگانی که
با وجود نعمت و مکننت و غلامان و کنیزکان دلاویز
و شاگردان چابک دارد هرگز بشهری و هرشب
بهقامی و هر دم تفرج گاهی از نعیم دنیا متبوع
شود

قطعه

منعم بکوه و دشت و بیابان غریب نیست
هر جا که رفقت و خیمه زد و خوابگاه ساخت
و آنرا که بر مراد جهان نیست دسترس
در زاد و بوم خویش غریبست و ناشناخت

3542. mode, manner.

3543. power, force, strength, virtue.

3544. active, expert, quick, alert.

3545. a delightful spot, a place of re-
creation.3546. any thing good which we enjoy, af-
fluence, benefit, blessing, favor.3547. enjoying, possessed of, delighting
in.

3548. rich, affluent.

3549. a bed chamber, sleeping place,
a place of rest.

3550. means of subsistence, livelihood.

3551. native country.

P. 170. l. 397.

دوم عالی که به نطق شیرین و قوت فصاحت و مایه
بلاغت هر جا که رود بخه مکش اقدام نپایند
و اکرام کنند

قطعه

وجود مردم دانا مثال نهر طلاست
که هر کجا که رود قدر و قیمتش دانند
بهرنگ زاده نادان بشهر و اماند
که در دیار غریبش هیچ نستانند

3552. logic, reasoning, oration, elegance,

3553. to approach.

3554. leather money.

P. 171. l. 402.

میوم خوب روی که درون صاحب دلان بیخالت
نومیل کنند و صحبتش را غنیمت شناسند و خد متش
منت دانند که گفته اند اندکی جهان به از بسیاری
مال روی زیبا مرهم دل های خسته است و کلید در
های بسته

قطعه

شاهد آنجا که رود عزت و حرمت بیند
و برانند بقهرش پدر و مادر خویش
هر طایوس در اوراق مصاحف دیدم

R r.

گفتم این منزلت از قدر تومی بینم پیش

گفت خاموش که هر کس که جایی دارد

هر کجا پای نهد دست ند آرندش پیش

نظم

چون در پسر موافقت و دلبری بود

اندیشه نیست گریه در آرزوی بری بود

او گویست گوی صدفش در میان مباش

در یتیم را همه کس مشتری بود

3555. ointment, salve, plaster. مرهم

3556. anger, wrath. قهر

3557. captivation of the heart. دلبری

3558. free, exempted, innocent, guiltless, blameless. بری

3559. an orphan pearl, i. e. an unique. در یتیم

3560. a purchaser, buyer. مشتری

P. 172. l. 418.

چهارم خوش آوازی که بحد جگره داودی آب از جریان

و مرغ از طیران باز دارد پس بوسیلت این فضیلت

دل مردمان صید کند و آریاب معنی به نادمت و

رغبت نیاید

3561. flowing, running. جریان

3562 flying. طیران

3563. men of fence. آریاب معنی

3564. society, company, association. منادمت

A R A B I C K.

P. 172. l. 421.

بیت

سعی الی حسن الاغانی

می ذی الذی حسن الیثانی

3565. my hearing. سعی

3566. towards. الی

3567. beautiful. حسن

3568. finging. الاغانی

3569. who. می

3570. is he that. ذی الذی

3571. a handsome. حسن

3572. form. الیثانی

P. 172. l. 423.

قطعه

چند خوش باشد آواز نرم و حزین

باغوش حریفان مست صبح

به آرزوی خوبست آواز خوش

که آن حظ نفسست و این قوت روح

3573. sad, afflicted, melancholy, penfive. حزین

3574. the dawn, aurora. صبح

3575. soul, spirit. روح

P. 172. l. 428.

پنجم پیشه وری که بسعی بازو کفافی حاصل کند تا

آی بر روی از بهر نان ریخته نشود چنانکه خرد مندان

گفته اند

P. 173. l. 430.

قطعه

گر بغریبی رود از شهر خویش

سختی و محنت نبرد بنیاد دوز

در بخرابی قند از مهلت

گر سنه خسید ملک نیم روز

چنین صفتها که بیان کرده در سفر موجب جمیعت

خاطر است و داعیه طیب عیش اما آنکه از بی

جهله بی بهره است بخدای باطل در جهان برود

و دیگر کس نام و نشان نشود

قطعه

هر آنکه گردش گیتی بکین او برخاست

بغیر مصلحتش رهبری کند ایام

کبوتری که دگر آشیان نخواهد دید

قضا همی بردش تا بسوی دانه و دام

3576. an artisan, artificer, mechanic. پیشه‌ور

3577. a patcher of cloaths. پنبه‌دوز

3578. a ruin, defolated spot. خرابی

3579. the monarch of Neemroze, a territory, comprehending the provinces of Sejestan or Seifan, and Mahran; of which Sam Neriman, the father of Zal, and grandfather of Rustom, was governor for Manucheher, king of Persia, of the first or Paishdadian Dynasty. The king of Neemroze, or the meridian, means also the sun.

3580. one who invites, or stimulates others to any thing; author, cause. داعیه

طیب 3581. good, sweet, agreeable; also odour, perfume.

بی بهره 3582. unprofitable, vain, empty.

نام و نشان 3583. name and vestige.

گیتی 3584. the world.

کینه 3585. and کینه hatred, rancour, enmity, revenge.

کبوتر 3586. a pigeon.

آشیان 3587. a nest.

P. 473. l. 441.

پسر گفت ای پدر قول حکما را چه گونه مخالفت

کم که گفته اند رزق اگر چه مقسومست باسباب

حصول آن تعلق شرطست و بلا اگر چه مقدر است

از ابواب دخول آن احتراز واجب

P. 174. l. 445.

قطعه

رزق هر چند بی گمان برسد

شرط عقلست جستن از درها

گر چه کس بی اجل نخواهد مرد

تو مرد در دهان از درها

رزق 3588. riches, good fortune, pension, stipend, subsistence, money.

مقسوم 3589. distributed, divided.

حصول 3590. acquisition, اسباب حصول the means of acquiring.

تعلق 3591. attachment, dependence, also relationship, commerce.

مقدر 3592. decreed, predestinated.

دخول 3593. entrance, access, arrival.

احتراز 3594. abstaining from; displeasure, disgust.

ازدرها 3595. a large snake; a dragon.

P. 174. l. 449.

درین صورت که منم با پیل دمان بز نم و باشیر زبان

پنجه در افتگم مصلحت آنست که سفر کنم که ازین

پیش طاقت بی توانی ندارم

قطع

چون مرد در قناد ز جای و مقام خویش

دیگر چه غم خورد همه آفاق جای اوست

شب هر توانگری بسرای همی بره

در ویش هر کجا که شب آمد سرای اوست

این بگفت و همت خواست و پدر را و اداع کرد و روان

شد و در هتکام رفتن شنید ندش که می گفت

P. 175. l. 460.

بیت

هنر و که بختش نباشد بکام

بجای رود کس ندانند نام

3596. fierce. زبان

3597. to ask a blessing. همت خواستن

روان شدن 3598. to go, set out, flow, pass.

هنرور 3599. skilful, virtuous.

P. 175. l. 461.

قا بر سیده بکنار آبی که سنگ از صلابت او بر سنگ

همی آمد و آوازش بفر سنگ همی رفت

بیت

همی آبی که مرغ آبی درو ایمن نبود

کهرین موج آسپاسنگ از کنارش در ریره

3600. hardness, severity, strength, force; also majesty, dignity, firmness.

صلابت

3601. formidable, terrible. همی آبی

3602. water-fowl. مرغ آبی

P. 175. l. 466.

گروهی مردمان را دید که هر یک بقراعه در معبر

نشسته و رخت سفر بسته جوان را دست عطا بسته

بود زبان ثنا برکشود چندان که زاری کند یاری

فکردند

بیت

بی زرتوانی که کنی با کس زور

در زرداری بزور محتاج نه

3603. a ferry, pass, ford. معبر

3604. praise. ثنا

3605. thou art not. نه

ملاح بی مروت ازو بختند بر گردید و گفت

P. 176. l. 473.

بیت

زرنه داری فتوان رفت بزور از دریا

زورده مرد چه باشد زر بیکرد بیار

3606. to turn away from. بر گردیدن

جوان را ازین طعنه دل بهم برآمد خواست که ازو

انتقام کشد کشتی رفته بود آوار داد که اگر بدین

جامه که من پوشیده ام قانع شوی دریغ نیست ملاح

طبع کره کشتی را باز گر دانید

بیت

بدوزد شره دیده هوشبند

در آرد طبع مرغ و ماهی به بند

3607. contented, satisfied; satisfying. قانع

3608. avarice, covetousness, desire, concupiscence. طبع

3609. to cause to turn. باز گردانیدن

3610. avidity, desire, appetite. شره

P. 176. l. 481.

چندان که دست جوان بریش و گریبان ملاح رسیده

او را بخود در کشید و بی محابا فرود کوفت یارش

از کشتی بدر آمد که پشتی کند همچنان در کشتی

دید پشت بگردانید مصلحت آن دیدند که با او

مصلحت کنند و با جرت کشتی مسامحت نهانند

مثنوی

چو پر خاش بینی تکمیل بیار

که سہلی به بندد در کار زار

لطفات کی آنجا که بینی ستیز

نبرد قز نرم را تیغ تیز

بشیرین زبانی و لطف و خوشی

توانی که بیلبی بهوی کشتی

3611. without respect. بی محابا

3612. to knock down. فرو کوفتن

3613. assistance, help. پشتی

3614. peace, reconciliation. مصالحت

3615. hire, rent, wages. اجرت

3616. remission, negligence; مسامحت

to compromise. مسامحت نمودن

3617. conflict, contention, war. پر خاش

3618. battle, strife, quarrel. کار زار

3619. raw-filk. قز

P. 177. l. 489.

بعد ماضی بقدمش افتادند و بوسه چند بنفاق

بر سر و رویش دادند و بکشتی در آورده اند

روان شدند تا بر سیدند بستونی که از عہارت

یونان در آب ایستاده بود ملاح گفت کشتی

را خللی هست یکی از شاہا کہ دلاور تراست و

مردانه تر و زورمند تر باید کہ برین ستون

برود و ریسمان کشتی بگیرد تا عہارت کنیم

جوان بغرور دلاوری کہ در سر داشت از خصم

دل آزرده نیندیشید و قول حکما را کار نغرمود

که گفته اند هر کرازانجی به دل رسانیدی اگر
در عقب آن صد راحت برسانی از پاداش آن
یک رنج ایمن مباحی که بیگان از جراحت
بدر آید و آزار در دل بهاند.

نظم

چه خوش گفت بکتاش یا خیل تاش

چو دشی خراشیدی ایمن مباحی

مشو ایمن که تنگ دل گردی

چون ز دستت دلی بتنگ آید

سنگ بر باره حصار مزین

که بود کتر حصار سنگ آید

3620. hypocryfy. نفاق

3621. pillar, column. ستون

3622. manly, bravely. مردانه

3623. a rope. ریسبان

3624. to cause to arrive. رسانیدن

3925. retribution. پاداش

3626. an arrow, javelin, dart, the point

of a spear.

3627. Buktafh. } two famous

3628. Khieltafh. } athletics.

P. 178. l. 506.

چند آن که مقود کشتی بر ساعد پیچید و بر بالای

ستون رفت ملاح زمام از کفش در گسلانید و

کشتی براند پیچا در آنجا حیران بهاند روزی

دوبلا و مصنت دید و سختی کشید سهوم روز
خوابش گریبان گرفت و آب انداخت بعد از
شبانروزی بکنار افتاد از حیاتش رمقی مانده
بود برگ درختان خوردن گرفت و بیخ گیاهان
بر آوردن تا اندکی قوت یافت سر در بیابان
نهاد و بهرفت قاتشند و گرسنه و بی طاقت بر سر
چاهی رسید قومی را دید بر و گرد آمده بودند
و شربتی آب پیشیزی می آشامیدند جوان را
پشیز نبود آب طلب کرد اما کردند دست تعدی
در آن کرد میسر نشد تندی چند را فرو گرفت
مردان غلبه کردند و بی مصابا بردندش

و مجروح کردند

P. 179. l. 517.

قطعه

بشد چو بر شد بزنده پیل را

باهب تند و صلابت که اوسته

مورچکان را چو بود اتفاق

شیر زبان را بد رانند پوست

3629. a rope, cable, halter, reins, bridle. مقود

3630. a night and a day. شبانروز

3631. the last breath, the departing spirit. رمق

3632. a draught. شربت

3633. any small piece of money. پشیز

3634. to drink, cause to drink, give to drink. آشامیدن

3635. to refuse, reject, to refuse to do.

3636. violence, force, oppression, cruelty,

tyranny.

3637. wounded.

3638. a gnat.

3639. a little ant.

P. 179. l. 526.

بحکم ضرورت خسته و مجروح در بی کاروان
 اقتاد و برقت شبانگاه بر سیدند بی‌قامی که از
 دزدان در خطر بود کاروانیان را دید لرزه
 بر اندام اقتاده و دل بر هلاک نهاده گفت
 اندیشه مدارید که یکی منم درین میان که
 پنجاه مرد را جواب دهم و دیگر جوانان هم
 یاری دهند مردمان را بلاز اول قوی شد و بصحبت
 او شاه مان گشتند و بزاد و آبش دستگیری کردند
 جوانرا آتش معده بالا گرفته بود لقمه چندان
 سر اشتها تناول کرد و دمی چند آب آشامید
 تا دیو درونش بیمار امید و خوابش در بود و

بخفت

3640. a demon, spirit.

بیر مردی بخته و جهان دیده در کاروان بود
 گفت ای یاران من ازین بدرقه شما اندیشناکم
 نه چنان که از دزدان چنان که حکایت کنند
 که عربی را درمی چند کرد آمده بود شب از

تشریش لوریان هر خانه تنها خوابش نبردی

یکی را از دوسنان بنزد خود برد تا وحشت تنهایی

بدیدار او منصرف گردانده شدی چند در صحبت

او بود چندان که بهره رمهاش و قوف یافت ببرد

و سفر کرد بامدادان عرب را دیدند عریان و

گریان گفتند حال چیست مگر آن درمهای ترا

دزد برد گفت لا والله بدرقه بره

P. 180. l. 528.

قطعه

هرگز ایی زمار نه نشستم

تا بدانستم آنچه خصلت اوست

زخم دندان دشمنی بتر است

که نباید بچشم مردم دوست

3641. experienced, mature, ripe; also boiled, cooked, dressed.

3642. an escort, guard.

3643. the people of Laur, a territory between Khufistan and Kerman.

3644. near, towards.

3645. fear, dread, terror.

3646. to depart, to convert, to recede.

3647. naked, robbed, despoiled.

3648. crying, weeping.

3649. no by God.

3650. quality, property, disposition. *خصلت*

3651. for *بتر* worse.

P. 180. l. 543.

چه دانید ای یاران من که این جوان هم از
جمله دزدان باشد و بعیاری در میان ما تعبیه
شده تا بوقت فرصت یاران را خبر کند پس
مصلحت آن می بینم که مرا او را خفته بگذاریم
و بر انیم جوانان را تدبیر بر استوار آمد و مهابتی
از مشت زن در دل گرفتند رخت برداشتند و
جوان را خفته بگذاشتند انگاه خبر یافت که
آفتاب بر کتفش تافت سر برآورد کاروان را
مرقه دید بسی بگردید و راه بجای نبرد
تشنه و بی نوا روی بر خاک و دل بر هلاک نهاده
میگفت

3652. *Iyâree*, artifice, cunning, deceit. *عیاری*

3653. preparing, arranging, exercising, *تعبیه*

inlaying, inserting, introducing.

A R A B I C K.

P. 181. l. 551.

بیت

منی تا یکد ثنی وزم العیس

ماللغریب سوی الغریب انیس

بیت

درشتی کند باغریبان کسی

که نا بوده باشد بقریت بسی

3654. who is he. *منی*

3655. that. *یا*

3656. was conversing with me. *یصح ثنی*

3657. and whilst proceeded. *وزم*

3658. the yellow camels. *العیس*

3659. there is not for the traveller. *ماللغریب*

3660. besides. *سوی*

3661. the traveller. *الغریب*

3662. any friend. *انیس*

P. 181. l. 555.

و در بی سخنی بود که پادشاهزاده در بی
صیدی از لشکریان دور افتاده بود و بالای
سرش ایستاده این سخنی شنید و در هیأتش
نظر کرد صورت ظاهرش پاکیزه دید و حالش
بهر بقا ن پرسیدش که از کجایی و بدین جایگه
چه گونند افتادی برخی از آنچه بر سرش گذشته
بود اعادت کرد ملکزاده را بر و رحم آمد
خلعت و نعمت داد و معتبدهی همراه او کرد تا
بشهر خویش باز آمد

3663. pure, chaste. *یاکیزه*

3664. whence are you. *کجایی*

3665. a place. *جایگه*

3666. repetition, revival, review. *اعادت*

P. 182. l. 561.

پدرش بد بیهوش او شادمان شد و بر سلامت
خالش شکر گفت شبانگه از آنچه بر سر او رفته
بود از حالت کشتی و جوهر ملاح و روستایان
و عذر کاروانیان با پدر میگفت پدر گفت
ای پسر نگفتی در وقت رفتن که تبهی دستان
را دست دلیری بسته است و پنجه شیری شکسته

بیت

چه خوش گفت آن تهیدست شلکشور

جوی زهر بهتر از هفتاد دمن زور

نگفتی 3667. did not I say to you.

3668. for شلکشور one expert in the
use of all kinds of weapons.

P. 182. l. 569.

بسرگفت ای پدر هر آینه تا زنج نبری گنج
برنداری و تاجان در خطر نمی بردشمن ظفر
نیایی و تا دانه پریشان نکنی خرمن برنداری
نه بینی که با فدک مایه رنجی که بردم چه مایه
گنج آوردم و نیش که خوردم چه مایه نوش
حاصل کردم

P. 183. l. 573.

بیت

گرچه بیرون زرق نتوان خورد

در طلب کاهلی نشاید کره

بیت

غواص گر اندیشه کند کام نهنگ

هرگز نکند در گرانسایه پهننگ

حکایت

سیاستک زیرین متحرک نیست لاجرم تعجب

چارگران میکنند

قطعه

چه خورده شیرشوره در بن غاز

باز افتاده را چه قوت بود

گر تو در خانه صید خواهی کرد

دست و پایت چو عنکبوت بود

3669. honey; a drink, draught, drinking.

3670. indolence, langour, carelessness.

3671. a diver.

3672. a crocodile, an alligator.

3673. moveable, moved.

3674. fierce, enraged, roaring.

3675. a spider.

پدر گفت ای پسر درین ثوبت فلک تو ایلاوری

کرد و اقبال رهبری تا شکلت از خار و خار ت

از پای پدر آمد و صاحب و لتی یتور سید و

بر تو بخشید و ترحم کرد و کسر خال ترا بنقدی

چم کرد و چنین اتفاق نادر افتاد و بر نادر

حکم نتوان کرد

T t.

P. 184. l. 586.

بیت

صیاد نه هر بار شکا ری ببرد.

اقتد که یکی روز پلنگش بدر د

3676. a rich man, opulent, wealthy. صاحب دولت

3677. pity, compassion. ترحم

3678. affliction, anguish. کسر

3679. searching, inquiring diligently. تفقد

3680. restoring, consolidating, setting a bone. جبر

3681. rare, choice, wonderful, scarce. نادر

چنانکه یکی از ملوک پارس ننگین گرانمایه در

انگشتری داشت باری بصکم تفرج با تني چند.

از خاصان بمصلا شیراز بیرون رفت و فرمود تا

انگشتری را بر گنبد عضد نصب کر دهند تا هر که

تیر از حلقه انگشتری بگذرد اند خاتم او را باشد.

اتفاقا چها رصد حکم انداز که در خدمت او

بودند بیند اختند چله خطا کردند مگر کودکی

که بر بام رباط بیاز بیچه از هر طرف تیر انداختی

به صبا تیر او را از حلقه انگشتری بگذرد انید

انگشتری را بوی او زانیع داشتند و نعت

هی قیاس دادندش پس بعد ازین تیر و کبان

را بسوخت گفتند چرا چنین کردی گفت تا رونق

اولین بر جای بیاند

قطعه

که بود کز حکیم روشی رای

بر نیاید درست تد بیبری

گناه باشد که کرد کی نادان

بغلام بر هدق زند تیری

3682. a ring, especially the seal ring of a

prince. The stone or bezel of a ring.

3683. a ring for the finger. انگشتری

3684. Molla, in the territory of

Shiraz.

3685. a famous dome. گنبد عضد

3686. a ring, circle; a company, assembly. حلقه

3687. any one subject to order: here

it means an archer.

3688. to miss, to err, to mistake. خطا کردن

3689. the terrace or flat roof of a house. بام

3690. Splendor, grace, elegance, beauty. رونق

3691. the first. اولین

3692. a mark for archers, a butt. هدق

TALE XXIX. حکایت ۲۹

P. 185. l. 60r.

در ویشی را دیدم در غاری نشسته و در بر روی

خود از جهان بسته و سلوک و اغنیار ادو چشم

هبت او شوکت نیاند.

قطعه

هر که بر خرد در سوال کشود
تا بپیرد تیانر مند بود
از بگذارد و پادشاهی کن
گردن بی طبع بلند بود

3693. to open. کشودن

3694. indigent, supplicating, suppliant نیازمند

3695. avarice, covetousness از

یکی از ملوک آن طرف اشارت کرد که توقع

بکرم و اخلاق عزیزان آنست که با نان و نمک

با ما موافقت کنند شیخ رضا داد که اجابت

دعوت سنتست دیگر روز ملک بعد از خدمتش

رفت عابد برخاست و ملک را در کنار گرفت

و تلمط کرد چون ملک غایب شد یکی از اصحاب

شیخ را پرسید که چندین ملاطفت با پادشاه

خلاف عادت بود درین چه حکمتست گفت نشنیده

که گفته اند

P. 186. l. 614.

بیت

هر که بر سهاط بنشستی

واجب آمد بخد متش بر خاست

3696. the law, and the traditions of Ma-
سنت

homed; also custom, rule.

مثنوی

گوش تواند که همه عیرویی

نشود آواز دق و چنگ و نی

دیده شکید ز تپاشی باغ

بی گل و نسریں بسر آرد دماغ

گر نبود بالش آکنده بر

خواب توان کرد حجر زیر سر

و نوبود دلبر هبخوا به پیش

دست توان کرد در آغوش خریش

وین شکم بی هنر پیچ پیچ

صبر ندارد که بسازد پیچ

3697. a show, entertainment. تپاشا

3698. the wild rose. نسریه

3699. to fill, stuff, cram. آگندن

3700. a bed fellow. هبخوا به

3701. an embrace, the bosom. آغوش

3702. curvature, twisting, a screw, a curl,
پیچ

ringlet, plait, fold, roll.

باب چهارم در فرایند خاموشی

P. 187. l. 1.

CHAPTER IV.

TALE I. حکایت اول

یکی را از دوستان گفتم امتناع سخن گفتم بعلمت

آن اختیار افتاده است که در غالب اوقات در سخن

نیک و بد اتفاق می افتد و دیده دشمنان جز بر
 بدی نمی آید گفت ای برادر دشمن آن به که نیکی
 نه بیند

بیت

خبر بچشم عداوت بزرگتر عیبست
 گلست سعدی و در چشم دشمنان خارا است

امتناع 3703: prohibition, refusal, امتناع
 سخن گفتن refraining from speech, taciturnity.
 گفتنم 3704. for me to speak.

ARABICK.

بیت

واخوالعداوت لایبر بصالح
 الاویلینزه بکذاب اشرف

3705. and a brother. واخو
 3706. of enmity. العداوة
 3707. he passeth not; considereth not, ob-
 serveth not. لایبر
 3708. as virtuous. بصالح
 3709. but. الا
 3710 at the same time accounts him. ویلینزه
 3711. as a liar. بکذاب
 3712. the most wicked. اشرف

بیت

فیور گیتی فروز چشمه هوم
 عرشت باشد بچشم موشک کور

3713. illuminating the world. گیتی فردوز
 3714. the fountain of light. چشمه هوم
 3715. the blind mouse, the mole. موشک کور

TALE II. حکایت ۲

P. 188. l. 14.

بماز رشکانی را هزار دینار خسارت افتاد پسش را
 گفت نباید که این سخن را با کسی در میان نهی
 گفت ای پدر فرمان تراست نگویم ولیکن مرا بر
 فایده این مطلع گردان که مصلحت در نهان داشتن
 چیست گفت تا مصیبت دو نشود یکی نقصان مایه
 و دیگر شهادت همسایه

بیت

مگواندوه خویش بادشمنان
 که لاجول گزینند شادی کنان

3716. damage, injury, loss. خسارت
 3717. anxiety, grief, solicitude. اندوه
 3718. GOD avert (the evil.) لاجول

TALE III. حکایت ۳

P. 188. l. 22.

بجوانی خرد مند که از قنون فضایل حظی وافر داشت
 و طبیعی نادر چندان که در محافل دانشمندان

نشستی هیچ سخن نگفتی باری پدرش گفت ای پسر
تو نیز از آنچه دانای چرانگویی گفت ترسم که پرسندم
از آنچه ندانم و شرمساری برم

قطعه

آن شنیدی که صوفی میکوفت
زیر نعلین خویش میخیزد چند
استینش گرفت سرهنگی
که میان نعل پرستورم بند

بیت

نقلته ندارد کسی با تو کار
ولیکن چو گوگفتی دلیلش بیار

فن 3719. sciences. S. فنون

فضل 3720. virtues, excellencies. S. فضایل

دانشندان 3721. a wife man. P. دانشپنده

3722. they might ask me. پرسندم

3723. shame, bashfulness. شرمساری

3724. sandals. نعلین

3725. a horse-shoe. نعل

TALE IV. حکایت ۴

P. 189. l. 33.

یکی را از علمای معتبر مناظره افتاد با یکی از صلحاء
و با او بحاجت بر نیامد سپریوند نخت و بر گشت کسی
گفتش تو با چندین علم و ادب و فضل و حکمت

با بی دینی بر نیا مدی گفت علم من قرآنست و حدیث
و گفتار مشایخ و او بدینها معتقد نیست و نمی شنود
و مرا شنیدن کفر او بچه کار آید

بیت

آنکس که بقرآن و خبر زو نرهی
آنست جوا بش که جوا بش ندهی

3726. controversy, disputation; also con-
tract. مناظره

3727. unbelievers. S. ملحد an atheist,
free thinker. ملاحده

3728. to throw down the shield, to
give up the contest, to yield. سپر انداختن

3729: a believer. معتقد

3730. blasphemy, impiety, incredulity. کفر

TALE V. حکایت ۵

P. 190. l. 42.

جالینوس ابله را دید که دست در گز بیان دانشپندی
زد و بی حرمتی کرده گفت اگر این دانا بودی کار
او با نادان بدین جایگه نرسیدی

مثنوی

دو اقل را نباشد کین و بیکار
نه دانایی ستیزد با سبکسار
اگر نادان بوحشت سخت گوید
نخردمندش بر می دل بجزوید

- دو صاحب دل نگه دارند مویبی
 همیدون سرکشی و آرزوم جویی
 وگر از هر دو جانب جاهلانند
 اگر زنجیر باشد بگسلانند
3731. Galen, the Physician. جالینوس
3732. to contend, to go to law, to be
obstinate. ستیزیدن
3733. light headed, of weak understand-
ing. سبکسار
3734. In like manner, such, always ;
also care, attention, assistance. همیدون
3735. obstinate, disobedient. سرکش
3736. litigious, quarrelsome. آرزوم جو
3737. an ignorant man, an idiot. جاهل

حکایت ۶ TALE VI.

P. 190. l. 53.

سحبان وایل را در فصاحت بی نظیر نهاده اند
 سالی هر سرجهی سخن گفتی و لفظی را مکرر نکردی
 و اگر همان معنی اتفاق افتادی بعبارت دیگر گفتی
 و از جمله آداب ندما می ملوک یکی اینست

مثنوی

سخن گرچه دلیند و شیرین بود
 سزاوار تصدیق و تحسین بود
 چو یکبار گفتی مگو باز پس
 که حلوا چو یکبار خوردند پس

3738. Subhan Wayil, a famous
Arabian poet. سحبان وایل

3739. incomparable, nonpareil. بی نظیر

3740. a word. لفظ

3741. repeated. مکرر

3742. agreeable, attractive, lovely. دلیند

4743. verifying, attesting, approving ;
attestation. تصدیق

3744. sweetmeat, confectionary. حلوا

حکایت ۷ TALE VII.

P. 191. l. 61.

یکی را از حکما شنیدم که میثقت هرگز کسی
 بجهل خود اقرار نکند مگر آن کس که چون
 دیگری در سخن باشد هنوز تمام نکرده او
 سخن آغاز کند

مثنوی

سخن را سراسر است ای خردمند وین
 میاور سخن در میان سخن
 خداوند فرهنگ و تدبیر و هوش
 نگوید سخن تا نه بیند خبوش

3745. bottom, end, root, foundation. بی

3746. virtue, generosity, understanding,
science. فرهنگ

3747. silence, silent. خبوش

TALE VIII. حکایت ۸

P. 192. l. 70.

تني چند از بندگان سلطان محمود حسني
 ميپنديرا گفتند كه سلطان امروز ترا چه گفت
 در فلان مصلحت گفت برشپاهم بوشيده نپاند
 گفتند تو دستور مملكتي آنچه با تو گوويد يا مثال
 ما گفتن رواندارد گفت باعتياد ٧ نكه داند
 كه بكس نگويم پس چرا مي پرسيد

بيت

نه هر سخن كه بداند بگويد اهل شناخت

بسر شاه سر خويشتن نشايد باخت

3748. Hufn Meimundee, the Vizier of Sultan Mahmood.

3749. prime minister, Vizier; also custom, rule, manner, formula, law; permission.

3750. an intelligent man, one who is in the secret.

3751. to play.

TALE IX. حکایت ۹

P. 192. l. 89.

در عقد بيع سراي متردد بودم جهودي گفت
 من از كد خدايان قديم اين مملكتم وصفت
 اين خانه چنان كه هست از من بپرس و بخر كه
 هيچ عيب ندارد نكتم بخر آن كه توهنسايد اويي

قطعه

خانه را كه چون توهنسايش
 ده درهم سيم كم عيار ارز
 ليكن اميد وار بايد بود
 كه پس از مرگ تو هزار ارز

عقد بيع 3752. buying, felling, commerce, بيع

a contract of sale.

3753. hesitating, perplexed, irresolute.

3754. below the standard or touch.

3755. to be worth.

TALE X. حکایت ۱۰

P. 193. l. 87.

يكي از شعرا پيش امير دزدان رفت و ثنا گفت
 فرمود تاجامد اش بستند و انزده بدر کردند
 سگان در قفاي او افتادند خواست تا سنگي
 بردارد زمين پنج بستد بود عاجز شد گفت اين
 چه حرامزاده مرد مانند كه سنگ را كشاده اند
 و سنگ را بسته اميران غرقه بشنيد و بخنديد
 و گفت اي حكيم از من چيزي بخواه گفت جامه
 خود ميخواهم اگر انعام فرمايي

بيت

اميد وار بودم بخر كسان

مرا خير تو اميد نيست شرمسان

مصراع

رضینا من نوالک بالرحیل

شاعر 3756. Poets, S. شعرا

3757. to seize, take, carry off. سندن

3758. to expel, banish. بدر کردن

3759. Ice. یخ

ARABICK.

3760. we are satisfied. رضینا

3761. with your benevolence. من نوالک

3772. in suffering us to depart. بالرحیل

سالارد زدان را برور حیت آمد جامه اش بفرموده
و قباي پوستيني

3763. a coat of fur. قباي پوستيني

TALE XI. حکایت ۱۱

P. 194. l. 101.

منجھي بخانه خود در آمد مرد بيگانه را

دید بان او بهم نشستند دشنام داد و سقط گفت

قتنه و آشوب بر خاست صاحب دلي برين واقف شد
و گفت

بيت

تو بر اوج فلک چه داني چيست

چون نداني که د و سراي تو کيست

3764 an astrologer, astronomer. مناجم

TALE XII حکایت ۱۲

P. 194. l. 108.

خطيبی کريه الصوت خود را خوش آواز بنداشتي

و فریادی فایده برداشتي گفتمی نعيب غراب الیین

در پرده المکان اوست یا آیت ان انکرا لا صوت

لصوت الحکیر در شان او

3765. a preacher. خطيب

3766. a detestable voice. کريه الصوت

3767. croaking. نعيب

3768. the crow of the desert; a
crow with a black body, and red feet and beak. غراب الیین

3769. the musical scale. پرده المکان

3770. of a truth, the most hor-
rid of sounds. ان انکرا لا صوت

3771. is the braying of an ass. لصوت الحکیر

3772. nature, disposition, state, condition,
pomp, splendor. شان

ARABICK.

P. 195. l. 112.

بيت

اذا نهف الخطيب ابو الفوارس

له صوت يهد اصطخر فارس

3773. when. اذا

3774. brayeth. نهف

3775. the preacher. الخطيب

ابوالفوارس 3776. the afs.

له صوت 3777. at his found, for him the found.

بهد 3778. trembleth.

اصطخر 3779. Istukhur, Persepolis.

فارس 3780. Fâris, Persia proper.

مردمان ده بعلت جاهي که داشت بليتش
 میکشيدند و اذيتش مصلحت نمیدیدند تا یکی
 از خطبای آن اقلیم که با وی عداوت نهانی داشت
 باری به پرسیدن او آمده بود گفت خوابی
 دیده ام خیر باد گفت چه دیده گفت چنان دیدم
 که ترا آواز خوش بود و مردمان از نفست
 در راحت بودند خطیب اندرین لختی بیندیشید
 و گفت چه مبارک خوابست که دیدی که مرا بر
 عیب خویش مطلع گردانیدی معلوم شد آواز
 ناخوش دارم و خلق از نفسم دررنجند توبه
 کردم ازین پس که نخوانم مگر با هستگی

قطعه

از صحبت دوستان بر نادم

کاخلاق بدم حسن نیابند

عیب هنر و کمال بینند

خارم کمال و پاسبان نیابند

کو دشمن شوخ چشم چالاک

تا عیب مرا بین نیابند

بليت 3781. misfortune, temptation.

خطبای 3782. preachers. S. خطیب

لخت 3783. somewhat, some, a little, piece, part,
 portion.

مبارک 3784. happy, fortunate, blessed, holy,
 sacred.

آهستگی 3785. slowness, hesitation, delay; a
 low tone of voice.

حسن 3786. beautiful, excellent.

TALE XIII: حکایت ۱۳

P. 196. l. 128.

یکی در مسجد سنجاریه بتطوع باشک نیاز گفتی
 با آوازی که مستمعان را از وفرت بودی و صاحب
 مسجد امیری بود عادل و نیکوسیرت نخواستش
 که دل آزرده گردد گفت ای جوان هر دو این مسجد
 را مودنان قد میدهند که هر یکی را پنج دینار ادراست
 و قراده دینار میدهم تا بجای دیگری روی برین
 اتفاق افتاد و هر وقت بعد از مدتی پیش امیر باز
 آمد و گفت ای خداوند بر من حیف کردی که بد
 دینارم ازین بقعه روان کردی آنجا که هر قدر ام
 بیست دینار میدهند که جای دیگر روم قبول نمی
 آید امیر بخندید و گفت نزنم از نستانی که به پنجاه
 دینار هم راضی شوند

بیت

به تیشه کس نترشد ز روی خارا شکل
چنان که با ننگ درشت تو میبخر اشده دل

3787. a mosque.

3788. Sunjariyeh, founded by Sultan Sunjar Suljookee.

3789. doing a good action to which one not obliged; gratis.

3790. the proclamation for prayers.

3791. abomination, hatred, disgust.

3792. twenty.

3793. an axe.

3794. a hard stone.

TALE XIV. حکایت ۱۴

P. 197. l. 149.

ناخوش تو از بی بیانگ بلند تران همی خواند
صاحبده لبی بر وی نگذشت و گفت ترا مشا هر چند است
گفت هیچ گفت پس ای بی زحمت بخود چرا میدی
گفت از بهر خدایم بخوانم گفت از بهر خدایم بخوان

بیت

گر تو قرآن بدی نهط خوانی

ببری رونق مسلمانان

3795. a disagreeable voice.

3796. monthly pay.

3797. of Islamism.

باب پنجم در عشق و جوانی

P. 198. l. 1.

CHAPTER V.

TALE I. حکایت ۱

حسین میبندی را گفتند سلطان محبوس چندین
بندد صاحب جلال دارد که هر یکی بدیع جهان
و ممتاز زمانند چه گونه است که با هیچ یک از ایشان
صیلی و محبتی ندارد چنان که با ایاز که او را از پادشاه
حسین نیست گفت هر چه در دل فرود آید در دیده
تکوناید

مثنوی

هر که سلطان مرید او باشد

گر همه بد کند نکو باشد

وان که را پادشاه بیند از د

کسش از خیل خانه نتواند

قطعه

کسی به دیده انکار اگر نگاه کند

نشان صورت یوسف دهد بنام خوبی

و گر بچشم ابروت نگاه کند در دیو

فرشته اش نهاید بچشم گرویی

3798. chosen, selected, distinguished, eminent, illustrious.

3799. Iyaz, a proper name.

2800. a servant of the family or household.

3801. am wngel.

3802. a chebul.

TALE II. حکایت ۲

P. 199. l. 1.

گویند خواجه را بنده نادرالحسن بود و با او بر سیل مودت و دیانت نظری داشت با یکی از دوستان گفت در بیغ اگر این بنده با چنین حسی و شایلی که دارد زبان درازی ادب نمودی گفت ای برادر چون اقرار دوستی کردی توقع خدمت مدار که چون عاشقی و معشوقی در میان آمد مالکی و مملوکی برخواست

قطعه

خواجه با بنده پری خسار چون در آید بازی و خنده چه عجب گر چو خواجه ناز کند وین کشف بار ناز چون بنده

بیت

غلام آبکش باید و خشت زن بود بنده نازنین مشت زن

3803. a purchased slave, or a captive; possessed, property.

3804. a drawer of water.

3805. a brick-maker.

TALE III. حکایت ۳

P. 200. l. 29.

پارسائی را دیدم به صحبت شخصی گرفتار و رازش از پرده برملا افتاد چندانکه ملامت دیدی و غرامت کشیدی ترک نصایب نکردی و گفتی

قطعه

گفته نکنم ز دامنت دست گر خود بزنی به تیغ تیزم بعد از تو ملاذ و ملجأ نیست هم از تو گریزم ار گریزم باری ملامتش کردم و گفتم عقل نفیست راجه شد که نفس خسیس بروغالب آمد ز مسانی بگفت فرو رفت و گفت

قطعه

هر کجا سلطان مشق آمد نماند قوت بازوی تقوی را معطل پاک دامن چون زید بین خساره اوقصاده تا گریبان دروحد

3806. secret, mystery; also a bricklayer, plasterer.

3807. assembly, meeting, crowd of people;

to become public.

3808. mulct, fine; forrow.

نصاب 3809. difficulty, love. It also signifies an estate for which a tax is paid (as 200 direms for 5 camels.)

نقیس 3810. precious, delicate, exquisite.

خستین 3811. low, base, sordid.

فکرت 3812. any thing which is the subject of reflection, or worthy of consideration; thought.

حکایت ۴ TALE IV.

P. 201. l. 42.

یکی را دل از دست رفته بود و ترک جان گفته مطمح
نظرش جای خطر ناک و ورطه هلاک نه لقه که
متصور شدی که بگام آید و نه مرغی که بدام افتد

بیت

چو در چشم شاهد نیاید زرت
ز رو خاک یکسان نیاید بروت
یاران بنصیحتش گفتند که از بی خیال محفل تجنب
کن که خلقی هم بدین هوس که تو داری اسپرند
و پای در زنجیر بنالید و گفت

قطعه

دوستان کونصیحتم مکنید
که مرادید ویر ارادت اوست
چنگه جویان بنزد بنده رکنف
دشمنان را کشند خوبان درست

مطح 3813. a butt for archers; object of de-
fire.

ورطه 3814. a labyrinth, a whirlpool; any dan-
ger in which one is embarrassed.

متصور 3815. imagined, considered.

یکسان 3816. the same, all one, equal; also plain,
level; in the same series, or manner, equally.

برت 3817. for بر تو to you, on you.

تجنب کردن 3818. to refrain, abstain, to desist.

شرط مودت نباشد با ندیشه جان دل از مهر
جانان بر گرفتنی

P. 202. l. 55.

مثنوی

تو که در بند خویشتی باشی
عشق بازی دروغ زن باشی
گر نشاید بدوستی را بهردن
شرط یلدریست در طلب مزدون

رباعی

خیزم چونانده پیش ازین قد بیم
خصم ار همه شمشیر زند یا قیرم
گردست رسد که ستینش قیرم
ورنه بروم بر آستانش میرم

برگرفتنی 3819. to turn aside, to relinquish.

دروغ زن 3820. a liar.

3821. to obtain, to gain the road, to
get access.

3822. to rife, get up, to leap, spring.

متعلقانش را که نظر در کار وی بودند
و شفقت پرور ز کار او بر دهند پندش دادند
و پندش نهادند سودی نداشت

بیت

دردا که طیب صبر میفرماید
وین نفس حریص را شکر می باید

شعر

آن شنیدی که شاهدی بنهفت
باد از دست رفته رامی گفت
تا ترا قدر خویشتن باشد
پیش چشمت چه قدر من باشد

3823. compassion, pity, clemency, indul-
gence.

3824. O torment; alas!

3825. aloes.

3826. covetous, gluttonous, greedy.

P. 203. l. 70.

پادشاه زاده را که مطمح او بود خیر کردند
که جوانی بر سر این میدان مداومت می نماید
خوش طبع و شیرین زبان سخنهای لطیف و
نکته‌های غریب از وی شنوم چنین معلوم میشود

که شوری در سر و سوزی در دل دارد که شیدا
صفت می نماید پسر دانست که دل او یخته
اوست و این گرد بلا نگیخته او مرکب بجانب
او راند جوان چون دید که شاهزاده بنزیک
او عزم آمدن دارد بگریست و گفت

بیت

آنکس که مرا بکشت و باز آمد پیش
ما نا که دلش بسوخت بر گشته خویش

3827. a subtile or quaint conceit, a nice
or metaphysical signification; a point.

3828. to burn, to be burnt, to be in-
flamed.

3829. distracted, in love, insane.

3830. to frequent.

3831. the same as مانند alike, equal, re-
sembling.

چند آنکه ملاطفت کرد و پرسید که از کجایی و چه
نام داری و چه صنعت دانی جوان هر قدر بجز
مودت و عشق چنان غریب بود که مجالدم
زدن اصل نداشت

P. 204. l. 83.

شعر

اگر خود هفت سبک از بر بخوانی
چو آن شفقتی الف با تا ندانی

شاهزاده گفت چرا با من سخن نگویی که از حلقه
 درویشانم بلکه حلقه بگوش ایشانم آنکه بقوت
 استیناس محبوب از میان تلاطم امواج محبت
 سر سر آورد و گفت

بیت

عجبست با وجودت که وجود من بهاند
 تو بگفتن اندر آبی و مرا سخن بهاند
 این بگفت و نعره برد و جان بخت تسلیم کرد

بیت

عجب از گذشته نباشد بدر خیمه دوست
 عجب از زنده که چون جان بدر آورد سلیم

3832. abyss, gulph, the bottom or depth of
 water.

3833. not at all, by no means, never.

3834. lecture, lesson, talk, one day's read-
 ing, هفت سبت seven portions of the Koran.

3835. to disturb, or to be disturbed, to be-
 come foolish, weak, distracted, astonished, misfe-
 rable.

3836. the alphabet.

3837. familiarity, intimacy, sympathy.

3839. to surrender the
 soul to GOD, to give up the ghost, to die.

TALE V. حکایت ۵

P. 205. l. 96.

یکی از متعلمان کمال بهجتی داشت و معلم را
 از آنجا که حس بشریتست با حسن بشره او میلی
 بود تا بهتا بتی که غالب او قاتش درین سخن
 بودی

قطعه

نه آنچنان بنو مشغولم ای بهشتی روی
 که یاد خویشتم در ضمیر می آید
 نزدیانت نتوانم که دیده بر بندم
 وگر مقابله بینم که تیر می آید

3839. gladness, joy, cheerfulness.

3840. feeling, sensation.

3841. humanity, human nature.

3842. the skin, the cuticle or outward skin
 (the interior being called *آدمه*) the outside, ex-
 ternal part, surface; countenance.

3843. degree *بهتا بتی* to that degree.

3844. belonging to paradise, paradisiacal.

3845. the mind, heart, thought, sense,
 conscience, conception, comprehension.

3846. opposition, the opposite quarter,
 over against; contrast, collation.

باري پسر گفتم نچنان که در آداب و رسم
اجتهاد ميکني در آداب نغم هم نظري فرماي
که اگر در اخلاق ناپسند ي بيني که مرا آن
پسند يده نپايد برانم مطلع گردان تا بتبديل
آن مشغول شوم گفتم اي پسر اين از ديگري پرس
که آن نظر که مرا با تست جز هنر نهي بينم

قطعه

چشم بدانديش که برکنده باد
عيب نپايد هنرش در نظر
ورهنري داري و هفتاد عيب
دوست نه بيند بجز آن يک هنر

اجتهاد 3847. diligence, effort, endeavour, study, labour.

تبديل 3848. change, alteration, substitution, transposition.

هفتاد 3849. seventy.

TALE VI. حکايت ۶.

P. 206. l. 115.

شهي ياد دارم که يار عزيزم از در در آمد
چنان بي اختيار از جاي بر آمدم که چرا غم
باستي کشته شد

ARABICK.

بيت

سوي طيف من بجلوا بطلعته الدجى
شگفت آمد از بختم که اين دولت از کجا

بنشست و عتاب آغاز کرد که چرا در حال که
مراد يدي چراغ را بکشتي گفتم گمان بر دم که
آفتاب بر آمد و نيز نظريغان گفته اند

قطعه

گر گراني به پيش شمع آيد
خيزش اندر ميان جيع بکش
ور شکر خنده ايست سيرين لب
آستينش بگير و شمع بکش

سري 3850. came in the night.

طيف 3851. a form, imagination.

من بجلوا 3852. of that one who enlightens.

بطلعته الدجى 3853. with his brightness, the
darkness of the night.

شگفت آمدن 3854. to be astonished, to wonder.

گراني 3855. a foolish person, silly fellow.

TALE VII. حکايت ۷.

P. 207. l. 133.

يکي دوستي را مد تپا نديده بود گفتم کجايي که
مشتاقيم گفتم مشتاق ي به که ملولي

بيت

دير آمد ي اي نکا سرمست
زودت نه هم دامن از دست

شعر

معشوق که دهر دیر بیند

خرکم از آنکه سپهر بیند

حکایت

شاهد که بار فیقان آید بچفا کردن آمده است

بحکم آنکه از غیرت اغیار و مضادات خلای نباشد

3856. full of desire, wishing to see an absent friend. مشتاق

3857. loathing; sorrow, grief. ملول

3858. effigy, idol, picture; a beautiful woman, mistress, a sweetheart. نثار

3859. very drunk, intoxicated to the greatest degree. سرمست

3860. jealousy, envy, enmity, ambition, a nice sense of honor, generosity of mind, zeal. غیرت

3861. opposition, contest. مضاد

بیت

اذا جئتني في رقة لتزورني

وان جيت في صلاح فانت محارب

قطعه

بيک نفس که برآمیخت یار با اغیار

بسی نهاند که غیرت وجود من بکشد

بخندد گفت که من شمع جهم ای سعدي

مرا از آن چه که پروانه خویشتی بکشد

ARABICK.

3862. when. اذا

3863. thou comest to me. جيتني

3864. with companions. في رقة

3865. to visit me. لتزورني

3866. although you come. جيت

3867. in peace. في صلح

3868. yet you come with hostility. فانت محارب

TALE VIII. حکایت ۸

P. 208. l. 144.

یاد دارم که در ایام پیشین من و دوستی چون

دومغز بادام در پوستی صحبت داشتیم ناگاه

اتفاق سفر افتاد پس از مدتی که باز آمدم

عتاب آغاز کرد که درین مدت قاصدی نفرستادی

گفتم دریغ آمدم که دیده قاصد بجایال تو روشن

گرددم و من محروم باشم

قطعه

یار دیویند مرا کو بزبان توبه مده

که مرا توبه بشیر نخواستد بودن

رشکم آید که کسی سیر نظر در تو کند

باز گویم که کسی سیر نخواهد دیدن

3869. an almond. دومغز بادام a double

almond.

شک 3870. emulation, zeal, ardor, jealousy,
envy.

TALE IX. حکایت 9

P. 209. l. 154.

دانشبندی را دیدم بهحبت شخصی گرفتارو
راضی ازو بگفتار جور فراوان بردی و تحمیل بیکران
کردی باری بطریق نصیحتش گفتم دانم که ترا
در معصبت این منظور هلّتی نیست و بنای مودت
بر ذلتی نه با وجود این معنی لایق قدر علیا نباشد
خود را متهم کردن و جور بی ادبان بردن گفت ای
یار دست عتاب از دامن روزگارم بدار که بارها
درین مصلحت که تو گوئی اندیشه کردم صبر بر
جفائی او سهلتر نماید که صبر ازو و حکیمان گفته اند
که دل بر مجاهده نهادن آسانتر است که چشم از
مشاهده برگرفتن

مثنوی

هر که دل پیش دلبری دارد
ریش در دست دیگری دارد
آنکه بی او بسر نشاید برد
گر جفائی کند بیاید برد
آن هوی پالنگ در گرون
نتواند بخویشتن رفتن
روزی از دوست گفتش زینهار
چند از آن روز کردم استغفار

نکند دوسنه زینهار از دوست
دل نهادم بر آنچه خاطر اوست
گر بلطم بنزد خود خواند
و بر بقرم براند او داند

3871. a deer, also a defect, fault.

3872. a noose, bridle, halter. پالنگ

TALE X. حکایت 10

P. 210. l. 171.

در عنقوان جوانی چنانکه افتد دانی باخوشی پسری
سری و سری داشتیم بحکم آنکه خلّتی داشت طیب
الاد او خلّتی کالبد را اذاب داد

بیت

آنکه نبات عارضش بهصیبات میخورد
در شکرش نگه کند هر که نبات میخورد

التمساق بخلاف طبع ازو حرکتی دیدم که نه
پسندیدم دامی ازو در کشیدم و مهره مهرش
در چیدم و گفتم

P. 211. l. 180.

بیت

برو هر چه میبایدت پیش گیر
سر ما نداری سر خویش گیر
شنیدمش که میرفت و میگفت

بیت

شیره گر وصل آفتاب نخواهد
رونق بازار آفتاب نکاهد

ایں بگفت و سفر کرد و پریشانی او در من اثر کرد

3873: a sweet melodious voice.

3874. like the full moon.

3875. when it begins to shine.

3876. any piece in the game of chefs.

3877. to diminish, to waste.

A R A B I C K.

بیت

فقدت زمان الوصل والهر جاهل

بقدر لذیذ العیش قبل الیصایب.

بیت

باز آی و مرا بکش که پیشت مردن

خوشر که پس از تو زندگانی بردن

3878. is loft.

3879. the time of visiting.

3880. and man is ignorant.

3881. of the degree of sweetness of pleasure.

3882. before misery.

اما بشکرو منت باری پس از مدتی باز آمد آن

حاکم و او دی متغیر شده و جهال یوسفی بزیان

آمده و بر سیمب ز نصدانش چو به کردی نشسته و

رونق بازار حسنش شکسته متوقع که در کنارش گیرم

کناره رقتم و گفتم

3883. the chin, or pit of the chin.

3884. a quince, written also

P. 212. l. 195.

قطعه

آن روز که خط شاهدت بود

صاحب نظر از نظر براندي

امروز بیامدی بصلصش

کش فتنه و ضمه بر نشاندي

مثنوی

تازه بهارا و رقت نرود شد

دیگ منه کاتش ماسرد شه

چند خرامی و تکبر کنی

هولت پارینه تصور کنی

پیش کسی رو که طلبکار تست

ناز بران کنی که خریدار تست

قطعه

سبزه در باغ گفته انه خوشست

داند آنکس که این سخن گوید

یعنی اثر روی دلبران خط سبز

دل عشاق بیشتر جوید

بیت

بوستان تو گند ناز اریست

بس که بر میکنی و می روید

3885. the Arabick vowel mark Futeh, meaning here the beard.

ضمه 3886. the Arabick vowel mark zumm, meaning here the whiskers.

تازه 3887. fresh, tender, young, green, new.

زرد 3888. yellow, pale, wan.

تكبر 3889. arrogance, pride, presumption.

بارينه 3890. elapsed, past.

تصور کردن 3891. to contemplate, reflect, imagine, fancy, suppose.

طلبکار 3892. an inquirer; one who wants any thing.

خریدار 3893. purchaser, buyer.

خطسبز 3894. the sprouting beard.

عشاق 3895. lovers S. عاشق

گندنا 3896. a leek گندنازار a bed of leeks.

برکنده 3897. to eradicate, to pluck up, dig up.

P. 213. l. 209.

قطعه

توهار برفته چو آهو

امسال پیامدی چو یوزی

سعدی خطسبز دست دارد

نه هرالف چوالدوزی

قطعه

گر صبر کنی ورنکنی موی بنا گوش

این دولت ایام نکونی بسر آید

گردست بجان داشتی هپچو تو بر ریش

نگذاشتی تا بقیامت که بر آید

قطعه

سوال کردم و گفتم جهان روی تو را

چند شد که مورچه بر گرد ما جوشید است

پنخنده گفت ندانم چه بود رویم را

مگر بیاتم حسنم سیاه پوشید است

پار 3898. laft (for ارسال laft year.)

یوز 3899. a leopard.

چوالدوزی 3900. a packing needle, also packer's work چوال a sack or bag.

مورچه 3901. a little ant; also ruft.

ماتم 3902. mourning.

حکایت ۱۱ TALE. XI:

P. 214. l. 222.

یکی را از مستعربان بغداد پرسیدند که ما تقول

فی الهمد گفت لاخیر فیهم مادام احد هم لطیفنا

یتخاشی فاذا خشن یتلاطف یعنی تا خوب و

لطیفند درشتی کنند و چون درشت شوند تلاف

کنند و دوستی نبرایند

نظم

امرد آنکه که خوب روی بود

تلاح گفتار و تند خوی بود

چون بریش آمد و بلاغت شد

مردم آمیز و مهر جوی بود

3903. inhabitants of Arabian
Bughdad.

ARABICK.

3904. what thou sayest. ماتقول

3905. of a youth. في الهرد

3906. is no good. لاخير

3907. amongst them. فيهم

3908. until. مادام

3909. one of them. احدهم

3910. beautiful. لطيفا

3911. difdaining. يتخاشن

3912. and when. فاذا

3913. becomes rough. خشن

3914. shews benignity. يتلاطف

3915. to favor. تالطف کردن

3916. beardless. ابره

TALE XII. حکایت ۱۲

P. 214. l. 238.

يكی را از علمای پرسیدند كه کسی باماء روی در

خلوت نشسته و درها بسته و قیپان خفته و نفس

طالب و شهوت غالب چنان كه عرب گوید التبر بالغب

والناظر غیر مانع هیچ دانی كه بعلت پر هیزن کاری

انرو بسلامت بهاند گفت اگر از ماء روی بهاند از بد

گویان نهاند

بیت

وان سلم الانسان من سوء نفسه

فمن سوء ظن الهی عی یس یسلم

بیت

شاید پس کار خویشتن بنشستن

لیکن نتوان زبان مردم بستن

3917. rival, competitor. رقیب

ARABICK.

3918. the date. التمر

3919. ripe. بالغ

3920. and the watchman. والناظر

3921. not. غیر

3922. hindering. مانع

3923. and if. وان

3924. remains safe. سلم

3925. the man. الانسان

3926. from. من

3927. the evil. سوء

3928. of his own affections. نفسه

3929. then from. فین

3930. the evil. سوء

3931. thought. ظن

3932. of the enemy. الهی عی

3933. he will not remain safe. لا یسلم

حکایت ۱۳ TALE. XIII.

P. 219. l. 240.

طوطی را با زاغی در قفس کردند طوطی از قفس
مشاهده او مجاهده می برد و میگفت این چه
طلعت مکر و هست و هیات مهقوت و منظر ملعون
و شایل ناموزون یا غراب البین لیت بینی و بینک
بعد البشرفی

طوطی 3934. parrot.

قفس 3985. cage.

قبح 3986. deformity, ugliness.

مهقوت 3937. hated.

ملعون 3938. accursed, cursed, execrable.

ناموزون 3939. discordant, dissonant, harsh.

ARABICK.

یا 3940. O!

غراب 3941. crow,

البین 3942. of the desert.

لیت 3943. would to God.

بینی 3944. between me.

و بینک 3945. and between thee.

بعد 3946. the distance.

البشرفی 3947. of the east and west.

قطعه

هلی الصبح بروی تو هر که بر خیزد
صبح روز سلامت بر و مسا باشد
پدا اختری چو تو در صحبت تو بایستی
ولی چنانکه تو می در جهان کجا باشد

هلی الصبح 3948. in the morning.

مسا 3949. evening.

پدا اختری 3950. a star an ill fated person;
also an evil star.

P. 216. l. 250.

عجبتر آن که غراب از مجاورت طوطی بجان
آمده بود و لا حول کنان از گردش گیتی همی
نالید و دستهای تغابین بر یکدیگر همی مالید و
میگفت این چه بخت نگوشت و طالع دُون و آیام
هو قلوبون لایقند من آن نصی که با زاغی بر دیوار
باغی خرامان همی رفتی

بیت

پا ز شا ز افس اینک در زندان

که بود در طویله زندان

تا چه گناه کرده ام که روزگارم بعقوبت آن

در سلک صحبت چنین ابله خود رای و تاجنس

خیره درای بچنین بند و بلا مبتلا کرده است

قطعه

کس نیاید بیای دیواری

که بران صورتت نکار کنند

Y y.

گرترا در بهشت باشد جای

دیگران دوزخ اختیار کنند

تغابین 3951. defrauding one another.

نگون 3952. inverted, turned up side down.

خودرایی 3953. self conceited, vain.

ناجنس 3954. ignoble, worthless:

مبتلا 3955. afflicted, unfortunate, tried or injured to distress.

P. 216. l. 263.

ایم مثل بدان آوردم تا بدانی که چندانکه

دانا را از نادان نفرستد صد چندان نادان

را از دانا وحشت

قطعه

بزاهدی در سیاه زندان بود

زان میان گفت شاهد بلخی

گر ملول ز ما ترش منشی

که تو هم در میان ما تلخی

رباعی

جیبی چو شکل ولایت هم پیوسته

تو همیزم خشک در میان شان رسته

چون باد مخالف و چو سرما ناخوش

چون برف نشسته و چون برف بسته

3956. Bulk a. beauty of the

city of Bulk.

amongst در میان ایشان for 3957. در میان شان
them.

حکایت TALE XIV.

P. 217. l. 271.

بر قیچی داشتیم که سالها با هم سفر کرده بودیم

ونان و نهد خورده و بیکران حقوق صحبت

ثابت شده آخر بسبب نفعی اندک از ر

خاطر من پروا داشت و دوستی سپری شد و با این

همه از هر دو طرف دل بستگی حاصل بود بحکم

آنکه شنیدم که روزی دو بیت از سخنان من

در مجبوعی هیئت

قطعه

نکار من چو در آید بخنده نیکی

نیک زیاده کند هر جراحت ریشان

چه بودی ار سر زلفش بدستم افتادی

چو آستین کریان بدست درویشان

3958. ثابت شدن to be confirmed, established, to

be proved by witnesses.

3959. advantage, gain, profit. نفع

3960. salted, seasoned; smart, witty. نیکین

P. 218. l. 277.

قاریقه دوستان نه بر لطف این سخن بد که بر

حسن سیرت خویش خواهی دادند او هم در آن

میان میانه کرده و بر فوت صحبت تو هم تا سرف

خورده و بظنای خویش اعتراف کرده معلوم
کردم که از طرف او هم رغبت هست این بیتها
فرستادم و صلح کردم

قطعه

که ما را در میان عهد و وفا بود
چفا کردی و بد مهری نبود
بیکبار اتر جهان دل در تو بستم
ندانستم که برگردی بزودی
هنوزت گم سر صلحست بان آ
کتران محبوبتر باشی که بودی

فوت 3961. death, passing away, elapsing; in-
terruption; neglect فوت صحبت loft or inter-
rupted society.

TALE XV. حکایت ۱۵

P. 219. l. 291:

یکی را زنی صاحب جبال بود در گذشت و مادر زنی
پیر فر توتی بعلت صدق در خانه متبکی بیانه
مرد اثر مجاورت او بجان رنجیدی و بحکم
صدق از مجاورت او چاره ندیدی یکی ازین
طایفه گفت چگونه در فراق یار عزیز گفت
نادیدن زن بر من چنان دشوار نمی آید که
دیدن مادر زن

فر توت 3962. a decrepid, old person, in a state
of dotage.

صدق 3963. a marriage settlement, a portion
which a husband engages to pay his future wife.
دشوار 3964. difficult, troublesome, arduous.

مثنوی

کُل بتاراج رفت و خار بیانه
کنج برداشتند و ما را بهاند
دیده بر تارک سنان دیدن
خوشر از روی دشمنان دیدن
واجبست از هزار دوست برید
تا یکی دشمنت نباید دید

تاراج 3965. spoil, plunder, destruction; the
facking of a city.

تارک 3966. the top, the crown of the head.

سنان 3967. a spear سنان the point of
a spear.

TALE XVI. حکایت ۱۶

P. 219. l. 302.

یاد دارم که در جوانی گذردا شتم بکوی و نظر
داشتم بهای روی در ایام تهوژی که حرورش
آب دهان را بخوشانیدی و سهوش مغز
استخوان را بچوشانیدی از ضعف بشریت
تاب آفتاب نیاردم لاجرم التیجا بسایه
یواری کردم مترقب که کسی زحمت حر تهوژ
از من ببرد و با بی آتش می فروشانند ناگناه از

تا ريكي دهليزخانه روشناي ديديم جهالي كه	gravy of meat; also sweat.
زيان فصاحت از بيان صباحت او عاجز بهانه	مطيب 3980. perfumed, scented.
چنانكه در شب تاريك صبح برآيد يا آب حيات	قطره 3981. a drop.
از ظلمت بدرآيد قدح برف آب بردست	نكارين 3982. elegant.
وشكر دران ريخته و بقرق برآميخته ندانم	A R A B I C K.
بشكلايش مطيب كرده يا قطره چند از كلر و يش	P. 220. l. 313.
دران چكیده في الجبله شراب از دست	ظياء بقلبي لا يكاد يسيغه رشف الزلال و لو شربت
نكارينش برگرتم و بخوردم و عهر گذشته	بحورا
از سرگرتم	ظياء 3983. the thirst.
كوي 3968. a street, lane.	بقلبي 3984. of my heart.
حروي 3969. heat, warmth.	لا يكاد 3985. is not such.
خوشانيه ن 3970. to parch up, to dry.	يسيغه 3986. to be quenched with.
سبوم 3971. a sultry wind, which destroys travellers.	رشف 3987. a drop.
تاب 3972. heat, warmth, power, strength, brightness.	الزلال 3988. of pure water.
مترقب 3973. contemplating, observing, expecting, desiring.	ولو 3989. for even although.
حر 3974. heat, warmth, favor, ardor.	شربت 3990. I should drink.
دهليز 3975. a portico, gallery, vestibule.	بحورا 3991. rivers.
صباحت 3976. beauty, elegance.	قطعه
ظلمت 3977. darkness, obscurity.	خرم آن فرخنده طالع را كه چشم
برق آب 3978. snow water.	به چيني روي او قند هر بامداد
عرق 3979. rose water, the juice of any fruit,	مست مي بيدار گردد نيم شب
	مست ساقی روز محشر بامداد
	خرم 3992. pleasant, delightful, cheerful.
	ساقی 3993. a cup bearer.
	محشر 3994. a place of assembly. The last judgment.

TALE XVII. حکایت ۱۷

P. 221. l. 317.

سالي سلطان محمود خوارزم شاه باخطاي
براي مصلحتي صلح اختيار کرده بود بجماع
کاشغر در آمدم بسري ديدم درخوبي
بغايت اعتدال و نهايت جهال چنانکه در امثال

او گفته اند

رباعي

معلت همه شوخي و دلبري آموخت

جفا و ناز و عتاب و ستمگري آموخت

من آدمي بچنين شکل و خوي وقد و روش

ندیده ام مگر اين شيوه از پري آموخت

3995. Sultan Mahmood Khovarezsm Shah.

3996. Khutâi, a large country in Tartary, beyond mount Imaus;

3997. Kafghur.

3998. teacher, tutor, preceptor, schoolmaster.

3999. figure, form, appearance.

4000. motion, going, manner of proceeding; custom, rule, law.

4001. amorous looks, gestures, blandishments, coquetry; habit, custom, manner of living.

مقدمه نغوز معشري در دست و هپي خواند ضرب
زيد عمرو او کان اليتعدي عمرو گفتم اي پسر
خوارزم و خطاي صلح کردند و زيد و عمرو را
خصومت هر چنان باقيست بخنديد و مولدم پرسيد
گفتم خاک شيراز گفت از سخنان سعدي چه داري
گفتم

4002. Zumukshery's introduction to grammar.

4003. struck.

4004. Zied, proper name.

4005. Omar, proper name.

4006, and he became.

4007. the injurer of.

4008. Omar.

4009. contention, strife, litigation, law suit.

4010. native country, birth-place.

ARABICK.

P. 222. l. 331.

قطعه

پلوت بنصوي يصول مغاضبا

علي كزيد في مقابلة العمرو

علي جر زيد ليس يرفع راسه

وهل يستقيم الرفع من عمل الحجر

بلیت 4011. I am captivated.
 بکنهوی 4012. with the reader of syntax.
 بوضول 4013. who attacks.
 بکضیا 4014. furiously.
 علی 4015. on me.
 بزید 4016. in the manner that Zied.
 بمتابله 4017. opposes.
 بعمر 4018. Omar.
 بعلى 4019. and upon.
 بجر 4020. repeating, also the orthographical mark *Zair*.
 بزید 4021. Zeid.
 برفع 4022. lifts not up, also the orthographical point *Zum*.
 براسه 4023. his head.
 بهل 4024. but take care.
 بیستقیم 4025. it remains.
 برقع 4026. (*Zummeh*) and rising up.
 بعین 4027. from the performance.
 بالجر 4028. (of *Zair*) and also repeating.
 گفته غالب اشعار او درین زمین زمین بربانی پارسیست
 اگر بگویی بفهم نردیکتر باشد
 A R A B I C K.
 تکلیف الناس علی قدر عقولهم

مثنوی
 طبع ترا تا هوس نکوشد
 صورت عقل از دل ما معروشد
 ای دل عشاق بدام تو صید
 مایتم مشغول و تو با عیرو زید
 تکلیف 4029. the speech.
 الناس 4030. of men.
 علی قدر 4031. is according to.
 عقولهم 4032. their understanding.
 معوشدن 4033. to be erased, cancelled, obliterated, annulled, defaced.
 بامدادان که عزم سفر مصمم شد مگر کسی از
 کاروانیان گفته بودش که قلان سعد یست دیدم
 که دروان آمد و تطف کرد و بروداع تا سف خورد
 که چندین روز چرانگفتی که منم تا شکر قدم
 بنهرکان را بعد مت میان بستنی گفتم
 مصراع
 با وجودت از من آوازه نیامد که منم
 مصمم 4034. fixed, concluded, determined.
 بستنی 4035. for I had been ready.
 P. 223. l. 345.
 گفتا چه شود که درین بقعه چند روز بر آسایی تا از
 خدمت مستفید شویم گفتم نتوانم بکنم این
 حکایت که دیدم

مثنوي

بزرگي دیدم اندر کوهساري

قناعت کرده ام دنیا بغياري

چرا گفتم بشهر اندر نیاسي

که بار بندان دل برکشاسي

یگفت آنجا پیرمرویان نغزند

چو شکل بسیار شد بیلان بلغزند

4036. mountains, hilly country. کوهسار

4037. a cave, den. غار

4038. beautiful, good, pure, excellent, clear. نغز

4039. elephants. بیلان

این کلام گفتم و بوسه بر سر و روی همد یگر دادیم

و وداع کردیم

مثنوي

بوسه دادن بروی دوست چه سوه

هم در آن لحظه کردنش پدرود

سیمب گویی وداع یاران کرد

روی زمین سوی سرخ ازان سوخورد

4040. moment, infant. لحظه

4041. to bid adieu, to say farewell. پدرود کردن

ARABICK.

ان لم امت يوم الوداع تاسفا

لاتحسبونني في الهودت منصفنا

4042. If not. ان لم

4043. I do die. امت

4044. in the day. يوم

4045. of bidding adieu. الوداع

4046. of grief. تاسفا

4047. account me not. لاتحسبونني

4048. in friendship. في الهودت

4049. equitable, just. منصفنا

TALE XVIII. حکایت ۱۸

P. 224. l. 358.

خرقه پوشي در کاروان حجاز همراه ما بود یکی از

امراء عرب مرا ورا صد دینار بخشیده بود تا نفقه

عیال کند تا گناه دزد خفاچه بر کاروان زدند

و پاک ببردند با زرگانان گریه و زاری کردن

گرفتند و فریاد بی فایده خواندن

بیت

گر تضرع کنی و گرقریاد

هم در آن روز باز پس نچو اهد داد

4050. a predatory attack. خفاچه

4051. to carry away any thing. پاک بردن

4052. restitution. بازپس

مگر آن درویش خرقه پوشش برقرار خود میبندد

میود و نظیر در و نیکانند کلام مکرران معلوم ترا

نبردند گفت بلی بره‌ند ولیکن مرا با آن معلوم
چنان الفتی نبود که بهفراقت آن خسته دل باشم

بیت

نباید بستنی اندر چیز و کس ده
که دل برداشتنی کاریست مشکل
گفتم موافق حال منست آنچه تو گفتی که مرا در عهد
جوانی با جوانی اتفاق مخالفت بود و صدق
مودت به ثابتی که قبله چشم جمال او بودی و سود
سرما یه وصال او

P. 225. l. 374.

قطعه

مگر ملائکه بر آسمان و گرنه بشر
بعسی صورت او در زمین نخواهد بود
بدوستی که حرامست بعد از صحبت
که هیچ نطفه چو او آدمی نخواهد بود

4053. meeting, arrival, joining, conjunction, enjoyment of any desired object; annexed, adhering.

4054. angels. S. ملائکه

4055. men, mankind, mortals; the human race.

4056. semen. نطفه

نایابی پای وجودش بگل اجل فرو رفت و دود
فراق از دودمانش برآمد روزها بر سر خاکش

مجاورت کردم و از جمله که در فراق او گفتم
اینست

قطعه

گاش کان روز که در پای توشه خار اجل
دست گیتی بزدی تیغ هلاکم بر سر
تا درین روز جهان بینی توندیدی چشم
ای منم بر سر خاک تو که خاکم بر سر

P. 226. l. 387.

قطعه

۲ نکه قرارش نگرفتی و خواب

تا شکل و نسیرین نقشانندی نصیحت

گردش گیتی گل رویش بر بیعت

خار بنان بر سر خاکش برست

بعد از مفارقت او سفر کردم و نیت جرم که بقیه
زندگانی قرش هوس در نوردم و گرده مجالست
نگردم

قطعه

سود دریانیک بودی گرن بودی بیم موج

صحبت گل خوش بودی گرنیستی تشویش خار

دوش چون طاوس می نازیدم اندر باغ وصل

این زمان اندر فراق یار می پیچم چومار

4057. a great tribe, family, illustrious house.

کاش 4058. would to God, I wish to heaven.

فشاندن 4059. to scatter, ventilate.

خاربان 4060. roots of thorns or brambles.

رُستی 4061. to grow, sprout.

درنوردن 4062. to fold, to ply; also to travel, to wander.

مجالس 4063. assemblies, conferences.

نازیدن 4064. to assume a graceful or haughty air; to diffeble, to feign, to coquet.

TALE XIX. حکایت ۱۹

P. 226. l. 397.

یکی را از ملوک عرب حدیث لیلی و مجنون بگفتند

و شورش حال او که با کمال فضل و بلاغت سردر بیابان

نهاد داده است و تمام اختیار از دست داده است

بفرمودش تا حاضر آوردند و ملامت کردن گرفت

که در شرف انسان چه خلیل دیدی که خوی حیوانی

گرفت و ترک عیش آدمی گفتمی مجنون بنالید و گفت

4065. Leila. لیلی

4066. Mujnoon. مجنون

4067. confusion, distraction, derangement of mind; tumult, rebellion, insurrection. شورش

ARABIC

P. 207. l. 404

شعر

و بر بصدیق لامنی فی ودادها

الم یرها یوما فتوضیح لی عذری

4068. and many. و بر ب

4069. sincere friends. صدیق

4070. reproach me. لامنی

4071. on account of my affection for her. فی ودادها

4072. O! that they might see her. الم یرها

4073. a single day. یوما

4074. that they might comprehend. فتوضیح

4075. for me. لی

4076. my excuse. عذری

قطعه

کاش کاناں که عیب می جستند

رویت ای دلستان بدیدندی

تا بجای ترنج و غنظرت

بینخبر دستها بریدندی

4077. ravishing my heart. دلستان

تا حقیقت معنی بر صورت دعوی گواهی دادی ملک

را در دل آمد که چو حال او را مطالعه کند تا داند

که چه صورتست که موجب چندین قتنه است بفرمود

طلب کردند در اخبار عرب بگردد و بدست

آوردند و پیش ملک در صحنی سزایه نهادند

ملک در هیت او نظر کرد شخصی دید سیاه قام ضعیف
اندام در نظرش حقیر آمد بحکم آنکه کترین
خدام حزم او بکجهال از و بیش بود و بزینت بیش
مجنون بفراسست در بیافت و گفت ای ملک از در بجه
چشم مجنون بکجهال لیلی نظر بایست.

P. 228. l. 420.

مثنوی

ترا بردرد من رحمت نیاید
رفیق من یکی همدرد باید
که با او قصه گویم همه روت
دو هیزم را بهم خوشتر برد سوت

14078. the deserts of Arabia. حیا = عرب

4079. a court yard, square. صحن

the court yard of the private apart-ments. صحن سراچه

4080. joined to names of colours implies a tendency to such colours, as سیاه قام somewhat black, of a dark complexion. قام

4081. servants, domestics. S. خدام

4082. ornament, decoration, embellishment. زینت

ARABICK.

شعر

ما مر من ذکر الکهی بهسعی

ولو سعت ورق الکهی صاحت معی

یا معشر الخلان قولوا للبعانی

یا لیت تدری ما بقلب الیوجعی

4083. that which passed. ما مر

4084. in speaking. من ذکر

4085. of the dove. الکهی

4086. in my ear. بهسعی

4087. and if could hear. ولو سعت

4088. the green fields. ورق الکهی

4089. they would lament. صاحت

4090. with me. معی

4091. O my friends. یا معشر الخلان

4092. say to those who are ignorant of love. قولوا للبعانی

4093. O would to God. یا لیت

4094. that thou hadst known. تدری

4095. what is in the heart. ما بقلب

4096. of the afflicted. الیوجعی

نظم

تند رستان را نباشد دره ریش

جز به همدردی نگویم درد خویش

گفتن از زنبوری حاصل بوه

بایکی در هر خود ناخورد نیش

تا ترا حالی نباشد همچو من

حال من باشد ترا ایسا نه پیش

سوز من باد دیگری نسبت مکی

د او نیکی بر دست و من بر حضورش

4097. fruitless, unproductive. بی حاصل

4098. a fiction, fable, romance. افسانه

4099. heat, ardor, inflammation, burning. سوز

4100. to compare, to ascribe, to refer. نسبت کردن

fer.

TALE XX. حکایت ۲۰

P. 229 l. 433.

قاضي همداني را حکايت کنند که با نعلبند بسري

سر خوش بود و نعل دلش بر آتش روزگاري در

طلبش متالف بود و پويان و مترصد و جويان

و بر حسب واقعه گويان

رباعي

در چشم من آمد آن سهي سر و بلند

بر بود دلم ز دست و در پاي افکند

اين ديده شوخ ميکشد دل بکند

خواهي که بکس دل ندهي ديده ببند

بيت

از ياد تو غافل نتوان کرده هيچم

سر کوفته ما رم فتوانم که به پيچم

4101. Hamadan a city of Persia proper. همدان

4102. a farrier. نعلبند

4103. cultivating an acquaintance. Some متالف

copies have متالف regretting, lamenting.

4104. to run to and fro, to wander, to

meander. پويان running after.

4105. to seek جويان seeking.

4106. according to circumstances; حسب واقعه

a state of the case.

4107. saying, talking, relating. گويان

4108. straight, upright, erect. سهي

4109. a noose. کبند

4110. negligent. غافل

P. 230. l. 445.

شتيدم که در گذري پيش قاضي باز آمد طرفي

از بين معامد بگوشش رسيده بود و نزايد الوصف

و نچيده دشنام بي تکاشي داد و سقط گفت و

سنگ برداشت و هيچ از بي حرمتي فرو نگذاشت

قاضي بايکي از علماء معتبر که همعنان او بود

گفت

بيت

آن شاهدي و خشم گرفتن بينش

وان عقده بر ابروي ترش شيرينش

4111. without ceremony, rude. بي تکاشي

4112. of one bridle, of the same course, همعنان

of the same way of thinking.

4113. a knot. عقده

ARABICK.

وهرلادهررب گويند ضرب الحبيب زيب

بيت

از دست تومشت بردهاين خوردن

خوشرکه بدست خویش نان خوردن

ههانا از وقاحت او هوي سياحت مي آيد

پادشاهان سخني بهلايت گويند و باشد که در

نهان صلح جويند

P. 231. l. 458.

بيت

انگور نو آورده ترش طعم بود

روزي د و صبر کي که شيرين گردد

4114. a blow. ضرب

4115. from a friend. الحبيب

4116. is sweet. زيب

4117. impudence, audacity, arrogance. وقاحت

4118. beneficence, liberality. سياحت

4119. taste, flavour. طعم

اين نيکلت و بهسند قضا بازي مد تني چند از

عدول که ملازم او بودند زمين خدمت بدو سيدند

که با جازت سخني داريم در خدمت بگويم

اگرچه ترک ادبست و بزرگان گفته اند

بيت

نه در هر سخني بهت کردن پرواست

خطا بر بزرگان گرفتني خطاست

4120. throne, a large cushion, on which

they recline قضا مسند the Cazy's tribunal.

4121. just men. عدول

اما به حکم آنکه سوابق انعام خداوندي ملازم

روزگار بندگانيست مصلحتي که بينند و

اعلام نکنند نوعي از خيانت باشد طريق صواب

آنست که پيرامن اين طبع نگردني و فرش دل

در نوردني که منصب قضا پايگهي منيع است

تا بگناهي شنيع ملوث نگردني حريف اينست

که ديدي وحديث اينست که شنيدني

P. 232. l. 471:

مثنوي

يکي کرده بي آبروني بسي

چه غم دارد از آبرويي کسي

بسانام نيکوي پنجاه سال

که يک نام زشتش کند پايهال

4122. desiring eagerly. ولع

4123. the office or dignity of Cazy
or Judge. منصب قضا

4124. dignity, office, step, promotion. پايگها

4125. odious, detestable, shocking. شنيع

ملوث 4126. contaminated, defiled.

پایمال 4127. ruin, destruction, trampling under feet.

قاضی را نصیحتت یاران یکدل پسند آمد و بر
حسین رای و حفظ و قای ایشان آفرین کرد و گفت
نظر عزیزان در مصلحتت خال من عیبی مواست و
مسئله بی جواب و لکن

حفظ 4128. custody, guardianship, memory.

مسئله 4129. question, cafe, point of law.

A R A B ' L ' G K.

شعر

ولوان حیا بالیلام یزول

لسیعت افکا یفتیری عدول

بیت

ملا مت کی مرا چند آنکه خواهی

که نتوان شستی اثر ننگی سیاهی

ولوان 4130. and if in truth.

حیا 4131. friendship.

یالپلام 4132. by reprehension.

یزول 4133. should be lost.

لسیعت 4134. might be heard.

افکا 4135. of falsehood.

یفتیری 4136. might be accused.

عدول 4137. just people.

این بگفت و کسان را بتفصیح حال او بر انگیخت
و نعت بیگرای بر بیخت که گفته اند هر کرا نر
در ترانوست زور در با نوست و آنکه بر دنیا دست
رسی ندارد هر همه دنیا کسی ندارد

P. 233. l. 486.

بیت

هر که زردیده سرفرو د آورده

ور تر از روی آهین دوشست

تفصیح 4138. investigation, disquisition.

تران 4139. balance, a pair of scales.

فی العیال شیب خلوتی میسر شد وهم دران

شب شسته را خبر شد که قاضی همه شب شراب

در سر و شاهد در برابر تنعم نخفتی و پتر نم گفتی

غزل

لمشب مگر بوقت نمی خواند ای خروس

عشاق پس نکرده هنوز از کنار و بوس

رخسار یار در خم کیسوی تابدار

چون گوی عاج در خم چو فکان آهوس

یکدم که چشم قننه نخفتست زینهار

بیدار باش تا نرود عیر بر فسوس

تا نشنوی زمسجد آدینه بانگ صبح

یا از در سرای اتا بک غریب کوس

لب بر لبی چو چشم خروس ابله بود

یزداشتی بگفتی پیوده خروس

4140. Superintendent of the police
 4141. happiness, enjoyment
 4142. fingering, modulation
 4143. an ode; properly on the subjects of
 love and wine.
 4144. hugging and kissing; abra-
 cing and saluting.
 4145. bright, shining
 4146. the bat or mall in the game
 of Chowgong.
 4147. ebony
 4148. for
 4149. Friday the great
 mosque, the same as
 4150. the proclamation from the
 mosque for morning prayer.

P. 234. l. 502.

قاضي درين حالت بود يكي از متعلقان در آمد و
 گفت چه نشيني خيزو تا پاي داري گريز که
 حسودان بر تو دقي گرفته اند بلکه حقي گفته اند
 تا مگر اين آتش فتنه که هنوز اندک است با ب
 تدبيری فرو نشانيم مبادا که فردا چون بالا گيرد
 عالمي را فرا گيرد قاضي بتبسم فرو نگردد و گفت

P. 234. l. 507.

قلمه

بنجد در صيد کرده ضيغم را
 چند تفاوت کند که ملک آيد
 دروي در روي در مست کن بگدايز
 تا هد و پشت دست هي خايه
 4151. calumny, slander.

4152. let it not be.

4153. a lion.

ملک را در آن شب آنگي دادند که در ملک تو چنين
 منكري حادث شده است چه فرمائي گفت من او را
 از جمله قضلاء عصر و يثکانه دهر ميدانم باشد
 که معاندان در حرف او بغرض خوض کرده باشند
 اين سخن در سبع قبول من نيابد مگر آنکه که
 معاینه گردد که حکما گفته اند

P. 235. l. 515.

بيت

به تندي سبک دست بر دن به تبغ
 بدن دان بره پشت دست در بغ
 4154. one, sole, singular, incomparable,
 a person unequalled in any thing.
 4155. opposers, conspirators.
 4156. taking counsel together, confede-
 rating.

4157. to behold, to contemplate, to see face to face.

4158. light, inconsiderate, also swift: a rash inconsiderate person.

P. 235. l. 518.

شنیدم که سحر فکاهی ملک باتنی چند از خاصان

بر بالین قاضی رسید شع را دید ایستاده و شاهد

نشسته و می ریخته و قدح شکسته و قاضی در خواب

مستی بیخبر از ملک هستی ملک بلطش بیدار کرد

و گفت بر حیز که آفتاب بر آمد قاضی دریافت و

گفت از کدام جانب بر آمد گفت از جانب مشرق گفت

العهد لله که در توبه با فرست بحکم این حدیث

که لایغلت باب التوبة علی العباد حتی تطلع الشمس

من مغربها و گفت استغفر الله و اتوب الیه

4159. will not be shut. لایغلت

4160. the gate of repentance. باب التوبة

4161. against servants. علی العباد

4162. until. حتی

4163. the rising of sun. تطلع الشمس

4164. from the west. من مغربها

4165. I ask pardon of GOD. استغفر الله

4166. and vow to him repentance. واتوب الیه

قطعه

این دو چیزم بر گناه انگیکتند

بخت نافر جام و عقلا نا تسام

گر گرفتارم گلی استوجیم

و بیخشی عفو بهر ر انتقام

4167. incomplete, imperfect. نایام

ملک گفت توبه درین حالت که بر هلاک خود اطلاع

یافتی سوادتی ندارد

P. 236. l. 519.

قطعه

چه سود از زودی انگه توبه کم بود

که نتوانی بگریزند انداخت بر کاغذ

بلند از مپوه گو کوتاه ز کی دست

که کوه خود نه از دست بر شاخ

4168. an apartment at the top of the house; کاخ

a palace, a villa, a summer house.

ترا با وجود چنان منکری که ظاهر شد سپید

خلاصی صورت نه بنده این بگفت و موکلان

عقوبت بروی در تو بخت گفت مرا در خدمت

سلطان یک سخنی باقیست ملک پرسید که آن

چیست

4169. liberation, enlargement. خلاصی

قطعه

بخت نافر جام و عقلا نا تسام

این دو چیزم بر گناه انگیکتند

بخت نافر جام و عقلا نا تسام

بخت نافر جام و عقلا نا تسام

4169. liberation, enlargement. خلاصی

P. 237. l. 545.

ملکه گفت این لطیفه بدیع آوردی و این نکته غریب
گفتی و لیکن منصال عقلست و خلاف شرع که ترا
فضل و بلاغت امروز از چنگ عقوبت من برهانند
مصلحت آن می بینم که ترا از قلعه به نشیب
بیندازم تا دیگران عبرت گیرند گفت ای خداوند
جهان پرورده نعمت این خاندانم و نه تنها من
این گناه کرده ام دیگر یوا بینداز تا من عبرت گیرم
ملکه را ازین سخن خنده آمد و بغوا از سر
خطای او درگذشت و متعند آن او را که اشارت
بگشتی او کرده بودند گفت

بیت

همه حال عیب خویش کنید
طعنه بر عیب دیگران مزنید
هر که او عیب خویشی بیند
طعنه بر عیب دیگران نکند

4170. descent, declivity. نشیب

4171. exemplary punishment عبرت
to take warning.

4172. enemies. S. متعندان

TALE XXI. حکایت منظومه ۱۱

P. 238. l. 556.

چو آنی پاک یا ز پاک رو بود

که یا پاکیزه رویی در گرو بود

چنین خواندم که در دریای اعظم
بگره ای در افتادند با هم
چو ملاح آمدش تا دست گیره
مبادا که اندران سختی ببرد
همی گفت از میان موج تشویر
مرا بگذار و دست یار من گیر
درین گفتن جهان بروی در آشت
شنیدندش که جان میداد و میبخت
حدیث عشق از آن بطل منبوش
که در سختی کند یاری فراموش
چنین کردند یاران زندگانی
ز کار افتاده بشنو تا بدانی
که سعدی راه و رسم عشق بازی
چنان داند که در بغداد تازی
دلارامی که داری دل درو بند
و گر چشم از همه عالم فرو بند
اگر لیلی و معجون زنده گشتی
حدیث عشق ازین دفتر نوشتی

4173. sporting harmlessly; an honora-
ble lover.

4174. of upright conduct. پاک رو

4175. a chaste countenance. پاکیزه رو

4176. to be pledged, betrothed. در گرو بودن

4177. together, along with. با هم

تشویر 4178. anguish, distress of mind.

باطال 4179. idle, vain, faithless, false.

منیوش 4180. listen not, hearken not to.

نیوشیدن 4181. to give ear.

باب ششم در ضعف و پیری

P. 239. l. 1.

CHAPTER VI.

TALE I. حکایت ۱

با طایفه دانشندان در جامع دمشق بصفتی

همیگردم ناشکله جوانی از در آمد و گفت

باشما کسی هست که زبان فارسی داند اشارت

بهمی کردند گفتم خیر است گفت پیری صد و پنجاه

ساله در حالت نزعت و بزبان فارسی چیزی

میگوید و مفهوم ما نمیگردد اگر بگرم قدم رنجه

شوی مرده یا بی باشد که وصیتی کند چون بیالینش

قرار سیدم این میگفت

قطعه

دمی چند گفتم بر آرم بکام

در یغما که بگرفت راه نفس

در یغما که بر خوانان اللوان عمر

دمی چند خورد بهم گفتند پس

4182. age, years, the age of animals when

added to numerals as *ساله پیر صد و پنجاه ساله* an old

man of 150 years.

4183. the agonies of death, the last breath.

4184. understood, perceived; intelligible;

the contents, sense or tenor of a letter.

4185. to be at the trouble, to

step to.

4186. reward, recompense.

4187. Ah! alas!

4188. various colours, various sorts. S. *لوان*

معنای این سخن باشا میان بعمری گفتم تعجب

کردند از عمر دراز و قاسم خوردن او بر حیات

دنیا گفتش چه گونه درین حالت گفت چه گویم

P. 240. l. 15.

قطعه

ندیدم که چه سختی همی رسد بکسی

که از دهانش بد میگذرد دندانی

قیاس کن که چه حالش بود در آن ساعت

که از وجود عزیزش بد رود جانی

4189. the meaning, signification.

4190. the inhabitants of Sham or the territory of Damascus.

4191. the Arabick language, an Arabian.

گفتم تصور مرگ از خیال بدرکن و بهم را بر طبیعت

مستولی مگر دان که فیلسوفان گفته اند مزاج

اگر چه مستقیم بود اعتبار بقار نشاید و مرض

اگرچه هایل بود دلالت کلی بر هلاک نکند اگر
 فر مائی طیبی را بخوانیم تا معا لجه کند که
 به شوی گفت هیات

4192. temperament, constitution, nature,
 essence, quality. طبیعت

4193. overcoming, subduing, surmount-
 ing. مستولی

4194. philosophers. S. فیلسوفان

4195. temperament, constitution, habit
 of body, disposition of mind. مزاج

4196. be gone, away, it is in vain.
 هیات

مثنوی

خواجه در بند نقش ایوانست
 خانه از پای هست ویرانست
 دست بر هم زند طیب ظریف
 چون خرق بیند ارقناده حریف
 پیر مردی ز نزع می نالید
 پیرزن صندلش هیه مالید
 چون مخبط شد اعتداع مزاج
 نه عزیت اثر کند نه علاج

4197. a decrepid old man. خرق

4198. fandal wood. صندل

4199. insane, delirious, from mad-
 ness. مخبط

TALE II. حکایت ۲

P. 241. l. 34.

پیری حکایت کرده بود که دختری خواسته
 بودم و حجه بگل راسته و بخلوت با و
 نشسته و دیده و دل درو بسته شبهای دراز
 نخفتی و بذله و لطیفها گفتی تا باشد که وحشت
 نگیرد و موانست پذیرد از آن جمله شبی میگفتم
 که بخت بلندت یار بود و چشم دولت بیدار
 که بصحبت پیری افتادی پخته و جهان دیده و گرم
 و سرد روزگار چشیده و نیک و بد از موده
 حق صحبت بداند و شرط مودت بجای آورد
 و مشفق و مهربان خوش طبع و شیرین زبان

4200. to seek a virgin in marri-
 age. دختر خواستن

4201. I was not sleeping. نخفتی

4202. I was speaking. گفتی

4203. familiarity, intimacy. موانست

P. 242. l. 43.

مثنوی

تا توانی دلت بدست آرم
 در بیزاریم نیازم
 و رچو طوطی شکر بود خورش
 جان شیرین فدای پرورش
 4204. thy food, thy fare. خورشت

نه گزفتا ر آمدی بدست جوانی معجب و خیره
 رای سرتیز و سبک پای که هر دم هوایی بزند و
 هر لحظه رانی زند و هر شب جانی خسبید و هر روز
 یاری گیرد

قطعه

جوانان خورم اند و خوب رخسار
 ولیکن در وفا با کس نیابند
 وفا داری مدار از بلبلان چشم
 که هر دم بر کلابی دیگر سرایند

4205. pleasing, admiring one's self;
 vain.

4206. mean understanding.
 رای خیره رای

4207. headstrong.
 سرتیز

4208. light footed, gadding abroad.
 سبک پای

اما طایفه پیران بغفل و ادب زندگان کنند

نه بر مقتضای جهل جوانی

بیت

بجز خود بهتری جوی و فرصت شپار

که با چون خودی کم کنی روزگار

4209. exigency, necessity, exacted, re-
 quired.
 مقتضی

P. 243. l. 57.

گفت چندان برین نبط بگفتم و گمان بر دم که دلش

در قید من آمد و صید من شد ناگناه نفسی

سرد از دل پردرد بر آورد و گفت چندین سخن
 که گفتمی در ترازوی عقل من وزن آن یک سخن
 نداید که امر قابله خویش شنیده ام که زن
 جوان را اگر تیری در پهلو نشیند به که پیری

فی الحقیقه امکان موافقت نبود و مغارقت

انجامید مدت عدت بر آمد عقد نکاحش

با جوانی بستند تند ترش روی تپی دست بدخوی

جو و رجفا میدید و رنج و عنا میکشید و شکر

نعیت حت هچنان میگفت که الحمد لله که از آن

عذاب الیم بر هیدم و بدین نعیت مقیم بر سیدم

4210. weight.
 وزن

4211. a midwife, a nurse.
 قابله

4212. the side of the breast, the hypochondria,

or back and ribs, under the short ribs; the hip.

4213. separation.
 مغارقت

4214. the state of a woman when it is un-

lawful to have intercourse with her, or when di-

vorced, when mourning the death of her husband,

or when menstruous.

4215. adversity, distress.
 عنا

4216. painful, excruciating. عذاب الیم

an infernal torment.

4217. fixed, constant, persevering.
 مقیم

بیت

با این همه جور و تندخویی
نارزت بکشم که خوبرویی

قطعه

با تو مرا سوختن اندر عذاب
به که شدن بادگری در بهشت
بوی بیاز از دهن خوبرویی
نغز ترا ید که کل از دست زشت

نغز ترا 4218. more excellent.

TALE. III. حکایت ۳

P. 244. l. 72.

مهران پیری بودم در دیاربکر مال فراوان و
فرزند خوبرویی داشت شبی حکایت کرد مرا
در عمر خویش بجز این فرزند نبود است درختی
درین وادی زیارتگاه است که مردمان
بصاحت خواستی آنجا روند شبها در پای آن
درخت بصف نالیده ام تا مرا این فرزند
بخشیده است شنیدم که پسر با رفیقان آمده
میگفت چه بودی که من آن درخت را بدانستی
که گجا است تا دعا کرد می که پدرم بپزد

حکایت

خواجه شادی کنان که فرزند عاقلست و پسر طعنه
زنان که پدرم فر توت

قطعه

سالها بر تو بگذرد که گذر
نکنی سوی تربت به درت
تو بجایی پدر چه کردی خیر
تا همان چشم داری از پست

دیاربکر 4219. Diarbekr, Mesopotamia.

وادی 4220. a valley, defert.

زیارتگاه 4221. a place of devotion or pilgrimage.

ت هسته 4222. whispering in a low voice; slowly, by degrees.

TALE. IV. حکایت ۴

P. 245. l. 86.

روزی بفرور جوانی سخت رانده بودم و شبانگه
پدای کوهی مست مانده پیرمردی ضعیف از پس
کاروان همی ت مهر و گفت چه خصمی خون نه
جای خفتنت گفتم چون روم که نه پای رفتنت
گفت نشنیده که گفته اند رفتن و نشستن به که
فرید رو گسستی

قطعه

ای که مشتاق منزلی مشتاق
پند من کار بند و صبر آموز
مسی تاوی دو تکه روه بشتاب
کشترا هسته میرود شب و روز

گسستن 4223. to break off.

تله 4224. the quick pace of a horse, a gallop.

دو تله two gallops, two fretches.

حکایت TALE V.

P. 245. l. 95.

جوانی چست و لطیف و خندان و شیرین زبان

در حلقه عشرت ما بود که در دلش از هیچ نوعی

غم نیامدی و لب از خنده فراهم نیامردی

بهر کاری برآمد که اتفاق ملاقات نیفتاد بعد

از آن دیدم من زن خواسته و فرزندان خاسته

و بیخ نشاط بریده و گل هوش پژمرده

پرسیدم من که این چه حالتست گفت تا کودکان

پیاوردیم دیگر کودکان دیگر دم

P. 246. l. 102.

بیت

چون پیر شدی ز کوه کی دست پیدار

بازی و ظرافت بجوانان بگذار

چست 4225. quick, brisk, active, ingenious,

skilful.

زن خو ستن 4226. to take a wife, to marry.

فرزندان خاستن 4227. to rife, to get up,

to rear children.

پژمردن 4228. to wither, to fade.

پرسیدم 4229. I asked him.

مثنوی

طرب نوجوان ز پیر مجبوی

که دیگر ناید آب ز قله بختجوی

زرع را چون رسید وقت درو

نخرا مد چنانکه سبز نو

قطعه

روز جوانی چه بشد از دست من

آه که در رخ آن زمی دلفروز

قوت سر بنگه شیرین برقت

راضیم اکنون به پیروی چویوز

بهر تویی موی سیه کرده بوه

گفتیش ای مامک دیرینه روز

موی به تلیس سیه کرده گیر

راست نخواهد شدن این پشت کوز

نوجوان 4230. a young man.

وقت درو 4231. to reap, to mow, to cut,

the time of harvest.

دل فروز 4232. for inflaming or illu-

minating the heart.

چغیر 4233. cheese.

مامک 4234. a little mother.

تلیس 4235. fraud, fallacy, deceit.

حکایت ۶ TALE VI.

P. 247. l. 114.

روزي بجهل جواني بانگ برآمد ز دم دل آزرده
بکنجی منگنه گریبان هینگفت مگر خردی
فراوش کردی که در زشتی مینگنی

قطعه

چه خوش گفت نرالی بفرزند خویش
چو دیدش پلنگ افکن و پیلان
گر از عهد خردیت یاد آردی
که بیچاره بودی در آغوش من
نکردی درین روز بیرون من چقا
که توشیر مردی و من پیره زن

4236. subduing the tiger.

4237. with the body of an elephant.

حکایت ۷ TALE VII.

P. 247. l. 124.

توانگری بخیل را پسری رنجور بود نیک خواهانش
گفتند مصلحت آنست که از بهر او ختم قرآن
کنی و یا بدل قربان باشد که خدا یتعالی شفا دهد
لختی باندیشه فرورفت و گفت ختم مصعب
بمضمون او اولیتر که کله دور است صاحب دلی
بشنید و گفت ختمش بعلت آن اختیار افتاد که
قرآن بر سر زبانست و زرد میان جان

مثنوی

در یغا کردن طاعت نهادن
گوش همراهِ بودی دست دادن
بدیناری چو خرد در گل بیاند
و رالکوردی بخوای صد بخواند

4238. avaricious, covetous, parsimonious, a miser.

4239. as being present at hand, ready.

4240. a flock, nest, akrova.

4241. praise, (to God). The first chapter of the Koran.

حکایت ۸ TALE VIII.

P. 248. l. 134.

پیر مردی را گفتند چرا زون نکلی گفت با پیر
ز نام الفتی نباشد گفتند زون جوان بخواه
چون مکنت داری گفت مرا که پیرم با پیر نرانم
الفتی نباشد او را که جوان باشد با منی که پیرم
چون دوستی صورت پند

4242. attachment, friendship, familiarity, intimacy.

حکایت ۹ TALE IX.

P. 249. l. 140.

منظومه

شنیده ام که درین روزها کهن پیری
خیال بست به پیرانه سر که گیره چنت

بعضی هستند که تری خوبی روی گوهر نام

چو درج گوهر از چشم مردمان بخت

چنانکه رسم عروسی بود تا شاهد

ولی بجهت اول عصای شیخ بخت

کمان کشید و نزدیک هدیه که نتوان دوخت

مگر بسوزن فولاد جامه هنگفت

4243. pair, couple, fellow, brace جفت

to marry, to take a partner. جفت گرفتن

4244. a little girl, a young virgin. دخترک

4245. a needle. سوزن

4246. steel. فولاد

4247. sackcloth, canvas. هنگفت

بدستان بکله آغاز کرد و صحبت ساخت

که خانمان می ایی شوخ دیدد بهاک برفت

میان شوهر و زن جنگ و فتنه خاست چنان

که سر بشکنند و قاصی کشید و سگدی گفت

پس از خلافت و شنت گناه دختر نیست

ترا که دست بلرزد گهر چه دانی سفت

4248. house, family. خانان

4249. a husband. شوهر

4250. discord, contrariety, contention. خلافت

4251. pannels, a horrid crime. شنت

ما را در این باب هفتم در تأثیر تربیت

CHAPTER VII.

TALE I.

یکی از وزرا پستری کودکی داشت پیش یکی از

دانشندان فرستاد که تر این را تربیتی کن مگر

عاقلاً هنوز مدتی تعلیمش کرد موخر نبود پیش

پدرش کسی فرستاد که این عاقل تر میشود و مرا دیوانه

کرد

4252. penetrating, making an impression; impressive.

4253. (solih, infane, mad, furious. دیوانه

قطعه

چون بود اصل جوهر قابل

تربیت را درو اثر باشد

هیچ صیقل نکوندانده کرد

آهنی را که بد گهر باشد

سگ بد ریای هفتکانه مشو

که چو تر شد پلید تر باشد

خبر عیبی گرسش بیکه برند

چون بیاید هنوز خراب باشد

4254. root, origin, original, principle; also lineage, race.

4255. capable, skilful, possible. قابل

4256. nature بد گهر bad temper.

در یای هفتگانه 4257. the seven seas.

پلید 4258. impure, defiled, polluted.

عیسی 4259. Jesus Christ.

TALE II. حکایت ۲

P. 252. l. 13.

حکیم پسران را پند می داد که جانان بدر
 هنر آموزید که ملک و دولت دنیا اعتماد انشاید
 و جاه از دروازه بدر برود و سیم وزرد و سفر مکمل
 خطی است یادزد بیکبار ببرد و یا خواهد بتغاری بق
 بخورد اما هنر چشمه زاینده است و دولت پاینده
 و اگر هنرمند از دولت بیفتد غم نپاشد که هنر
 در نفس خود دولتست هنر مند هر جا که رود قدر
 بیند و در صدر نشیند و بی هنر هر جا که رود لقمه
 چیند و سختی بیند

P. 251. l. 21.

بیت

سختست پس از جاه تحکم بردن

خوگرده پناز جور مردم بردن

جانان 4260. souls, dears.

دروازه 4261. door, gate.

بیکبار 4262. all at once.

زاینده 4263. productive.

پاینده 4264. stable, permanent, durable, lasting.

هنرمند 4265. skilful, learned, an. artist, artificer,

workman, mechanic.

صدر 4266. the first seat of precedence.

تحکم 4267. commanding, ruling, تحکم بردن

to obey, to suffer command.

خوگرده 4268. habituated.

قطعه

وقتی افتاده قتنه در شام

هرکس از گوشه فرار کنند

روستایان دانمشند

بوزیری پادشاه رفتند

پسران وزیر ناقص عقل

بگدایی بروستا رفتند

بیت

میراث پدر خواهی علم پدر آموخت

کین حال پدر خرج توان کردیده روزی

زاده 4269. sons, children, زادگان

4270. deficient in understanding, fool-
ish.

گدایی 4271. beggary, poverty.

TALE III. حکایت ۳

P. 252. l. 30.

یکی از فضلا تعلیم بلکه زاده کردی و ضرب میی

مصاحبا زدی و زجر بی قیاس کردی پسر از بیطاعتی

شکایت بیش پدر برد و جامه از تنی دردمند

چرا داشت پدر را دل بهم برآمد استاد را بخواند

وگفت بر پسران اجاد رعیت چندین جفا و توبیخ
روانی داری که پسر مرا سبب چیست گفت سخن
بانه یشه باید گفتن و حرکت پسندیده باید کردن
همه خلق را خاصه پادشاهان را که هر چه بردست
و نهان ملوک رفته شود هر آینه با فواید گفته شود
و قول و فعل عوام را چندان اعتبار نباشد

قطعه

اگر صد ناپسند آید زد رویش
رفیقانش یکی از صد ندانند
وگرنه یک ناپسند آید ز سلطان
ز اقلیمی با قلیمی رسانند

ضرب 4272. a blow, a stroke.

دردمنه 4273. afflicted, miserable.

احاد 4274. ones. S. احد

پس هر تہذیب اخلاق خواهد زد از زبان

اجتہاد بیش از آن باید کرد که در حق عوام

P. 523. l. 45.

قطعه

هر که در حور دیش ادب نکند
در ہرزگی قانع از سپر خطاست
چوب تر از چنان کہ خواهی پیچ
نشود خشک جز با تش راست

تہذیب 4275. purifying, adjusting, adorning.

فلاح 4276. victory, superiority, prosperity, hap-
piness.

ARABICK.

بیت

ان التصون اذا قومتها اعتدلات

ولیس ینفعک التقویم بالخشب

4277. of a truth the young branches.

4278. when you correct them.

4279. may be made straight.

4280. but not.

4281. will you succeed.

4282. in correcting.

4283. dry wood.

ملک را حسن تدبیر ادیب و تقریر سخن او

مواقف رای آمد خلعت و نعت بخشید و

پایکجاہ امر آنچه بود بر تر گردانید

4284. wholesome discipline.

حکایت TALE IV.

P. 253. l. 53.

معلم کتابی را دیدم در دیار مغرب ترش روی
و تلخ گفتار و بد خوی و مردم آزار و گدا طبع
و ناپرہیزگار کہ ہمیش مسلمانان بدیدن او تبہ
گشتی و خواندن قرآنش دل مردم سیہ کردی
چہمی پسران پاکیزہ و دختران دوشیزہ بدست

E e e.

جفای او گرفتار نه زهر خنده و نه یارای گفتار
 که عارض سیهی یکی را طبا نچه زدی و گشاه
 ساق بلورین دیگر را شکنجه کردی

4285. schoolmaster, pedagogue. معلم کتابی
 4286. a beggarly, mean disposition. گدا طبع
 4287. for تباہ ruin, perdition, injury. تبه
 4288. a virgin. دوشیزه
 4289. boldness, spirit, vigour, strength. یارای
 4290. the side of the face, the cheek; عارض
 accident, misfortune.
 4291. a flap. طبا نچه
 4292. the leg, also trunk of a tree, the ساق
 stalk of a flower, or fruit.
 4293. chrysal. بلور

P. 254. l. 60.

القصه شنیدم که طرقي از خیانت او معلوم کردند
 بزندهش ویرانند و مکتب او را به صلحی
 دادند پارسائی سلیم نیک مردی حلیم که سخن
 جز بحکم ضرورت ننگتی و موجب آزار
 کس پنهانش نرفتی کودکانرا هیبت
 استاد نخستین از سر به رفت و معلم
 دومین را اخلاق ملکی دیدند دیویکه دیگر
 شدند و باعتقاد حلم او ترک علم کردند و در
 اغلب اوقات پبازیچه فراهم نشستند و لوح درست

نا کرده بر سر یکدیگر شکستندی

بیت

او استاد و معلم چو بود کم آزار

خرسنگ بازند کودکان در بازار

4294. in short, summarily. القصه

4295. a school. مکتب

4296. a corrector, censor, rectifier. مهلج

4297. mild, gentle, affable, humane. حلیم

4298. the second. دومین

4299. angelic. ملکی

4300. mildness, clemency. حلم

4301. generally, for the most part; stronger, superior, prevalent. اغلب

4302. tablet, a plank, used for writing, as we use a slate. لوح

4303. a boys game. خرسنگ

بعد از دو هفته بر در آن مسجد گذر کردم معلم

اولین را دیدم که دل خوش کرده بودند و به مقام خویش

باز آورده انصاف بر نگییدم و لا حول لنا گفتیم

که ابلیس را دیگر بار معلم ملایکه چرا کردند بر مردی

جهان دیدم بشنیدم و گفت نشنیدم که گفته اند

مثنوی

پادشاهی پسر به کتب داده

لوح سپیدش در کنار نهاد
 هر سر لوح او نوشته بزر
 جورا استاد به که مهر پدر
 4304. the devil, the deceiver: ابلیس

TALE V. حکایت ۵

P. 255. l. 78.

بارسا زاده را تعبت بی قیاس از ترکه عیان بدست
 او قناد فسق و فجور آغاز کرد و میگذری پیشه گرفت
 فی الحقیقه چیزی نیالده از سا پر معاصی و منکری
 که نکرده و منکری که نخورد: یاری به نصیحتش
 گفتم ای خرفزنه دخل آید بر او نعمت و عیش آسپای
 کرده آن یعنی خرج خزان مسلم کسی را باشد که
 دخل معین دارد

P. 256. l. 85.

چو دخلت نهست خرج آهسته تر کن
 که میگویند ملاحان سرودی
 اگر تیانان آکو هستبان نیسارد
 بسالوخی ۵ جله گزیده خشک رودی

4305. any thing left after death, bequest,
 inheritance, legacy

4306. uncle by the fathers side. عیان

4307. adultery, obscenity, iniquity, sin,
 villainy. فسق

4308. wickedness, lust, debauchery, depravity. فجور

4309. prodigality, extravagance, luxury. میگذری

4310. sins, crimes. S. معاصی

4311. inebriating, any intoxicating liquor or drug. مسکری

4312. income, receipt. دخل

4313. a mill. آسیا

4314. revolving. گردان

4315. mariners, seamen. S. ملاحان

4316. a song. سرود

4317. mountainous, hilly country, the mountains. کوهستان

4318. a river. رود

عقل و ادب پیشگیر و زولای بگذارد که چون تعبت

سپری شود ساختی بری و آیشیمان خوری پسر اتر

لذت نای و نوش این سخن نام گوش نیاید و در بره

قول من اعتراض کرد و گفت راحت عاجل را

یتشویش محنت آجل منقص نکره خلاق برای

خرده مندانست

مثنوی

خداوند آن کام نیک بختی

چرا ساختی بر نه از بیم ساختی

پرو شادی کن ای یار دل افروز

غم فردا نشاید خوردهن امروز
 4319. a penitent. پشیمان
 4320. transitory, fragile, fleeting, hastening. عاجل
 4321. futurity. اجل

فکیف مرا که در صدر مرورت نبتسته ام و عقده فتوت
 بسته و ذکرانعام من در اقواء عوام اقتاده

P. 257. l. 99.

مثنوی

هر که علم شد بسخا و گرم
 بند تشاید که نه بره رم
 تمام نکومی چو برون شد بکوی
 در تقوانجی که بد بنددی بروی

دیدم که نصیحت نمی پذیرد و دم گرم من در آهن
 سره او اثر نمیکنه ترک مناصحت کردم و روی از
 معاجبت او بگردانیدم و یکدم سلامت بنشستم
 و قول حکما را کار بستم که گفته اند بلغ ما علیک

قلن لم یقبلوا فیما علیک

قطعه

گرچه دانستی که نشنوند و گو
 هر چه میدانی از نصیحت ویند
 زود باشد که خمر سر بیستی
 بد و پای از قیاده اندر بند
 دست بر دست میزند که دروغ
 نشنودم حدیث داناشیند

4322. liberality. قوت

4323. advice, admonition. مناصحت

ARABIC.

4324. give thou. بلغ

4325. of what thou hast. ما علیک

4326. and if. فان

4327. they do not accept. لم یقبلوا

4328. then nothing is on you. فیما علیک

پس از مدتی آنچه اندیشه کرده بودم از نکبت
 حالش بصورت بدیدم که بار بار بر هم
 میده و خت و لغیر لقبی اندر خت دلم از ضعیف
 حالش بهم برآید و صورت بدیدم در چنین حالت
 ریش درویش را بیلاست خراشیدم و نیک
 یا شیدن بادل خود گفتم

P. 258. l. 118.

مثنوی

خریب سلفه طربان مستحب
 تینه بشه لوزو و تگلوس توی
 در خت اندر بهار و به بهر فشانید
 زمستان لاخرم بی برگ ماند
 4329. ignominy, contempt, adversity, misfortune. نکبت
 4330. to sprinkle, scatter. پاشیدن
 4331. the spring, the same as بهار

TALE VI. حکایت ۶

P. 258. l. 121:

پادشاهی بسری پادیه داد و گفت این فرزند تست
 تربیتش چنان کن که یکی از فرزندان خود سالی
 بهر سعی کرد و بجای نرسید و فرزندان ادیب در
 فضل و بلاغت منتهی شدند ملک دانشمند را
 مواخذه کرد و گفت وعده را خلاف کردی و شرط
 وفا بجای نیاوردی گفت ای ملک تربیت
 یکسانست ولیکن استعداد مختلف

قطعه

گرچه سیم و زر ز سنگ آید همی
 در همه سنگی نباشد زرو سیم
 بر همه عالم همی قاید سبیل
 جای انبان میکند جای ادیم

4332. finished, terminated, ending: منتهی

4333. to reprehend, blame; to reproach, to chastize. مواخذه کردن

4334. capacity, genius, aptitude, skill, disposition, merit. استعداد

4335. different, various, contrary, discordant. مختلف

4336. the star Canopus. بهیل

4337. goat's leather perfumed, which they bring from Arabia: ایهام

TALE VII. حکایت ۷

P. 259. l. 131.

یکی را شنیدم از پیران مری که مرید مرا میگفت
 چند آنکه تعلق خاطر آدمی زاده به روزیست اگر
 هر روزی ده بودی بهقام از ملایکه درگذشتی
 قطعه

فراموش نکرد ایزد دران خال
 که بودی نطفه مدفون و مد هوش
 روانت داد و عقل و طبع و ادراک
 جبال و نطق و رای و فکر و هوش
 ده انگشت مرتب کرد بر دست
 دو بازویت مرکب ساخت بر درش
 کنون بنده ای ای نا چیز همت
 که خواهد کرد نت روزی فراموش

4338. a patron, teacher, tutor. مری

4339. providence. روزی ده

4340. buried, concealed, hidden. مدفون

4341. intellect, comprehension, perception, understanding, capacity, genius. ادراک

4342. to regulate, to put in order, to arrange, to dispose. مرتب کردن

4343. compounded, composed. مرکب

TALE VIII. حکایت ۸

P. 260. l. 144:

ARABIC K.

اعرابي را ديدم که بسر خود را ميگفت يا بتي
 انک مسؤل يوم القيمة ماذا اکتسبت لایقال بهن
 انتسبت یعنی ترا خواهند پرسید که عملت چیست
 ونگويند که پدرت کیست

قطعه

جامه کعبه را که میبوسند
 اونه انکرم پيله فامی شد
 واعزیری نشست روزی چند
 لاجرم هچواو گرامی شد

يا بُتِي 4344. O my son.
 انک 4345. certainly thou.
 مسؤل 4346. wilt be asked.
 يوم القيمة 4347. in the day of resurrection.
 ماذا اکتسبت 4348. what have you performed.
 لایقال 4349. he will not be asked.
 بهن 4350. with whom.
 انتسبت 4351. are you related.
 کرم پيله 4352. the filk worm.
 نامی 4353. famed, renowned.
 گرامی شدن 4354. to be venerable, respectable.

حکایت و TALE IX.

P. 260. l. 151.

در تصانیف حکایات و زکاة اند که کزدم را ولادت

معهود نیست چنانکه سایر حیوانات را بل که
 احشای مادر را بخورند و شکمش بدرنه و راه
 صحرای کیره و آن بوستا که در خانه کزدم بینند
 اثر آنست این نکته را پیش بزرگی هچ میگویم
 گفت دلمی بصدقی این حدیث گواهی میدهد و جز
 چنین نشاید بود که در حالت خردی با مادر و پدر
 چنین معامله کرده اند لاجرم در بزرگی چنین
 مقبولند و محبوب

P. 261. l. 159.

قطعه

پسری را پدر وصیت کرد
 کای جوانمرد یا دگر این بند
 هر که با اهل خود وفا نکند
 نشود دوست روی دولتپند

لطیفه

کزدم را گفتند چرا بزستان بیرون نمی آیی
 گفت بتا بستانم چه حرمتست که بزستان نینم
 بیایم

تصانیف 4355. literary compositions, works.

تصنیف books, S.

ولادت 4356. nativity, birth; also procreation.

احشای 4357. bowels, intestines, intrails.

تابستان 4358. the summer.

TALE X. حکایت ۱۰

P. 261. l. 165.

فقیره درویشی حامله بود مدت حملش بسرت آمد
 درویش را در همه عمر فرزند نیامده بود گفت اگر
 خدای عزوجل مرا پسری دهد جز این خرقه که
 پوشیده ام هر چه ملک مذمت ایشان درویشان
 کنم اتفاقاً زانش پسری آورد تا فامانی کرد و سفره
 یاران به موجب شرط بنهاد

فقیره 4359. a female mendicant.

حامله 4360. pregnant.

ملک 4361. property, estate, possessions.

پس از چند سال که از سفر شام باز آمدیم به حله
 آن درویش برگردشتم و از کیفیت حالتش پرسیدم
 گفتند بزنده آن شخصه در است گفتیم سبب چیست
 گفتند پسرش خیر خورده است و عریسه کرده
 و خون یکی ریخته و از شهر گریخته پدر را بعلت
 آن سلسله در نای و بند گران بر پای نهاده
 اند گفتیم این بلا بدعا از خدا خواسته است

P. 262. l. 176.

قطعه

فرمان باردار ای مرد هشیار
 اگر وقت ولادت ما برزایند
 از آن بهترینزه یک خرد میده
 که فرزندان ناهپوار نرایند

نای 4362. neck, throat, windpipe.

زن باردار 4363. a pregnant woman.

هشیار 4364. for هوشیار prudent, safe, sober.

ناهپوار 4365. unfuitable, disproportioned, in-
 decent, absurd, unworthy; also uneven, rough,
 not level.

TALE XI. حکایت ۱۱

P. 262. l. 179.

طفل بودم که بزرگی را پرسیدم از بلوغ گفت در
 کتب مسطور است که سه نشان داند یکی پانزده
 سالگی و دوم احتلام سوم برآمدن موی زهار
 اما در حقیقت یک نشان دارد آن که در بند
 رهای حلقه و علا پیش آنرا باشد که در بند
 حظ نفس خویش هر که در او این صفت موجود
 نیست محققان بالغ نشمارندش

بلوغ 4366. arriving at the age of puberty, pu-
 berty.

کتاب 4367. books. Si

مسطور 4368. written, described, specified, ex-
 pressed, aforementioned.

سه 4369. three.

پانزده 4370. fifteen.

سالگی 4371. years of age.

احتلام 4372. pollutio nocturna.

نهار 4373. the pubes.

محققان 4374. assertors of truth, verifiers, inquirers. S. محقق

بالغ 4375. an adult.

P. 263. l. 184.

قطره

بصورت آدمی شد قطره آب

که چل روزش قرار اندر رحم ماند

وگر چل ساله را عقل و ادب نیست

بتحقیقش نشاید آدمی خواند

قطره 4376. a drop. آب قطره a drop of water.

چهل 4377. for چهل forty.

رحم 4378. the womb, matrix, uterus.

قطعه

جوانهردی و لطافت آدمیت

همین نقش هیولانی میندار

هنر باید که صورت می توان ساخت

بایوانها درلزشنگرف و زنگار

چوانسان را نباشد فضل و احسان

چه فرق از آدمی بانقش دیوار

بدست آوردن دنیا هنرنیست

یکی را اگر توانی دل بدست آر

آدمیت 4379. humanity.

هیولانی 4380. material, material form.

شنگرف 4381. vermillion, cinnabar.

زنگار 4382. verdigrise.

حکایت ۱۲ TALE XII.

P. 264. l. 200.

سالی نزاع در میان بیادگان حجاج اقتاد و
داعی هم در آن سفر بیاده بود انصاف در
سروروی یکدیگر اقتادیم و داد فست و جدال
هدادیم کجاوه نشینی را دیدم که با عدیل خود
میگفت یا للعجب بیاده عاج چون عرصه شطرنج
بسر می برد فرزین می شود یعنی به ازان می شود
که بود بیادگان حجاج با دیده را بسر بردند
و بتر شدند

داعی 4383. orator, author, claimant, pretender.

جدال 4384. a warm altercation, contest, quarrel.

کجاوه نشین 4385. one seated on a camel litter.

عدیل 4386. a companion in a camel litter ; of the same quantity or weight, alike, just.

یا للعجب 4387. O wonderful!

عرصه 4388. a chess board, a field of battle, a court, square, area.

عاج 4389. ivory. بیاده عاج an ivory pawn, or foot soldier.

شطرنج 4390. the game of chess.

فرزین 4391. the vizier (or queen) in the game of chess.

CHAPTER THE SEVENTH. TALE. XVI. AND XVII.

4420. how far to what length. تا چند

4421. Arfulan, a proper name. ارسلان

4422. Aghoash, a proper name. اغوش

4423. issuing mandates, a king, reigning prince. فرمان ده

در خیر است از پیغمبر علیه السلام که بزرگتر حسرتی

در روز قیامت آن باشد که بندۀ صالح را بی پشت

برند و خد اوند فاسق را بد و زخ

قطعه

بر غلامی که طوع خدمت گشت

خشم بی حد مران و طیره مگیر

که قضیعت بود بروز شمار

بندۀ آزاد و خواجه در زنجیر

4424. grief, regret, also envy, jealousy, strong desire, emulation, ambition. حسرت

4425. obedience, voluntary submission. طوع

4426. ignominy, disgrace. قضیعت

4427. the day of account, the last judgment. روز شمار

TALE XVII. حکایت ۱۷

P. 268. l. 159.

سالی از بلایح باشا میانم سفر بود راه از حرامیان

پرخاطر جوانی بدرقه همراه ما شد سپر باز و چرخ

انداز و سلحشور و بیش زور که ده مرد توانا کیان

اورانزه کرده نندی و زور آوران روی زمین پشت اورا

بر زمین نیاورد نندی اما متنعم بود و سایه پرورده

ند جهان دیده و نه سفر کرده رعد کوس دلاوران

بگوش او نرسیده و برقب شمشیر سواران ندیده

بیت

نیفتاد در دست دشمن اسپر

بگردش نهار دیده باران تیر

4428. a shield سپر باز a player with the shield, a skilful swordsman. سپر

4429. a strong archer, a bowman. چرخ انداز

4430. a bow string. تیره

4431. enjoying the comforts and delights of life. متنعم

4432. educated in the shade, tenderly brought up, used to indulgence. سایه پرورده

4433. thunder. رعد

اتفاقا من و این جوان در بی هم دیوان هران دیوار

قدیم که پیش آمدی بقوت بازو بیفتندی و هر

درخت عظیم که دیدی بزور سر پنجه بر کندی

و تا آخر کتان گفتی

P. 269. l. 172.

بیت

بیل کوتا کتف و بازوی گردان ببند

شیر کوتا کتف و سر پنجه مردان ببند

تفاخر 4434. boasting.

کو 4435. for. کجاست او. where is he.

مادری حالت بودیم که دوهند و از بس سنگ سر
بر آوردند و قصد قتل ما کردند در دست یکی
جویی و در بغل دیگری کلوخ کوبی جو انرا گفتیم
چدیایی

بیت

بیا رانچه داری نمردی و زور

که دشمن بیایی خود آمد بگور

کلوخ کوب 4436. a mallet for breaking clods.

چدیایی 4437. why do you stand still.

تیر و کمان را دیدم از دست جوان افتاده و لرزه
بر استخوان

بیت

نه هر که موی شکافت به تیر جوشن خای

بروز حمله جنگ آوران بد آمد پای

شکافتی 4438. to split, break, tear, destroy,

شکاف splitting a hair.

جوشن 4439. armour (an arrow) جوشن خای

that will penetrate armour.

P. 270. l. 185.

چاره جز آن ندیدم که رخت و سلاح و جامه

رها کردیم و جان سلامت بدر می دیدم

قطعه

بکارهای گران مرد کار دیده فرست

که شیر شریزه در آرد بنیر خم کینه

جوان اگر چه قوی بال و بیلتن باشد

بجنگه دشمنش از هول بگسلد پیوند

نبرد پیش مصاف آزموده معلوم است

چنانکه مسئله شرع پیش دانشد

4440. the eye or ring through which
noose runs to draw it tight.

4441. strong arm; also strong pinion.

حکایت ۱۸ TALE XVIII.

P. 270. l. 194.

توانگر زاده را دیدم بر سر گور پدرش تشسته
و بادرویش بچه مناظره در بیوسته که صندوق

قربت پدرم ستیغی است و کتابه رنگین و فرش

رخام انداخته و خشت پمرونه درو ساخته بگور

پدرت چه ماند خشتی دوغراهم آورده و مشتی

دو خاک بران باشیده درویش بسراین بشتید

و گفت خاموش که تلهدرت زیر این سنگ گران

چرخود بجه ببیده باشد پدرم بد بهشت رسیده باشد

و رخی است موت الفقراء راحة

P. 271. l. 202.

بیت

خبر که کمتر نهند بروی باز

بهره آسوده ترکند رفتار

قطعه

از من بگوي حاجي مردم گزاي را
گو پوستين خلف بازار ميه ره
حاجي تونيسي شتر است از براي آنکه
بيچاره خار ميخورد و بار ميبرد

مردم گزاي 4398. an injurer of mankind, literally
a biter of mankind.

TALE XIII. حکايت ۱۳

P. 264. l. 212.

هندومي نفا اندازي هي آموخت حکمهي گفتني
ترا که خانه نميست بازي نه اينست

بيت

قائداني که سخني عين صوابست مگوي
وانچه داني که نه نيمکوش جوابست مگوي

هنود 4399. a Hindoo.

نفا اندازي 4394. fireworks.

نبي 4395. of reeds.

نه ايني 4396. not this.

نه نيمکوش 4397. it hath not or will not produce
good.

TALE XIV. حکايت ۱۴

P. 265. l. 118.

مردكي را درد چشم خاست پيش بيطاري رفت که
مرادواکين بيطار از آنچه در چشم چهار پايلان

گردي در هیده او کشيد کوز شد خصومت پيش
داور بردند گفت برو هيچ تاران نيست گراين
خر نبودي پيش بيطار نرقتي مقصود ازين سخن
آنست که هر که ناآزموده را کار بزرگ فرمايد
با آنکه نهادت برده بنزد یک خرد مند ان بخت
راي منسوب کرده

مردكي 4398. a little man.

درد چشم خاست 4399. to rise, to get up

a pain got up; we should say, was struck with a
pain in the eyes.

بيطار 4400. a horse doctor.

چهار پا يه 4401. a quadruped.

داور 4402. a judge, ruler, governor, chief,
prince; also God.

تاران 4403. a mulct, fine.

مقصود 4404. intention, design, purpose, desire,
want, object.

ناآزموده 4405. inexperienced, unskilful.

ندامت 4406. repentance, contrition; penitence.

خفت راي 4407. weak understanding.

قطعه

دهد هوشبند روشن راي

مغرومايه کارهاي خطير

بوريا پاف اگر چه بافندست

نيرندش بکارگاه حريز

G g g:

خطیر 4408. great, important, honorable, dignified.

بوریا باف 4409. a mat-maker.

با فندست 4410. for با فند است is a weaver.

کارگاه 4411. a workshop, manufactory.

خریر 4412. silk.

حکایت 40 TALE XV.

P. 266. l. 138.

یکی از بزرگان بسری شایسته داشت وفات یافت
پرسیدندش که برصند و ق تربتش چه نویسم
گفت آیات کتاب معجزه عزت و شرف پیش
از آنست که هر چینی جایها نویسند که هر روز کار
سوده گردد و خلاق برو بگذرند و سگان برو
شاشند اگر بضرورت چیزی نویسند این درویش
کفایت میکند

قطعه

و که هر که که سبزه در بستان
بدمیوهی چه خوش شدی دل من
بگذر ای دوست تا بوقت بهار
سبزه بیتهی دمیده از گل من

شایسته 4413. worthy, suitable, useful.

وفات یافتن 4414. to die, to find death.

صندوق 4415. a chest.

صندوق تربت 4416. a sepulchre, tomb.

آیات 4417. verses of the Koran, signs, marks
S. بیت.

سودن 4418. to wear, rub, deface, consume;
also to appoint, bedawb, incrust.

شاشیدن 4419. to piss.

حکایت 14 TALE XVI.

P. 266. l. 139.

پارسائی بر یکی از خداوندان نعمت گذر کرد دیده
که بنده را دست و پای استوار بسته عقوبت همی
کرد گفت ای پسر هیچ تو مخلوقی را خدای عزوجل
اسیر حکم تو گردانیده است و ترا بر وی فضیلت
نهاده شکر نعمت حق تعالی بجا آرد و چندین جفا
بر وی روا مدار نباید که فردا در قیامت این بنده
از تو به پاشد و شرمساری بری

P. 267. l. 146.

مثنوی

بر بنده ملگرو خشم بسیار
جویش مکی و دلش میازار
اورا تو بنده درم خریدی
آخر نه بقدرت آفریدی
این حکم و غرور و خشم تا چند
هست از تو بزرگ تر خداوند
ای خواهی ارسلان و آغوش
قرمان ده خود مکن فراموش

تصوه

مرد درویش که با رستم فاقه کشید
 بدر مرگ هیانا که سبکبار آید
 و آنکه در نعمت و در راحت و آسایش زیست
 مردنش وین همه تنگ نیست که دشوار آید
 بهره بحال اسیری که ز بندی برهد
 بهترش دان و ز امیری که گرفتار آید

4442. to be engaged in, to join.

4443. of stone; also heavy.

4444. inscription; the title page of a book,
 also the manumission of a slave.

4445. coloured, painted, fractured; also
 allegorical, figurative, elegant.

4446. marble, hard stone.

4447. Turquoise coloured bricks.

A R A B I C K.

4448. death.

4449. of the poor, or to the poor.

4450. is rest.

4451. of a light weight, ready to rife and
 travel, being without baggage.

4452. tranquillity, ease, rest, repose.

TALE XIX.
 حکایت ۱۹

P. 271. l. 211.

A R A B I C K.

بزرگی را پرسیدم از معنی این حدیث که اعدی

هدوک نفسک التي بین جنیبک

4453. the greatest enemy.

4454. of all your enemies.

4455. is your affection.

4456. is that one.

4457. within.

4458. your two sides.

گفت بحکم آنکه هر آن دشمنی که باوی احسان

کنی دوست گردد مگر نفس که چندان مدارا

بیش کنی مخالفت زیادت کند

P. 272. l. 216.

تصوه

فرشته خوی شود آدمی ز کم خوردن

و گر خوری چو بایم بیوفتی چو جهاد

مراد هر که بر آری مطیع امر تو شد

خلاف نفس که گردن کشد چو یافت مراد

4459. civility, politeness, affability, also
 diffimulation.

4460. contradiction, opposition, repug-
 nancy, disagreement, enmity.

H h h.

جهاد 4461. any thing not growing or increasing,
as a stock, or a stone; inanimate fossil.

TALE XX. حکایت از

P. 272, l. 221.

ایکی در صورت درویشان نه بر سه مرت ایشان
در مکه ای دیدم نشسته و شنعایی در پیوسته
بود قتر شکایت یا بر کرده و دم توانگران آغاز
سخن بدینجا رسانیده که در ویشان را دست
قدرت بسته است و توانگران را پای اوادت
شکسته

بیت

گریبان را بدست اندر درم نیست
درم داران عالم را کرم نیست
4462. detraction, reproach, accusation.

4463. one who possesses wealth.
درم دار the wealthy of this world.

P. 273. l. 229.

مرا که پرورده نعمت نبرگانم این سخن
نا پسندم مد گفتم ای یاسر توانگران دخل
مسکینانند و ذخیره گوشه نشینان و مقصد زایران
و گمک مسافران و متکبد بازرگان از بهزیاحت
دیگران دست تناول بطعام آنکه برند که متعلقان
وزیردستان بخورند و فضل مکارم ایشان
بارامل و پیران و اقارب و جدران رسیده

نظم

توانگران را و قسث و نذر و مه پانی
زکوة و فطره و اعتاق و هدی و قربانی
تو کی بد و لت ایشان رستی که تترانی
جز این دورعت و آن هم بصد بر پشانی

4464. intention, design, drift, enterprize.

4465. a pilgrim. P. زایران

4466. bearing (a burthen) suffering
patiently, supporting.

4467. widows, indigent people.

4468. neighbours.

4469. alms given at the festival of break-
ing the fast at the expiration of Ramzan; also na-
ture, creation, form.

4470. setting at liberty, manumitting, li-
beration.

4471. an offering, oblation.

4472. a sacrifice, oblation, offering.

4473. a devout inclination of the body du-
ring prayer, also a genuflexion.

اگر قدرت جود است و اگر قوت سجود توانگران را
به میسر میشود که مال مزکی دارند و جامه پاک
و عرض مصبون و دل فارغ و قوت طاعت در لقمه
نظیفست و صحت عبادت در کسوت نظیف پیدا است

که از معدۀ خالی چه قوت آید و از دست خالی چه
 مروت و از پای بسته چه سیر آید و از شکم گرسنه

چه خیر

قطعه

شب پراکنده خسید آن که بدید
 نبود وجه بامدادانش
 مورگرد آورد بتابستان
 قافراغت بود زمستانش

4474. liberality, benevolence. چود
 4475. adoration, prostration. سجود
 4476. the money out of which is given in
 alms 2½ per cent yearly; clean, pure. موی
 4477. *Irz*, reputation. عرض
 4478. preserved; defended, kept, guard-
 ed. مضمون
 4479. free, ceasing from labour, at lei-
 sure, contented. فراغ
 4480. pure, clean, chaste. نظیف
 4481. walking, amusing one's self, peru-
 sion (a book.) سیر
 4482. Cessation from labour, rest, leisure,
 repose. قراغت

P. 274. l. 248.

قراغت با فاقه نه پیوندد و جمعیت در تنگدستی

صورت نه بندهد یکی تحریریه عشا بسته و دیگری
 منتظر عشا نشسته هرگز این بدان کی ماند

بیت

خداوند روزی بحف مشتغل
 پراکنده روزی پراکنده دل

4483. rendering venerable, or sacred. تحریریه
 to stand up to night prayer. عشا
 4484. is from the time that the sun begins
 to go down till the morning twilight. عشا
 4485. supper. عشا
 4486. employed, occupied, busied. مشتغل
 پس عبادت اینان به عمل قبول نزدیکتر است که
 جمعند و حاضر نه پریشان و پراکنده خاطر که اسباب
 معیشت ساخته و با و براد و عبادت برداخته
 4487. for جمع اند are collected in mind. جمعند
 4488. maintenance, food, or any thing
 necessary to support life; subsistence. معیشت
 4489. continual praises or commemora-
 tions; also certain portions of the Koran recited
 at different times, especially at morning and even-
 ing service. S. واد

A R A B I C K.

عرب گوید اعوذ بالله من الفقر الکب و مجاورت
 من لا احب و هز خیر است الفقر سواد الوجه فی الدارین
 گفت نشسته که پیغمبر علیه السلام گفت الفقر قهری

- اعوذ 4490. I take refuge.
 بالله 4491. with God.
 من 4492. from.
 فقر 4493. poverty.
 المُنْكَبُ 4494. that looketh upon the ground.
 وسُجَّاورَة 4495. and the neighbourhood.
 من 4496. of him, whom.
 لا أحب 4497. I do not love.
 الفقر 4498. poverty.
 سواد الوجه 4499. blackness of face, disgrace.
 في 4500. in.
 الدارين 4501. both worlds.
 الفقر 4502. poverty.
 فخري 4503. is my glory.

P. 275. l. 257.

گفتم خاموش که اشارت خواجه عالم بقدر طایفه
 ایست که مردان میدان رضا ند و تسلیم تیر قضا
 نه اینان که خرقه ابرار پوشند و لقبه ادرار فروشند

رباعی

ای طبل بلند بانگ در باطنی هیچ

بی توشه چه تد بیرکني وقت نسیج

روی طبع از خلف به پیچ ار مردی

تسیج هزار دانه بر دست میبج

- فقر 4504. poverty.
 ابرار 4505. just men, the just.
 طبل 4506. a drum.
 توشه 4507. provisions.
 نسیج 4508. preparation for battle, enterprize.
 درویشی بی معرفت نیا ر آمد تا فقرش بکفر انعامد
 که کاد الفقرا ان یکون کفرا نشاید جز بوجود
 نعت برهنه را پوشیدن یا در استخلاص گرفتاری
 کوشیدن ابناي جمس ما را بهر تبه ایشان که رساند
 وید علیا بیسغلی چه ماند نه بینی که حق جل و علا
 در محکم تنزیلا ز نعیم اهل بهشت خبر میدهد که
 4509. کاد الفقرا ان یکون کفرا poverty is near
 to be turned into blasphemy.

4510. يد عليها the superior hand, or the hand that bestows.

4511. يد سفلی the inferior hand, or the hand that receives.

4512. محکم strong, firm, confirmed, incontrovertible.

4513. تنزیل revelations from heaven, the Koran.

ARABICK.

اولئك لهم رزق معلوم فوا که وهم مکرمون فی جنات
 النعیم

4514. اولئك those (inhabitants of paradise).

4515. for them.

4516. food is appointed.

4517. fruits.

4518. and they are honored.

4519. in paradises.

4520. of delights.

تا بدانی مشغول کفاف از دولت عفاف معروست

وملك فراغت زیرنگین رزق معلوم

P. 276. l. 272.

بیت

تشنگان را نهایت اندر خواب

همه عالم بچشم چشمه آب

4521. chastity, continence, abstinence, modesty.

هر کجا ماخکی کشیده و تلخی چشیده را بینی خود

را بشره در کارهای مخوف اندازد و از توابع

آن نهر هیزد و از عقوبت آخرت نه هراسد و حلال

افحرام نشناسد

قطعه

سگی را گزاف و خوی بر سر آید

نرشادی بر چه دگنی استخوانست

وگر گدازی دوش بر نه دوشی گیرند

لمیم الطبع پلدارد که خوار نیست

4522. dreadful, horrible, tremendous.

4523. followers, dependants تابع

4524. to fear, dread. هراسیدن

4525. a bier, coffin with a dead-body; a funeral. نعش

4526. one of a fordid disposition. لمیم الطبع

اما صاحب دنیا بعین عنایت ملکوظست و

یحلال از حرام محفوظ من هیانا که تقریر

ایین سخن نکردم و برهان بیان نیاوردم انصاف

از تو توقع دارم هرگز دیدی که دست دعایی

بر کتف بسته یا پی نوایی در زندان نشسته یا

پرده معصومی دریده یا کفی از معصم بریده

الابعلت درویشی شیر مردان را بحکم ضرورت

در نقیها گزفته اند و کعبها سفته و محتلمست

که درویشی را نفس اماره مطالیت کند چون

قوت احصا نش نیاشد بعضیان مبتلا گردد که بطن

مغزی تو را نهند یعنی در فرزند یک شکند مادام

که این برجاست آن بریاست شنیده ام که درویشی

را یا حدث حیثی بگرقتند یا آن که شرمساری

بود بیم سنگساری بود گفت ای مسلمانان

زور ندارم که نرن کنم و قوت ندارم که صبر کنم

چه کنم لایهانیة فی الاسلام و از جمله مواجب

سکون و جمعیت درون که خداوندان نعمت راست

یکی آنست که هر شب صنبی در بر گیرند و هر

روز جوانی از سر که صبح تا با نبر دست از صباحت

اوبر دلست و سرو خرامان را پای خجالت در شکل

P. 277. l. 295.

بیت

بختون عزیزان فرو برده چنك

سرانگشتها کرده عناب رنك

ملحوظ 4527. looking at kindly, observing

with love, regard or respect.

محفوظ 4528. guarded, preserved; also com-

mitted to memory.

پرهان 4529. demonstration, proof.

معصم 4530. the writ.

نقب 4531. digging through a wall; making a
mine.

كعب 4532. the heel.

محتمل 4533. bearing (a burthen) suffering
patiently, supporting.

نفس اماره 4534. concupiscence, desire.

احسان 4535. circumscribing, restraining.

عصيان 4536. rebellion, sin.

بطن 4537. the belly, the paunch.

فرج 4538. the privy parts of a woman.

توام 4539. a twin.

مادام 4540. as long as, until, whilst.

حدث 4541. a novelty, recent accident, event,
contingency, emergency.

سنگساري 4542. stoning to death.

لا رهبانية في الاسلام 4543. there is no mo-
nastic discipline in Islamism:

سكون 4544. tranquillity, rest, quiet.

صنم 4545. an image, idol; a mistress, sweet-
heart.تابان 4546. bright, shining, light, brilliant,
luminous.

سرانگشت 4547. the tip of the finger.

عناب 4548. the jujub tree and fruit.

محالست که با وجود حسی طلعت او گره مناهی
گردند و یا قصد تباهی کنند

بیت

دلی که حور بهشتی ربود و یغما کره

کی التفات کند بر بتان یغمانی

یغما 4549. prey, plunder, spoil; also the name
of a city in Turkistan, the inhabitants of which
are proverbially called the beauties of Yughmâ.

بت 4550. an idol. بتان Idols.

ARABICK.

بیت

می گان بینی یدید ما اشتی رطب

یغمانی ذلک عن رجم العناقید

می گان 4551. he who hath.

4552. in his hands. *بین یدیه*

4553. which he hkes. *ما اشتره*

4554. a date. *رطب*

4555. is contented therewith. *یغنیه ذلک*

4556. from throwing stones. *عی رجم*

4557. at clusters of dates. *العناقید*

اغلب تهیدستان دامین عصمت به عصمت آید

وگرسنگان نان مریبند

P. 278. l. 307.

بیت

چون سگ درنده گوشت یافت

نترسد کین شتر صالح است یا خر دجال

4558. chastity, continence. *عصمت*

4559. the camel which the prophet

Saloh brought out of a block of stone, as related

in the Koran.

4560. the afs of Dujjal or Anti-Christ. *خر دجال*

بسیار مستوران بعلت درویشی در عین فساد

اقتاده اند و عرض گرامی بیاد نرشت نامی دادند

اند

بیت

با گرسنگی قوت برهیز نهاند

افلاس عنان از کف تقری پستاند

4561. covered, concealed, hidden, veiled, *مستور*

chaste, modest.

4562. depravity, wickedness, violence. *فساد*

4563. penury, want, bankruptcy. *افلاس*

حالی که من این سخن بگفتم عنان طاقت در رویش

از دست تحویل گرفت و تیغ زبان برکشید و اسپ

فصاحت در میدان وقاحت جهانید و بر من

هوانید و گفت چند ان مبالغه در وصف ایشان

کردی و سخنهاي پریشان گفتمی که وهم تصور کند

که نه هر فاقه را تر یاقند و یا کلید خریدند از زاق

مشتی اند متکبر و مغرور و معجب و نفور و مشتغل

مال و نعمت مفتی جاه و ثروت سخن نگویند الا

بسفاقت و نظر نکنند الا بکراهت علیها را بگدائی

منسوب کنند و قرا را به بی سروپائی معیوب

گردانند بغرور مالی که دارند و عترت جاهی که

پندارند بر تر از همه نشینند و خود را بهتر از

همه بینند نه آن هر سردارند که بکسی سر برده آرند

بیا خبر از قول حکما که گفته اند هر که بطاعت

از دیگران کسب و بنبعت بیش بصورت توانگراست

و به معنی درویش

P. 279. l. 326.

بیت

گر بی هنر بهال کند کبر بر حکیم

کون خورش شهر اگر کشا و عنبر است

- رزاق 4564. provisions, riches. *s.*
- متکبر 4565. proud, arrogant.
- نفور 4566. abhorring, hating, nauseating, aversive.
- مفتی 4567. seduced to evil, drawn into sedition; mad, insane.
- قزوت 4568. opulente.
- سفاقت 4569. stupidity, folly.
- گدائی 4570. Beggary, mendicity, poverty.
- بی سروییا 4571. destitute, helpless: without head and feet.
- معیوب 4572. stigmatized, dishonored, opprobrious, vicious, defective.
- کبر 4573. pride, haughtiness; also nobility, eminence, pomp.
- کون 4574. podex.
- شکار عنبر 4575. the ambergris ox.

گفتم مذمت ایشان روا مدار که خداوندان
 کرمند گفت خطا گفتی که بنده درمند چه فایده که
 ایرت ذرند و بر کسی نهی با رند و چشمه آفتابند
 و بر کسی نهی تابند و بر مرکب استطاعت سوارند و
 نهی راند قدمی بهر خدا نه نهند و درمی بی من
 و اذی ندهند و مالی به شقت فراهم آورند و بغست
 نگه دارند و بحسرت یگذازند و حکما گفته اند
 سیم بخیل وقتی از خاک برآید گدای بخاک درآید

بیت

برنج و سعی کسی نعمتی بچشک آرد
 دیگر کس آید و بی رنج و سعی بردارد
 مذمت 4576. blame, scorn, contempt.
 ابر آذر 4577. a cloud without rain.
 من وادی 4578. obligation and trouble.
 گفتم بر بخل خداوندان نعمت و قرب نیاخته آید
 یعلت گدائی ورنه هر که طبع یکسو نهاد کریم و
 بغضش یکسان نباید محک داند که زر چیست
 و گدا داند که مهسک کیست فتا بتجر به آن
 میگویم که متعلقان بر در بردارند و غلیظان شداد
 را بر گه رند تا با عزیزان نه دهند و دست برسینه
 صاحب تهمیزان نهند و گویند که کس در سرای
 نیست و بصفت راست گفته باشند

بیت

آترا که عقل و همت و تدبیر و رای نیست
 خوش گفت پرده دار که کس در سرای نیست
 یکسونهان 4569. one side, one way. to
 abstain from any thing.
 منحک 4580. the touchstone.
 مهسک 4581. stingy, sparing, parsimonious.
 غلیظ 4582. gross, rude, rough, fardid, rustic,
 thick, tenacious.
 شداد 4583. vehement, violent people.

بار دادن 4584. to admit, to give audience.

تپیز 4585. judgment, discernment, prudence, discretion, discrimination.

پرده دار 4586. a chamberlain.

گفتم بعد از آن که از دست متوقعان بجان آمده
اند و از رقعہ گدایان بغنان و محال عقلست که
اگر رنگ بیایان در شود چشم گدایان پرنشود

P. 281. l. 349.

بیت

دیدہ اهل طبع بنعت دنیا
پرنشود همچنان کہ چاہ بشنیم

متوقع 4587. those expecting favor. S.

شبنم 4588. dew.

حاجتم طاسی کہ بیایان نشین بود اگر در شهر بودی
از جوش گدایان بیچارہ گشتی و جامہ بر تن او
بارہ گفتا کہ من ہر حال ایشان رحمت میبرم گفتم نہ کہ ہر
مال ایشان جسرت میبخوری مادرین گفتار و ہر دہم
گرفتار بیدقی کہ براندہی بدفع آن بکشید می و ہر شاہی
کہ بخواندی بفرزین پیوشید می تا نقد کیسہ ہست
ہمہ در باخت و تیر جعبہ حکمت ہمہ بینداخت

قطبہ

ہاں تاسیر نیکنی از جملہ فصیح

کورا جز آن مبالغہ مستعار نیست

دین و روز و معرفت کہ سخندان سجع گوی

بہر در سلاح دارد و کس در حصار نیست

4589. a pawn at chefs, a foot soldier.

4590. a quiver.

4591. have a care! let it not be!

4592. borrowed.

4593. an eloquent speaker, an orator.

عاقبتہ الامر دلیش نہاند ذلیلش کردیم چہ تہدی

درا ز کردہ و پیوہدہ گفتن آغاز و منتت چاہلا نتست کہ

چون بیدلیل از خصم فری ما نیند مسلسلہ حضوریت

بچنینا بند چون آفریت تراش کہ بصحبت پامسر

برفیا ہند بچنتا کہ قال اللہ تعالی این لم

تفتلا و چہنگ دشتا مہ داد سبتش گفتم گزینیانم

در بیدار نخندہ نشی گزفتم از بیت ساج و تہا

P. 282. l. 368.

قطبہ

او در من و من ہر وقت ہدی

خلف از بی ما دوان و خندان

انگشت تعجب چہانی

از گفت و شنید ما بدندان

4594. a length.

4595. abject, mean, contemptible, vile, base.

base.

4596. Azur, Abraham's father.

4597. *a maker of idols.* بیت تراش
 4598. *not to happen, to fail, not to succeed, not to overcome.* بر نیامدن
 4599. *of a truth if you will not give up this point.* لکن لم تنته لار جهنگ
 4600. *the same as افتادن to fall down &c.* فتادن
 القصر صرافه این سخن پیش قاضی بردیم و بحکومت
 عدله را قاضی شدین تا حاکم منسلرانا مصلحتی
 بجویید و در میان توانگران و درویشان فرقی
 بگویید قاضی چون هیأت ما بدید و منطقت ما بشنید
 سر بحسب تفکر فرمود و بعد از کامل بسیار سفر
 برآورد و گفت ای آنکه توانگران را ثنا گفتی و بر
 درویشان جنس را داشتی بدان که هر چاکر
 کاست خارا است و با خیر چهار است و بر سر گنج
 مارو آنجا که در شهوار است نهنگ مردم خوار
 است لذت عیش دنیا را دفعه اجل در پست و نعیم
 بهشت را دیو مکاره در پیش

P. 283. l. 380.

بیت
 جور دشمن چه کند گر نکشد طالب دوست
 گنج و مار و کل و خار و غم و شادی بهند
 نظر نکنی در بستان که بید مشکست و چوب خشک
 همچنان در زمره توانگران شاگرد و کفر و در حلقه
 درویشان صابرند و ضحور

بیت
 اگر زاله هر قطره در شدی
 چو خر مهره بازار ازو بر شدی
 4601. *an action, a lawsuit.* مرافعه
 4602. *the head-ach, or sickness after drinking.* خیار
 4603. *the place where treasure is buried; the head of the treasure.* سر گنج
 4604. *royal pearl.* در شهوار a royal pearl. شهوار
 4605. *state, flavour, relish, favour, pleasure, delight.* لذت
 4606. *stinging, biting, detractor, slanderer.* لدغه
 4607. *baid moofh, an odoriferous plant.* بید مشک
 4608. *wood, timber, stick, staff.* چوب
 4609. *thanking, praising, celebrating.* شاکر
 4610. *an infidel, impious.* کفور
 4611. *patient.* صابر
 4612. *impatient.* ضحور
 4613. *hail, hail stones.* زاله
 4614. *a small shell, a cowree.* خر مهره
 مقربان حضرت حقا جل و علا توانگر آندند درویش
 سیرت و درویشانند توانگر هیت مهین توانگران آنست
 که غم درویشان بخورد و بهین درویشان آنکه کم
 توانگران نگردد قال الله تعالی و من یتوکل علی الله

ARABICK.

بیت

وراکبات نیاقا فی هوا دجها
لم یلتفتنی الی من غاص فی الکئب

بیت

دونان چو کلیم خویش بیرون بره‌ند
گویند چه غم گر همه عالم مردند

4624. and women mounted. وراکبات

4625. on camels. نیاقا

4626. in their litters. فی هوا دجها

4627. have not compassion. لم یلتفتنی

4628. towards him who. الی من

4629. sinked. غاص

4630. into the fand. فی الکئب

قومی هرین صفت که بیان کردم و طایفه دیگر خوان
نعم نهاده و صلاهی کرم در داده و ابرو بتواضع
کشاده طالب نامند و مغفرت و صاحب دنیا و آخرت
چون بندگان حضرت پادشاه عالم موبد می
عند الله مظفر و منصور علی الاعداء مالک
از منة الامام حامی ثغور الاسلام وارث ملک سلیمان
اعداد ملوک الزمان مظفر الدین ابوبکر سعد
ایام الله ایامه و نصر اعلامه

فوحسبه پس روی عذاب از من بد رویش کرد و گفت
ای که گفتی توانگران مشغول مناهی اند و مست
ملاهی نعم طایفه چنین که گفتی هستند قاصر هیت
و کافر نعت بپرند و بنهند و بخورند و ندهند
اگر بهیچل باران نبارد و یا جهان طوفان بر آرد یا عیب
مکنت خویش از مکننت درویش نپرسند و از

خدای تعالی نترسند

P. 284 l. 397.

بیت

گر از نیستی دیگر شد هلاک

مرا هست بظمان طوفان چه باک

4615. greatest, noblest, also eldest. مهین

4616. better, best. بهین

4617. and he that
trusteth in God, he (God) is sufficient for him. ومی یتوکل علی الله فوحسبه4618. all kinds of wanton pastimes, pro-
hibited by law. S. منهی مناهی

4619. yes. نعم

4620. defective, deficient. قاصر

4621. ungrateful, unthankful for
benefits. کافر نعت

4622. for example. بهیچل

4623. a goose, duck. بط

P. 285 A. 466.

قبعد

پدر بجای پسر هرگز این کرم نکند
 که دست جود تو با خاندان آدم کرد
 خدای خواست که بر عالم بد بخشاید
 ترا برحمت خود پادشاه عالم کرد

صلای کرم. 4631. proclamation, publication.

reputation for generosity.

4632. pardon, forgiveness, absolution.

4633. afflicted, aided, confirmed.

4634. by God, through the grace of God.

4635. aided (by God) victorious.

4636. on enemies.

4637. lord of nations.

4638. defender.

4639. the passes, straits, or fortifications of Islamism.

4640. may God prolong his days.

4641. and assist his standards.

قاضی چون سخنی بدین پایه رسانید و آن حکم

قیاس ما اسپ میباید در گذرانید بیقتضای حکم!

قنما رضا دادیم و از ما مضمی در گذشتیم و بعد از

ماجرای طریقه مدارا گرفتیم و سر بتدایرک بر

قدم یکدگر نهادیم و بوسه بر سر روی هر دو کردیم

ما دادیم و ختم سخنی بدین دو بیت بود

قطعه

مکی زگردش گیتی شکایت ای درویش

که تیره بختی اگر هم برین نسبت مردی

توانگر اچودل و دست کامرانت هست

بخور به بخش که دنیا و آخرت بر دی

4642. what is past.

4643. what is executed.

4644. precaution, preparation, provision, also reparation.

P. 286: l. 1.

باب هشتم در آداب صحبت

CHAPTER. VIII.

No. 1.

حکمت

مال از بهر آسایش عبر است نه عبر از بهر گداز

کردن مال عاقلی را بر سیدم که نیکبخت کیست

و بدبخت چیست گفت نیکبخت آنکه خورد و

کشت و بدبخت آنکه مرد و هشت

بیت

مکن نیاز بر آن هیچ کس که هیچ نکرد

که عبرت در سر تحصیل مال کرد و نخورد

4645. to leave, quit, abandon.

No. 2

ARABICK.

حکمت ۲

حضرت موسیٰ علیه السلام قارون را نصیحت کرد
که احسن کہا احسنی اللہ ایک نشیہ و عاقبتش

شنیدی

4646. do thou good. احسی

4647. as. کہا

4648. God did good. احسنی اللہ

4649. towards you. ایک

قطعہ

آنکس کہ بدینار و درم خیر نیند وخت

سرعاقبت اندر سر دینار و درم کرد

خواهی متبتع شوی از نعمت دنیا

با خلق کرم کن چو خدا با تو کرم کرد

حرب گوید جد و لائحتی فان القايدة ایک عایدت

یعنی به بخشش و اعطاد و منت منه که قایدت آن

بتوباز گردد

4650. bestow. جد

4651. and don't value it. ولا تکتب

4652. then of a truth the advantage. فان القايدة

4653. towards you. ایک

4654. will return. عایدت

قطعہ

درخت کرم هر کجا بیخ کرد

گذشت از فلک شاخ و بالای او

گر امید داری کرو بر خوری

بهت منه آره بر پای او

قطعہ

شکر خدای کن که موق شدی بخیر

از انعام فضل او نه معطل گذاشتست

منت منه که خدمت سلطان همی کنی

منت شناس ازو که بعد مت بداشتست

4655. a law. آره

4656. afflicted with divine grace. موق

4657. neglected, deserted, abandoned, unemployed, vacant. معطل

4658. grateful. منت شناس

No. 3.

P. 287. L. 27.

حکمت ۳

هوکس رنج پیوده بهر دند و سعی بی فایده کردند

یکی آنکه مال اندوخت و نظور و دیگر آنکه

علم آموخت و عهد نکره

مثنوی

علم چند آنکه بیشتر خوانی

چون عهد تو نیست نادانی

نه محقق بود نه دانشمند

چار پانوی برو کتابی چنده

آن تھی مغر را چه اعلم خبری

که برو هیزمست یاد قتر

4659. verifying, affirming, art asserter

of truth.

No. 4

P. 288. l. 34.

حکیت ۴

علم اثر بهر دین برورد نیست نه از بهر دنیا خوردن

بیت

هر که بر همین و علم وزهد فروخت

خرمنی گردد کرد و پاک بسوخت

4660. to burn entirely, to confume. پاک سوختن

No. 5.

حکیت ۵

عالم نا برهیز کار کبر است مشعله دار بهدی ولا

بهدی

بیت

بی فایده هر که عمر در باختن

چیزی نظر دهد و زهر بینداخت

4661. a torch, link, flambeau. مشعل

4662. torch bearer. مشعله دار

4663. he sheweth others but dot not guide himself. لایه تدی

No. 6.

حکیت ۶

ملک از خرد مند این جهان گیره و دین از

پرهیز کاران کمال یابد پادشاهان به نصیحت

خرد مندان محتاجترند که خرد مندان به تقرب

پادشاهان

قطعه

بندم اگر بشنوی ای پادشاه

در همه دقتیبه ازین بند نسیت

جز بخرد مند مقرر ما عید

گرچه عید کار خرد مند نیست

4664. command not, do not give orders. مقرر ما

No. 7.

P. 289. l. 49.

حکیت ۷

سه چیزی سه چیز باید از نماند مال بی تجارت

و علم بی بیعت و ملک بی بیامت

4665. government, administration of justice, public punishment. بی بیعت

No. 8.

حکیت ۸

سرخم آفریدن بر بدن استیست برینکان و عفر

کودن از ظالمیان جوراقت بر مظلومان

گردد رازی که خواهی نهان ماند یا کسی
در میان منہ اگر چه معتد بود که هیچ کس بر سر
تو مشفقتر نباشد

قطعه

خاموش به کم ضمیر دل خویش
یا کسی گفتی و گفتی که مگویی
ای سلیم آب زهر چشمه ببند
که چو بر شد نتوان بستن جوی
سخنی در نهان نباید گفت
که بهر آنکس نشاید گفت

مشق 4672. compassionate, merciful.
more compassionate.

4673. assembly, society.

No. 11.

P. 291. l. 78.

حکیت 11

دشمنی ضعیف که در طاعت آید و دوستی نباید
مقصود وی جز آن نیست که دشمنی قوی گردد
و گفته اند بردوستی دوستان اعتماد نیست تا
بتلف دشمنان چه رسد هر که دشمن کوچک را
حقیر شمارد بدان ماند که آتش اندک را مهمل
گذارد

قطعه

امروز بکش که میتوان کشت
گاتش چو بلند شد جهان سوخته

بیشتر از آنکه در پیش تو
بیشتر از آنکه در پیش تو
بیشتر از آنکه در پیش تو

4666. oppressed, injured. مظلوم

4667. impure, wicked, base, malignant. حیث

4668. agreement, promise, engagement. تعهد

4669. participation, partnership, associ-
ation.

No. 9.

P. 290. l. 58.

حکیت 9

بردوستی پادشاهان اعتماد نتوان کرد و بر آواز
خوش کودکان غره نباید بود که آن بخیالی
متبدل شود و این بخیالی متغیر گردد

حکیت 10

معشوق هزار دوست را دل ندهی

وز میدهی دلا بخجک آنی بخری

4670. flattering with vain hopes. غر

4671. changed, altered. متبدل

No. 10.

هر آن سرب که داری و از دست در میان منہ چه

برانی که وقتی پیشم گردد و هر بدی که توانی

کوتاهی پادشاهان برسان بافد که روزی دوست

مگذار که زه کند کعبان را

دشمن چو به تیر میتوان دوخت

4674. flattery, adulation, endearment, cajoling, blandishment.

4675. small, little, diminutive.

4676. negligent, careless; also out of use, of no signification, obsolete.

No. 12.

P. 292. l. 86.

حکیت ۱۲

سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست

شوند شرم زده نباشی

مثنوی

میان دو کس جنگ چون آتش است

سکن چین بد بخت هیزم کشت

کنند این و آن خوش دگر باره دل

وی اندر میان کور بخت و خجیل

میان دو تن آتش افروختن

نه عقلت خود در میان سوختن

قطعه

در سخن بادستان آهسته باش

تا ندارد دشمن خونخوار گوش

بشود دیوار انچه گوی هوشیار

تا نباشد دویس دیوار گوش

4677. put to the blush, abashed.

4678. once, time, another time, once more; also leave, permission; wall, fortification.

4679. of blind fortune.

4680. blood thirsty.

No. 13.

حکیت ۱۳

هر که باد دشمنان دوستان خود صلح کند سر آزار

دوستان دارد

بیت

بشرای خردمند آزان دوست دست

که با دشمنان بود هم نشست

4681. intimacy.

No. 14.

P. 293. l. 74.

حکیت ۱۴

چون در امضای کار متردد باشی آن طرف

اختیار کن که بی آزار تر بر آید

بیت

با مردم سهل گوی دشوار مگوی

با آنکه در صلح نیند جنگ محجوبی

4682. dispatching, transmitting, executing, trafficking.

4683. a split speaker.

No. 15.

حکمت ۱۵

تا کار بزمی آید چنان در خطر افکندن نشاید

بیت

چو دست از همه حیلتی در گسست

جلالست بر درویش پشیمیر دست

4684. machination, artifice. حیلت

No. 16.

P. 292. l. 84.

حکمت ۱۶

بر عجز دشمن رحمت مکن که اگر قادر شود بر

تو نبخشاید و ترحم نکند

بیت

دشمن چو بینی ناتوان لاف از بروت خود مزن

مغز است در هر استخوان مردیمت در هر پیرهی

هر که بدی را یکشاید خلف را نام بلائی او بر هاند

و او را از عذاب بخدای

قطعه

پسندید است بخشایش ولیکن

مکه بر ریش خلفت آزار مرهم

ندانست آنکه رحمت کرد بر مار

که آن ظلمتست بر قزند آدم

4685. potent, powerful, capable, able. قادر

4686. whiskers, mustaches. بروت

No. 17.

حکمت ۱۷

نصیحت از دشمن پذیرفتن خطاست ولیکن

شنیدن رواست تا بخلاف آن کار کنی که آن

عین صوابست

مثنوی

جذر کن ز آنچه دشمن گوید آن کن

که بر زانو نری دست تقابن

گرت راهی نباید راست چون تیر

ازو بر گرد و راه دست چپ گیر

4687. the left side. چپ

No. 18.

P. 294. l. 100.

حکمت ۱۸

خشم بیش از حد وحشت آرد و لطف بی وقت

هیبت ببرد نه چندان درشتی کن که از تو سیر

گر دندونه چندان نرمی که بر تو دلیر شوند

مثنوی

درشتی و نرمی بهم در بهست

چو رگ زن که جراح و مرهم نهست

درشتی نگیرد خردمند پیش

نه سستی که ناقص کند قدر خویش

نه مر خویشتن را فرونی نهاد

نه یکبارتن در زبونی دهد

M m m.

مثنوي

- شيباني با پدر گفت اي خردمند
 مرا تعليم ده پيرانه يك پند
 بگفتا نيك مره ي کن نه چندان
 كه كرده چيره گرگ تيز دندان
4688. softness, gentleness, mildness. نرمي
4689. together. بهم در
4690. a phlebotomist, surgeon, bleeder. رگ زن
 Some copies have فصاد a bleeder.
4691. a surgeon. جراح
4692. one who applies a plaster. مرهم نه
4693. for increase, augmentation. افزوني
4694. badness, meanness, contemptibleness, vice, wickedness. زبوني
4695. a shepherd. شبان
4696. like an old man. پيرانه
4697. bold, impudent, audacious. چيره

No. 19.

حکمت ۱۹

دوکس دشمن ملک و دینند پادشاه بی حلم و زاهد

بی علم

بیت

بر سر ملک مباد آن ملک فرمان ده

که خدا را نبود بنده فرمان بردار

4698. a king, ruler, commander. فرمان ده

No. 20.

P. 296. l. 115.

حکمت ۲۰

پادشاه باید که تا بعدی بر دشمنان خشم نراند
 که دوستان را اعتیاه نماند که آتش خشم اول در
 خداوند خشم افتد آنکه زبانه بخصم رسد یا نرسد

مثنوي

نشاید بنی آدم خاک زاه
 که هر سر کند کبر و تندي و باد
 ترا با چنین گرمی و سرکشی
 نیندازم از خاک از تشي

قطعه

در خاک بیلکان بر سیدم بعابدی
 گفتم مرا بهترینیت از جهل پاک کن
 گفتا برو چو خاک تعبد کن ای فقیه
 یا هر چه خوانده همه در زیر خاک کن

4699. flame, blaze. زبانه

4700. earth born, son of the earth. خاک زاد

4701. Bielkan, a city in Armenia major. بیلکان

No. 21.

مطایبه ۲۱

بید خوی در دست دشمنی گرفتار است که هر کجا که
 رود از چنگ عقوبت او خلاص نیاید

بیت

اگر دست بلا بر فلک رود بد خوی

دست خوی بد خویش در بلا باشد

4702. captive, feized. گرفتار

No. 22.

P. 297. l. 133.

بند ۲۲

چو بینی که در سپاه دشمن تفرقه افتاد توجه باش

و اگر جمع شوند از بهریشانی اندیشه کن

قطعه

برو بادوستان آسوده بنشین

چو بینی در میان دشمنان جنگ

وگر بینی که باهم یک زبانند

کمان زانرا کن و بر باره بر سنگ

4703. division, separation, discord. تفرقه

No. 23.

تنبیه ۲۳

دشمن چو از همه حیلتی در مانده سلمه دوستی

بجنبانند پس آنکه بدوستی کار کند که دشمن

نتواند کرد

4704. admonition, caution, warning; also punishment. تنبیه

No. 24.

بند ۲۴

سرمار بدست دشمن بکوب که از اهدا الحسین

خالی نباشد اگر این غالب آمد ما رگشتی و اگر آن

از دشمن رستی

بیت

بروز معرکه ایمن مشو ز خصم ضعیف

که مغز شیر بر آمد چو دل ز جان برداشت

4705. one of two advantages. احد الحسین

4706. field of battle. معرکه

No. 25.

P. 298. l. 148.

بند ۲۵

خبری که دانی دلی بیازارد تو خاموش باش تا

دیگری بیارد

بیت

بلبلا مژده بهار بیار

خبر بد بیوم باز گذار

4707. O nightingale! بلبلا

No. 26.

بند ۲۶

بادشاه را بر خیانیت کهی واقعه مگردان مگر آنکه

که بر قول کانی و آفتاب باشی و گرنه در هلاک خود

ههی کوشی

بیعت

پسیمی سخن گفتن انکاه کن

که دانی که در کار گیر دستن

4708. threatening, cautioning, putting in fear.

4709. confiding, assured, secure, depending upon.

No. 27.

مطایبید ۲۷

هر که نصیحت خود را نمی میکند او خود بنصیحت

دگری محتاجست

4710. self conceited, vain.

No. 28.

P. 299. l. 160.

ملاطفه ۲۸

فریب دشمنی مخور و غرور مداح مخر که آن

دام زرق نهاده است و این کام طبع کشاده احب

راستایش خوش آید چون لاشه که در کعبش دمی

قره نماید

قطعه

الاتا نشنوی مداح سخن گوی

که اندک مایه نغمی از تو دارد

انگیز و زوی میوادش هر فیضی

دو صد چند ان عیوبت بر شایره

4711. civility, politeness, kindness, humanity.

4712. eat not.

4713. praifer, commender.

4714. buy not.

4715. shining, clear, limpid, thin.

4716. stupid, foolish, blockhead.

4717. inflated.

4718: the interjection, holla ho, take care!

4719. defects.

No. 29.

تر بیت ۲۹

متکلم را تا کسی عیب نگیرد سخنش صلاح

نپذیره

بیعت

مشوغره بهر کسی گفتار خویش

بدتخصمین نادل و بندلر خویش

4720. thought, opinion, conceit, vanity.

No. 30.

هیچ کس را عقل خود بکمال نیاید و فرزند خویش

بکمال

قطعه

یکی جهود و مسلمان نزاع میگردند
چنانکه خنده گرفت از حدیث ایشانم
بطیره گفت مسلمان گزاینی قباله من
درست نیست خدا یا جهود میرانم
جهود گفت بتوریت میخورم سوگند
اگر خلاف کنم هیچ تو مسلمانم
گزار بسیطان زمین عقل منعدم گردد
بخود گمان نبرد هیچ کس که نادانم

4721. any contract, especially of bargain
and sale.

4722. cause me to die. میرانم

4723. the Pentateuch. توریت

4724. to swear, to take an oath. سوگند خوردن

4725. defaced, annihilated, ruined, de-
stroyed. منعدم

No. 31.

P. 300. l. 182.

مطایبه ۳۱

۵۵ آدمی بر سفره بخورد و ده سگ بر جیقه بسر
نبرد هر یص با چنانی گرسنه است و قانع بنانی سیر

بیت

روده تنگ بیگ نان تهی بر کرده
نعت روی زمین بر نکند دیده تنگ

مثنوی

بدر چون دور عرش منقضي گشت
مرا این یک وصیت کرد و بگذشت
که شہوت آتش است ازوی به پرهیز
بخود بر آتش دوزخ مکن تیز
دران آتش نداری طاقت سوز
بصبر آبی برای آتش زن امروز

4726. content, satisfied. قانع

4727. bowels, guts, entrails, intestines. روده

No. 32.

نصیحت ۳۲

هر که در حال توانایی نیکویی نکند در وقت ناتوانی

سختی بیند

بیت

به اختر تر از مردم آزار نیست
که روز مصیبت کش یار نیست

4728. ill-fated. بد اختر

No. 33.

حکمت ۳۳

جان در حمایت یکدم مست و دنیا وجودی میان
دو عدم دین بد دنیا فروشان خرنده یوسف بفروشدند
تاچه خرنده الم اهد الیکم یا بنی آدم ان لاتعبدوا
الشيطان

بیت

بقول دشمن پیمان دوست بشکستی
به بین که از که بریدی و با که پیوستی

ARABICK.

الم اعدا 4729. did not I bargain.

اليكم 4730. with you.

يا بني آدم 4731. O sons of Adam.

الا تعبدوا 4732. that you should not obey.

الشيطان 4733. Satan.

پیمان 4734. promise, agreement, treaty, compact.

No. 34.

تنبيه ۳۴

شیطان با مخلصان بزنی آید و سلطان با مغلسان

مثنوي

وامش مده آنکه بی نیاز است
ور خود دهنش ز فاقه باز است
کو قرض خدا نهی گذارد
از قرض تو نیز غم ندارد

قطعه

خاک مشرق شنیده ام که کنده
بچهل سال کاسه چینی
صد بروزی کنند در بغداد
لاجرم قیمتش هجی بینی

قطعه

مرغک از بیضه برود آید و روزی طلبد
و آدمی بچه ندارد خبر از عقل و تیز
آن که ناگاه کسی گشت بچیزی نرسد
و این بتکی و قضیلت بگذشت از همه چیز
آبگینه همه جاهست از آن قدرش نیست
لعل دشوار بدست آید از آنست عزیز

فرض 4735. a divine precept.

قرض 4736. debt; also cutting.

مرغک 4737. a little bird.

تکی 4738. power, authority, majesty, dignity.

لعل 4739. a ruby.

No. 35.

P. 333. l. 223.

حکیت ۳۵

کارها بصبر بر آید و مستعجل بسر در آید

مثنوي

بچشم خویش دیدم در بیا بان
که مرد هسته بگذشت از شتابان
سیند یادها از تگ فروماند
شتر بان همچنان هسته میراند

مستعجل 4740. hastily, hafte.

سیند 4741. a horse of noble breed.

No. 36.

ملاطفه ۳۴

نادان را به از خاموشی نیست و اگرایی مصلحت
بدانستی نادان نبودی

قطعه

چون نداری کمال و فضل آن به
که زبان در دهان ننگه داری
آدمی را زبان قضیحه کند
جوز بی مغز را سبکساری

قطعه

خری را ایلج تعلیم میداد
برو بر صرف کرده عهد داریم
حکیم گفتش ای نادان چه کوشی
درین سودا بترس از لوم لایم
نیاموزد بهایم از تو گفتار
تو خاموشی بیاموز از بهایم

مثنوی

هر که تأمل نکند در جواب
بیشتر آید سخنش ناصواب
یا سخن آرای چو مردم بهوش
یا بنشین همچو بهایم خبوش

جوز 4742. a nut.

هائیم 4743. always, continually.

سودا 4744. melancholy, insanity.

لوم 4745. blame, reproach, accusation, fault,
error.

لایم 4746. a slanderer, accuser.

ناصواب 4747. vain, foolish, idle.

No. 37.

P. 304. l. 242.

مطایبه ۳۷

هر که بادانا تراز خود بحث کند تا بدانند که
دانا است بدانند که نادانست

بیت

چون در آید به از تویی بسخن
گرچه به دانی اعتراض مکن

4748. to argue, to dispute. بحث کردن

No. 38.

لطیفه ۳۸

هر که به بدان نشیند نیکی نه بیند

مثنوی

گر نشیند فرشته با دیو
وحشت آموزد و خیانت و ریو
ز بدان نیکویی نیاموزی
نکند گرگ پوستین دوزی

ریو 4749. fraud, deceit, stratagem.

پوستین دوزی 4750. the business of one who

makes garments, or other things of skins; also

the tanner's art. پوستینی دوز a farrier or tanner.

No. 39.

P. 305. l. 253.

لطیفه ۳۹

مره مان را عیب نهانی آشکارا مکن که مرایشان

را رسوا کنی و خود را بی اعتبار کنی

رسوا 4751. disgrace, dishonor, ignominy.

بی اعتبار 4752. without estimation, disregarded.

No. 40.

تشبیه ۴۰

هر که علم خواند و عمل نکرد بدان مانند که کشاور

راند و تخم نیفتانند

کشاورز 4753. to plough.

No. 41.

عبرت ۴۱

از تن بیدل طاعت نیاید و پوست بی مغز بضاعت

را نشاید

عبرت 4754. example, warning.

No. 42.

تشبیه ۴۲

نه هر که در مجادله چست در معامله درست

بیت

بس قامت خورش که زیر چادر باشد

چون باز کنی مادر مادر باشد

تشبیه 4755. a simile.

مجادله 4756. contention, dispute, litigation.

چادر 4757. a sheet, veil.

مادر مادر 4758. mother's mother, grandmother.

No. 43.

حکمت ۴۳

اگر شبها همد قدر بودی پس شب قدر بی قدر بودی

بیت

گر سنگ همه لعل بدخشان بودی

پس قیمت لعل و سنگ یکسان بودی

شب قدر 4759. the night of power, i. e. the 27th.

of the month of Ramzan.

لعل بدخشان 4760. Budukhsan.

a ruby from that country.

No. 44.

P. 306. l. 270.

حکمت ۴۴

تو هر که بصورت نیکو است سیرت زیبا درواست

که کار اندرون دارد نه پوست

قطعه

خوان شناخت بیک روز در شایله مرد

که تا کجاش رسیدست. پایگاه علوم

ولی زباطنش ایمن مباش و غره مشو

که خیت نفس نگردد بسالها معلوم

علوم 4761. sciences. S.

No. 45.

تصدیر ۴۵

هر که با نیزه‌شکانه ستیزه‌خون خود و نیزه

قطعه

خویشتی را بزنی می‌بیند

راست گفتند یک درویند لوج

زود بینی شکسته پیشانی

تو که بازی بسر کنی باغوج

لوج 4762. squint eyed.

غوج 4763. a ram.

No. 46.

P. 307. l. 283.

پند ۴۶

پنجه با شیر و مشت با شیر کار خرد مند ان

نیست

بیت

جنگ و زور آوری مکن بامست

پیش سر پنجه در بغل نه دست

زور آوری 4764. strength.

No. 47.

تصدیر ۴۷

ضعیفی که باقوی دلاوری کند یار دشمنست در هلاک

خویش

قطعه

سایه پرورده را چه طاقت آن

که رود با مبارزان بقتال

سست بازو بجهد می فکند

پنجه با مرد آهنی چنگال

مبارز 4765. a warrior, combatant, hero.

قتال 4766. slaughter, carnage, war, battle.

No. 48.

توییح ۴۸

هر که نصیحت نشنود سر ملامت شنیده دارد

بیت

چون نیاید نصیحتت در گوش

اگر ت سرزنش کنم خاموش

سرزنش 4767. threat, reprehension.

No. 49.

P. 308. l. 296.

لطیفه ۴۹

بی هنران هنرمندان را نتوانند دیدن همچون

سگان بازاری سگ شکاری را بینند و مشغله

هر آرد و پیش آمدن نیارند

سگ بازاری 4768. a dog of the market.

سگ شکاری 4769. a hunting dog.

مشغله 4770. a howling, a tumult, crowd, a place of business.

No. 50.

تصدیر ۵۰

سگد چون بهی با کسی بر نیاید بخیشش در

پوستی افتد

بیت

کند هر آینه غیبت حسود کوتاه دست

که در مقابله گنگش بود زبان مقال

4771. dumb the same as گنگش بود زبان
 4772. his tongue would be dumb. گنگش بود زبان او

No. 51.

شکایت او

اگر جور شکم نیستی هیچ مرغي در دام نیفتادی
 بد که صیاد دام نه نهادی

بیت

شکم بند دست است وزنچیربای

شکم بنده کبتر یرستد خدای

4772. complaint. شکایت

No. 52.

P. 309. l. 311.

عبرت ۵۲

حکیمان دیر خورند و عا بدان نیم سیر و زادندان
 تا سد رمق و جوانان تا طبق بر گیرند
 و پیران تا عرف کنند اما قلندران چندانکه
 در معده جای نفس نهاند و بر سفره روزی کس

بیت

اسیر بند شکم را دوشب نگیرد خواب

شبی زمعه سنگی شبی زدل تنگی

4773. an obstruction, impediment, hind-

rance; mound, bank, wall, fortification, rampart
 sufficient to preserve life: سد رمق

4774. a kalender, a kind of wandering قلندر

Mahommedan monk.

4775. heaviness سنگی loaded stomach, repletion, indigestion. معده سنگی

No. 53.

وعظ ۵۳

مشورت با زنان تباهست و سخاوت با مفسدان
 گناه

شعر

خبیث را چو تعهد کنی و بنوازی

بدولت تو گنه میکند بانبازی

4776. admonition. وعظ

4777. ruin, perdition, corruption, putrefaction. تباہ

4778. seditious, wicked. مفسد

No. 54.

حکمت ۵۴

هر کرا دشمن پیش است اگر نکشد دشمن خودش
 دست

بیت

سنگ در دست و مار سر بر سنگ

تکند مرد هوشیام درنگ

ترحم بر پلنگ تیز دندان

سنگاری بود بر گوسفندان

وگروهی بخلاف این مصلحت دیده اند و گفته اند که در کشتن بندیان تا مل اولیتر است بحکم آنکه اختیار باقیست توان کشت و توان هشت و اگر بی تا مل کشته شود محتلمست که مصلحتی قوت شود که تدارک آن مهتج باشد

بیت

فیک سهلست زنده بیجان کرد
 کشته را باز زنده نتوان کرد
 شرط عقلست صبر تیر انداز
 آنکه رفت از کمان نیاید باز

Gentius has 4779. prisoners; S. بندیان
 fervants. بندگان

able to re- 4780. to release هشتن
 leafe Gentius has. توان کشت able to kill.

4781. to be loft, also to die. فوت شدن

4782. to deprive of life: بیجان کردن

4783. an archer. تیر انداز

No. 55.

P. 310. l. 334.

حکمت ۵۵

حکیمی که با جهال در افتد باید که توقع عزت ندارد و اگر جاهل بزبان آوری بهر حکیمی غالب آید عجب توست سنگیست که جوهر را شکند

بیت

چه عجب گرفتو رود نفسش
 عند لیبی غراب هم نفسش

بیت

گر هتمند ز او باش جفا می بیند
 تا دل خویش نیاز دارد و در هم نشود
 سنگ بد گوهر اگر کاسه ز زمین شکند
 قیمت سنگ نیتز اید و زر کم نشود

جاهل S. ignorant men; 4784. جهال

eloquence, oratory. 4785. زبان آوری

عند لیپ }
 and } 4786. the nightingale.
 عند لیپ }

No. 56.

P. 311. l. 342.

حکمت ۵۶

خرد مندی را که در زمره اجلاف سخن صورت
 نه بندد شکفت مدار که آواز بر بط از غلبه دهل
 بهر نیاید ویوی عنبر از بوی گنده سپهر فرو ماند

شعر

بلند آواز نادان کردن افراخت
 که دانار ابد بی شرمی بیند اخت
 نمی دانی که آهنگ حجازی
 خروماند بهر بانگ طبل غازی

جوهر اگر در خلاب افتد هیچنان نفیس است.
 وغبار گربلک رسد هیچنان خسیس استعداد.
 بی تربیت در یغبت و تربیت نامستعد ضایع.
 خاکستر اگر چه نسبتی عالی دارد که آتش جوهر
 علویست ولیکن چون بنفس خود هنری ندارد با
 خاک برابر است و قیمت شکر نه از نی است بلکه
 آن خود از خاصیت ویست مشک آنست که
 خود بیوید نه آنست که عطار بگوید دانا چون
 طبله عطار است خاموش و هنرنمایی و نادان چون
 طبل غازی بلند آواز و میان تهی و یاقه درای

نظم

عالم اندر میان بیخبران
 مثلی گفته اند صدیقان
 شاهدهی در میان کورانست
 مصحفی در سرای زندیقان
 چون کنعان را طبیعت بی هنر بود
 پیغمبر زادگی قهرش نیگزود
 هنرنمایی آلوداری تو گوهر
 کل از خارست و ابراهیم آزر

4787. more ignoble wretches, tyrants. اجلاب

4788. fetid, stinking. گند

4789. garlic. سیر

4790. a musical mode. آهنگ حجازی

4791. a champion of the faith, hero, gal-
 lant soldier. طبل غازی the warrior's drum:

4792. clay, filth. خلاب

4793. able, capable, fit, proper, arranged,
 put in order, prepared, ready. مستعد

4794. relation, reference. نسبت

4795. property, innate quality, natural
 disposition. خاصیت

4796. a druggist, perfumer. عطار

4797. idle prattler. یاقه درای

4798. an infidel, a worshipper of fire. زندیق

زندیقان P.

4799. messenger, prophet. پیغمبر

4800. birth, parentage. زادگی

4801. Abraham. ابراهیم

No. 57.

P. 312. l. 361.

حکمت 57

دوستی را که بهمیری فراچنگ آرند نشاید که بیکدم
 بیان آرند

بیت

ستگی بچند سال شود لعل پاره

موتیاز تلایکندش نشکلی بستک

4802. to get hold of, to acquire. فراچنگ آرند

No. 58.

حکمت ۵۸

عقل در دست نفس چنان گم قنار است که مرد عاجز
در دست زن گریز

بیت

در خرمی بر سر آئی ببند
که بانگ زن از وی بر آید بلند

4803. a deceiver, seducer. گریز

No. 59.

P. 313. l. 370.

حکمت ۵۹

رای بی قوت مکر و فسونست و قوت بی رای جهل و جتوون

بیت

تیز باید و تدبیر و عقل وانگه ملک
که ملک و دولت نادان سلاح جنگ خود است

4804. for incantation, fascination, deceit, fraud. قسون

4805. infanity, fury, phrenzy. جتوون

4806. judgment, discernment, prudence, discretion. تپیز

No. 60.

حکمت ۶۰

جوانمردی که بخورد و بدهد به از عابدی که روزه
دارد و بنهد هر که ترک شهوت از بهر قبول خلف کرد
است از شهوت حلال در شهوت حرام افتاده است

بیت

عابد که نه از بهر خدا گوشه نشیند
ببچاره در آینه تاریک چه بیند

بیت

اندک اندک بهم شود بسیار
دانه دانه است غله در انبار

اندک اندک خیلی شود قطره قطره سیلی گردد

4807. fasting. روزه

No. 61.

P. 314. l. 384.

حکمت ۶۱

عالی را نشاید که بسفاهت از عامی بحکم بگذرد
که هر دو طرف از یانی دارد هیبت این کم شود
و جهل آن مستحکم

بیت

چو با سغله گویی بلطف و خوشی
قرون گرددش کبر و گردن کشی

4808. stupidity, folly, infolence. سفاهت

4809. damage, detriment, injury. زیان

4810. firm, strong, established. مستحکم

48011. obstinacy, disobedience. گردن کشی

No. 62.

حکمت ۶۲

معصیت از هر که صادر شود ناپسندیده است و از

علمانا پسندیده ترک علم سلاح جنگ شیطان است
 و خداوند سلاح را چون باسیری برند شرمساری
 او بیشتر خواهد بود

بیت

عامی نادان پریشان روزگار
 به ز دانشمند ناپرهیزگار
 کان بناییندی از راه اوقات
 وین دو چشمش بود در چاه اوقات

4812. captivity. اسیری

No. 63.

P. 315. l. 398.

حکمت ۴۳

هر که در زندگی نانش نخورد چون بهیرونامش
 نبرد یوسف صدیق علیه السلام در خشک سال
 مصر سیر نخوردی تا گرسنگان را فراموش نکند
 لذت انگور بیوه داند نه صاحب میوه

بیت

آنکه در راحت و تنعم زیست
 اوچه داند که حال گرسنه چیست
 حال در ماندگان کسی داند
 که باحوال خویش در ماند

قطعه

ای که بر مرکب تازند سوار سوار
 هشدار

که خنجر خار کش مسکین در آب و گلست
 آتش از خانه هوسایه درویش متخواه
 کانچه بر روزن او میگذرد و دود دست

4813. life, life time, also livelihood. زندگی

4814. to run تازند swift. تازیدن

4815. for هوشدار reflect, confider. هشدار

4816. one who carries burdens of thorns. خارکش

No. 64.

P. 316. l. 412.

پند ۴۴

درویش ضعیف حال را در تنگی و خشکی سال میپرس
 که چونی مگر بشرط آنکه مرهم بریش او بنهیب
 و معلومی در پیش

قطعه

خبری که بینی و باری بگل در اقتاده
 بدل بر و شفقت کن ولی مرو بسرش
 کنون چون رفتی و پرسیدیش که چون افتاد
 میان به بند چو مردان بگیر دُنب خرش

4817. distressed condition. ضعیف حال

4818. a tail. ذنب

No. 65.

حکمت ۴۵

دو چیز محال عقلست خوردن پیش از زرق مقسوم
 و مردن پیش از وقت معلوم

قطعه

قضا دگر نشود و در هزار ناله و آه

بشکر و با بشکایت بر آید از دهنی

فرشته که وکیل است بر خزاین باد

چه غم خورد که بهیچ چراغ بیوه نری

4819. whatever providence has allotted. مقسوم

No. 66.

P. 317. l. 427.

پند ۴۴

ای طالب بر روزی بنشین تا بخوری و ای مطلوب

اجل مرو که جان نبری

قطعه

جهه رزق و رکنی و گرنکنی

برساند خدای عزوجل

و روشی در دهان شیر و پلنگه

نخورندت مگر بر روز اجل

4820. demanded, exacted, required. مطلوبه

No. 67.

حکمت ۴۷

بنانها ده دست نرسند و نهاده بهر جا که هست میرسد

بیت

شنیدم که سکندر برفت تا ظلمات

بچند محنت وانگد نخورد آب حیات

4821. not allotted. نا نهاده

No. 68.

حکمت ۴۸

صیادی بی روزی در دجله ماهی نگیرد و ماهی

بی اجل در خشکی نمیرد

بیت

مسکین حریص در همه عالم هبی دود

او در قفای رزق و اجل در قفای او

4822. unaffited by destiny. بی روزی

4823. behind, at the heels. در قفا

No. 69.

P. 318. l. 446.

پند ۴۹

توانگر فاست کلوخ ز رانده است و درویش

صالح شاهدی خاک آلود این دلق موسی است

مرقع و آن ریش فرعون مرصع شدت نیکان

روی در فرج دارد و دولت بدان سر در نشیب

قطعه

هر کرا جا و دولتست بدان

خاطر خسته در نخواهد یافت

خبرش ده که هیچ دولت و جا

بسرانی دگر نخواهد رفت

4824. covered with jewels, set with jew-

els.

4825. wicked men, S. بد

سرای دگر 4826. the next mansion i. e. The
next world.

N. 70.

حکمت ۷۰

حسود از نعمت حق بخیل است و مردم بی گناه را
دشمن

قطعه

مردکی خشک مغز را دیدم
رفته در پوستین صاحب جاه
گفتم ای خواچه گر تو بد بختی
مردم نیک بخت را چه گناه

الا تا نخواهی بلا بر حسود

که آن بخت برگشته خود در بلا است

چه حاجت که پروی کنی دشمنی

که او را چنین دشمنی در قفا است

4827. dry brains, a simpleton. خشک مغز

4828. to recede, to retire, to return برگشتن

retrograde fortune. بخت برگشته

No. 71.

P. 319. l. 464.

حکمت ۷۱

تلمیذ بی ارادت عاشق بی زراست و رونده بی

معرفت مرغی بی پرو عالم بی عمل درخت بی پرو زاهد

بی علم خانه بی در

4829. a scholar, student. تلمیذ

No. 72.

پند ۷۲

مراد از نزول قرآن تحصیل سیرت خوبست نه ترتیل
سوره مکتوب عامی متعبد پیاده رفته است و عالم
متهاون سوار خفته عاصی که دست بردارد به از عابدی
که سر بردارد

بیت

سرهنگ لطیف خوی دلدار

بپتر ز فقیه مردم آزار

4830. alighting, descent. نزول

4831. reciting with a clear voice. ترتیل

4832. a section or chapter of the Koran. سوره

the written law. سوره مکتوب. There are 114 *Soureh's*.

4833. untaught, unlettered, ignorant, عامی
blind.

No. 73.

P. 320. l. 474.

حکمت ۷۳

عالم بی عمل زنبوری بی عمل است

بیت

زنبور درشت بی مروت راگو

باری چو عسل نهی دهی نبش مزین

4834. to sting. نیش زدن

No. 74.

حکمت ۷۴

مردی مرت زن است و عابد باطبع ره زن

بیت

ای بناموس کرده جامه سفید

بهر بندار خلق نامه سیاه

دست کوتاه باید از دنیا

آستین خواه دراز و خواه کوتاه

4835. an infester of the roads, an high-

way robber, the fame as راهزن

4836. whether; also desire, wish. خواه

No. 75.

حکمت ۷۵

دوکس را حسرت از دل نرود و پای تغابن از شکل

بر نیاید تا چری کشتی شکسته و وارثی با قلندران

نشسته چنانکه گفته اند خلعت سلطان اگرچه

عزیز است جامه خلقان خود بعزت تر و خوان

بزرگان اگرچه لذیذ است خرده انبان خود

بلذت تر

بیت

سرکه از دست رنج خویش و تزه

بپتراز نان ده خدای بزه

4837. a merchant. تاجرو

4838. tattered old garments, coarse
cloaths. خلقار4839. crumbs or fragments from
the table. خورده انبان

4840. vinegar. سرکه

4841. the head man of a village. ده خدا

4842. a lamb, fawn, kid. پره

No. 76.

P. 321. l. 492.

حکمت ۷۶

خلاق رای صوابست و نقض عهد اولوالالباب دارو

پگهان خوردن و راه نادیده بی کاروان رفتن

4843. diffolution, violation, rupture. نقض

4844. unknown, unseen. نادیده

No. 77.

حکمت ۷۷

از امام مرشد محمد بن محمد غزالی رحمة الله علیه

پرسید ندکه بدین پایگاه چه گونه رسیدی در علوم

گفت بدانکه هر چه ندانستم از پرسیدن آن ننگ

و عار نداشتم.

قطعه

امید عافیت آنکه بود موافق عقل

که نبض را بطبیعت شناس بنهایی

پیرس هر چه ندانی که ذل پرسیدن

دلیل راه تو باشد بعز دانایی

4845. Imam, a leader, chief, prelate, priest. امام

مرشد 4846. a spiritual guide.

محمّد بن محمّد غزالی 4847. Mahommed ben Mahommed Ghuzâlee, famous for his piety and learning: died at Thous, A. H. 504.

بدانکه 4848. after that manner; also know thou that.

عار 4849. shame, bashfulness; also reproach.

نبض 4850. the pulse.

طبیعت شناس 4851. a physician.

ذلّ 4852. baseness, meanness, disgrace.

No. 78.

P. 322. l. 503.

پند ۷۸

هر چه دانی که هر آینه معلوم تو خواهد شدن
پرسیدن آن تعجیل مکن که هیبت و دهشت را
زیان داره

شعر

چو لقا دید کاند در دست داوه

هیچ آه بی معجز موم گردد

نرسیدش چه میسازي چو دانست

که بی پرسیدنش معلوم گردد

دهشت 4853. fear, awe.

معجز 4854. a miracle.

موم 4855. wax.

No. 79.

پند ۷۹

از لوازمه صحت یکی آنست که یا خانه بپردازی
و یا با خانه خدای در سازی
قطعه

حکایت بر مزاج مستبح گوی

اگر دانی که دارد با تو میلی

هر آن عاقل که با مجنون نشیند

نگوید جز حدیث روی لیلی

لازمه 4856. necessary things. S.

خانه پردازی 4877. household economy, ornamenting the house.

No. 80.

P. 323. l. 317.

حکایت ۸۰

دگر که با بدان نشیند اگر چه طبیعت ایشان درو
اثر نکند بطریقت ایشان متمم گردد چنانکه
اگر شخصی بخرافات رود بنهار کردن منسوب
نشد الا بخیر خوردن

مثنوی

رقم بر خود بنادانی کشیدی

که نادان را بصحبت برگزیدی

طلب کردم ز دانایی یکی پند

مرا گفتا که با نادان مپیوند

که گر صاحب تهیزی خرباشی

و گر نادانی ابلهتر بباشی

خوابات 4858. a tavern.

رقم 4859. writing, description, mark, character.

No. 81.

حکمت ۸۱

حلم شتر چنانکه معلومست که اگر طفلی مهارش
بگیرد و صد فرسنگ ببرد کردن از متابعت او
نه بیچاند اما اگر راهی هولناکش پیش آید که
موجب هلاک باشد و طفل بنا دانی آنجا خواهد
رفت زمام از کفش درگسلاند و دیگر متابعت
نکند که هنگام درشتی ملاطفت مذمومست
و گفته اند که دشمن به ملاطفت دوست نگردد بلکه

طبع زیادت کند

قطعه

کسی که لطف کند با تو خاکپایش باد
و گر خلاف کند در دو چشمش آگن خاک
سخن بلطف و کرم با درشت روی مگوی
که ز شک خورده نگردد بنرم سوهان پاک

مهار 4860. reins, bridle; a camel's bridle.

متابعت 4861. obedience.

مذموم 4862. blameable, reprehensible.

سوهان 4863. a filc.

No. 82.

P. 324. l. 537.

حکمت ۸۲

هر که در پیش سخن دیگران اقتاد تامایه
فضلش بد اندد بیشک پایه جهلش معلوم کنند
و بزرگان گفته اند

قطعه

ندهد مرد هوشبند جواب
مگر آنکه کزو سوال کنند
گرچه بر حق بود مزاج سخن
جهل دعویش بر معال کنند

4864. true, just. برحق.

No. 83.

P. 325. l. 343.

حکمت ۸۳

ویشی درون جامه داشتم شیخ رحمة الله علیه
هر روز پرسیدی که چونی و نپر سیدی که جرات
تو بر کجا است احتراز از آنکه ذکر هر عضوی روا
نباشد و خرد مندان گفته اند هر که سخن نسنجد
از جواش بر نچد

قطعه

تا نیک ندانی که سخن عین صوابست
باید که بگفتن دهن از هم نکشایی
گر است سخن گویی و در بعد بیانی
به زانکه در وقت دهد از بندر هائی

4865. the mercy of God be upon him.

سنجیدون 4866. to weigh.

No. 84.

حکمت ۸۴

دروغ گفتن بضریت لازم ماند اگر نیز جراحت
درست شود نشان بهاند چون برادران یوسف
علیه السلام بدروغ منسوب شدند بر راست
گفت ایشان اعتماد نهاند قال الله تعالی بل
سولت لکم انفسکم

قطعه

یکی را که عادت بود راستی
خطایی کند در گذاری رواست
وگر نامور شد بقول دروغ
اگر راست گوید تو گویی خطاست

ضربت 4867. a blow, a stroke.

لازب 4868. violent, hard, severe, firm, solid.

A R A B I C K.

قال الله تعالی 4869. the high God said.

بل 4870. but.

سولت 4871. shall be asked, required.

لکم 4872. of you.

انفسکم 4873. (concerning) your spirits.

No. 85.

P. 326. l. 560.

مطابق ۸۵

اجل کاینات از روی ظاهر آدمیست و اذل
موجودات سگ و باتفاق خردمندان سگ
حق شناس به از آدمی ناسپاس

قطعه

سگی را لقب هرگز فراموش
نگردد گوزنی صد نوبتش سنگ
وگر عهري نوازی سفله را
یکهتر چیزی آید باتو در چنگ

اجل 4874. most excellent, worthy, glorious.

اذل 4875. abject, vile, base.

حق شناس 4876. grateful.

ناسپاس 4877. ungrateful, unthankful.

No. 86.

لطیفه ۸۶

کز نفس پرور هنروری نیاید و بی هنر سوری را
شاید

مثنوی

مکن رحم بر شکا و بسیار خوار
که بسیار خست بسیار خوار
چو شکا و اره بی بایدت فرهی
چو خرتن بجور کسان در دهی

هنروری 4878. skill.

فرهی 4879. plumpness.

No. 87.

P. 327. l. 371.

تربیت ۸۷

در انجیل آمده است که ای فرزند آدم اله
توانگری دهیت از من مشتعل شوی بهال و گرد رویش
کنیت تنگدل نشینی پس حلاوت دگر من کجا
یابی و عبادت من کی شتابی

قطعه

که اندر نعیمی مغرور غاقل
که اندر تنگدستی خسته و ریش
چو در سر او ضرا حالت اینست
ندانم کی بخت پردازی از خویش

انجیل 4880. the Gospel.

دهیت 4881. I should bestow on you.

کنیت 4882. I should make you.

A. R. A. B. I. C. K.

سرا 4883. happiness.

ضرا 4884. in misery.

No. 88.

عبادت ۸۸

ازادت بیچون یکی را از تخت شاهی فرود
آره و دیگری را در شکم ماهی نگه دارد

بیت

وقتست خوش آنرا که بود ذکر تو مونس

و رخود بود اندر شکم حوت چو مونس

4885. incomparable, unparalleled, in-

scrutable, inexplicable (GOD)

4886. a companion, an intimate friend.

4887. a fish.

No. 89.

P. 328. l. 584.

حکمت ۸۹

اگر تیغ قهر بر گشده نبی و ولی سر در گشده و اگر

غیره لطف بچینان بد آن را به نیکان در رساند

قطعه

گر به خشر خطاب قهر کند

انبیار آنچه جای معذرتست

پرد از روی لطف گو بردار

کاشقیار امید مغفرتست

4888. to extract, to draw.

4889. a holy man, faint; also a king, prince,

governor.

4890. an amorous glance.

4891. prophets. S. بنی

4892. excuse, apology.

R. r. r.

اشقيا 4893. criminals S. شقي

No. 90.

وعظ 90.

هر که بتاديب دنيا راه صواب نگیرد بتعذيب عقبی
گرفتار آید قال الله تعالى ولنذيقنهم من العذاب
الادنی دون العذاب الاکبر

تاديب 4894. erudition, instruction, correction,
chastisement.

تعذيب 4895. punishment, torment.

عقبی 4896. the end, accomplishment; the life
to come, the next world, futurity.

ARABICK.

قال الله تعالى 4897. the high GOD said.

ولنذيقنهم 4898. and certainly I will cause you
to taste.

من العذاب الادنی 4899. of lighter punishment.

دون العذاب الاکبر 4900. not of the greatest pu-
nishment.

بيت

بند است خطاب مهتران آنکه بند
چون بند دهند و نشنوي بند نهند
نيکبختان بکايات و امثال پيشينيان بند گیرند
پيش از آنکه پسينيان بواقعۀ ایشان مثل زنند

قطعه

فرود مرغ سوي دانه فراز
چون دگر مرغ پبند اندر بند
بند گیر از مصايب دگران
تا نگیرند ديگران بتو بند

4901. the ancients, those of former
times.

4902. those of latter times, the moderns.

4903. to give an example, to speak a
parable or proverb.

4904. P. of مصيبت misfortune, ad-
verfity.

No. 91.

P. 329. l. 601.

حکمت 91

آن را که گوش ارادت گران آفرید اند چون کند که
يشنود و آنرا که بیکم سعادت کشید اند چون کند
که نرود

قطعه

شب تاريک درستان خدای
می بتابد چو روز رخشنده
وین سعادت بزور هازو نیست
تا ندرخشد خدای بخشنده

رباعي

از توبكه نالم كه دگر داور نيست

و نزدست تو هيچ دست بالاتر نيست

آن را كه تور هبيري كني كم نشود

و آن را كه تو كم كني كسش رهبر نيست

روزرخشنده 4905. to shine, flash. رخشيدن
bright day.

بخشنده 4906. munificent, giver, also pardonor.

راهبر 4907. a guide, contraction of رهبر

No. 92.

P. 330. l. 612.

عبرت 92

گد اي نيک انجام به از پادشاه يد فرجام

بيت

غمي كر پيش شاد ماني بري

به از شادي. كز پيش غم خوري

بد فرجام 4908. bad end.

No. 93.

لطيفه 93

زمين را از آسمان نثار است. و آسمان را از زمين

غبار كل انا. يترشح بهافيه.

بيت

گرت خوي من آمد ناسزاوار

تو خوي نيک خويش از دست مگذار

حق تعالی مي بيند و مي پوشد و همسايه نهي بيند.

ومي خر و شد.

بيت

نعود بالله اكر خلف غيب دان بودي

كسي بحال خود از دست كس نيا سودي

4909. money, or any thing which is thrown
amongst the populace on festive occasions.

كل 4910. every.

انا 4911. jar.

يترشح 4912. will exfude.

بهافيه 4913. of whatever thing is in it.

خر و شيدن 4914. to make a liquid noise; to attack,
assault.

No. 94.

P. 331. l. 627.

مطايبه 94

تر از معدن بكان كندن بد تر يد و از دست بخيل

بجان كندن

قطعه

دو نان نخورند و گوش دارند

گويند اميد به كه خورده

روزي بيني بكام دشمن

زير مانده و خاکسار مرده

معدن 4915. a mine.

كان 4916. a quarry.

جان کندن 4917. to dig the foul, to expire.

خاکسار 4918. humble, mixed with dust, earthy.

No 95.

ادب ۹۵

هر که بزیر دستان نبخشاید بجزوزیر دستان

گرفتار آید

مثنوی

نه هر بازو که دروي قوتي هست

بهردي عاجزان را بشکند دست

ضعيفان را مکن بر دل گزندی

که در مانی بجزوزیر مندي

ادب 4919. warning, caution.

No. 96.

حکمت ۹۶

عاقل چون خلاف در میان بیند بجهت و چون

صلح بیند لنگر نه که آنجا سلامت بر کرانست و

اینجا حالات در میان

لنگر نهادن 4920. to cast anchor.

کران 4921. a shore, coast, margin, bank, fide,
boundary.

No. 97.

P. 332. l. 643.

حکمت ۹۷

مقام مرا سه شش باید. ولیکن سه یک می آید

بیت

هزار بار چراکاه خوشتر از میدان

ولیکن اسپندارد به دست خویش عنان

مقامر 4922. a dicer, gambler.

سه شش 4923. three sixes.

سه یک 4924. three aces.

No. 98.

تضرع ۹۸

درد و نیشی در مناجات میثقت یارب بر بدان رحمت

نیک که بر نیکان خود رحمت کرده که ایشان را نیک

آفریده

یا رب 4925. O God!

No. 99.

حکمت ۹۹

اول کسی که علم بر جامه وانگشتری در دست نهاد

جهشید بود گفتندش چرا همه زینت و آرایش بچپ

داري و فضیلت راست راست گفت راست را زینت

روستی تهاست

قطعه

آفریدون گفت نقاشان چین را

که پیرامون خرکاهش بد و زنده

بدان را نیک داراي مرد هشیار

که نیکان خود بزرگ و نیک روزند

جهشید 4926. Jumshaid, King of Persia.

گفتندش 4927. they said to him.

آرایش 4928. decoration.

راست راست 4929. for belongs
to the right hand.

نقاش 4930. embroiderer, painter, limner, sculp-
tor, gilder.

پیرامون 4931. environs, borders, adjacent parts,
circuit; also skirt of a garment, lappet, flap.

خبرگاه 4932. the royal tent, court, palace.

No. 100.

P. 333. l. 659.

حکمت .۱۰

بزرگی را گفتند با چندین فضیلت که دست راست
دارد خاتم چراد دست چپ میکنند گفت نهانی
که همیشه اهل فضل محروم باشد

بیت

آن که حظ آفرید و روزی بخت

یا فضیلت هبید هد یا بخت

حظ 4933. good fortune, happiness, pleasure,
delight.

No. 101.

ملاحظه .۱۰

نصیحت پادشاهان مسلم کسی راست که بیم سر

ندارد و امید زور

مثنوی

موحد چه در پای ربی زرش

چه شمشیر هندی نهی بر سرش

امید و هراسش نباشد ز کسی

برینست بنیاد تو عهد و پیمان

موحد 4934. professing that there is only one
God, unitarian.

هندی 4935. Hindy, Indiana.

هراس 4936. fear, dread.

No. 102.

لطیفه .۱۰

پادشاه از بهر دفع ستمکار است و شکنجه برای

خونخواران و قاضی مصلحت جوی طراران هرگز

دو خصم بخت راضی پیش قاضی نروند

قطعه

چو حجت معاینه دانی که می بپاید داد

بلطف به که بچنگ آوری و دلتنگی

خراج اگر نگذارد کسی بطیبت نفس

بهر از بوستانند مرد سرهنگی

طرار 4937. a cut purse.

معاینه 4938. the fight.

طیبت 4939. goodness, delicacy: also odour,

perfume طبیعت نفس good will, a willing mind.

No. 103.

P. 334. l. 679.

مطایبه ۱۰۳

همه کس را دندان بترشی کند گردد مگر قاضي را
بشیريني

بیت

قاضي که برشوت بخورد پنج خیار

ثابت کند از بهر توده خر بزه زار

4940. to become blunt, also to be set
on edge. (the teeth)

4941. to take a bribe.
رشوت خوردن

4942. a cucumber.
خیار

4943. to establish, prove by witnesses.
ثابت کردن

4944. a melon, خر بزه زار a bed or
plantation of melons.

No. 104.

لطیفه ۱۰۴

قعبه پیر از نا بکاري چه کند که توبه نکند و ششکته
معزول از مردم آزاري

بیت

جوان گوشه نشین شیر مرد راه خداست

که پیر خود نتواند ز گوشه برخاست

4945. a whore, courtesan.
قعبه

4946. uselessness.
نا بکاري

No. 105.

P. 335. l. 688.

حکمت ۱۰۵

حکيمي را پرسيدند که چندين درخت نامور که
خداي تعالی آفریده است بلند و پرومند هيچ
يکي را آژاد نخوانند مگر سرو را که ثمره ندارد
درين چه حکمت است گفت هر يکي را دخلي معينست
و وقتي معلوم که گاهي بوجود آن تازه است
و گاهي بعدم آن پژمرده و سرو را هيچ انرين چيزي
نيست و در همه وقت تازه است و اين صفت
آژادگانست

قطعه

بر آنچه ميگذرد دل منه که دجله بسي

پس از خليفه بخواهد گذشت در بغداد

گرت نزد دست بر آيد چون نخل باش کريم

ورت نزد دست نيمايد چو سرو باش آژاد

4947. fruitful.
پرومند

4948. free tree, i. e.
آژاد

The cyprifs.

4949. the cyprifs.
سرو

4950. fruit.
ثمره

4951. withered.
پژمرده

4952. Khalif, the title given to the suc-
cessor of Mahommed: it was assumed by Abûbukur.

No. 106.

وعظ 104

دو کس مردند و حسرت بردند آن که داشت و نخورد
و آن که دانست و نکرد

قطع

کس نه بیند بخیل فاضل

که نه در عیب گفتنش کوشد

و هر که بیجی دوصد گنه دارد

کرمش عیبها فرو پوشد

4953. to cover, conceal: the par-
ticle فرو is redundant.

CONCLUSION OF THE BOOK.

خاتمة الكتاب

تہام شد کتاب کاستان والله المستعان درین
جہلہ چنان کہ رسم مولفان از شعر متقدمان
بطریق استعارہ تلیقی نرفت

بیت

گہن خرقہ خویش پیراستن

بہ از جامہ عاریت خواستن

غالب گفتا سعدی طرب انگیز است و طیبیت آمیز
و کوتہ نظران را بدین علت زبان طعن دراز
گردد کہ مغز دماغ بیہودہ بردن و دود چراغ بی
فایده خوردن کار خردمندان نیست ولیکن
برہم را ی روشی صاحب دلان کہ روی سخن در ایشانست

پوشیدہ نہاند کہ در موعظہای شافی در سلک
عبارت کشیدہ است و داروی تلخ نصیحت
بشہد ظرافت ہر آمیختہ تا طبع مخاطب ملول
نشود و از دولت قبول محروم نہاند

con-
clusion of the book. خاتمة الكتاب 4954.

4955. aided. المستعان

4956. compiler, editor, author. مولف

4957. the ancients, former writers. متقدمان

4958. borrowing. استعارہ

4959. collecting, inferting, sewing to-
gether. تلیقی

4960. to ornament, bedeck. پیراستن

4961. exciting cheerfulness; pleasant. طرب انگیز

4962. mixed with pleafantry. طیبیت آمیز

4963. short fought. کوتہ نظر

4964. blame, disapprobation, reproach,
chiding. طعن

4965. advices, admonitions, S; موعظہای

موعظت

4966. healing, salutary. شافی

4967. Mokhatub, one who listens to
the discourse of another, a reader, Mokhatib, a
speaker, speaking. مخاطب

مثنوي

ما نصيحت بجاي خود كرديم

روزگاري درين بسر برديم

گر نيمايد بگوش رغبت كس

بر رسولان بلاغ باشد وبس

رغبت 4968. strong desire, avidity, curiosity;

also esteem, favor.

رسولان 4969. messengers, ambassadors. S. رسول

پيام 4970. message.

ARABICK.

قطعه

يا ناظرًا فيد سل بالله مرحية

علي الهنن واستغفر لكاتبه

واطلب لنفسك من خير تريد به

من بعد ذلك غفرانا لصاحبه

تم الكتاب بعون الملك الوهاب

يا ناظرًا 4871. O inspector.

فيه 4972. of this.

سل 4973. ask thou.

بالله 4974. of God.

مرحمة 4975. his mercy.

علي الهنن 4976. on the author.

واستغفر 4977. and ask thou forgiveness.

لكاتبه 4978. for the writer thereof (copied.)

واطلب 4979. and ask thou.

لنفسك 4980. for your ownself.

من خير 4981. such good.

تريد به 4982. which you desire.

ذلك 4983. after this.

غفرانا 4984. pardon.

لصاحبه 4985. for its possessor.

تم 4986. finished.

الكتاب 4987. the book.

بعون 4988. with the aid.

الملك 4989. of the king.

الوهاب 4990. the bestower of all good.

FINIS.

A VERBAL INDEX TO THE GULISTAN.

No.		No.		No.		No.	
آب	1494	ابوبكر	387	احتفال	3288	آداب	898
آبادان	2158	ابونصر	959	احد الحسنين	4705	آدام اللدايامه	4640
آباكردن	3635	ابوهريرة	2963	احدهم	3909	آدام	936
آبجو	3495	آبي بكر	957	احسان	3287	آدب	774
آبد	3222	آتابك	384	احسى	2262	آدرار	2076
آبديده	586	آتش	1488	احسن	4646	آدراك	4341
آبر	118	آتفاق	823	احسن الله	4648	آدركه الفرق	3471
آبرار	4505	آتفاقا	1465	احشأ	4357	آدم	1533
آبرآزر	4577	آثار	415	احصان	4535	آدميان	176
آبراهيم	4801	آثر	446	احق	4716	آدميت	4379
آبز	3509	آثيها	3118	احوال	2707	آدمي	1085
آبرو	3531	آجابت	225	احياي عرب	4078	آدمي زاده	521
آبريق	2599	آجازت	2235	آخاضك	3372	آديب	1546
آبزلال	2517	آجتهد	3847	آخاليلية	2037	آديم	4337
آبكش	3804	آجرت	3615	آختر	3950	آديته	4149
آبگينه	3451	آجره	1003	آختصار	1155	آذا	891
آبله	1323	آجل	715	آختيار	1057	آذاهد	3875
آبليس	4304	آجل	4321	آخراجات	2998	آذاقومتها	4278
آبناي جنس	1244	آجل	4874	آختر	342	آذر	4596
آبنوس	4147	آجلاف	4787	آختر	490	آذن	4875
آبواه	1524	آاحاد	4874	آاخلاف	1009	آاذيت	1626
آبواب	1177	آاحقران	3594	آاخوان	1863	آار	1641
آبونقوارس	3776	آاحتلام	4378	آادا	1014	آآرام	1591

II.

No.		No.		No.	No.
1692	آرام گرقن	159	اسب	1325	اسکندریه
401	ارادت	3695	استاد	1545	اسکندر رومی
946	آراستن	40	آستان	561	اسلام
4467	ارامل	4948	آستانه	3519	آسمان
4928	آرایش	1118	استکبیت	243	آسمانی
3563	ارباب معنی	2223	استخفاف	1300	آسودن
1878	ارباب هیت	1839	استخلاص	2403	آسیا
1632	ارتفاع	1772	استخوان	1283	آسیاستنگ
2472	ارجهند	1730	استر	2780	آسیب
809	ارد بهشت	1816	استطاعت	3406	آسیر
3852	ارد شیر با بکان	1786	استظهار	2540	آسیری
4564	ارزاق	162	استعاره	4958	اشارت
2462	ارزانی داشتن	1813	استعداد	4334	آشامیدن
3736	آرزوم جو	1851	استغفار	2543	آشاهد
950	آرزنگ	3595	استغفرالله	4165	آشتر
1617	آرزود	748	استقصا	2048	آشنا
3755	آرزیدن	1124	استقبال	2045	آشرف
4421	ارسلان	1132	استقرار	2505	آشعار
394	ارض	792	آستین	3490	آشتن
393	ارضه	2098	استیناس	3837	آشغیا
1331	ارکان	2434	استوار	2359	آشکارا
2942	ارکان دولت	3286	سراری	1850	آشنا
07	آرمیدن	4452	اسراف	14875	آشوب
46538	آریه	2105	اسعی	2583	آشیان

III.

No.		No.		No.		No.	
اصحاب	301	اعدایه	466	اقتان	1986	اقدام نمودن	3553
اصحاب کهنه	1534	اعراض	235	اقتخار	990	اقترب	2723
اصطخر	3779	اعراف	1712	اقتراحتی	1115	اقتل	1311
اصلا	3833	اعرابی	2621	اقتروختن	1940	اقتلیم	549
اصل	4254	اعضا	1799	اقتربینش	1800	اکابر	1005
اصنع	2548	اعظم	385	اقتربین	560	اقتشاهی	1384
اضل	2695	اعلی	2712	اقتروختن	904	اکرام	2090
اطال الله عمره	997	اعلام	2274	اقتسانه	4098	اکترجه	773
اطبا	2452	اعمال	304	اقتسردن	2716	اکتر	1095
اطراف	1388	اعمالوا	47	اقتشا	1150	اقتندن	3699
اطفالا	132	اعوذ	4490	اقتشانندن	2132	اقتن	2580
اطلاع	1953	اعیان حضرت	2943	اقتضی	1824	اقتنون	1422
اطلس	2593	اعیان	1089	اقتطرق کردن	3266	اقتل	3
اطباع	1880	اقتغاز	1627	اقتعی	1492	اقتل	48
اقتعادت	3666	اقتغلب	4301	اقتغان	3327	اقتلا	1519
اقتعاده	2201	اقتغلبش	1579	اقتفکا	4135	اقتلتقیبا	989
اقتتداله	326	اقتغوش	3701	اقتفلاسی	4563	اقتلتعبود	4734
اقتتدات	4279	اقتغیار	306	اقتفواه	355	اقتلارض	491
اقتتراض	3155	اقتتفاق	1006	اقتتفوز	3393	اقتلغانی	3568
اقتتترف	1937	اقتتذنین	3015	اقتتقارب	3481	اقتتلام	927
اقتتتان	4470	اقتتقت	1988	اقتتقالیم	510	اقتتلا	2035
اقتتتقلد	2790	اقتتتقتاب	416	اقتتتقیال	1607	اقتتتالبرار	2683
اقتتتتبار	1145	اقتتتتقدان	357	اقتتتتقبالم	938	اقتتتتالانسان	1221
اقتتتتت	977	اقتتتتتقدانگان	1785	اقتتتتتکردن	3005	اقتتتتتالبان	2937

IV.

No.		No.		No.		No.	
923	الرفح	4026	القاهرة	920	الهوجعي	4096	
494	الرام	3242	القدر	3314	الهلوي	481	
3942	الزلال	3988	القدر	3316	الهويدي	916	
3411	الشاة	1307	القصة	4294	المبرها	4072	
2685	الشكور	55	الكتاب	4987	النار	2989	
945	الشيطان	4733	الكريم	890	التاس	409	
4282	الطاف	2939	الكلس	3427	الناشرات	2932	
3918	العجم	931	الكبي	1914	التصير	483	
1167	العداوت	3706	الهاش	585	النعيم	4520	
4456	العرب	930	البيثاني	3572	النيل	3378	
4028	العسر	2951	الهبك	4494	للوان	4188	
4115	العلی	207	للمعهد	4729	الوداع	4045	
4085	العبر	4018	للبريز	3434	لودون	2610	
4241	لعنا قيد	4557	للتنعدي	4007	الولوج	1129	
2750	لعيس	3658	للحسينين	1238	الوند	1112	
2934	لغربا	986	للهدعي	3932	لوهاب	4990	
3423	لأغريب	3661	للستعان	4955	الي	2822	
1127	لأغواشي	2586	للإسليمين	453	المن	4628	
3775	لأغیظ	1232	للشرقين	3947	الله	2	
4501	لأبباتا	3836	للطاعم	3310	الله تعالی	937	
210	لأفت	4242	للقدار	3256	الله	452	
919	لأفقر	984	اليلة	922	آلهي	2874	
3312	لأفقر	4498	اليلك	4989	اليلك	4649	
3366	لأفقر	2760	للأواشي	2582	اليلكم	4730	

V.

No.		No.		No.		No.
4216	امیدوار	1507	انجام	2375	انکاریدن	2535
2724	امیر	958	انجامیدن	1188	انگاز	297
1144	امیرکمیر	975	انجمن	4673	انگاشتن	2535
2244	آن	2949	انچه	1504	انک	4345
4845	آن	298	انجیل	4880	آنکس	602
506	آن	3165	نداختن	1352	انگشت	2071
196	آن	2578	اندازه	3274	انگشتری	3683
4043	آناه	4911	اندام	1689	انگور	3226
3703	آناپت	223	اندر	687	انگه	1081
2119	آن انکرا لاصوات	3770	اندرون	1609	انگیختن	1256
328	آن ناکه	1894	اندک	1362	آن لم	4042
3916	آن بان	1770	اندکی	651	آنم	2754
558	آن الغضون	4277	اندوختن	2135	آنواع	2055
1255	آنباغ	3181	اندوه	3717	آنوری	2394
2854	آنبار	2310	اندیشناک	1776	آنیس	690
4682	آنجاز	3441	اندیشه	1074	آنپی	2418
175	آنباری	4669	اندیشیدن	1080	آنپی	2884
707	آنساط	303	آنرا	202	آنو	263
3399	آنپوه	3356	آنس	2974	آنواز	290
2311	آنپیا	4891	آنست	1061	آنوان	802
471	آنپت	2551	آنصاف	167	آنوباش	1559
324	آننسبت	4351	آنفاس	3002	آنوج	2026
1849	آننظار	1714	آنفسکم	4873	آنودایه	462
224	آننقام	2184	آنکار	3073	آنوراد	4489

VI.

No.		No.		No.	No.		
آوردن	65	آهن	1566	ایوان	1259	بارخاطر	2577
اوست	1010	آهنگ	1263	آینه دار	2720	بار دادن	4584
اوصاف	2639	آهنگ حجازی	4790	ب	18	پارسا	1822
اوقادان	2471	آهو	3871	پا	105	پارس	550
اوقات	3087	آهوی	2690	پا	966	پارسی	3448
اول	346	آبی	93	پاب	1185	پارگاه	907
اولنتر	1030	آبیات	4417	باب التوبه	4160	پارها	1952
اولی الالباب	757	آبیادی	2287	باختن	3751	پاره	4678
اولین	3691	آیاز	3799	باد	110, 1608	باریتعالی	3234
اولیک	4514	آیام	548	باداش	3625	باریمن	2495
آویختن	889	آیث	3362	بادام	3869	باریک	3251
ادیم	3214	آیثار	3203	بادپا	3484	بارینه	3890
آهسته	4222	آیحجاز	1178	پادشاهی	1210	باز	233
آهستگی	2785	آیدت	880	پادشاه	349	بازار	656
آهک تفتد	2440	آیدش	1891	پادشاهان	1191	باز آمدن	300
اهل	380	آیزد	229	پادگرد	3138	باز آوردن	2230
اهل خره	2509	آیستان	2439	باد مخالف	3472	بازپس	4052
اهل دل	1091	آیشان	1027	یادیه	2747	باز خریدن	2991
اهل شناخت	3750	آیکه	595	پار	608, 1297	بازداشتن	612
اهل صفا	2568	آیبان	381	پار	3898	بازرگان	2544
اهل طریق	3106	آیبی	1655	پاران	72	باززدن	3340
اهل فضل	1054	آیبان	2361	پاربر	2168	بازگردانیدن	3609
اهل	2552	آینک	2378	پاربردار	2171	بازگردیدن	2783
اهپال	3330	آین	329	پارخدا	3217	بازکردن	1881

VII.

No.		No.		No.		No.	
1379	پاک رو	4174	بانگ	1291	بجان رنجیدن	1332	
333	پاک سوختن	4660	بانگ برداشتن	2837	بچهاله	211	
1750	پاکه	2728	بانگ صبح	2150	بچه	1493	
1779	پاکیزه	3663	بانگ نیاز	3790	بعث	2451	
2866	پاکیزه رو	4195	با وجود	3185	بعث کردن	2748	
1348	پالا	1589	با در کردن	2514	بهر	201	
1452	پالبنان	2029	پاهم	4177	بعضور	4239	
1975	پالخشپ	4283	پایان	1829	بحکم آنکه	2084	
566	پالرجل	3762	پاپوش	3407	بحد کردن	2755	
151	پالاش	3050	پایده	664	بصوره	3991	
670	پالشجره الاخضر	3019	پایدار	629	بخت	2467	
197	پالغ	3919, 4375	پایگاه	4124	بخت	623	
2069	پالغو	3113	پایمال	4127	بختن	1793	
1794	پالهلام	4132	پاینده	4264	بخته	3641	
2534	پالوری	3511	پایه	2948	بختیار	2191	
2649	پالویته	482	پایدمرد	637	بختی	2745	
1472	پالده	1166	پایر	882	بخش	2137	
3225	پالنگ	3872	پت	4550	بخشایش	2873	
4410	پالین	1758	پتر	3651	بخشش	2509	
3249	پام	3689	پت تراش	4597	بخشندگی	2130	
497	پامداد	610	پجا آوردن	71	بخشنده	4906	
199	پامدادان	1463	پجان	1912	بخشیدن	1478	
4173	پامنش	1896	پجان آمدن	1669	بخل	3297	
4051	پانزده	4370	پجان پروردن	1652	بخیل	4238	

VIII.

No.		No.		No.		No.
1911	بذیر قتن	1509	برحق	4864	برق 7 ب	3978
635	بیر	932	برخاستن	3393	برقت	319
4728	بیر	36	برخاش	3617	برق	2708
4825	بیر	3359	برخی	4015	برقرار	214
4848	بیر	313	برد	641	برش	642
4409	برابر	2333	برد	800	برکات	3001
4760	برادر	711	برداشتن	228	برکت	3919
1459	برادرانش	1295	برداشتن	620	برگشتن	4828
1298	برادر خوانده گی	2014	بردن	92	برگردیدن	3606
46	برآگنده	2902	برده	82	برگزفتن	3819
1671	برآمدن	2005	برده دار	4586	برگذاشتن	1434
3642	برانداختن	1858	برده بینی	2480	برگندن	3897
3758	برآوردن	252	برده عشاق	2860	برگه	2616
4041	برآید	43	برده هفت رنگ	3211	برکشیدن	4888
432	برای	868	برده العان	3769	برما	568
4908	برپاداشتن	3236	بردیسانی	3453	برمی آید	29
2849	بربط	2833	برستار	3082	برتج	2139
433	بروت	3817	برستند	2300	برند رم	743
1789	برتافتن	2382	برسروش	554	برنگزفتن	703
1809	برتر	334	برستند	3722	برنیارم	741
2574	برتست	565	برسیدمش	4229	برنیامدن	4598
621	برتو	911	برسیدن	284	برنیان	3342
1099	برج	2603	برشه	2700	برو	1164
3071	برحذر	1847	برف	649	بروا	2842

IX.

No.		No.		No.		No.
1360	بهر چهره	1064	بسم	1	بصالح	3708
323	بهر گن	1558	بسنه	425	بصره	2388
4686	بهر گران	1026	بسنه دیدن	1252	بضاعت	1099
1077	بهر گوار	2103	بسیار	1069	بطا	4623
125	بهر گوی	1586	بسیاری	253	بطا هر	3429
912	بهر مردن	4228	بسیج	4508	بطالت	3097
2340	بهر مرده	4951	بسیط	360	بطل	4179
4947	بهره	2365	بسیم	191	بطش	1939
515	بس	1083	بسیتمیان	4902	بطلعتن اله جن	3853
2379	بس	32	بسی	594	بطن	4537
4842	بسا	2786	بشارت	1737	بطول	454
4529	بساط	698	بشت	965	بطی	1066
1378	بست	1112	بشت هادن	1891	بعد	671
3352	بست	3792	بشته	3348	بعد	3946
1831	بستان	3208	بشتی	3613	بعصی	2258
2632	بستر	2312	بشتیبان	198	بعلبک	2714
2865	بسته	4035	بشر	4053	بعون	4988
3558	بستن	768	بشره	3842	بعید	2116
3084	بسته	2792	بشریت	3842	بعداد	1808
3052	بسر	1301	بشم	2465	بعدل	2489
2776	بسر آمدن	1321	بشه	3638	بعیر	2691
682	بسر بردن	627	بشیر	3933	بعی	1511
221	بسر شدن	1744	بشیران	4319	بعقا	572
3103	بسته	3364	بشیرانی	2575	بعقدردید العیش	388

No.		No.		No.	No.
1438	بلکہ	372	بنات	121	پتیر
3984	بلند	1109	بناگوش	3056	بو
905	بلندی	1593	بناء	909	بواب
728	بلنکائ	538	پتپہ	1795	بودن
902	بلنڈ افگن	4236	پنپہ دوز	3577	بوریا
3627	بلنگی	541	پنچ	599	بوریا باق
3711	بلور	4293	پنچاء	596	پوست
440	بلوغ	4366	پنجم	1196	پوستان
208	بلیغ	400	پنچہ	1782	پوست پر پوست
685	بلی	2768	پنکوی	4012	پوسہ دادن
710	بلیت	3781	پند	666	پوستین
4870	بلیت	4011	پند	1400	پوستین دوزی
2239	بلید	4258	پندار	4720	پوسیدن
1389	بہا تلی	468	پندا شتن	1357	پوشیدن
2592	بہا قیہ	4913	پندر مودن	1665	پوقلہون
370	بہٹل	4622	پندگان	84	پولاد
4707	بہسیمی	4086	پندگی	2357	پوم
812	بہن	4350	پندن	2506	پوی
3956	بہنمتی	3394	پندہ	57	پویدن
1405	بہن	389	پندیان	4779	
472	بہن	3745	پنہان شدن	1444	پویدن
206	بہنا	1253	پنی آدم	1798	پہ
4324	بہنار	1060	پنیاد	1481	پہ
					4233
					315
					3289
					305
					1500
					4409
					2767
					304
					2793
					1470
					2635
					4750
					1353
					1149
					850
					2195
					1381
					437
					2129
					4104
					59
					477

XI.

No.		No.		No.		No.
2545	بي انصافي	1765	بيد	1497	پيش گير	37
119	بي بصر	2737	پودا	1588	پيشه ور	3576
4331	بي بهره	3582	بيداري	1827	پيشه	1334
2913	بيت	39	بيدق	4589	پيشين	1888
1086	بيت الال	1859	بيد مشك	4607	پيشينيان	4901
3839	بي تڪاشي	4111	بيير	1078	بيضه	2153
2958	بي تد بير	2134	بيراستن	4960	بيطار	4400
3220	بيتم	2225	بيرامن	2087	بيطاقتي	3354
1183	بي تپيز	2170	بيروانه	4696	بيح	3752
3844	بي توشه	3386	بيرامون	4931	بيعزتي	2261
4212	بيتها	588	بيراهن	805	بيغام	2260
1340	بيچ	3702	بير طريقت	2882	بيغچر	1761
4689	بيچاره	1214	بي روزي	4822	بيقياس	2124
4616	بيچارگي	3341	بيروز	2798	بيڪ	714
74	بيچارگان	567	بيرون	797	بيڪار	2242
2549	بيجان کردن	4782	بيري	1200	بيڪان	3626
3500	بيجان نيدن	2944	بيس	3309	بيڪانه	1643
613	بيجھالي	962	بي سرو پا	4571	بيڪبار	4262
2794	بيجھون	4885	بيش	648	بيڪران	2211
895	بيجھاصل	4097	بيش	2279	بيڪناه	2222
2424	بيجھ	1427	بيشاني	3146	بيدل	1431
2973	بيجھير	2159	بيشتر	1541	بيلان	4039
4752	بيجھيرانند	332	بيشتر	1290	بيلبان	2226
4970	بيجھوابي	2741	بيشرو	3090	بيلتن	4237

XII.

No.		No.		No.		No.
4701	تابان	4546	تاکي	1818	تکسين کردن	2653
772	تابستان	4358	تاليف	575	تکصيل	3538
1723	تابه ر	4145	تامل	579	تکفد	307
4734	تاتار	3293	تاران	4403	تکقيف	2416
2397	تائير	1202	تاويل	1274	تککم	4267
2785	تاج	2316	قاوي	1072	تکهل	1850
4799	تاجدار	1716	تاويد	2469	تکخير	277
3611	تاجز	4837	تبار	1486	تکخت	1264
3192	تاچند	4420	تباء	4777	تکخليص	2994
258	تاختن	1117	تبه يل	3848	تکخم	147
2684, 4457	تاخير	2422	تبرک	2840	تدارک	4641
3739	تا ديب	4894	تبسم	1555	تدبير	982
3270	تاراج	3965	تبه	4287	تدری	4094
3318	تارک	3966	تتري	2777	تدهيب	1176
3944	تاريخ	1204	تنه	177	تدر	2663
1343	تاريکي	2034	تجارت	2547	تقرا	1656
4552	تازه	3887	تجاسر	3361	تقرازو	4139
1561	تازيانه	2426	تجربت	3245	تقراي	2702
2283	تازيدن	4814	تکچس	1433	تربت	1759
3187	قازي	1326	تکچنب کردن	3818	تربيت	149
1792	تاسفاً	4046	تکذير	4708	ترتيب	1169
	تاسف	582	تکذير	3216	ترتيل	4831
113	تافتن	1591, 2576	تکريبه	4483	ترحم	3677
3972	تاک	835	تکسين	399	ترود	3088

XIII.

No.		No.		No.		No.
98	تشویر	4178	تعلف	3591	تقصیر	61
1722	تشویش	545	تعلیم	2328	تقوی	3152
2041	تصانیف	4355	تعذت	2990	تقویت	1651
3305	تصدیق	3743	تعهد	4668	تثک	4224
2025	تصرف	1670	تغابن	3951	تکاسل	1017
517	تصنع	1032	تغیر	1902	تکبر	3889
2334	تصنیف	873	تفاخر	4434	تکسبها	3313
2622	تصویر کردن	3891	تغاریت	1872	تکلف	1034
2002	تصرف	2901	تغیثش	1995	تکلیفوا	4029
4305	تفہرغ	236	تفحص	4138	تکیہ	1262
2519	تطاؤل	875	تفرج	795	تلاطم	2065
4142	تطلع الشمس	4163	تفرج ضکاء	3545	تلمیس	4235
1996	تطوع	3789	تفرقة	4703	تائج	2042
3409	تطیب	2830	تفرقة کردن	3068	تلخیص	2367
4982	تعالی	230	تفقد	3679	تلطف کردن	2915
2968	تعبد	702	تفکر	2665	تلف	581
2774	تعبیه	3653	تفویض	2941	تلقیف	4959
2917	تعد	2644	تقاضا	3292	تلمیذ	4829
2192	تعدی	3636	تقاعد	1058	تلون	2942
3238	تعذیب	4895	تقبیح	3123	تم	4986
4755	تعروض	2017	تقدس	495	تباشا	3697
2280	تعزیت	2955	تقدیر	2285	تہام	312
3166	تعصب	1649	تقرب	2773	تہامتر	2206
1882	تعطیل	4110	تقریر	1078	تہنغ	1476

XIV.

No.		No.		No.		No.	
4738	توام	4539	تیره	2799	جان	397	
4674	توانا	1780	تیز	526	جانان	4260	
3290	توانستین	733	تیمشه	3793	جانپ	2264	
650	توانگری	1596	تیغ	1893	جان بخت	3838	}
4585, 4806	توبه	2541	ثابت شدن	3958	تسلیم کردن		
2985	توبینج	3437	ثابت کردن	4943	جانستان	3499	
1439	توحید	3204	ثروت	4568	جانکندن	4917	
1961	تودیع	1751	ثریا	834	جانور	1929	
2623	توریت	4723	تغور لاسلام	4639	جانی	3465	
3069	توشه	4507	ثم	1523	جاودانی	2449	
4704	توفیق	2598	ثمره	4950	جاوید	1048	
3321	توقع	1477	ثم یطفی	2599	چاه	2186	
2788	توقف کردن	3081	ثمین	3503	چاه	1620	
4513	توکل	3205	ثنا	9604	چاهت	2188	
485	توکیل	2252	ثواب	457	چاهت	2189	
4141	تویی	555	جا	80	جاهد اک	3163	
1982	تپاون	1016	چابک	8544	جاهل	3737	
3132	تهذیب	4275	چادر	4757	جاییکه	3665	
3459	تهبت	3267	چار پایه	4401	چپ	4687	
546	تهنیت	2956	چاره	1694	جبال	1312	
2904	تهور	1366	جاسوسی	3268	چپر	3680	
104	تپی	655	جالینوس	3731	جبریل	2678	
4523	تیر	2243	جامع	1763	جبل	1443	
2093	تیرانداز	4783	جامه	806	جبلت	1554	

XV.

No.		No.		No.		No.	
3464	چشمه حیوان	2033	جمع آمدن	2476	چو	523	
4650	چشمه هور	3714	جمعند	4487	چو	1105	
4384	چشیدن	1703	جمعیت	1920	جواب	700	
4020	جمعیه	4590	جملگی	1739	چواله وزی	3900	
512	جعل	739	جمله	1269	جوانهرد	3129	
4691	جفا	2088	جمع	213	جوانهردی	1639	
3294	جفت	4243	جمیل	354	جوانی	1197	
1107	جگر بند	1968	جمن	2485	چوب	4608	
4429	چگونه	1647	چنان	542	چوپان	2353	
1151	چکیدن	3178	چنانکه	860	چوپانی	1660	
3561	چل	11	جنبیدن	2502	جود	4474	
1065	چل	2601	جنیبک	4458	جور	1625	
570	چل	4377	چند	1154	جورپیشه	1658	
727	جلاد	2215	چندانکه	572	جوز	4744	
3439	جلال	267	چند روز	894	جوستف	2507	
2113	جلالی	811	چندین	2207	جوش	2735	
4225	جلسا	2133	چنگ	789	جوشن	4439	
1460	جلنار	3016	چنگ آورمن	790	جوشیدن	3528	
2176	جلیس	692	چنگ آزموده	1441	چوشکان	4146	
4514	جهاد	4461	چنگال	1729	چون	28	
3336	جهاست	2715	چنگی	527	جوهر	769	
190	جهال	276	چنگی	535	جوهریان	1104	
1271	چهچه	2398	چنون	4805	جویدن	4105	
1272	چشیدن	4926	چنون	547	جویی	1708	
1421	جمع	2043	چنین				

XVI.

No.		No.		No.		No.	
193	چیست	764	حبه	3522	حرمان	2303	
1973	جیش	3195	حتن	3375	حرمت	2438	
1194	جیفتہ	1310	حج	2385	حرور	3969	
3186	چین	3092	حکاج	2058	حریر	4412	
4784	چینی	948	حکاج یوسف	1810	حریص	3826	
374	حاجات	2997	حکاجز	1883	حریف	2820	
1045	حاجت	251	حکجت	3435	حزین	3573	
1819	حاجتہند	3197	حکجرہ	691	حس	3840	
2709	حاتم طائی	3221	حد	2830	حساب	75	
2401	حاجی	2389	حدت	1845	حسب	721	
1342	حادث	3244	حدث	4541	حسب واقعہ	4106	
4437	حاصل	2175	حد شرع	2756	حسد	1372	
1965	حاضر	1464	حدیث	362, 1516	حسرت	4424	
749	حاضران	872	حدیقہ	1181	حسن	896	
2143	حاکمان	500	حذر	1756	حسنت	212	
2977	حال	590	حر	3974	حسن تدبیر	4284	
2539	حالت	299	حراثت	2463	حسن خطاب	1548	
292	حالی	887	حراست	2001	حسن رای	1502	
3863	حامل	2585	حرام	1852	حسن میبندی	3748	
665	حاملہ	3262	حرامزادہ	2238	حسود	1605	
4468	حاملہ	4360	حرامی	1974	حشم	1646	
2887	حامی	4638	حرف	2867	حصار	2597	
4657	حبا	2969	حرف گیر	1926	حصار	2597	
776	حبس	2275	حرکت	2077	حصبا	2560	
1964	حبذ الوریذ	2726	حرم	2559	حصول	3590	

XVII.

No.		No.		No.		No.	
حصه	1390	حلاوت	3041	حوض	2660	خاک زاد	4700
حضرت	1101	حلب	2979	حوله	3029	خاکسار	4918
حضور	1031	حلق	2180	حي	2924	خاکستر	2314
حطام	2219	حلقه	3686	حيات	27	خاکم	449
حظ	2813	حلقه بگوش	1640	حيران	2466	خالي	1335
حصه	2680	حلم	4300	حيفا	1657	خام	2734
حفظ	4128	حلو	3744	حیلت	4684	خاموش	1695
حق	226	حليم	4297	حیمن	3311	خاموشي	781
حقا	3242	حلیه	275	حیوان	2166	خانه	1543
حق شناس	4876	حهار	3512	حیوانه	455	خانه پردازي	4857
حق شناسي	2284	حمال	3264	خاتمه	4954	خاندان	1530
حق معرفتک	280	حمام	429	خاتون	3063	خانقاه	3105
حق ناشناس	1901	حمايت	1936	خار	2436	خانهاں	4248
حقون	1904	حماید	2877	خارا	3794	خاوي البطن	1916
حقیر	1294	حمل	371	خار بنان	4060	خاییدن	3180
حقیقت	906	حمله	1368	خارکش	4816	خبث	1254
حکایت	1157	حمیت	1960	خارزگن	3347	خبر	169
حکم	688	حنجره	2862	خاستن	4227	خبرت	1844
حکيا	864	حفظه	3323	خاص	1046	خبیث	4667
حکم انداز	3687	حوت	4887	خاصه	3329	ختم	2491
حکمت	1043	جواشي	1011	خاصیت	4795	ختهي	2870
حکیم	1123	حوالت	1209	خاطر	309	خجالت	967
حلال	3076	حور	1710	خاک	448	خجسته	2848

XVIII.

No.		No.		No.		No.
601	خردمند	763	خرف	3388	خسومت	4009
557	خرده	830	خزینه	1635	خصبیب	2461
3070	خردی	1585	خس	1572	خط	3508
4081	خرسنگ	4303	خسارت	3716	خطا	90
373	خرف	4197	خسپیدن	1396	خطاب	1021
260	خرقه	2349	خست	3463	خطاگردن	3688
68	خرشکاء	4932	خسته	18,9	خطای	3996
1811	خرم	3992	خسپیس	3811	خطبا	3782
1012	خرما	148	خشت	3480	خطر	2270
2295	خرمن	662	خشت پیروزه	4447	خطروناک	2064
1329	خرمهره	4614	خشت زن	3805	خط سبزه	3894
4858	خرمی	1039	خشک	3239	خطه	496
2474	خروار	3334	خشک مغز	4827	خطیب	3765
3578	خروس	1136	خشکی	3497	خطیر	4408
2067	خروشیدن	2733	خشم	2185	خفاچه	4050
2779	خروشیدن	4914	خشپناک	2412	خفت	2843
2148	خریدار	3893	خشن	3913	خفت رای	4407
1966	خریدن	2306	خشنود	2212	خفتی	1337
1266	خریف	878	خشونت	3284	خفیه	2040
4944	خز	3482	خصانه	214	خلاب	4792
1165	خزان	874	خصلت	3650	خلاص	2060
1540	خزانده	95	خضم	1680	خلاصی	4169
4560	خزاین	2525	خصبیب	1603	خلائق	753

XIX.

No.		No.		No.		No.
4250	خواجه تاش	3136	خوشخو	3304	خیلتاش	3628
3537	خوار	3269	خوش گریستن	2557	خیب زدن	3413
3086	خوار داشتن	2101	خوشه	663	خاد	1796
351	خواستن	1618	خوشی	712	خادن	1385
127	خواص	406	خوشیدن	2954	خارو	2789
1628	خوان	78	خوض	4156	داشتن	108
4838	خواندن	234	خوکرد	4268	داعیه	3580
2150	خواه	4836	خون	1240	داعی	4383
2808	خواهر	1875	خونخوار	4680	دام	478
2907	خواهنده	3227	خونخواری	525	دام	3042
4952	خوب	1296	خوی	540	داماد	3179
4602	خود	419	خوید	660	دام ملکه	1505
3357	خودرای	3953	خویشاوند	3489	دامن	312
4440	خوردن	161	خویش	62	دامنم	318
3747	خورداری	99	خیار	4942	دانا	1322
2441	خورده انبان	4839	خیال	335	دانستن	509
2508	خورشت	424	خیانت	1598	دانش	2372
2217	خورشید	154	خیم	941	دانشپند	3722
1330	خورم	827	خیمه	2447	دانگ	3523
638	خورنده	3306	خیمه رای	4206	دانه	2132
597	خوش	826	خیزان	1987	دانی	862
3549	خوشانیدن	3970	خیزیدن	3822	دارد	49
652	خوشبوی	428	خیل	3800	داور	4402

XX.

No.		No.		No.		No.	
376	دایره	126	درنده	2194	دریدن	87	
117	دایه	310	درنک	1068	درین	1161	
4743	دایم	1804	درنگ	514	دریچه	1377	
3496	دجله	3824	درنوردن	4062	دزد	1401	
2477	دختر	4273	دره از	4161	دست	41	
4200	دخترخواستنی	422	دروغ	1250	دستار	658	
4244	دخترک	2009	دروغ زن	3820	دست بدست	2318	
4312	دخول	2995	درون	528	دست بر نشانیدن	2814	
3593	دخول	716	دروی	231	دست برداشتن	2743	
33	در	2181	درویدن	4231	دست رس	3550	
1624	دراز	1356	درویزه	2546	دستگاه	3355	
2834	درازی	4823	درویشان	1025	دستگیری	3421	
3516	دراعه	2772	درویش	1174	دستور	3749	
695	درآمدن	156	درهم	519	دسته	3212	
2091	در آوردن	64	دریا	1685	دست یافتن	2341	
836	در آویختن	1241	دریاب	2360	دشمن	106	
2008	در آیت	4176	در یافتن	600	دشنام	1617	
2082	در بان	1745	دریای هفتکانه	4257	دشوار	3964	
4442	در پیوستن	2845	دریای مغرب	2662	دعا	254	
1162	درج	2136	دریتیم	3559	دعای خیر	1028	
2604	درج	201	دریغ	4187	دعوا	3478	
2771	درجات	4403	دریش	79	دعوت	250	
461	درجته	3957	دریغ داشتن	2343	دعوی	1114	

XXI.

No.		No.		No.		No.	
2627	دلکش	828	دوحه	841	دویدن	2769	
2847	دلکشا	3009	دوختن	2410	ده	2147	
678	دلیری	1097	دود	2163	ده	1394	
1415	دلیل	2302	دودمان	4057	دهان	762	
2329	دم	592	دور	1035	ده خدا	4841	
1279	دمار	2161	دور	178	دهر	552	
4151	دماغ	1791	دور آخر	2732	دهشت	4853	
2342	دمان	2415	دوران	2366	دهقان	2210	
3454	دمبدم	2749	دوزخ	1711	دهلین	3975	
622	دم در کشیدن	2832	دوست	630	دهت	4881	
285	دمشق	1764	دوستان	100	دهن	2255	
1056	دمی	4717	دوستدار	1675	دیار	2115	
1457	دمیاطی	3483	دوستی	632	دیار بکر	4219	
438	دمیدن	1469	دوش	2914	دیانت	1999	
3557	دنبال	1699	دوشیزه	4288	دیبا	3051	
867	دنجان	1565	دوغ	2399	دیباچه	955	
3742	دنیا	729	دوشکانه	2634	دیپت	3188	
2565	دنیا دار	3460	دولت	803	دیدار	2117	
953	دو	34	دوم	1189	دیدمش	853	
4077	دوا	2205	دومین	4298	دیدن	518	
4232	دواب	1087	دون	1898	دید	963	
3057	دوانیدن	2770	دونان	3300	دیر	865	
2590	دوتا	1037	دون العذاب الاکبر	4900	دیرینه	2051	

No.		No.		No.	No.
2406	ذوالنون	2361	ربنا	2987	رستن
619	را	8	ربيع	136	رسم
1836	راحت	2288	رجلت	606	رسوا
3640	راز	3806	رحم	1239	رسولان
195	راست	1038	رحم	4378	رسول
2393	راست راست	4929	رحمت	73	رسیدن
4253	راستی	1246	رحمة الله عليه	4865	رشف
3655	راسخ	3074	رحمن	4	رشد
31	راسه	423	رجیل	611	رشوت خوردن
3570	راضی	1604	رحیم	5	رضا
913	راعی	1732	رخام	4446	رضینا
1171	راکب	2581	رخت	2408	رطب
353	راندن	1437	رخشیدن	4905	رعایا
4852	راء	735	رد	3488	رعایت
2099	رای	756	رد جواب	1549	رعایت خاطر کردن
4983	رای بلند	1480	رز	3224	رعد
4595	رای زدن	2372	رزق	3588	رعنا
4462	رایت	3117	رزق معلوم	4516	رعیت
2173	رایت	3133	رزق مقسوم	4819	رغبت
4818	رب	247	رساله	2278	رقتی
2928	رباط	3061	رسانیدن	3624	رقتی
758	رباعی	411	رستم	1538	رفع
3157	ربانیدن	2687	رستی	4061	رقب

KXIII.

	No.		No.		No.		No.
رفیق	1946	رونقین	4445	روش	4000	ریسمان	3623
رقاب	926	رواداشتن	1018	روشن	2512	ریش	2066
رقص	2925	ردان	2994	روضه	837	ریعان	1475
رغمه	365	ردان آسا	3010	روغن	1869	ریشک	3353
رقم	4859	ردان شدن	3598	روم	3450	ریو	4749
رقیب	3917	ردان کردن	2272	روند	2572	ز	60
رژ	2817	روبا	1984	رونق	3690	زاد	3259
رکاب	3135	روح	3575	روبیندن	1570	زاد بوم	3551
رکتی	3397	رود	4318	روبین	1137	زاد راه	3382
رکبوا	3476	روده	4727	روی	783	زاد شان	4269
رنگ زب	4690	روز	430	ره	668	زادگی	4800
رگفت	4473	روزداد	1797	رها کردن	539	زادن	1041
رگیت	3412	روزشهار	4417	رهبر	4907	زاده	1577
رمضان	2515	روزگار	513	رهبردن	3821	زار	2752
رمقه	3631	روزگار	222	رهبری	2857	زاری	237
رمیدی	2487	روزمیدان	1358	رهزن	3835	زاف	1969
رنج	1610	روزن	1837	رهگذر	2566	زانکه	1681
رنجش	2006	روزه	4807	رهیدن	1611	زانگه	412
رنجور	1734	روزی	89	ریا	3210	ززال	1537
رنجیه	2197	روزی ده	4339	ریاست	2003	ززاله	4630
رنجیدن	704	روسا	2978	ریکان	854	زان	1289
رنه	3130	روسپی	1978	ریختی	832	زانو	701
رنکارنگه	846	روستا	2146	ریزه	3467	زاهد	2618

No.		No.		No.		No.	
1583	نفرنی	2966	زندگانی	1478	نهر	1373	
4465	زیرین	2438	زندگی	4813	نهر قاتل	3299	
2151	زشت	1709	زنده	3197	نهره	2206	
4263	زکوة	3423	زنده کردن	1053	زیادت	1367	
42	زلف	3081	زندیق	4798	زیارت	1767	
3047	زما	1170	زنگ	2803	زیارتگاه	4221	
4785	زمام	3109	زنگار	4392	زبان	4809	
4699	زمان	179	زن کردن	1133	زبان	3596	
1216	زمان الوصل	3879	زنگی	399	زبیب	3023	
1815	زمانه	2344	زوال	1606	زریبا	2368	
2479	زمردین	115	زود	1867	زریبک	2835	
4694	زمره	968	زور	2636	زریبیدن	2863	
4116	زمنزه	2920	زور آور	1677	زرید	4604	
1876	زمستان	2971	زور آوری	4764	زیر	1278	
1778	زمن	283	زور آزما	3143	زیر بار شدن	2781	
2744	زمین	124	زورق	2419	زیر دست	1148	
2818	زن	2364	زورمند	3532	زیرک	3043	
607	زن باردار	4363	زورمندی	2808	زیرین	2481	
1910	زنبور	3237	زورن	2045	زیرستان	1051	
3423	زنجیر	2981	زهر	4430	زیرک	1801	
3888	زنخدا	3883	زهاد	3054	زیرنب	2681	
2906	زن خواستن	4226	زهار	4373	زینت	4082	
4715	زندان	1666	زهد	1879	زینهار	2985	

No.	No.	No.	No.				
نیزو	973	سیاه	2349	ستیم	1674	سد	4773
سابق الانعام	2100	سبب	574	ستیدید	2177	سور	139
سابقه	2019	سبکانه	238	ستیکار	2155	سور	2373
ساتر	3120	سبحان الله	2736	ستیکر	2805	سورا	4883
ساختن	604	سپر	4428	ستودن	2638	سوری	3850
ساز	2819	سپرانداختن	3728	ستور	2719	سراج	921
ساعت	2903	سپردن	1281	ستون	2621	سراچه	584
ساعده	1749	سپری شدن	2939	ستوه	2744	سراندیب	3190
ساق	4292	سبز	130	ستیز	791	سرانگشت	4647
ساقی	3032	سبزه	1468	ستیزیدن	3732	سرانیدن	2834
ساق	1168	سبک	3834	سجج	842	سرای	4578
سالار	3458	سبک	4158	سجج گوی	4593	سرای دگر	4826
سالمکان	3540	سبکیا	4208	سجود	4475	سربنچگی	3144
سالمگی	4371	سبکیار	4451	سجبان وایل	3738	سرتین	4207
سالمه	4182	سبکسار	3733	سجگره	2563	سرخ	716
سالی	1757	سپند	2162	سجری	2926	سرخویش	734
سالیان	1905	سپیل	614	سجخا	3462	سرد	1741
سالدیدن	3527	سنت	16	سجخاوت	2123	سردست	1781
سایه	556	ستاره	1592	سجختی	1676	سرتوش	4767
سایه پروده	4432	ستاندن	1812	سجخره	1990	سرسشت	3148
سایر	273	ستایش	2054	سجخن	359	سرسکش	3735
سایله	2556	ستندن	3757	سجخندان	1076	سرگشته	163
سپاس	1899	ستردن	3200	سجخنی گوی	2739	سرگردان	3142

No		No.		No		No.	
سرگردان	2315	سعد	479	سلکشور	3661	سنجاری	3788
سرگنج	4603	سعد یا	3446	سلمال	840	سنجیدان	4866
سرکه	4870	سعی	1600	سلسله	2721	سنگ	583
سرگین	2518	سفاهت	4569	سلطان	424	سنگدل	3177
سرم	2231	سقتین	587	سلطان محمود	2995	سنگساری	4542
سرما	1832	سفر	1446	خوارزم شاه		سنگی	4775
سرمایه	3215	سفره	2010	سلطانی	1659	سنگین	4443
سرمست	3859	سفره نهادن	3839	سلطنت	980	سوء	3930
سرو	4949	سقله	1900	سلک	1506	سوی	3660
سروه	4316	سقیه	1991	سلم	3924	سوابق	2250
سرویس	170	سقط	1218	سلیم	2570	سوادالوجه	4409
سروکار	3044	سقیم	2454	سلیمان	378	سوار	1365
سرویس	1653	سنگ	1533	سپاحت	4118	سوال	1970
سره	3491	سنگال	2896	سپاط	3350	سوختن	326
سرهنگ	1576	سنگانزاری	4768	سپاح	2807	سود	2596
سریر	979	سکت	2829	سپاعت	2831	سودا	4744
سزا	1247	سنگ شکاری	4769	سپهچی	3565	سودمند	2063
سزوار	67	سنگج	2521	سپند	4741	سودن	4418
سستی	1890	سگون	4544	سپوم	3971	سوراخ	2072
سطوت	2348	سل	497	سپهر	3502	سورت	1846
سعادت	2024	سلاح	1448	سنان	3967	سوره	4832
سعد	888	سلام	184	سندا	855	سوز	4099
سعدالدنیا	476	سلامت	507	سند	3696	سوزن	4245

XXVII.

No.		No.		No.		No.
3828	سوزیدن	2666	شان	2694	شتربان	2742
4724	سوگند خوردن	1159	شاه	908	شتر صالح	4559
4871	سولت	4481	شاهد	821	شکاعت	3219
4863	سوهان	1707, 4789	شاهنامه	1644	شکند	4140
1698	سوی	1190	شاهنشاه	382	شخص	1354
4369	سد	3272	شاهی	2356	شهاد	4583
4923	سد شش	3328	شاید	1336	شدن	146
2222	سیدد	3380	شایستن	1245	شر	1935
752	سپهر	2140	شایسته	4413	شراب	2730
4673	سپهر گوی	2304	شب	578	شربت	3632
3601	سپهر گین	2196	شبایب	1467	شربت	3990
4108	سپی	2442	شبان	4695	شرنزه	3674
4924	سده یک	1192	شبانروز	3650	شرط	166
4336	سهند	133	شبانزکاه	1446	شرطه	3473
2673	سیاحت	2032	شببخیز	2630	شرع	2232
4665	سیاست	4429	شپره	1621	شرف	1928
1096	سیاقت	1135	شبیع	1913	شرم	255
1454	سیاهی	4966	شب قدر	4759	شرم زده	4677
2459	سیاهی	4609	شبنم	4588	شرمسار	264
1931	سیاه گوش	2325	شبه	1103	شرمساری	3723
2152	سیب	2900	شتا	2446	شرة	3610
2154	سیخ	4190	شتاب	3151	شریف	3517
3247	سید الانبیا	3772	شتر	1542	شستی	680

XXVIII.

No.		No.		No.		No.	
شش	885	شکفت تمدن	3854	شوخی دید	3071	شیرین	1886
ششم	1198	شکل	3999	شوخی	1098	شیوه	4001
شصت	2323	شکم	2182	شور	1571	صابر	4611
شطر نچ	4390	شکنجه	2174	شور بخت	1616	صاحب پالان	969
شعب	1442	شکوفه	138	شورش	4067	صاحب دلان	291
شعر	2392	شکبیدن	3025	شوریدن	2908	صاحب دیوان	2018
شعرا	3756	شلغم	3404	شوکت	3418	صاحب دولت	3676
شفا	2224	شپا	1755	شوهر	4249	صاحب هنر	767
شفاعت	1471	شپانت	1955	شوی	3194	صاحت	4089
شفتت	3823	شپا یل	1551	شهد	144	صا در شدن	2753
شفیع	185	شپردن	1288	شهر	859	صا دق	402
شفیع آورده	2797	شیشیر	1228	شهر او	3554	صالحا	2431
شقوق	3433	شیح	1865	شهریار	2782	صالح	1508
شکارگاه	2144	شپه	1552	شهور	4604	صبا	111
شکافتن	4438	شناختن	2980	شهوت	2500	صباح	3976
شکایت	4772	شنعت	4251	شیأ	2762	صبیح	2915
شکراً	50	شنیدن	3466	شیاد	2380	صبر	1840
شکر	364	شنیدن	339	شیاطین	1864	صبر	3825
شکر	17	شنگرف	4281	شیخ شمس الدین	2806	صبوح	3574
شکر نعمت	2112	شنیدستوب	3456	ابوالفرح حوزی	2806	صحبیت	676
شکره	37	شفیع	4125	شیداد	2829	صحت	2220
شکستن	1784	شوخی	1856	شهر	1139	صحر	321
شکفتن	2953	شوخی چشمی	3436	شیراز	498	صحن	4079

XXIX.

No.		No.		No.		No.	
صخرة	2484	صلحا	2654	صيقل	2802	طاق	1258
صد	1206	صلوا	215	ضايح	1574	طاقت	1950
صد اقب	3963	صلوة	183	ضبط	3494	طال	1222
صدر	4266	صلى الله عليه	} 2964	ضجور	4612	طالب	2810
صدرة	1001	وآله وسلم		ضحاك	1645	طالع	2855
صدق	3385	صم	684	ضد	1243	طاوس	2651
صدق	1773	صميم	2049	ضراً	4884	طايفة	1024
صدق الله العظيم	2428	صندل	4198	ضرب	4114, 4003	طبانچه	4291
صدقة	2237	صندوق	4415	ضربت	4867	طبع	1569
صد مت	2337	صندوق تربت	4416	ضرورت	717	طبقت	881
صد يقا	2363	صنع	2052	ضربير	3189	طبل	4506
صرف	2444	صنعت	2319	ضعف	1199	طبله	2126
صرة	1835	صنم	4545	ضعيف	1327	ظبيب	2453
صعب	1358	صواب	754	ضعيف حال	4817	ظبيعت	4192
صف	2096	صوت	2823	ضاللت	3098	ظبيعت شناس	4851
صفاهان	2861	صورت	1595	ضده	3886	طرابلس	2976
صفدي	2905	صورت بستن	3024	ضهير	3845	طرار	4937
صفت	2208	صورت حال	2021	ضهيران	856	طرب X	2927
صفوت	175	صوفي	3282	ضهين	3444	طرب انگيز	4961
صلايت	3600	صولت	799	ضينم	4153	طرح	1661
صلاح	2074	صياد	3493	طارم	2711	طرف	1116
صلاحيات	2620	صيت	358	طاعت	13	طرفي	2172
صلاحي	4631	صيد	1934	طاعن	2878	طريقا	302
صلمح	1278	صيف	2445	طاغي	2457	طريقا	2696

No.		No.		No.		No.
1374	طعام	4962	طیبت آمیز	561	عبادت	268
4119	طعم	843	طیر	4849	عبادتک	273
1862	طعمه	352	طیران	4290	عبادی	54
4964	طعن	777	طیره	2542	عبد القادر گیلانی	2558
1957	طعنه	877	طیش	3422	عبد ناک	271
1510	طفل	3851	طیف	287	عبرت	4171
2427	طفلی	1525	ظالم	1564	عبیر	436
2628	طفولیت	2046	ظاهر	1705	عتاب	1023
3345	طلا	1944	ظرافت	1556	عجاب	2534
3193	طلاق	378	ظریف	4594	عجب	2727
331	طلب	1369	ظفر	1553	عجز	2562
3892	طلبکار	391	ظل	265	عجل	3513
2209	طلب کردن	1629	ظلم	976	عجیب	1683
2486	طلعت	3977	ظلمت	2053	عجوز	3013
3608	طبع	2538	ظلوم	503	عجین	3426
1314	طور	3983	ظباء	2892	عداوت	372
3934	طوطی	2075	ظن	2717	عدت	4214
4425	طوع	2271	ظنر	2718	عدل	1654
1501	طوعا و کرها	978	ظہیر	174	عدم	1959
1328	طویلہ	2533	ظہد	1047	عدو	2448
2600	طہارت	4389	عاج	504, 2157	عدوک	4454
3581	طیب	1275	عاجز	4833	عدول	4137, 4121
3873	طیب الادا	4320	عاجل	4654	عدیل	4386
4939	طیبت	745	عادت	3209	غذاب	2881

No.		No.		No.		No.	
غذار	820	عشا	4485	عقوبت	2056	على ذك	3266
عذر	63	عشا	4484	عقولهم	4032	على فطرة الاسلام	1522
عذري	4076	عشاق	3895	عكس	755	على الخصوص	954
عراق	1997	عشرت	1828	علا	227	على العباد	4161
عربده	3358	عشت	322	علاج	3191	عليه	182
عربي	4191	عصاره	141	علامه	3230	على	759
عروضه	4388	عصر	3231	علامه	2646	علي	4015
عرض	4477	عصيت	4558	علت	2218	على الصباح	3948
عرق	819	عصيان	4536	علم زاز	2609	على الاعداء	4636
عرق	3979	عصدا	918	علقت	3018	عم	1667
عرقها	488	عصو	1803	علها	1093	عمارت	616
عروس	960	عصوها	1805	علم	1962	عمان	4306
عريان	3647	عطا	3322	علم	2591	عمده	995
عز	9	عطار	4796	علمو	2298	عمر	343
عزب	3080	عطشا	3030	علوم	4761	عمر	4005
عزت	739	عظيم	740	علوي	2383	عمرليث	2228
عزلت	673	عفاف	4521	على	465	عمر	2430
عزم	725	عفو	2414	على الهصف	4976	عمر	1578
عز نصره	1090	عقب	1052	عليها	3016	عمر فرمودن	1921
عزير	1102	عقبى	4896	عليه السلام	1762	عمر	3240
عزير مصر	3232	عقد	833	على قدر	4031	عمر	1234
عزيبه	858	عقدہ	4113	على دين ملوكهم	410	عنا	4215
عسل	348	عقل	778	على الدولام	2677	عنا	4548

XXXII.

No.		No.		No.		No.	
1512	عنا	807	عنا	1841	عنا	4542	عنا
3325	عنا	2387	عنا	511	عنا	194	عنا
398	عنايت	4259	عنايت	1172	عنايت	1977	عنايت
2128	عنايت	643	عنايت	1376	عنايت	4890	عنايت
1317	عنايت	397	عنايت	1702	عنايت	1450	عنايت
4786	عنايت	2488	عنايت	2458	عنايت	1969	عنايت
2031	عنايت	4719	عنايت	653	عنايت	1287	عنايت
4556	عنايت	4037	عنايت	2088	عنايت	3671	عنايت
1466	عنايت	1447	عنايت	2395	عنايت	4763	عنايت
3675	عنايت	4791	عنايت	3108	عنايت	2457	عنايت
395	عنايت	4629	عنايت	2333	عنايت	1697	عنايت
356	عنايت	4110	عنايت	4143	عنايت	2912	عنايت
2263	عنايت	852	عنايت	1967	عنايت	993	عنايت
1147	عنايت	2602	عنايت	2936	عنايت	96	عنايت
2127	عنايت	1696	عنايت	822	عنايت	2307	عنايت
2528	عنايت	2967	عنايت	4984	عنايت	1029	عنايت
543	عنايت	3439	عنايت	160	عنايت	3921	عنايت
45	عنايت	634	عنايت	2537	عنايت	2860	عنايت
3652	عنايت	1895	عنايت	1682	عنايت	248	عنايت
1949	عنايت	3941	عنايت	1182	عنايت	3102	عنايت
423	عنايت	3768	عنايت	3159	عنايت	89	عنايت
2883	عنايت	3808	عنايت	3201	عنايت	2924	عنايت
420	عنايت	3535	عنايت	3094	عنايت	3475	عنايت

XXXIII.

No.		No.		No.		No.	
3780	فخري	4503	فردا	713	فروگذاشتن	2757	
4479	فدا	3173	فرفزند	1040	فروگرفتن	3612	
2079	فدر	2351	فرفزين	4391	فروماندن	2766	
1976	فورا	677	فرستادن	645	فرومايد	1498	
2871	فوزات	3035	فرستك	2118	فروهشتمى	2482	
3398	فراچنگ آمدن	4802	فرش	114	فرياد	2221	
1951	فراخ	3526	فرشته	3801	فرياد رسي	1637	
4080	فراخ روي	1980	فرصت	1435	فريميدن	2859	
4326	فراخي	3271	فروض	4735	فريدهون	1260	
3261	فراز آمدن	1746	فرعون	3235	فريقا	3107	
3868	فراست	1302	فرق	1713	فزونى	693	
4652	فراش	109	فرمان	164	فساد	4562	
1601	فراغ	2347	فرمان بردار	165	فسخت	871	
145	فراغت	4482	فرماندادن	2364	فستق	4307	
4600	فراامشت	2564	فرمانده	4423	فسوس	4148	
2650	فراوان	2121	فرمودن	120	فسون	4804	
2526	فراهم آمدن	857	فرنگ	2975	فشاندن	2713	
3885	فربه	1324	فرهنگ	3746	فصل	798	
571	فريهي	4879	فرو	24	فضايل	3720	
2214	فرتوت	3962	فرو بردن	294	فضلا	988	
4322	فرج	4538	فروپوشيدن	4953	فضل	969	
4074	فرخ	1284	فروزتر	2094	فضول	2455	
4308	فرخنده	3060	فروختن	771	فضله	1938	
272	فروستادن	2775	فروش	770	فضيحت	4423	

XXXIV:

No.		No.		No.		No.
1063	فضيلات	3031	قبيل	2672	قبيل	1128
4469	فطرة	3921	قبيل الهصايب	4626	قبيل الهصايب	3882
1843	فطنت	4781	قبيل فيهم	3907	قبيل	2114
2864	فعل	4246	قبيل	4255	قبول	974
2435	فعليا	1581	قبيل	4211	قبيله	3286
3878	فقدت	1582	قاتل	2791	قتال	4766
245	فقدت غفرت له	392	قادر	4685	قاصبه	4945
4493	فقير	780	قارون	2142	قد	248
4359	فقيرة	3374	قاصد	2277	قدح	2731
3045	فتية	3477	قاصر	4620	قدر	1319, 1704
961	فكر	469	قاضي	2213	قدرت	143
3812	فكرت	4630	قاع	3401	قدرة	999
1662	فكندن	3302	قاعد	2107	قدرى	3296
1088	فكيف	3905	كافله	2084	قد شابه	3510
4276	فلاح	4048	قال الله تعار	3161	قدم	742
3172	فلان تطعها	4519	قالوا	3425	قدم	1129
724	فلان	3864	قامت	1304	قدم زوجه شدن	485
155	فلنك	3059	قانع	3607	قدوم	134
2432	فلنفسه	3867	قايم مقام	377	قديم	694
3377	فليت	269	قبا	129	قرار	1701
4328	فيا عليك	3055	قبالة	4721	قراضه	2846
3929	فخيم	419	قبلي بوسيتين	3763	قران	3160
3719	فنون	401	قبح	3936	قرب	3541
1195	فوايد	407	قبض	2945	قربان	346

XXXV.

No.		No.		No.		No.	
4472	قمر بانو	3832	کامین	2983	کافر نعت	4621	
15	قنار	1958	کاخ	4168	کافور	1866	
3400	قفس	3935	کاد الفقیران	} 4509	کافه	405	
1453	قفلد	1738	یکون کفرا		کافی	1927	
4736	قلم	1925	کاذر	1989	کالبد ر	3874	
2946	قلنا	3430	کار	603	کام	761	
3616	کلندر	4774	کاربستی	1728	کامران	2354	
189	قله	1410	کاره	2992	کامرانی	3095	
3280	قلیل	52	کار دیده	1351	کان	4006	
2236	قناعت	1193	کار دانی	2468	کان	4916	
361	قوت	782	کارزار	3618	کان	325	
3505	قوت	2999	کارگاه	4411	کانکه	1347	
1725	قول	1727	کاروان	1403	کار	1359	
2386	قوله تعالی	3468	کاستی	3301	کار اندن	4753	
2358	قوله للیغانی	4092	کاسه	2080	کار و عنبر	4575	
2960	قوم	1436	کاسه چینی	3449	کاه	1943	
2625	قوی	1777	کاش	4058	کاه و بیگانه	3137	
815	قوی بال	4441	کاشتن	2464	کاهلی	3670	
375	قهر	3556	کاشغر	3997	کاهی	2710	
3981	قیاس	336	کاغذ	1924	کاهیدن	3877	
3153	قیامت	505	کاغذ زر	367	کاینات	171	
1735	قید	3250	کاغذ قباله	3443	کیاب کردن	2145	
56	قیمت	1306	کافر	3091	کیمی	4573	

XXXVI.

No.		No.		No.		No.
97	گذر کردن	1753	گردانیدار	785	گروبی	3802
2911	کذلبک	484	گردست	262	گروه	1513
3586	گزر	418	گردش	876	گرویدن	3511
576	کورا	1993	گردشکار	910	گربان	3648
3156	کراما	3115	گردشکان	1483	گربیان	2089
4444	کرامت	308	گردن	1113	گربختن	1117
4367	گرامی شدن	4854	گردن	232	گربیز	794
2138	کوان	720, 4921	گردنکشی	4811	گربیزان	1985
1462	گون	2059	گردون	1486	گرمیا	3127
2929	گوانیایه	1163	گردیدن	972	کریم النفس	2245
101	گوانی	3855	گرسنه	1954	کریم	188
2594	گواهی	1299	گرسنگی	3273	کروبی	94
689	گواویدن	408	کرشبه	943	گریه	1687
4385	کربت	1630	گرفتار	4702	کویه	2493
3664	کریز	4803	گرفتار شدن	1706	کویه لاصوت	3766
1855	گربه	1138	گرفتن	1140	کز	44
4286	گرچه	1134	گرشکان	54	کرده	2073
1823	گرد	1539	گرسن زاده	1557	گزند	1724
4271, 4570	گرد	3134	کرم	257, 493	کزو	1282
3007	گرداب	2420	گرم	1817	گزید	4016
1491	گردار	3093	کرم پیله	4352	گزیدن	732
2179	گرد آمدن	1650	گرمیدار	3381	گزیدن	1998
580	گردان	4314	گرو	1909	گزیر	793

XXXVII.

No		No.		No.		No.	
69	کشودن	3693	گفش دوز	3175	کم	1631	
2229	کشور	536	گفن	3198	گم	1532	
4223	کشورکشا	3196	گفور	4610	گها	1647	
1787	کشیدن	81	گفیت	2641	گپاشتن	2160	
3678	گعب	4532	گکل	427	گیال	368	
2450	گعبه	266	گکل	811	گیان	2289	
849	گفت	158	گکل	949	گیان	337	
116	گفارت	750	گکلاب	2616	گیاندار	2290	
1428	گفاب	1871	گکلامه	2658	گیان کیانی	3501	
1224	گفایت	2007	گکلام	1834	گیتز	2334	
3938	گفتا	738	گکلامه	437	گیتزین	2167	
281	گفتار	708	گکلشکر	3278	گهر	2841	
1858	گفتیش	2909	گکلبه	1153	گهر بند	3387	
1449	گفتی	4202	گکلبه جف	2050	گهم عیار	3754	
3397	گفتین	112	گکلو	3275	گهند	4109	
288	گفتنده ش	4927	گکلوخ انداز	2241	گهمین	1458	
1799	گفتنش	2149	گکلوخ کوب	4436	گهمینم	2095	
1211	گفتنیم	3704	گکلم	816	گهمینه	3149	
152	گفته شود	744	گکله	2894	گی	3119	
2320	گفتیهای	679	گکله	4240	گگذار	1379	
1684	گفتی	829	گکلی	1721	گگنار و بوس	4144	
204	گگد ست	1748	گکلید	765	گگنان	796	
299	گگفر	3730	گکلیم	1395	گگناه	85	

No.		No.		No.		No.
3685	گنبد عضد کو	1672	گوفته	308	گیتی قروز	373
1484	گنبد گواهی	2895	گوگرد	344	گیخسر	2317
766	گنچ کوتاه	1293	گون	4574	گیرم	1833
683	گنچ کوته نظر	4963	گونانگون	848	گیرودار	2531
3360	گنچ شک کوچک	4675	گونه	2234	گیستی	2187
1397	گنجدیدن کودک	2923	گوه	1110	گیسوان	2381
1345	گندر کوهن	2460	گوهر	1802	کیسه	3067
4940	گندگردیدن کور	1623	کوهسار	4036	کیش	3440
3384	گندم گور	644	کوهستان	4317	کیهانگر	2473
1663	گندون کور بخت	4679	کوی	3968	کین	1612, 3585
3896	گندنا کوزه	2520	گویی	639, 2740	لا احب	4497
4788	گنده کوس	605	گوینان	4107	لا الحکر الصلد	2938
2490	گندیدن گوسفند	2352	گوید	239	لا تکون	2036
1121	گنجان گوش	667	گویتده	813, 3331	لا تکسبون	4047
4771	گنجد گوش	3291	گه	12	لا تهر	3126
4882	گنجد کوشش	3529	گه	2607	لاجرم	404
706	گنجد گوشهال خوردن	2899	گهتر	1152	لا حول	3718
261	گنجد گوشهالی	1386	گهر	2706, 4256	لاخیر	3906
220	گنجد گوشواره	3058	گهف	914	لا رهبانیه فی الاسلام	4543
102	گنجد گوشه	1700	گهن	1070	لا رب	4868
3140	گنجد گوشیدن	775	گنیاست	1580	لازم	2759
2475	گنجد کوفه	2778	گیتی	3584	لاشه	1280
4435	گنجد کوفتن	1733	گیتی آری	3218	لا عظم	1316

XXXIX.

No.		No.		No.		No.	
1321	لاخت	3783	لغو	2400	لوح	4302	
2012	لدغه	4606	لغوي	3124	لوريان	3643	
4070	لذت	4605	لفظ	3740	لوط	1529	
3649	لذلك	2701	لقا	3323	لوم	4745	
845	لذيذ	3037	لقد	475	له	246	
818	لمرزة	1688	لقبان	1122	له خوار	3515	
2671	لمرزيقان	1972	لقبه	1860	له صوت	3777	
3983	لمسانه	1223	لك	3169	لهم	4515	
3507	لمسحت	4134	لكا تيه	4978	له وولعب	2296	
4159	لمشكر	1839	لكم	2584	لهي	2667	
3410	لمشكري	533	لكلوجين	2038	لهيت	3943	
4349	لمصاحبه	4985	لكلخيئين	3484	لهيس	2428	
3985	لمصوت الحبير	3771	لم	2579	لهيس يرفع	4022	
4746	لمطيه	2825	لم	3125	لهيك	1142	
3707	لمطغت	1568	لمستتر	2885	لهيكن	522	
2761	لمطف	259	لم يطر	3379	لهيار	4065	
1884	لمطيف	3174	لم يقة بلوا	4327	لهيم	3521	
900	لمطيفا	3910	لم يلقتن	4627	لهيم الطبع	4526	
3368	لمطيفه	2165	لمفسك	4980	لهينة	486	
2655	لمعباده	3567	لمثك	2787	لهين لم تنته لئرجينك	4599	
3868	لمعل	4739	لمنكره نادان	4920	لهاء	838	
3344	لمعنت	2156	لموازمه	4856	لهاء	270, 2556	
4040	لمغزیدن	2659	لموج	4762	لهاء	344	

No.		No.		No.		No.
4653	مال الغريب	3659	مبالغة	2640	متعبد	2629
2554	مآلها	942	مبتلا	3955	متعلت	719
4095	ماليخوليا	3455	مبدل	879	متجددان	4172
3904	ماليدين	2993	مبذم	1857	متنعم	4431
3902	مالييس	3168	مبذري	4309	متغير	2016
2504	مالوف	746	مبلغ	2605	متلف	2204
4643	مامر	4083	مبيت	824	متقدمان	4957
3414	مامضى	4642	متاب	3228	متكبر	4565
3908	مامك	4234	متابع	2377	متكلم	2738
1042	مامن	563	متالف	4103	متكلمان	901
4758	مامول	2402	متبحر	2094	متنوع	3517
3371	مانا	3831	متبدل	4671	متين	1515
4248	ماندن	347	متجلي	970	متوقعان	4587
1731	مانده شدن	3079	متحرك	3673	متهم	1599
306	مانع	3922	متحبل	4466	متهاون	2297
2392	مانفد	560	متردد	3753	مثابت	3843
1160	ماوا	1412	مترسلان	903	مثال	2299
279	ماء	810	مترصد	2294	مثل	1930
4325	ماهي	1456	مترقب	3973	مثله زدن	4903
1597	مايه	2281	متسع	2336	مثنوي	591
3461	مبادا	4152	متصور	3815	مجادله	4756
925	مبارز	4765	متضعف	3518	مجال	1854
4637	مبارك	3784	متع	452	مجالس	4063

No.		No.		No.		No.	
مجانبت	732	منكر ووم	103	مخالفت	4460	مد هوش	2916
مجاورت	3536	ممشور	3994	مخبط	4199	مذكور	2657
مجاهدة	2355	مبعض	1044	مختصر	1186	مذلت	2437
مجاهره	2346	مكضر	532	مختلف	4335	مذمت	4576
مكجروح	3637	مكفل	2637	مخدوم	1903	مذموم	4862
مكجري	1873	مكفوظ	4528	مكخر	4714	ممر	1179
مكجلس	340	مكفت	4659	مكفوض	3317	ممر	1249
مكجلي	971	مكفتان	4374	مكخلص	1938	ممراد	1207
مكجرح	1007	مكفتان	2921	مكخلوق	2795	ممراسلت	2276
مكجنون	4066	مكفل	4580	مكخت	2595	ممرابفت	699
مكاسبه	1963	مككم	4512	مكخور	4712	ممرافقت	1562
مكاستني	2645	مكفل	1022	مكخوف	4522	ممرافقه	4601
مكالح	1380	مكصله	1560	مكخواجه	4713	ممرافقه	293
مكاحامه	348	مكعبه	180	مكدار	631	ممرابي	987
مكاحورت	784	مكعبه نبي	4847	مكدار	4459	ممرتب كردن	4342
مكعب	788	مكعبه غزالي		مكداومت	1419	ممرتبه	2022
مكعبت	407	مكعبه وسبكتگين	1267	مكداومت نهودن	3830	ممرتن	2201
مكعبوبه	431	مكعبت	1686	مكديبر	1413	ممرحبه	4975
مكعباج	1771	مكعبوشدن	4033	مكمدت	443	ممرد	667
مكعبسب	1979	مكعباطب	4967	مكمدرسه	3104	ممردانه	3622
مكعبيل	4533	مكعبافت	1989	مكمدعي	2636	ممرداد	2498
مكعبوب	2972	مكعبالطت	2812	مكمدعيان	330	ممردار	2497
مكعبرقا	2703	مكعبالف	3525	مكمدفون	4340	ممردان	1350

XLII.

No.		No.		No.	No.
3176	مرفک	4737	مزید	20	مشیخ 1070
4398	مرفق	2775	مسا	3949	مستند 2164
529	مرک	1614	مساعده	1948	مستوجب 2561
1821	مرکب	3504	مسافر	3338	مستور 4561
2571	مرکب	4343	مساکن	1861	مستولی 4193
2169	مرکز	1092	مسامحت	3616	مسجد 3787
4392	مروا	3114	مست	317	مسطور 4368
3147	مروارید	3383	مشتی	1830	مسکر 4311
1265	مروت	786	مستجاب الدعوات	1807	مسکنت 3233
1820	مروحه	3053	مستحکم	4810	مسکین 414
1131	مرهم	3555	مستخلص	2081	مستم 2102
2676	مرهم نه	4692	مستسقی	3036	مسلیان 3101
2291	مرید	3046	مستعار	4592	مسلیانان 1814
4846	مزاج	4195	مستعربان بغداد	3903	مسلیانی 3797
4824	مزاحت	3182	مستعجل	4740	مسند 4120
2199	مزجات	1100	مستعد	4793	مسئله 4129
1391	مزد	4186	مستغرق	296	مسنول 4346
1407	مژده	1742	مستفید	3003	مشابهت 1992
320	مزروع	659	مستفید کشتن	2612	مشاریه 2028
3602	مزرکی	4476	مستقیح	3110	مشاعه 1055
2850	مزرگان	2839	مستقیم	3898	مشام 2125
3408	مزیت	2374	مستم	439	مشاهده 2882

XLIII.

No.		No.		No.		No.	
مشاهده	3796	مشیر	981	مطابق	3064	معالجه	3246
مشایخ	2844	مصاحبت	2575	مطالع	186	معامله	1774
مشت	3145	مصادره	2249	مطالبه کردن	3283	معاندان	4155
مشتاق	3856	مصارعت	2335	مطالعه فرمودن	944	معاینه	4938
مشتری	2560	مصطفی	181	مطایبه	2852	معاینه کردن	4157
مشت زن	3524	مصاف	1143	مطبخ	2309	معبر	3603
مشغله	4486	مصالحت	3614	مطبوع	3416	معناد	2510
مشقی	3332	مصالح	2369	مطرب	2816	معتبر	2240
مشرق	2523	مصلاي شیراز	3684	مطلع شدن	2273	معترف	269
مشعل	4661	مصلح	4296	مطلع گردانیدن	723	معتقد	3723
مشعله دار	4662	مصلحت	673	مطبخ	3813	معتکف	730
مشغله	4770	مصحف	2633	مطلوب	4820	معتبد	3265
مشغولی	1923	مصر	2456	مطیب	3980	معتبد علیه	2030
مشفق	4672	مصراع	1130	مطیع	1740	معجب	4206
مشقت	1213	مصري	2362	منظف	386	معجز	4854
مشک	434	مصمم	4034	منظف و منصور	4635	معدن	4915
مشکل	2661	مصنون	4478	مظلوم	4666	معدوم	1383
مشمار	2011	مصایب	4904	مع	2628	معدیه	3279
مشهور	3040	مصیبت	1638	معایت	2254	معدرت	4892
مشورت	1417	مضادت	3861	معاش	2106	معدور	1997
مشوش	3445	مضرت	1416	معاشرت	897	معرض	1020
مشهوری	417	مضاعف	2292	معاصی	4310	معرفت	2020
مشیت	2376	مضیون	2257	معاقت	2405	معرکه	4706

XLIV.

	No.		No.		No.		No.
معروف	747	مغاضبا	4014	مقامر	4922	مكبر	592
معزول	1918	مغرب	2524	مقاومت	1420	مكبر	3741
معزولي	1922	مغربي	3228	مقبيل	1619	مكروه	2286
مغشوق	289	مغرور	2626	مقبول	1594	مكس	3049
معصم	4530	مغز	2198	مقتضي	4209	مكسب	3589
مقصوم	3099	مغفرت	4632	مقدر	3592	مكنت	3543
معصيت	2751	مغلوب	1252	مقدم	3150	مكه	2044
معضلات	1848	مغن	2827	مقدمه نحو } زمحشري }	4002	ملا	9807
معطل	4657	مغني	2842			ملاح	2421
معظم	383	مغيلان	2746	مقرب	2027	ملاحان	4315
معلم	3998	مفارقت	4213	مكبر	1432	ملاحد	3727
معلم	3506	مفاوضه	2511	مقرون	1036	ملاذ	985
معلم كتابي	4285	مفتن	4567	مقسم	3589	ملاذم	2293
معلوم	1718	مفتخر	2267	مقصد	4464	ملازمت	1932
معناي	4189	مفتخر	924	مقصود	4404	ملاطفت	1690
معني	672	مفرح	30	مقود	9629	ملاطفه	4711
معول	2880	مفرما	4664	مقيم	4217	ملاطيه	2391
مفروض	3308	مفسد	4778	مكارم	1008	ملاعبت	697
معي	4090	مفهوم	4184	مكاشفه	295	ملاذ	951
معيشه	4488	مقابله	3846	مكاليه	781	ملاذت	1187
معين	1013	مقاتل	2000	مكايد	1406	ملاذت	1897
معيوب	4572	مقام	2092	مكتب	4295	ملايك	3022
مغارة	1563	مقامات	2656	مكتوب	2268	ملايكه	4054

No.		No.		No.		No.
241	مبتنع	1421	مى آيا ته	470	منطق	3552
1411	ميد	26	مى بعد	681	منظر	2494
2513	ميدوح	1004	منت	1355	منظومه	2705
4527	ميسك	4581	منت	6	منع	1877
2959	ميقوت	3937	منت شناس	4658	مى عبدي	244
3938	مهلكت	983	منتصب	3315	منعدم	4725
352	مهلوك	3803	منتظر	1071	منعم	3548
4361	مى 413, 2869	3569	منتظم	2587	مى عمل	4027
530	مى	492	منت نهادن	1479	مى عند الله	4634
1229	مغابر	814	منتهي	4332	منقص	1693
992	مناجات	2996	منجذاب	2617	منفذ	1402
1292	منادمت	3564	منجم	3764	منفعت	3298
935	مناره	1208	مى خير	4981	منتقطع	1487
3579	منارعت	1668	مى ذكر	4084	منكر	91
3000	مناسب	589	منزل	618	مى كان	4551
4299	مناصحت	4323	منزلا	1320	منم	1344
4126	مناظره	3726	منسوب	278	مى مغربا	4164
929	منافع	2004	منش	720	مى مولود	1518
2961	مناقض	3158	منشآت	366	مى نوالك	3761
3857	مناكحت	3187	منصب	2278	مى واذى	4578
1414	مناهي	2875	منصب قضا	4123	مى يجلوا	3852
2878	مى السياء	917	منصرف كردن	3646	منيش	4180
3798	مى العذاب الادنى	4899	منصفا	4049	منيع	1409

XLVI.

	No.		No.		No.		No.
مواجه	2247	موسى	3351	مهيار	4860	ميراث	2122
مواخذة کردن	4303	موسم	135	مه پاره	3021	ميرافتم	4722
مواخذ	2233	موش	1141	مهتر	1305	ميرود	25
مواظبت	1059	موشک کور	3715	مهتری	2301	ميسر	2085
مواقف	767	موصوف	1766	مهجور	2729	ميسرشدن	2527
موانست	4203	موضع	825	مهد	123	ميكائيل	2679
موت	4448	موعظت	2800	مه	2503	ميل	2326
موثر	4252	موعظها	2853	مه	2501	ميل	1430
موج	200	موعظهاي	4965	مهريان	1602	ميهرون	2856
موجب	14	موقف	4656	مهرة	3876	مينا	731
موجود	35	موكل	2404	مهم	3065	ميوه	847
موجودات	173	مولى	928	مهيان	2619	ناترموده	4405
موجه	2262	موله	4010	مهيان سراي	3419	نااهل	1482
موجه	4934	مولع زهد	2631	مهياي	3340	نابكارى	4946
مؤدت	2569	مولف	4956	مهيل	4676	نابينا	1125
مؤذن	2836	موم	4855	مهيا	2108	ناتراغيدنه	2613
مؤذي	2256	مونت	2109	مهين	4615	ناتهام	4167
مور	1887	مونس	4886	مهي	2815	ناتران	1783
مورچك	3639	موي	520	ميا	2970	ناچار	2811
مورچه	3901	مويد	4633	ميان	1346	ناجس	2954
موريانده	2801	مه	153	ميتوب	3391	ناچيز	442
موررش	2051	مه	2608	ميوخ	2804	ناخن	2193
موزون	844	مهايت	1719	ميدان	1341	ناخوش آواز	3795

. XLVII.

No.	No.	No.	No.
فادر 3681	فاییدن 2536	نهرت 1531	نسبت 4794
فادان 1303	فامت 1806	نوی 187	نسبت کردن 4100
فادایی 1754	فامرادی 3131	نتواستن 70	نسد 3431
فادیکه 4844	فامه 2589	نثار 4909	نسرین 3698
فاز 3020	فامی 4353	نجم 2023	نسفت 1418
فازا 2698	فامناسب 2078	نخستین 1451	نسل 1485
فاز 1544	فامور 1277	نختریب 4201	نسیج 3343
فازل شدن 3415	فاموزون 3939	نخل 150	نشاط 696
فازنی 2097	فاموس 83	نخلبند 1119	نشان 286
فازیدن 4064	فامونشان 8583	نخله مکهود 2784	نشاندادن 559
فاسپاس 4877	فان 157	نخیل بنی هلال 2922	نشاندن 1489
فاسپا 2190	فان تهیب 3805	ندامت 4406	نشانه 2345
فاصح 1664	فان رباط 3092	ندما 1536	نشاید 633
فاصو 37	فان وقت 3075	ندیم 1941	نشستن 444
فاصواب 4747	فانهاده 4821	ندیر 3066	نویب 4170
فاصیبه 1587	فانهوان 4365	نرم 2313	نویبین 674
فاظران 870	فانای 142	نرمی 4688	نصاب 3809
ناف 2183	فانای 4362	نزاع 3392	نصب کردن 1547
نافرمان 2984	فبات 122	نزد 3644	نصرانی 3390
فاقص عقل 4270	فباشد 162	نزدیک 1033	نصیحت 1408
فاکاه 1736	فباید 860	نزاع 4183	نطفه 4056
فاکس 1567	فبشتن 3401	نزول 4830	نطف 1084
فالش 2910	فبض 4851	نزهت 869	نظر 407

XLVIM.

No.		No.		No.	No.
205	نفسه	3928	نکته	3827	نوبت
4480	نقطه اندازی	4394	نگرستن	1276	نوجوان
1308	نفع	3959	نگفتت	3667	نوح
3337	نقده	1874	نگو	1050	نور
1363	نفور	4566	نگون	3952	نورده
4525	نغیب	2413	نگون بخت	3492	نور دزی
3725	نقیس	3810	نگونی	1575	نوش
4102	نقاش	4930	نگد	593	نوشتن
3724	نقب	453	نگه کرد	705	نوشد آبرو
4619	نقد	1835	نگین	3682	نوشیران
21	نقره خام	3405	نم	817	نوشین
2496	نقش	949	نماز	1768	نومیدی
3767	نقش و نگار	2652	نهد زین	1908	نویسنده
3546	نقصان	1634	نهایت	3542	نزد
4038	نقص	2897	نپک	2068	نهد
4218	نقص	4843	نپکین	3960	نهد
2858	نقل کردن	3417	نپودن	403	نهد این
3620	نکاح	2982	نپونه	3333	نهاد
3791	نگار	3858	ننگ	516	نهادن
23	نگارخانه	947	نو	617	نهاداشتن
4534	نگارین	3982	نواحي	2259	نهر
2499	نگاهداشتن	508	نواختن	1642	نهرها
4455	نکبت	4329	نوادار	1156	نهن

XLIX.

No.		No.		No.		No.
3774	نیم	1398	واطلب	4979	وانت	2826
3672	نیم خورده	2516	واعلانی	2891	وانجیت	3866
4397	نیم روز	1816	وافر	3420	وانگیز	2495
2530	نیوشیدن	4181	واقعه	722	ایده	480
3012	نمین	4395	واقعه دید	1440	وبینک	3945
1499	و	10	والا	2331	وجد	3184
646	واتوب الیه	4166	والسلاطین	996	وجود	1270
3694	واقف	4709	والعاقین	1233	وجه	1870
4625	واجب	38	والکاظمین	1231	وحدت	2606
760	واجبی	1387	والسلبین	994	وحید	2611
726	واجل	998	والبحر	933	وحسن	489
1423	واحفظ	473	والقیل	1302	وحسناته	459
3113	واخوا	3705	والله	1236	وحش	3326
653	وادی	4220	والاستقام	2686	وحشت	3645
2070	واذا	3111	واشربوا	3276	وحل	3100
4834	والرث	934	والقدیر	3316	وحلیها	3121
531	وارثان	1743	والبروجاهل	3880	وداع	1747
808	وارضه	396	والناظر	3920	ودمر	464
2407	وارقع	460	واتله	217	وراکبات	4624
2532	وازون	3533	وام	3089	ورای	3229
2417	واستغفر	4977	وان	621	ورب	4068
640	واسط	3281	وان	3163	نورد	804
2227	واصفان	274	وانه	1315	ورزیدن	1971

No.		No.		No.	No.
1424	وظیفہ	88	ولادت	4356	ونحن
3814	وعدہ	892	ولایت	1633	ونصرا علامہ
131	وعدہ	3285	ولایستقہ	3034	وولاتتہ
۴83	وعظ	4776	ولایہلک	2763	وہ
4088	وعلی	4019	ولانہیب	2675	وہل
66	وعند	2930	ولہ	474	وہم
1679	وغریقا	2704	ولع	4182	وہم مکرمون
1082	وقا	862	ولم تدار	2648	وہو
1230	وفات	1268	ولند یقنہم	4898	وی
3657	وفات یاقین	4414	ولو	3989	ویلیزہ
4210	وفاکردن	2111	ولوان	4130	وین
1242	وقف	2370	ولوسہت	4087	ہارون الرشید
1146	وقاحت	4117	ولی	1120	ہاجان
3530	وقار	1945	ولی	4889	ہان
2692	وقت	661	ولہس	245	ہایل
2086	وقد	1520	ولی عہد	1371	ہبوب
192	وقف	2758	ولیکہ	442	ہجرت
467	وقنا	2986	ولی نعمت	1282	ہدف
1000	وقوف	1269	وما	3258	ہدیہ
4058	وگرندہ	447	ومجاورہ	4495	ہدی
282	ولاتفعل بی	2558	ومن	2433	ہذہ
2940	ولاتہین	4651	ومن یتوکل علی	4617	ہن
456	ولاتسرفوا	3277	اللہ فہو حسبہ		
					ہزاس

No.		No.		No.		No.
4524	هستم	1201	هسرس	1926	هتي	2957
1788	هفته	2057	هپنان	4112	هو	487
1619	هلاک	1726	هپقدم	2919	هواپرست	3207
1657	هلاکت	2664	هپکنان	1550	هوا و هوس	2809
3206	هلاک	3027	هپنشست	4681	هوس	625
1885	هلاکت	3376	هپنشین	445	هوس بانر	3208
1496	هلی	1425	هپه	76	هوش	2868
218	هم	1584	هپج	636	هوشپند	2614
1715	هپا	1382	هپیدارم	256	هوشپندی	1598
1622	هپان	58	هپیدون	3734	هول	2854
3498	هپانا	8319	هپیشه	884	هپات	2047
534	هپایون	958	هپین	886	هپیت	499
3183	هپت	502	هند	2062	هپچ	2120
709	هپتخواستن	3597	هنده وستان	3442	هپزم	2305
450	هپچنان	845	هندي	4935	هپکل	2483
1173	هپچنانکه	1648	هنر	426	هپولانی	4380
1174	هپچنین	624	هنرمند	4265	هپهات	4196
4815	هپچو	363	هنرور	3099	یا	435
1203	هپخوابه	3700	هنروري	4878	یا	240
4645	هپدان	4101	هنکام	1853	یا ابا هریره	2965
3069	هپدم	2918	هنگفت	4247	یا بتي	4344
3849	هپراه	1775	هنود	4393	یا بتي آدم	4731
4257	هپسایه	3243	هنونر	654	یا راي	4289

No.		No.		No.		No.
4925	يتلاطف	3914	يعني	4067	يتصرا نه	1326
628	يخب	1237	يقبا	4049	ينفعل	4281
2013	يعد ندي	3656	يعنيه ذلك	4555	يوجد	2697
964	يحبلك	3257	يقتريه	4136	يوم	3899
3141	يحيي	1760	يقين	2423	يوسف	2492
1049	ينج	3759	يك	577	يولد	1521
4797	يدسئلي	4511	يكان يكان	1461	يوم	4044
3389	يد هليا	4510	يكانه	4154	يوم	3392
4387	يري	8083	يكدر	1952	يوم القيمة	4347
4091	يزول	4133	يكسان	3826	يوانان	2203
3373	يستقيم	4025	يكسو	4579	يونس	1455
2643	يسرا	2952	يكبي	219	يواج	2821
4971	يسينه	3986	يبحسانه	1527	يهود	3778
2947	يصول	4013	يهن	2876	يهدي ولا يهتدي	4663
1917	يصول بطشا	1915	يهن	3462	يهودانه	1525
3911	يصول على الكلب	1226	يهين	751	يهودي	3520
4912	يعلم	2889	يهين اليلك	991	يهوس	1220

F I N I S.